

KOLEDAR

Z A N A V A D N O L E T O

1 9 2 2

MIRKO FON
Tolmin 10

PRILOGI: ZABAVNA KNJIŽICA, II. ZVEZEK
IN GORSKE PRAVLJICE. UREDIL: DR. A.
PAVLICA. RISBE IZDELAL: A. BUCIK. IZDALA
IN ZALOŽILA «GORIŠKA MATICA» V GO-
RICI. TISK «NARODNE TISKARNE» V
GORICI. LETNIK TRETJI. ::: CENA L. 5.—

NAVADNO LETO 1922

ima 365 dni, med temi 53 nedelj in 8 praznikov mej tednom ter se začne z nedeljo in konča v nedeljo.

ZACETEK LETA 1922.

Občno in državno leto se začne novega leta dan 1. januarja.

Cerkveno leto se začne 1. adventno nedeljo.

GODOVINSKO ŠTEVILO.

Zlato število . . . 4	Rimsko število . . . 5
Epakta ali kazalo	Nedeljska črka . . . A.
meseca II.	Letni vladar: Mesec.
Solnčni krog . . . 37.	

LETNI ČASI.

Pomlad se začne 21. marca ob 10. uri 49 minut dopoludne.	Jesen se začne 23. septembra ob 9. uri 10 min. zvečer.
Poletje se začne 22. junija ob 6. uri 27 minut zjutraj.	Zima se začne 22. decembra ob 3. uri 57 min. popoldne.

ZNAMENJA ZA KRAJCE MESECA.

Mlaj ☉	Ščip ali polni mesec ☽
Prvi krajec . . . ☾	Zadnji krajec . . . ☾

VREMENSKI KLJUČ.

s katerim lahko vsakdo sam v r e m e za celo leto izve naprej, ako le vé, kdaj se mesec izpremeni. to je: ob kateri uri nastopi prvi krajec ☾, ščip ☽, zadnji krajec ☾ in mlaj ☉. — Ta vremenski ključ je napravil veleučeni slavni zvezdoslovec F. W. Heršelj, in dunajska kmetijska družba ga je spoznala za najbolj zanesljivega. Pomeni pa:

ako se mesec izpremeni:	bo vreme po izpremenu meseca:		ako se mesec izpremeni:	bo vreme po izpremenu meseca:	
	POLETI. t. j. od 15. apr. do 16. oktobra	POZIMI. t. j. od 17. oktobra do 14. aprila		POLETI. t. j. od 15. apr. do 16. oktobra	POZIMI. t. j. od 17. oktobra do 14. aprila
od 6. do 10. dopoludne	izpremenljivo,	dež. pri zab., sneg pri vzhod. vetru,	od 10. do 12. ponoči od 12. pon. do 2. zjutr.,	nem vetru, dež pri južnem ali južno-zahodnem vetru, lepo,	vetru, dež ali sneg pri južnem ali južno-zahodnem vetru, jasno in mrzlo,
od 10. do 12. opoludne	veliko dežja,	mrzlo z močnim vetrom,			
od 12. op. do 2. pop.	veliko dežja,	dež in sneg,	od 2. do 4. zintr. od 4. do 6. zjutr.	lepo,	jasno, hud mraz, razen če piha južni veter,
od 2. do 4. pop.	izpremenljivo,	izpremen., raje lepo,			
od 4. do 6. pop.	izpremen., raje lepo,	izpremen., raje lepo,			
od 6. do 10. zvečer,	lepo pri severnem ali severozahod-	jasno in mrzlo pri severozahodnem		mrzlo, večkrat dež,	sneg in vihar.

OPOMBA — Ta ključ si prav lahko nakratko takole zapomniš: Vreme je tem bolj zanesljivo lepo, čim bliže polnoči so izpremeni meseca; in tem bolj gotovo slabo vreme, čim bliže poldnevju so izpremeni meseca. Zatorej se računa približno dve uri pred polnočjo in 2 uri po polnoči za znamenje lepega vremena; dve uri predpoldnem in dve uri popoldne pa za znamenje obilnih padavin. Druge ure ne kažejo takó gotovo vremena, temveč se nagiblje bolj k jasnemu ali bolj k slabemu vremenu, kolikor bolj se bližajo izpremeni ali polnoči ali poldnevju. V teh srednjih urah odločujejo vreme bolj drugi vzroki.

PREMAKLJIVI PRAZNIKI 1922.

Ime Jezusovo 2. jan.	Velika noč 16. aprila.	Binkoštna ned. 4. jun.	Ime Marijino 12. sept.
Septuagesima 12. febr.	Križev teden: 22, 23	Sv. Trojica 11. junija.	Rožnega venca 7. okt.
Pepelnica 1. marca.	in 24. maja.	Sv. Rešnje Telo 15. jun.	I. adventna nedelja 3.
Mar. dev. 7. žal. 7. apr.	Vneb. Kristus. 25. maja	Srce Jezusovo 23. jun.	decembra.

Od Božiča do Pepelnice je 65 dni ali 9 tednov in 2 dni.

KVATRNi IN DRUGI POSTI.

I. kvatre, spomlad. ali postne 8., 10. in 11. marca.	IV. kvatre, pozimske ali adv. 20, 22. in 23. deč.
II. kvatre, letne ali binkoštna 7., 9. in 10. junija.	Kvatrni in drugi posti so s križcem (†) za-
III. kvatre, jesenske 20, 22. in 23. septembra.	znamljeni.

JANUAR

PROSINEC

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji
1 Ko je bilo dopolnjenih osem dni. Luk. 2, 21.	
1 Nedelja	Novo leto. Obrez. Gospod.
2 Ponedeljek	Ime Jezusovo. Makarij, opat.
3 Torek	Genovefa, dev.; Salvator, spozn.
4 Sreda	Tit, škof; Izabela, kraljica.
5 Četrtek	Telesfor, p. muč.; Simeon Stolpnik.
6 Petek	Sv. Trije kralji. Razgl. G. ☉
7 Sobota	Valentin, škof; Lucijan, mučenec.
2 Dvanajstletni Jezus v templju. Luk. 2, 42—52.	
8 Nedelja	1. po razgl. Gosp. Severin, opat.
9 Ponedeljek	Julijan in Bazilisa, mučenca.
10 Torek	Pavel I., papež; Agato, papež.
11 Sreda	Higin, pap. muč.; Božidar, opat.
12 Četrtek	Arkadij, mučenec; Ernest, škof.
13 Petek	Veronika, dev.; Bogomir. ☉
14 Sobota	Hilarij, šk.; Feliks iz Nole, spozn.
3 O ženitnini v Kani galilejski. Jan. 2, 1—11.	
15 Nedelja	2. po razgl. Gosp.
16 Ponedeljek	Marcel, papež; Ticijan, škof.
17 Torek	Anton, puščavnik; Sulpicij, škof.
18 Sreda	Sv. Petra stol v Rimu; Priska, d. m.
19 Četrtek	Kanut, kralj; Marij in Marta, m.
20 Petek	Fabijan in Boštjan; Majnrad, opat. ☉
21 Sobota	Neža, devica mučenica.
4 Jezus ozdravi gobavega. Mat. 8, 1—13.	
22 Nedelja	3. po razgl. Gosp. Vincencij, m.
23 Ponedeljek	Zaroka Marije Dev.; Emerencijana.
24 Torek	Timotej, škof; Babila, mučenica.
25 Sreda	Izpreobrnitev Pavla. ap.; Amand.
26 Četrtek	Polikarp, škof; Pavla, vdova.
27 Petek	Janez Zlatoust, cerkveni učenik.
28 Sobota	Julijan, škof; Marjeta, devica. ☉
5 Jezus pomiri vihar na morju. Mat. 8, 23—27.	
29 Nedelja	4. po razgl. Gosp. Frančišek Sal.
30 Ponedeljek	Martina, devica; Janez, škof.
31 Torek	Peter Nol., spozn.; Marcela, vdova.

Če januarja
ne zmrzuje,
v aprilu mraz še
gospoduje.

Jánuar gorák,
kmet bo siromak.

Je mesec ta mehák,
tedaj po navadi
je óstro spomládí,
poletni dan gorák.

Ko raste dneva čas,
nam raste tudi
mraz.

Fabjan in Sebastjan
— ko drevje brez peresa —
pogánjata oba
spomladni sok v drevesa.

IZPREMENI MESECA.

- ☉ Prvi krajec dne 6. ob 11. uri 23 min. dopoldne.
- ☽ Ščip dne 13. ob 3. uri in 36 min. popoldne.
- ☾ Zadnji krajec dne 20. ob 6. uri 59 min. zjutraj.
- ☼ Mlaj dne 28. ob 12. uri 48 min. ponoči.

NEBESNO ZNAMENJE.

Solnce stopi dne 22. ob 8:48 dopoldne v znamenje
vodnarja.
Dan zraste za 1 uro in 1 min.
Dan je dolg 8 ur 26 min. do 9 ur 27 min.

Januarja mokrota,
to ni sadju dobrot.

Zgodaj sneženo,
vsem zaželeno.

Dnevi		Godovi in nedeljski evangeliji	
1	Sreda	Ignacij, šk. m.; Brigida dev.	
2	Četrtek	Svečnica, Dar. Gospodovo.	
3	Petek	Blaž, škof; Oskar, škof.	
4	Sobota	Andrej Kor., škof; Veronika, dev.	
6 Prilika o dobrem semenu. Mat. 13, 24—30.			
5	Nedelja	5. po razgl. Gosp. Agata, d. m. ☉	
6	Pondeljek	Doroteja, dev. muč.; Tit, škof.	
7	Torek	Romuald, opat; Rihard, kralj.	
8	Sreda	Janez Mat., spozn.; Juvencij, škof.	
9	Četrtek	Ciril Aleks., šk.; Apolonija, dev. m.	
10	Petek	Polastika, devica; Viljem, pušč.	
11	Sobota	Prikaz. Már. D. v Lurdu. Deziderij.	
7 O delavcih v vinogradu. Mat. 20, 1—16.			
12	Nedelja	1. predpel. 7 Ustanov. servitov ☉	
13	Pondeljek	Katarina od Riči, dev.; Jordan sp.	
14	Torek	Valentin, muč.; Zojil, spoznav.	
15	Sreda	Favstin in Jovita, mučenca.	
16	Četrtek	Julijana, dev. muč.; Onesim spok.	
17	Petek	Donat in tov., muč.; Konštancija.	
18	Sobota	Simeon, škof; Flavijan, škof. ☉	
8 Prilika o sejalcu in semenu. Luk. 8, 4—15.			
19	Nedelja	2. predpeln. Julijan, spokornik.	
20	Pondeljek	Elevterij, šk. m.; Evharij, škof.	
21	Torek	Maksimilijan, šk.; Eleonora, kralj.	
22	Sreda	Stol sv. Petra v Antiohiji.	
23	Četrtek	Peter Damijan, škof; Romana, dev.	
24	Petek	Matija, apostol.	
25	Sobota	Valburga, opatinja; Viktorin, muč.	
9 Jezus ozdravi slepca. Luk. 18, 31—43.			
26	Nedelja	3. predpeln. Marjeta Kort., sp. ☉	
27	Pondeljek	Leander, škof; Baldomir, škof.	
28	Torek	Pust. Roman, opat; Rajmund.	

Na dan če mravlja
zgodai se prikaže.
spemlād bo ōstra,
pravī, in ne laže.

Če fébruar govedo
izvābil je iz hleva,
vrniti se pa marec
nazal mu v hlev vелеva.

Odnaša rada sneg
nam svetā Do roteja,
če pa ne najde ga,
še rajše ga nareja.

Če pregorko
je svečāna.
še v aprilu
čaka brana.

Svečnice dan
mraz je končan.

Če Svečnica
je že zelēna,
nedelja cvetna
pa bo ledēna.
To je laž.
pravi Blaž.

IZPREMENI MESECA

- ☾ Prvi krajec dne 5. ob 5. uri 52 min. zjutraj.
- ☾ Ščip dne 12. ob 2. uri 17 min. ponoči.
- ☾ Zadnji krajec dne 18. ob 7. uri 18 min. zvečer.
- ☾ Mlaj dne 26. ob 7. uri 48 min. zvečer.

NEBESNO ZNAMENJE

Solnce stopi dne 19. ob 11. uri 16 min. dop. v
znamenje rib.

Dan zraste za 1 uro 29 min.

Dan je dolg 9 ur 29 min. do 10 ur 58 min.

MAREC

SUŠEC

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji
1 Sreda	† Pepelnica. Albin, škof.
2 Četrtek	Simplicij, papež; Blaženi Karol.
3 Petek	† Kunigunda, cesarica; Andrej, m.
4 Sobota	† Kazimir, spozn.; Lucij I., papež.
Hudobni duh skuša Jezusa. 4. 1—11.	
5 Nedelja	1. postna. Agapeta s tov. muč.
6 Ponedeljek	Fridolin, op.; Viktorin; Katarina B. ☉
7 Torek	Tomaž Akvinčan, cerkv. učenik.
8 Sreda	† Kvatre. Janez od Boga, spoz.
9 Četrtek	Frančiška Rim., vd.; Gregor od N.
10 Petek	† Kvatre. 40 mučencev.
11 Sobota	† Kvatre. Heraklij mučenec.

Jezus se na gori izpremeni. Mat. 17. 1—9.	
12 Nedelja	2. postna (kvat.). Gregor I., p.
13 Ponedeljek	Rozina, vdova; Evfrazija, devica. ☿
14 Torek	Matilda, kraljica; Pavlina.
15 Sreda	Longin, m.; Klement Hofbauer, sp.
16 Četrtek	Hilarij in Tacijan, m. Heribert.
17 Petek	† Patricij, škof; Jedert, devica.
18 Sobota	† Ciril Jeruzalemski, škof; Edvard.

Jezus izžene hudiča iz nemega. Luk. 11. 14—28.	
19 Nedelja	3. postna. Jožef, žen. D. Mar.
20 Ponedeljek	Feliks in tov.; Evgenij, muč. ☼
21 Torek	Benedikt, opat; Serapijon, muč.
22 Sreda	Benvenut, škof; Bazil, mučenec.
23 Četrtek	Viktorijan, muč.; Miklavž F., m.
24 Petek	† Gabriel, nadangel.
25 Sobota	† Oznanjenje Marije Device.

Jezus nasiti 5000 mož. Jan. 6. 1—15.	
26 Nedelja	4. postna (sredp.). Emanuel, m.
27 Ponedeljek	Rupert, škof; Janez Dam., spozn.
28 Torek	Janez Kapistran, spoznavavec. ☼
29 Sreda	Ciril, škof, mučenec; Jona, muč.
30 Četrtek	Angela F., vdova; Amadej, sp.
31 Petek	† Modest, šk.; Gvidon, sp.; Balbina.

Ce v marcu veter
vrah pometa,
Pomen to dober
je za kmeta.

Kar marec nam da,
april rad konča.
Prerani cvet in popje
prerado slane rop je.

IZPREMENI MESECA.

- ☾ Prvi krajec dne 6. ob 8. uri 22 min. zvečer.
- ☽ Ščip dne 13. ob 12. uri 14 min. opoludne.
- ☾ Zadnji krajec dne 20. ob 9. uri 43 min. dopol.
- ☼ Mlaj dne 28. ob 2. uri in 3 min. popoludne.

NEBESNO ZNAMENJE.

Solnce stopi dne 21. ob 10. uri 49 min. v znamenje o v n a. Začetek pomladi. Noč in dan sta enako dolga.

Dan zraste za 1 uro 45 min. Dan je dolg 11 ur 1 min. do 12 ur 46 min.

Ce v marcu že
rájajo mušice,
boš dolgo še
rábil rokavice.

Svetega Jóžefa
jasno nebó,
letine slabe,
pravi, ne bó.

APRIL

IV

8

MALI TRAVEN

SV. JURIJ

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji
1 Sobota	† Hugon, škof; Teodora, mučenka.
14	Judje hočejo Jezusa kamenjati. Jan. 8, 46–59
2 Nedelja	5. postna (tiha). Francišek Pavl.
3 Ponedeljek	Božja glava. Abundij, škof.
4 Torek	Izidor, škof; Rozamila, devica.
5 Sreda	Vincencij F., spozn.; Irena, dev. ☉
6 Četrtek	Sikst, papež; Celestina, muč.
7 Petek	† Dev. Mar. 7 žalosti. Herman.
8 Sobota	† Adalbert, škof; Dionizij, škof.
15	Jezusov prihod v Jeruzalem. Mat. 21, 1–9.
9 Nedelja	6. postna (cvetna). Mar. Kleofa.
10 Ponedeljek	Ezekijel, prerok; Mehtilda, dev.
11 Torek	Leon I., papež; Betina, devica. ☿
12 Sreda	Zenon, škof mučenec; Saba, muč.
13 Četrtek	Veliki četrtek. Hermenegild.
14 Petek	† Veliki petek. Justin, muč.
15 Sobota	† Velika sobota. Helena, kralj.
16	Jezus vstane od smrti. Mark. 16, 1–7.
16 Nedelja	Velika noč. Vstajenje Gosp.
17 Ponedeljek	Velik. pond. Anicet p. m., Rudolf.
18 Torek	Apolonij, mučenec; Eleuterij, škof.
19 Sreda	Leon IX., papež; Ema, vdova. ☾
20 Četrtek	Marcelin, škof; Neža, devica.
21 Petek	Anzelm, škof; Bruno, spoznav.
22 Sobota	Soter in Kaj, papeža, mučenca.
17	Jezus se prikaže pri zaprtih vratih. Jan. 20, 19–31.
23 Nedelja	1. povelik. (bela). Adalbert, šk.
24 Ponedeljek	Jurij, mučenec; Fidelis, muč.
25 Torek	Marko, evangelist; Ermin, muč.
26 Sreda	Klet, papež; Marcelin, papež.
27 Četrtek	Peregrin, duh.; Anastazij, p.; Cita. ☼
28 Petek	Pavel od križa; Vital, mučenec.
29 Sobota	Peter, m.; Robert, op.; Antonija.
18	Jezus, dobri pastir. Jan. 10, 11–16.
30 Nedelja	2. povelik. Katarina Sij., dev.

V aprilu nam je
dež zares
prav velik božil
dar z nebes.

Če v mesecu aprilu
suša je po polji,
je kmetu i gospodu
raje dež po volji.

Če hrast poprej ko
jelša zeleni,
tedaj poleti rádo
se senó suši.

Sveti Mark in
sveti Juri
se pogosto rad
razburi.

So ob Jurju
trte slepe,
da je to nam
nade lepe.

Je v aprilu
suho bilo,
tudi sadja
bo obilo.

V aprilu če
noči so jasne,
drevesja cvetju
to ne hasne.

Od sévera če
veter vleče,
do vrha vsipa
v žitne vreče.

Ta mesec maju
pripravi naj
pol listja in
pol trave vsaj

IZPREMENI MESECA.

- ☾ Prvi krajec dne 5. ob 6. uri 46 min. zjutraj.
- ☼ Ščip dne 11. ob 9. uri 44 min. zvečer.
- ☾ Zadnji krajec dne 19. ob 1. uri 54 min. ponoči.
- ☼ Mlaj dne 27. ob 6. uri 4 min. zjutraj.

NEBESNO ZNAMENJE.

Solnce stopi dne 20. ob 10. uri 29 min. zvečer
v znamenje bika.

Dan zraste za 1 uro 38 min.

Dan je dolg 12 ur 49 min. do 14 ur 27 min.

MAJ

VELIKI-TRAVEN

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji
1 Pondeljek	Filip in Jakob, apostola.
2 Torek	Atanazij, škof; Sekund, muč.
3 Sreda	Varstvo sv. Jožefa. Najdba sv. križa
4 Četrtek	Florijan (Cvetko), m.; Monika vd. ☉
5 Petek	Pij V., papež; Irenej, škof.
6 Sobota	Janez Ev. pred latinskimi vrati.
19	Jezus napové svoj odhod. Jan. 16, 16—22.
7 Nedelja	3. povelik. (V. sv. Jož.). Stanislav.
8 Pondeljek	Prikazen Mihaela nadangela.
9 Torek	Gregor Nac., škof, c. uč.; Beat, sp.
10 Sreda	Antonin, šk.; Gordian, muč.; Izidor.
11 Četrtek	Mamert, škof; Gandolf, opat. ☉
12 Petek	Pankracij, muč.; Nerej mučenec.
13 Sobota	Servacij, škof; Glicerija, devica.
20	Jezus obljubi učencem Sv. Duha. Jan. 16, 5—14.
14 Nedelja	4. povelik. Bonifacij, mučenec.
15 Pondeljek	Zofija, mučenka; Hilarij, spozn.
16 Torek	Janez Nep., muč.; Ubald, škof.
17 Sreda	Paškal, spozn.; Maksima, dev.
18 Četrtek	Feliks, spozn.; Venancij, muč. ☉
19 Petek	Celestin, papež; Ivo, spoznavavec.
20 Sobota	Bernardin, spozn.; Bazila, dev. m.
21	Jezus uči molitve. Jan. 16, 23—30.
21 Nedelja	5. povelik. Feliks, spokornik.
22 Pondeljek	Helena, dev.; Julija, dev.; Emil,
23 Torek	Deziderij, šk.; Andrej Bob., sp. } Križavo.
24 Sreda	Marija Dev., pom. kristjanov.
25 Četrtek	Krist. vnebohod. Gregor VII., p.
26 Petek	Filip Nerij, spozn.; Elevterij, m. ☉
27 Sobota	Magdalena Pac., d.; Janez, p. muč.
22	Jezus govori o pričevanju Sv. Duha. Jan. 15, 16-27.
28 Nedelja	6. povelik. Avguštin, škof.
29 Pondeljek	Maksim, škof; Teodozija, muč.
30 Torek	Ferdinand, kralj; Feliks I., papež.
31 Sreda	Angela, d.; Kancijan in tov., muč.

Majnik moker,
rožnik mlačen,
kmet bo žejen
in bo lačen.

Pred Servatom
ni toplote,
po Servatu
ni mrzlot.

IZPREMENI MESECA.

- ☾ Prvi krajec dne 4. ob 1. uri 56 min. zjutraj.
- ☽ Ščip dne 11. ob 7. uri 6 min. zjutraj.
- ☾ Zadnji krajec dne 18. ob 7. uri 17 min. zvečer.
- ☾ Mlaj dne 26. ob 7. uri 4 min. zvečer.

NEBESNO ZNAMENJE.

- Solnce stopi dne 21. ob 10. uri 11 minut zvečer
- v znamenje dvojčkov.
- Dan zraste za 1 uro 15 min.
- Dan je dolg 14 ur 30 min. do 15 ur 45 min.

Večerna rosa
in majni hlad
oba sta senu
in trti zaklad.

Kakršno je bilo
vnebohoda vreme,
tako je jesensko
skoraj brez izjeme.

JUNI

VI

ROŽNIK

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji
1 Četrtek	Juvencij, muč.; Gracijan, mučenec.
2 Petek	Marcelin, muč.; Erazem, muč. ☉
3 Sobota	† Klotilda, kraljica; Oliva, devica.
23	Jezus govori o Sv. Duhu in ljubezni. Jan. 14, 23-31.
4 Nedelja	Binkošti. Prihod. Sv. Duha.
5 Ponedeljek	Binkoš. pond. Bonifacij, škof.
6 Torek	Norbert, škof; Bertrand, škof.
7 Sreda	† Kvatre. Robert, opat.
8 Četrtek	Medard, škof; Maksim, škof.
9 Petek	† Kvatre. Primož in Felicijan, m. ☉
10 Sobota	† Kvatre. Marjeta, kraljica.
24	Meni je dana vsa oblast. Mat. 28, 18-20.
11 Nedelja	1. pobink. Presv. Trojica.
12 Ponedeljek	Janez Fak., spozn.; Flora, dev.
13 Torek	Anton Padovanski, spoznavavec.
14 Sreda	Bazilij, škof; Elizej, prerok.
15 Četrtek	Sv. Rešnje Telo. Vid, muč.
16 Petek	Franc Reg., sp.; Beno, šk.; Jošt, op.
17 Sobota	Adolf, škof; Lavra, nuna. ☉
25	Prilika o veliki večerji. Luk. 14, 16-24.
18 Nedelja	2. pobink. Efreem c. uč.
19 Ponedeljek	Julijana F., d.; Gervazij in Prot.
20 Torek	Silverij, pap.; Florentina, devica.
21 Sreda	Alojzij (Vekoslav), sp.; Alban, m.
22 Četrtek	Ahacij, muč.; Pavlin, šk.; Nicej, šk.
23 Petek	Srce Jezusovo. Eberhard, škof.
24 Sobota	Janez Krstnik (rojstvo). Kres.
26	Prilika o izgubljeni ovci. Luk. 15, 1-10.
25 Nedelja	3. pobink. Viljem, op.; Prosper. ☉
26 Ponedeljek	Janez in Pavel, mučenca.
27 Torek	Hema, vdova; Virgilij, škof. j
28 Sreda	Leon II., papež; Irenej, spozn.
29 Četrtek	Peter in Pavel, apostola.
30 Petek	Spomin sv. Pavla, apost.;

Če severni veter
pogosto pihlja,
se žito na polju
v veselju smehlja.

Dež in mraz
če gospodari,
celo leto
rad pokvari.

Je dne Ivana
deževalo,
orehov bo v tem
letu malo.

Če jerebice
pójejo glasilò,
deževni dnevi
v kratkem tukaj so.

Če kukavica dolgo
še po Ivanu kuka,
naznanja nam, da pride
pomajkanje in muka.

Če črvi se Ivana
svetijo močno v travi,
ženjici to naznanja,
da srp naj si pripravi.

Sveti Vid
črešenj sit.

IZPREMENI MESECA.

- ☉ Prvi krajec dne 2. ob 7. uri 10 min. zvečer.
- ☾ Ščip dne 9. ob 4. uri 58 min popoldne.
- ☾ Zadnji krajec dne 17. ob 1. uri 3 min. zjutraj.
- ☼ Mlaj dne 25. ob 5. uri 20 min. zjutraj.

NEBESNO ZNAMENJE.

Solnce stopi dne 22. ob 6. uri 27 minut zjutraj
v znamenje raka. Začetek poletja. Najdaljši dan in
najkrajša noč.

Dan zraste do dne 22. za 19. min. in se zopet
skrči do konca meseca za 3 min.

Dan je dolg 15 ur 45 min. do 16 ur 2 min.

JULIJ

VII

MALI SRPAN

SV. CIRIL IN METOD

1 Sobota Presv. Krvi J.; Teobald, pušč. ☉
27 O velikem ribjem lovu. Luk. 5, 1—11.

2 Nedelja 4. pobink. Obisk. M. D., Oton, šk.
3 Ponedeljek Helijodor, škof; Bertram.
4 Torek Urh, škof; Berta, devica.
5 Sreda Ciril in Metod, šk; Domicij, šk.
6 Četrtek Izaija, prerok; Dominika, muč.
7 Petek Vilibald, škof; Benedikt IX., pap.
8 Sobota Elizabeta, kraljica; Kilijan, škof.

28 O farizejski pravičnosti. Mat. 5, 20—24.

9 Nedelja 5. pobink. Anatolija, dev. ☉
10 Ponedeljek Amalija, devica; Felicita, dev.
11 Torek Pij I., papež; Peter F., spoznav.
12 Sreda Mohor in Fortunat, mučenca.
13 Četrtek Marjeta, d. m.; Anaklet, p.; Evgen.
14 Petek Bonaventura, šk. in uč.; Just, muč.
15 Sobota Henrik I., cesar; Vladimir, kralj.

29 Jezus nasiti 4000 mož. Mark. 8, 1—9.

16 Nedelja 6. pobink. Škapul. Dev. Mar. Kar.
17 Ponedeljek Aleš, spozn.; Generoz, mučenec. ☉
18 Torek Kamil Lel., spozn.; Friderik, škof.
19 Sreda Vincencij Pavl., sp.; Makrina d.
20 Četrtek Marjeta, d. m.; Elija, pr.; Česlav, sp.
21 Petek Danijel, pr.; Olga; Prakseda, dev.
22 Sobota Marija Magdal., spok.; Teofil, m.

30 O lažnih prerokih. Mat. 7, 15—21.

23 Nedelja 7. pobink. Apolinar, škof. muč.
24 Ponedeljek Kristina, dev. muč.; Roman, muč. ☉
25 Torek Jakob, apostol; Krištof, spozn.
26 Sreda Ana, mati Marije Dev.; Valens, m.
27 Četrtek Pantaleon, muč.; Natalija, muč.
28 Petek Inocencij, papež; Viktor, muč.
29 Sobota Marta, *d.; Beatrika, d.; Olaf, kr.

31 O krivičnem hišniku. Luk. 16, 1—9.

30 Nedelja 8. pobink. Abdon in Senen, muč.
31 Ponedeljek Ignacij Lojol., spoznavavec. ☉

Če dne Marjete
lije s strehe,
bo leto slabo
za orehe.

Ko pasji dnevi
začenjajo,
tako navadno
i jenjajo.

Čuj svetega
Kilijana klice,
na delo te
vabijo ženjice.

Jeleni, koze, srne
če vun hite na zrak,
v neurje spreobrne
da vreme se, je znak.

Rada ko otroče
Magdalena joče.

Če v dežju obišče
Marija teto,
i v dežju zapušča
Elizabeto.

Poletni grom in tresk
poljanam sta v korist,
po njima tudi zrak
postane svež in čist.

IZPREMENI MESECA.

- ☾ Prvi krajec dne 1. ob 11. uri 52 min. ponoči.
- ☾ Ščip dne 9. ob 4. uri 7 min. zjutraj.
- ☾ Zadnji krajec dne 17. ob 6. uri 11 min. zjutraj.
- ☾ Mlaj dne 24. ob 1. uri 47 min. zjutraj.
- ☾ Prvi krajec dne 31. ob 5. uri 22 min. zjutraj.

NEBESNO ZNAMENJE.

Solnce stopi dne 23. ob 5. uri 20 min. pop. v
znamenje leva. Začetek pasjih dni.

Dan se skrči za 54 min.

Dan je dolg 16 ur 2 min. do 15 ur 8 min.

AVGUST

VIII

VELIKI SRPAN

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji
1 Torej	Vezi Petra, ap.; Makab. bratje, muč.
2 Sreda	Porcijunkula. Alfonz Ligv., šk.
3 Četrtek	Najdba sv. Štefana; Lidija, vdova.
4 Petek	Dominik, spoznav.; Agabij, škof.
5 Sobota	Marija Devica snežna; Ožbolt kr.
32	Jezus se joka nad Jeruzalemom, Luk. 19, 41—47.
6 Nedelja	9. pobink. Gospodovo izpremeni.
7 Ponedeljek	Kajetan, sp.; Donat, šk. muč. ☉
8 Torej	Cirijak, Larg in Smaragd, mučenci.
9 Sreda	Roman, muč.; Enigdig, šk.; Afra, m.
10 Četrtek	Lavrencij, muč.; Hugon šk.
11 Petek	Tiburcij, mučenec; Suzana, devica.
12 Sobota	Klara, devica; Hilarija, mučenica.
33	O farizeju in cestinarju, Luk. 18, 9—14.
13 Nedelja	10. pobink. Hipolit in Kasijan, m.
14 Ponedeljek	† Evzebij, spozn.; Anastazija, dev.
15 Torej	Vel. gosp. Vnebovz. M. D. ☉
16 Sreda	Joahim, oče M. D.; Rok, spozn.
17 Četrtek	Hijacint, duh.; Liberat m., Sibila, d.
18 Petek	Agapit, muč.; Helena kralj.
19 Sobota	Ludovik Toled., škof; Julij, muč.
34	Jezus ozdravi gluhtonemega, Mark. 7, 31—37.
20 Nedelja	11. pobink. Bernard, op.; Štefan.
21 Ponedeljek	Ivana Frančiška, vd.; Adolf, sp.
22 Torej	Timotej, mučenec; Hipolit, škof. ☉
23 Sreda	Filip Ben., spoznav.; Bogovoljka.
24 Četrtek	Jernej, apostol; Ptolomej, škof.
25 Petek	Ludovik (Ljudevit), kr.; Patricija.
26 Sobota	Cefirin I., pap.; Samuel, mučenec.
35	O usmiljenem Samarijanu, Luk. 10, 23—27.
27 Nedelja	12. pobink. Jožef Kalas, sp.; Gebh.
28 Ponedeljek	Avguštin, škof; Hermes, mučenec.
29 Torej	Obglavljenje sv. Janeza Krstnika. ☉
30 Sreda	Roza Limanska, dev.; Feliks, muč.
31 Četrtek	Rajmund, spozn.; Izabela, devica.

Avgusta če prvi
je teden gorak,
to dolge nam zime
in hude je znak.

Je rosa večerna
in rosa jutranja
za kmeta potrebna
ko kaša vsakdanja.

Je Lovrenec jasen,
bo grozdek strden
in vinčar bo glasen,
prijetna jesen.

N-vihte ne boj se
po svetem Jerneji;
a vendar če pride,
gorje vinoreji.

Če jasno solnce sije
na vnebohof Marije,
jeseni dosti bode
se vina vilo v sode.

IZPREMENI MESECA.

- ☉ Ščip dne 7. ob 5. uri 19 min. pop.
- ☾ Zadnji krajec dne 15. ob 9. uri 46 min. zvečer.
- ☼ Mlaj dne 22. ob 9. uri 34 min. zvečer.
- ☽ Prvi krajec dne 29. ob 12. uri 55 min. opoldne.

NEBESNO ZNAMENJE.

Solnce stopi dne 24. ob 12. uri 5 min. ponoči v
znamenje device. Konec pasjih dni.
Dan se skrči za 1 uro 34 min.
Dan je dolg 15 ur 4 min. do 13 ur 30 minut.

SEPTEMBER

IX

KIMAVEC

Dnevi	Grdovi in nedeljski evangeliji
1 Petek	Egidij, opat; Verena, devica muč.
2 Sobota	Štefan, kralj; Antonin, mučenec.
36	Jezus ozdravi deset gobavih. Luk. 17. 11—19.
3 Nedelja	13. pobink. (Angelska.) Doroteja.
4 Ponedeljek	Rozalija, devica; Ida, kraljica.
5 Torek	Lavrencij Just., šk.; Viktorin, šk.
6 Sreda	Hermogen, mučen.; Magnus. ☉
7 Četrtek	Bronislava, nuna; Regina, d. muč.
8 Petek	Mala gosp. Rojst. Mar. Dev.
9 Sobota	Korbinijan, škof; Gorgonij, muč.
37	O božji previdnosti. Mat. 6. 24—33.
10 Nedelja	14. pobink. Nikolaj Tolent. sp.
11 Ponedeljek	Prot in Hijacint, mučenca.
12 Torek	Ime Marijino. Macedonij, škof.
13 Sreda	Virgilij, mučen.; Notburga, devica.
14 Četrtek	Poviš. sv. križa. Maternij, šk. ☉
15 Petek	Spom. 7 žalost. M. D.; Nikomed, m.
16 Sobota	Ljudmila, vd.; Kornelij in Ciprijan.
38	Jezus obudi mladeniča v Najmu. Luk. 7. 11—16.
17 Nedelja	15. pobink. (7 žal. M. D.) Lambert.
18 Ponedeljek	Jožef Kup., sp.; Tomaž Vil., šk.
19 Torek	Januvarij, muč.; Arnulf, spozn.
20 Sreda	† Kvatre. Evstahij, mučenec.
21 Četrtek	Matej, apostol; Mavra, devica. ☉
22 Petek	† Kvatre. Mavricij in tov., muč.
23 Sobota	† Kvatre. Tekla, dev. m.; Lin, pap.
39	Jezus ozdravi vodeničnega. Luk. 14. 1—11.
24 Nedelja	16. pobink. Marija Dev. reš. ujetn.
25 Ponedeljek	Kleofa, spoznav.; Firmin, škof.
26 Torek	Ciprijan in Justina, muč.
27 Sreda	Kozma in Damijan, muč.; Kaj, šk. ☉
28 Četrtek	Vaclav, kralj; Marcijal, m.
29 Petek	Mihael, nadangel; Evtihij, muč.
30 Sobota	Hieronim, sp., c. uč.; Honorij, šk.

Je dne Mihela
hud že mraz,
po zimi hujši
čaka nas.

Je megle obilo
jeseni,
po zimi zameti
sneženi.

Če zgodaj se
selijo tiči,
bo huda zima
o Božiči.

Je Tilen meglén,
bo grda jesén,
pozno cvetje,
pozna zima.

IZPREMENI MESECA.

- ☉ Ščip dne 6. ob 8. uri 47 min. zjutraj.
- ☾ Zadnji krajec dne 14. ob 11. uri 20 min. dopolud.
- ☼ Mlaj dne 21. ob 5. uri 38 min. zjutraj.
- ☽ Prvi krajec dne 27. ob 11. uri 40 min. ponoči.

NEBESNO ZNAMENJE.

Solnce stopi dne 23. ob 9. uri 10 min. zvečer v znamenje tehtnice. Začetek jeseni. Noč in dan enako dolga.

Dan se skrči za 1 uro 40 min.

Dan je dolg 13 ur 26 min. do 11 ur 46 min.

Jasno solnce,
ob sveti Vereni
nam porok je
prijetne jeseni.

Sever in burja
ob svetem Miheli,
dnevi prav mrzli
že bodo začeli.

OKTOBER

VINOTOK

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji
40	O največji zapovedi. Mat. 22, 34–46.
1 Nedelja	17. pobink. (Rožnega venca). Leodegar, škof; Teofil, spoznav.
2 Ponedeljek	Kandid, muč.; Evald, mučenec.
3 Torek	Frančišek Seraf, sp.; Edvin, kralj.
4 Sreda	Placid in tovar., muč.; Gala, vd.
5 Četrtek	Brunon, spozn.; Fida, devica m. ☉
6 Petek	Rožnega venca. Justina, devica.
7 Sobota	
41	Jezus ozdravi mrtvoudnega. Mat. 9, 1–8.
8 Nedelja	18. pobink. Brigita, vdova.
9 Ponedeljek	Dionizij, škof muč.; Abraham, patr.
10 Torek	Frančišek Borg., sp.; Gereon in tov.
11 Sreda	Nikazij, škof; Firmin, škof.
12 Četrtek	Maksimilijan, šk. m.; Serafin, spozn.
13 Petek	Edvard kralj; Koloman, mučenec. ☉
14 Sobota	Kalist, papež; Domicijan, škof.
42	Prilika o kraljevi ženitnini. Mat. 22, 1–14.
15 Nedelja	19. pobink. (Pozv. cerk.) Terezija.
16 Ponedeljek	Gal, opat; Maksima, devica.
17 Torek	Hedvika, kr.; Viktor, šk.; Marjeta Al.
18 Sreda	Luka, evangelist; Just, muč.
19 Četrtek	Peter Alkant., spozn.; Ebin, opat.
20 Petek	Janez Kancij, spoz.; Felicijan, m. ☉
21 Sobota	Uršula, devica; Hilarijon, opat.
43	Jezus ozdravi kraljičevega sina. Jan. 4, 46–53.
22 Nedelja	20. pobink. Kordula, dev. muč.
23 Ponedeljek	Severin, škof; Peter Pashazij, sp.
24 Torek	Rafael, nadangel; Kristina, muč.
25 Sreda	Krisant in Darija, m.; Bonifacij, p.
26 Četrtek	Evarist, p. muč.; Lucijan in Marcel.
27 Petek	Frumencij, škof; Sabina muč. ☉
28 Sobota	Simon in Juda, ap.; Fidelij, m.
44	Prilika o kraljevem računu. Mat. 18, 23–35.
29 Nedelja	21. pobink. Narcis, škof.
30 Ponedeljek	Klavdij, muč.; Marcel, muč.
31 Torek	† Volbenk (Volfgang), šk.; Lucila, d.

Če listje z drevja
nerado odpada,
je zima prehuda
navadno prav rada.

Po svetem Galu
zelje pospravi,
bo tečna jed, le
prav je pripravi.

Po svetem Simonu
in Judi
navadno približa
se zima tudi.

Je jesen jasna,
vedra bila,
bo zimska burja
hudo brila.

IZPREMENI MESECA.

- ☉ Ščip dne 6. ob 1. uri 58 min. ponoči.
☾ Zadnji krajec dne 13. ob 10. uri 56 min. zvečer.
☼ Mlaj dne 20. ob 2. uri 40 min. popoldne.
☽ Prvi krajec dne 27. ob 2. uri 26 min. popoldne.

NEBESNO ZNAMENJE.

Solnce stopi dne 24. ob 5. uri 52 minut zjutraj
v znamenje škorpiona.
Dan se skrči za 1 uro 42 min.
Dan je dolg 11 ur 43 min. do 10 ur 1 min.

Vinotoka
če zmrzuje,

pa prosinca
odjenjuje.

NOVEMBER

LISTOPAD

Dnevi	Godovi in nedeljski evangelijski
1 Sreda	God vseh svetnikov.
2 Četrtek	Vseh vernih duš; Just, mučen.
3 Petek	Viktorin, šk.; Hubert, šk.; Ida, kralj.
4 Sobota	Karol Boromej, šk.; Modesta, d. ☉
45	Dajte cesarju, kar je cesarjevega. Mat. 22, 15–21.
5 Nedelja	22. pobink. Caharija, oče Jan. Krst
6 Ponedeljek	Lenart, opat; Sever, škof.
7 Torek	Prosdocim, škof; Engelbert, škof.
8 Sreda	Bogomir, škof; Deodat, mučenec.
9 Četrtek	Božidar (Theodor), muč.; Orest, m.
10 Petek	Andrej Avel., spozn.; Trifon, muč.
11 Sobota	Martin, škof; Mena, mučenec.
46	Jezus obudi Jairovo hčer. Mat. 9, 18–26.
12 Nedelja	23. pobink. Martin, pap. muč. ☉
13 Ponedeljek	Stanislav Kostka, sp.; Didak, spoz.
14 Torek	Jozafat Kunč., šk. m.; Serapion, m.
15 Sreda	Leopold, vojvoda; Jedert, devica.
16 Četrtek	Edmund, škof; Otmar, opat.
17 Petek	Gregorij, škof; Viktorija, muč.
18 Sobota	Odon, opat; Evgen, spozn.; Hilda.
47	O gorčičnem semenu. Mat. 13, 31–35.
19 Nedelja	24. pobink. Elizabeta. ☉
20 Ponedeljek	Feliks Val., spoz.; Edmund, kr.
21 Torek	Darovanje Marije Dev.; Kolumban.
22 Sreda	Cecilija, dev. muč.; Mayer muč.
23 Četrtek	Klement, pap. muč.; Felicita muč.
24 Petek	Janez od križa, spozn.; Hrizogon, m.
25 Sobota	Katarina, dev. muč.; Jukunda, muč.
48	O razdejanju Jeruzalema in o sodbi. Mat. 24, 15–35.
26 Nedelja	25. pobink. Konrad, škof. ☉
27 Ponedeljek	Virgil, škof; Ahacij, škof.
28 Torek	Eberhard, škof; Jakob iz Marke.
29 Sreda	Saturnin, muč.; Filomen. muč.
30 Četrtek	Andrej, apostol; Justina, dev.

Dne Martina
solnce jasno,
spomlad topla
pride kasno.

Čim prej je zimski mraz,
tem prej spomladni kras.

IZPREMENI MESECA.

- ☉ Ščip dne 4. ob 7. uri 37 min. zvečer.
☾ Zadnji krajec dne 12. ob 8. uri 53 min. dopoldne
☀ Mlaj dne 19. ob 1. uri 6 minut ponoči.
☽ Prvi krajec dne 26. ob 9. uri 15 min. dopold.

NEBESNO ZNAMENJE.

Solnce stopi dne 23. ob 2. uri 56 minut zjutraj
v znamenje strelca.
Dan se skrči za 1 uro. 15 minut.
Dan je dolg 9 ur 58 min. do 8 ur 42 minut.

Če ob vseh Svetih
jasno nebó je,
zime še hude
menda ne bo je.

Ob svetem Martinu
deževje in slana,
za setev nesreča
je to že priznana.

DECEMBER

XII

GRUDEN

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji
1 Petek	Eligij, škof; Natalija, dev. muč.
2 Sobota	Bibijana, m.; Pavlina; Kromacij.
49	O poslednji sodbi. Luk. 21. 25—33.
3 Nedelja	1. advent. Frančišek Ksav., sp.
4 Ponedeljek	Barbara, dev. m.; Peter Zlat. sp. ☉
5 Torek	Saba, opat; Krišpin, mučenec.
6 Sreda	Miklavž (Nikolaj), šk.; Apolinar.
7 Četrtek	Ambrozij, škof; Agaton, muč.
8 Petek	Brezmad. spočetje Mar. D.
9 Sobota	Peter For., šk.; Sirij, šk.; Valerija.
50	Janez Krstnik v ječi. Mat. 11. 2—10.
10 Nedelja	2. advent. Lavrefanska M. B.
11 Ponedeljek	Damaz, papež; Trazon, opat. ☾
12 Torek	Sinezij, muč.; Epimah, mučenec.
13 Sreda	Lucija, devica muč.; Otilija, devica.
14 Četrtek	Spiridijon, škof; Nikazij, škof.
15 Petek	Jernej, škof; Kristina, devica.
16 Sobota	Evzebij, škof; Albina, dev. muč.
51	Janez Krstnik pričuje o Kristusu. Jan. 1. 19—28.
17 Nedelja	3. advent. Lazar, škof; Berta, vd.
18 Ponedeljek	Gracijan, škof; Vunebald, opat. ☼
19 Torek	Nemezij, muč.; Favsta, vdova. ☼
20 Sreda	† Kvatre. Liberat, mučenec.
21 Četrtek	Tomaž, apostol; Glicerij, muč.
22 Petek	† Kvatre. Demetrij in Honorat, m.
23 Sobota	† Kvatre. Viktorija, devica.
52	Janez Krstnik poklican v prerokovanje. Luk. 3. 1—6.
24 Nedelja	4. advent. Adam in Eva.
25 Ponedeljek	Božič. Rojstvo Gospodovo.
26 Torek	Štefan, mučenec; Arhelaj, škof. ☉
27 Sreda	Janez Evangelist; Fabijola, vd.
28 Četrtek	Nedolžni otročiči; Kastor, m.
29 Petek	Tomaž, škof; Trofin, mučenec.
30 Sobota	David, kr.; Liberij, m.; Nicefor, m.
53	Simeon in Ana oznanjujeta Gospoda. Luk. 2. 33—40.
31 Nedelja	Ned. pred Nov. letom. Silvester.

Iz mrzlib rek
če puh ustaja,

huda zima
dolgo traja.

Dež in veter
pred Božičem
jamo koplje
rad turličem.

Če ni bilo
zime prej,
bo gotovo
pa poznej.

Decembra sneg
imejmo v čisti,
sè žitnim zrnjem
zalaga svisti.

Mesec gruden
ni priljuden.

Dr. H. Z.

IZPREMENI MESECA.

- ☉ Ščip dne 4. ob 12. uri 24 min. popoldne.
- ☾ Zadnji krajec dne 11. ob 5. uri 41 min. popold.
- ☼ Mlaj dne 18. ob 1. uri 20 min. popold.
- ☼ Prvi krajec dne 26. ob 6. uri 53 min. zjutraj.

NEBESNO ZNAMENJE.

Solnce stopi dne 22. ob 3. uri 57 min. pop. v znamenje kozla. Začetek zime. Najkrajši dan in najdaljša noč.

Dan se krči do dne 21. za 20 minut in zopet zraste do konca meseca za 4 min.

Dan je dolg 8 ur 40 min. do 8 ur 24 min.

† ŠKOF DR. ANTON MAHNIČ.

DR. EGIDIJ.

K

ako lepa, častitljiva in vredna si ti, ljuba zemljica naša, ki rodiš take moše, take značaje, kakor je bil pokojni škof doktor Anton Mahnič! Sê svojim polstoktnim delovanjem je položil trden temelj katoliški renesansi (katoliškemu preporodu) v Slovencih in Hrvatih. To je njegova neumrljiva

zasluga. Ob njegovem grobu ni žalovalo le ljudstvo, ampak, v prvi vrsti inteligenca, duhovska in svetna, žaloval je nadepolni in navdušeni naraščaj slovenske in hrvatske inteligence.

Rojen je bil škof Dr. Anton Mahnič dne 14. sept. 1850 v Kobdilju v štanjelski duhovnji na Krašu. V Gorico je prišel l. 1863. v četrti razred c. k. normalke, kjer je našel sošolca Dr. Antona Gregorčiča. Oba sta se odlikovala z izredno pridnostjo in skupaj dokončala srednje šole in bogoslovne nauke z odličnim uspehom. V mašnika je bil Dr. Mahnič posvečen dne 30. avg. 1874. t. j. koncem tretjega tečaja. Po dokončanem četrtem tečaju je bil imenovan za prefekta v deškem semenišču, kjer je potem po smrti direktorja mons. Josipa Marušiča postal sam direktor. V deškem semenišču je deloval mej mladino nad dvajsc' let. L. 1879. je postal doktor bogoslovja na dunajskem vseučilišču, l. 1880 suplent za biblične vede Novega zakona v goriški bogoslovnici, l. 1881 pa profesor. Od l. 1896 do smrti je bil škof na Krških otokih.

Njegovi spisi, ki so nekdanj vzbujali toliko hrupa, so kakor ostrí kraški kamen, ki se polaga visoki stavbi za večnotrajno podlago. V njegovih spisih ne smeš iskati lepo uglasjene pesniške oblike, ampak težkih oblik neomajne podlage za umstvene stavbe večne katoliške misli. Dr. Mahnič je bil neizprosni mislec, ki je kakor prerok Jeremija izrival, podiral, razdeval in razmetaval, a hkrati polagal temelje večnosti v naše slovstvo in v našo politiko. Da je pri tem zadeval ob velike težave in delal hude rane, kar je imelo za posledico hudo nasprotovanje in strastno napadanje, se ne smemo čuditi. Njegovo brezobzirnost in oštrost v spisih, v katerih zagovarja katoliška načela v slovstvu in v politiki, smemo primerjati ognjevitosti sv. Jeronima, na katerega se Rimski Katolik tudi izrečno sklicuje.

Njegovi glavni spisi so: V **latinskem** jeziku: Pisma o vzgoji (Epistolae paedagogicae) v nadškofijskem listu »Folium periodicum«, kateremu je bil od l. 1884 dalje urednik. Tudi pisma avstrijskih škofov v krasni latinščini so njegovo delo.

V **slovenskem** jeziku je priobčil v »Slovenцу«: Indi-

jo Komandijo in razpravo o lepoti in umetnosti v spisu »Dvanaest večerov«, ki je bil objavljen tudi v posebni izdaji. Od l. 1889 do l. 1896 je izdajal list »Rimski Katolik«. Tu najde čitatelj nešteto njegovih člankov.

V nemškem jeziku je spisal Pisma brezvercu, ki jih je pisatelj teh vrstic poslovenil in so bila objavljena v Rimskem Katoliku.

V hrvatskem jeziku najde čitatelj mnogo njegovih spisov v Pučkem prijatelju, v Hrvatski Straži in Svečeniški Zajednici. Ko je postal Dr. Mahnič l. 1896 krški škof, je predvsem ustanovil na Krku tiskarno Kurykto in ž njo tudi »Pučkega prijatelja«. Kmalu za tem sta bila ustanovljena tudi druga dva omenjena hrvatska lista. Pučki prijatelj se je preselil kasneje v Pazin, ko se je ustanovilo za Istro Tiskovno društvo in tiskarna v Pazinu. Sedaj izhaja Pučki prijatelj v Trstu, ker so fašisti razdejali hrvatsko tiskarno v Pazinu.

Dr. Mahnič je tudi veliko romal po jugoslovenskih krajih in povsod bodril in spravil jugoslovensko politiko na pravo pot. Ž njim se je še-le začela pristrčna vzajemnost mej Slovenci in Hrvati. Pri tem svojem delu, je moral tudi veliko trpetj od strani vlade. To pa ga ni nikdar oplasililo. Šel je proti tržaški vladi do upravnega sodišča na Dunaju, kjer je zmagal. V svoji škofiji je praznoval tudi cerkveno sinodo, ki je prej od pamtiveka ni bilo. Na tej sinodi je bila določena zakonitost glagolske božje službe v celi škofiji. Ker je te določbe potrdila sv. Stolica, je to delo stalno za vse čase. Kakor imenujemo s častjo sv. Cirila in Metoda, ki sta širila mej Slovenci sv. vero

in staroslovenske obrede, pravtako bo tudi ime Mahničovo živelo mej Jugoslovenci v veliki časti. Kakor sta sv. Ciril in Metod trpela vsled svojega delovanja veliko preganjanja, pravtako tudi Mahnič in kakor sta ta dva morala hoditi vedno v Rim zagovarjat se, pravtako je tudi Mahnič večkrat moral brusiti vatiškanske pragove. Mahnič se ni ustrašil nobenega truda, nobenega zaničevanja, nobenega obrekovanja, nobenega trpljenja, nobene sramote — bil je mučenik za sv. stvar, v vsem podoben sv. Metodu. L. 1919 so ga se silo odvedli v pregnanstvo v Italijo. Živel je blizu Rima nad leto dni v samostanu oo. Kamaldulenzov. Prestal je tudi to. Vrnil se je sicer, kakor svoj čas sv. Metod, s častjo na svoj sedež, a telesno zelo slab. Ves oslabljen se je podal v Zagreb, kjer je upal dobiti za svojo bolezen mir in dobrih zdravnikov, a bilo je vse prepozno. Bolezen je naglo napredovala. V velikih bolečinah je ponavljal besede sv. Pavla: »Mi se moramo ponášati s križem Gospoda našega Jezusa Kr.« To so bile njegove zadnje besede pa tudi vodilne besede celega življenja in vsega njegovega delovanja. Umrl je v tuji hiši dne 14. dec. 1920 ob 7 in pol zjutraj!

Kakor pravi povestnica o pogrebu sv. Cirila v Rimu in sv. Metoda na Velehradu, da je bil podoben bolj zmagoslavju ko pogrebu, pravtako smemo reči o pogrebu škofa Mahniča v Zagrebu dne 18. dec. 1920. Njegova zadnja pot je bila pot zmagoslavja. Dr. Mahnič je zmagal s svetim in mučeniškim delovanjem in življenjem. Večna mu slava!

BENEŠKI SLOVENCİ.

VIATOR.

oriški Slovenci so v neposredni dotiki z beneškimi od korminskega pogorja do Brd. Dobro bo torej da jih vsaj nekoliko spoznajo in da jih naš Koledar v ta namen v širokih potezah opiše, tembolj ker smo po političnih korenitih preuredbah postali tesneje spojeni sosedje in ne bo slabo, ako si homo mogli

bili razširjeni v široki plasti po planjavi dolnje Furlanije notri do Tulmente, o čemer jasno pričajo mnoga ondotna slovenska krajevna imena. Sloveni, ki so bili na planem pomešani z latinskim elementom, so se tekom stoletij pofurlanili. V gorah pa so ostali vztrajni in so ohranili svoj jezik in svoje navade navzlic vsem nasprotujočim razmeram. Stara benečanska ljudovlada v svoji modrosti nikakor ni skušala zatreti njih narodnosti in njih jezika, ampak je ž njimi prijazno delala ter jim celo davke spregledovala. Zato so ji bili iskreno vdani in so jej zvesto čuvali državno mejo. Ta vdanost jim je prešla v kri in so jo prenesli tudi na Italijo, dasi nova vlada ni podedovala beneške modrosti, kajti zanemarjala jih je do zdaj sistematično, ne da bi skrbela za njih gmotno in duševno blagostanje.

Glede na število beneških Slovencev, naj omenimo, da so jih pred pol stoletja našteji okolu 30 tisoč, zdaj pa jih lahko naštejemo 40 tisoč. Letni naraščaj bi lahko bil višji, ako bi ne bilo v navadi, da se ženi večinoma le prvorojenec. Vzrok te omejenosti je, ker so vsi mali posestniki, a posestva bi prišla kmalu na nič, ako bi se morala deliti s pomnoževanjem družin; saj so že itak pre-

po medsebojnem spoznavanju vzajemno pomagati.

Znano je, da so beneški Slovenci bili že od nekdaj politično pridruženi laško-beneškim sodeželanom, s katerimi vred so v preteklem stoletju prišli pod novo Italijo. Kedaj so pa približno prišli v kraje, ktere danes zasedajo, ni težko določiti. Ko je v VII. stoletju oddelek starih Slovenov s Počonavja prodiral proti severo-zapadu in se nastanil ob Savi in Dravi ter se globoko porinil v doline Julijskih Alp do Tirolskega in Bavarskega, takrat so prodrli tudi v Primorje in dalje na Furlansko, kjer so

DR. FRANČIŠEK BORGIA SEDEJ,
knez-nadškof goriški in metropolit.

več razkosana in večkrat nedostatna. Sicer se pa beneški Slovenci radi selijo na plan med bližnje Furlane, posebno okolu Čedadu, Fojde, Ahtna in tako dalje v podnožju gora, kjer si kupujejo zemljišča in si zidajo hiše. Tudi v Čedadu jih je lepo število. Toda vsi ti se navadno pofurlanijo, ker so kakor vejica, odsekana od debla.

Beneški Slovenci so razdeljeni v tri različne skupine, brez medsebojnih vezi in interesov. Najbolj tesno zvezani in etniško trdni so šempeterski Slovenci, ki prebivajo po nadiški, sovodnjiški, koziški in šentlenard-

ski dolini, kateran bi se mogli prišteti tudi oni, ki se nahajajo po mešanih občinah Prapotno (Prepotto), Tanorjana (Terreano) in Fojda (Faedis), na levi in na desni od Čedadu (Cividale). Vse imenovane doline se strinjajo v karakteristično točko **Par Muoste** (Pri Mostu-Ponte S. Quirino). To je mala vasica presečena po globoko vdrti Nadiži (Natisone), čez katero je vodil do leta 1917 jako star, baje rimski most, a zdaj vodi nov in bolj širok. Tu prebivata skupno že tisoč let oba etniška elementa, ne da bi se absorbirala, samo s to razliko, da Slovenci govorijo tudi furlanščino, Furlani pa slovenščine navadno niso vešč.

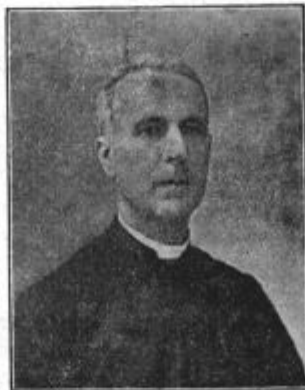
Tarčentski ali Terski (po reki Ter-Torre) Slovenci tvorijo drugo znatno skupino, pa so zelo bolj razkosani radi naravne lege njih zemljišča, nepravilno zloženega in razsečenega, brez organične zveze in brez skupnega stika, ki naj bi vezal na kak način njih številne doline in dolnice. Zato pa so tudi etniško bolj šibki in furlanizaciji podvrženi, tembolj ker so ponekod tako čudni, da se sramujejo svoje narodnosti. Seveda temu je krivo tudi postopanje bližnjih sosedov, ki se čestokrat norčujejo z njimi in jim oponašajo da so Slovenci (Sclás), kakor da bi bilo to sramotno! Njih narečje se precej odlikuje od šempeterskega, ter je v vaseh na periferiji zelo pokvarjeno in pomešano s tujimi besedami.

Tretja jako zanimiva skupina obsega Rezijane, ki živijo ob vznožju Kaninskega pogorja v slikoviti dolini, ki se tesno odpira proti pontebanski železnici, nedaleč od trga Možnica (Moggio). Dočim se ostali beneški Slovenci ukvarjajo s poljedelstvom, z živinorejo in s sadjarjo, hodijo Rezijanci radi pičlosti in nerodovitnosti svoje zemlje radi po svetu ter se ukvarjajo z rokodelstvom in s kupčijo. Podjetnosti in bistrornosti jim ne manjka. Nekteri so postali na ta način imenitni trgovci in bogataši.

Rezijanci so jako tipični ljudje s posebnim narečjem, ki se precej odlikuje od ostalih, s posebnimi navadami in s svojo narodno nošo, ktera pa se žal izgublja, kakor se je že popolnoma izgubila lepa noša šempeterskih Slovencev. Tudi svoj narodni jako dostojni ples imajo še ter dotične narodne pesmi in napeve. O Rezijancih je ve-

PREMIL. MONS. PELIZZO,
škof v Padovi.
Rojen Na Ravnem pri Fojdi.

PROF. IVAN TRINKO,
pesnik in poslanec beneških Slov.
Rojen v Trčmunu.

DR. FRANC MUZONI, profesor v
Vidmu in poslanec beneških Slov.
Rojen v Sarženti blizu Šempetra.

liko in korenito pisal poljsko-ruski učenjak Bauduin de Courtenay.

Od vseh beneških Slovencev so v prejšnjih časih imeli svoj okraj samo šempeterski, a zdaj so še ti pridruženi čedadskemu. Od ostalih jih spada nekaj pod Čedad, nekaj pod Tarčent (Tarcento), nekaj pod Humin (Gemona), Rezijani pa pod Možnico (Moggio). Slovenskih občin je najmanj, nekaj je pa mešanih. Sicer pa so povsod, tudi v čisto slovenskih krajih, politične, administrativne, šolske in vse druge javne naprave in uprave čisto laške. Vlada ne pripoznava slovenščine nikdar, m-koder, v nobenem slučaju, jo ignorira popolnoma, razven kedar se ji zdi potrebno, po časnikaških in tudi zasebnih zdražbah poropotati proti političnim nakanam in proti tajnemu rovanju zoper Italijo v panslavističnem zmislu. Da! Tudi te neumnosti so bile v navadi. Ubogi beneški Slovenci! niti svoje narodnosti se ne zavedajo, kaj pa uganjati slovansko politiko! Namišljeni strah, ki

bolj samozavestni, bolj složni, podjetni in pa pred drugimi manj strahopetni. Vzklikati bi morali ponovno: Mi smo mi! ne samo kedar jih razgreva in osrčuje domača kapljica, ampak tudi, in še posebno, kedar gre za skupno delo, za skupne koristi, za domača podjetja, za domači napredek in za blagostanje male in doslej zanemarjene domovine. Menj medsebojnih preprirov in več medsebojnega spoštovanja in potrpežljivosti!

Beneška Slovenija ni Bog ve kako rodovitna in bogata, lahko pa se more trditi, da bi ljudje še več kot toliko pridelali, ako bi si znali pomagati. Zlasti sadjereja in živinoreja, umno izboljšane in razvite, bi donšale veliko blagostanja. Bogatinov in olikancev je malo, zato pa tudi ni stanovskih razlik med beneškimi Slovenci — vsi enaki, tembolj ker se ne smatra za Slovence, kdor misli, da je kaj več kot navadno ljudstvo, kar je seveda povsem smešno in znak duševnega siromaštva. Sicer pa taki ljudje nimajo vpliva na narod.

Škrutove (Sv. Lenard) v Beneški Sloveniji, rojstni kraj goriškega prošta mons. dr. Al. Faiduttija.

je sistematično in v določenih časih prijemal časnikaške in vladne kroge **najnižje vrste**, bi bil najsmesnejša reč, da ni imelo to skrivnih in zlobnih namer. Vik in krik namreč se je umetno vzdigaval, da se je potem mlatilo po duhovnikih, ki imajo le to krivdo, da slovenskemu ljudstvu slovenski govoré, slovenski pridigujejo in ga slovenski katekizem učé, ter se radi tega tudi slovenskih knjig poslužujejo, kar se bo godilo tudi v bodoče. Samo radi tega so jih črnihi pred nevedno javnostjo kot politikante in so dražili verno slovensko ljudstvo proti pastirjem, pri čemer so pridno sodelovali duševno zelo nizko stoječi, z masonskim duhom nasičeni in raznih vladnih odlik in pomočkov lačni domači podrepniki.

Toda pustimo te tragikomične spomine, katerih bo menda vendar konec. Beneški Slovenci so sploh veseliga, mehkega in mirnega značaja. Bistroumnosti jim ne manjka, toda ljudstvo je večinoma brez zadostnih učil in brez potrebne izobrazbe. Na sploh so ljudje bogoljubni in nravní; hudodelstvo je med njimi redka izjema. Napake imajo seveda tudi oni. Posebno bi morali biti

Uboštva in pomanjkanja ne manjka tu in tam. Mnogi se začasno selijo na delo v razne kraje, celo v Ameriko in to v gmotnem oziru znatno pomaga, v verskem in nravnem pa ni dobička. Ako bi prosto ljudstvo imelo primernih učil in vzpodbude, bi uspešneje doma delalo in bi ne bilo treba s trebuhom za kruhom romati po svetu, vsaj v takem razmerju ne.

Zadnje čase se je začelo ljudstvo s pomočjo mlajše duhovščine v marsičem živahneje gibanj in oči odpirati, kar je dober znak za bodočnost. Prepričan sem, da ko pride ljudstvo do boljše izobrazbe in v tesnejšo zvezo z novimi italijanskimi Slovenci, katerim ne manjka učil, spretnosti in resne izobrazbe na polju domače ekonomije, se bo laže navzelo dobrega zgleda in okoristilo z dostopnimi učili; saj so pokrajinske razmere skoraj iste za stare in večinoma tudi za nove Slovence.

Marsikdo bi morda vprašal: Zakaj si beneški Slovenci ne pomagajo s čitanjem koristnih knjig? Italijanske malokdo rabi, ker jih ne razume; saj ni kakor bi bral časniki. Kar se slovenskih tiče, je žal redek, kdor čita slovenski, ker v ljudskih šolah, čisto laških, sloven-

ščini ni mesta in je bilo celo ostro prepovedano govoriti slovenski. Sicer bo ta prepoved zdaj odveč, kajti mesto domačih učiteljic prihajajo na Furlansko sploh in tudi med Slovence kruha domačinom iz ust jemaj ljudje iz južne Italije, katerih niti vrag ne razume, kaj pa slovenska deca!

Slovinci ne znajo slovenski čitati, ker niti slovenskih črk ne poznajo. Kdo naj jih uči? Duhovnik, ki je edini, ki razume ljudstvo in ljudstvo njega. Duhovniki so tudi to večkrat skušali — pa je bilo takoj vse v ognju! Žalostne razmere, radi katerih je tako zaostalo ono ubogo ljudstvo. Nekoč so se mladenke same med seboj učile slovenski iz molitvenikov; zdaj je že drugače: molitvenikov slovenskih nimajo, a dobivajo laške.

Rekli smo že, da bi tem in onim Slovencem veliko koristilo medsebojno zblizanje in boljše spoznavanje. Veliko predsodkov so laški časniki vtepli v glavo beneškimi Slovencem proti ostalim. Toda vse to se more popraviti z medsebojnim občeivanjem.

Beneška Slovenija je tu in tam precej lepa in slikovita. Primorski slovenski turisti bi jo lahko obiskovali. Nadiška dolina je jako zanimiva. Lepe vasice so po dolini in po gorskih obronkih posejane; bele cerkvice se smehljajo povsod med bujnim zelenjem, Landar s svojo znamenito jamo sv. Ivana, Ronc z obilico okusnega sadja, Šempeter, edini slovenski trg, Dolnji Brnas na furlanski meji, Ažla, sovodnjska dolina, Sentlenardska, Kožiška, Stara gora s svojim svetiščem itd., bi bile vse turistične točke zlasti o shodih, kedar je vse ljudstvo zbrano pri svojih cerkvah. Izleti na Matajur, na Ivanac, med tarčentske Slovence, posebno v slikovito terško dolino do Muzca in potem iz Muzčeve doline v Režijo, vse to bi bilo kakor nalašč. Izletniki bi lahko peli, kakor izvrstno znajo, v veliko veselje ljudstvu, ki je zelo nagneno k petju. Ljudstvo bi vse razumelo in bi se marsikaj naučilo in to medsebojno občeivanje bi v mnogem oziru koristilo tem in onim, saj nas veže narodna enotnost in sedaj tudi politična.

KOROŠKI SLOVENC V JULIJSKI POKRAJINI.

JANKO MAJERHOFER — PLANINA.

1. UVOD.

Julijski pokrajini, tej novi deželi italijanskega kraljestva, je pridružen tudi večji del Kanalske doline na Koroškem ali takozvani Trbiški kotel. Vrhtega so zasedli Italijani tudi sosedno belopeško občino kranjske dežele ter jo tudi pridružili Julijski pokrajini.

Ker bodo torej ti kraji imeli z nami isto usodo kakor naši, je umestno, če se medsebojno malo bolj seznanimo. Saj smo vsi pod skupnim generalnim civilnim komisariatom v Trstu. Skupni so torej naši politični in administrativni interesi, skupna naša borba za narodno in deželno avtonomijo.

Za omenjena okraja je napravila italijanska država posebni civilni komisariat v Trbižu. Belapeč pripada sedaj tudi sodno in fiskalno Trbižu.

Pri političnih in administrativnih volitvah voli trbiški okraj skupno z goriškim.

2. DOGODKI PO RAZSULU AVSTRIJE.

Londonska pogodba, s katero je spomladi 1915 ententa (Anglija-Francoska-Rusija-Japonska) pridobila Italijo za vstop v svetovno vojno proti centralnim državam, še ni obsegala celega Trbiškega kotla na Koroškem, celo ne belopeške občine na Kranjskem (kakor tudi Reke ne).

Ko so se pa oktobra 1918 zrušile vse zapadne fronte centralnih držav in so Italijani na podlagi premirja z dne 28. oktobra zasedli »pramirno črto« na vrhovih

Juljskih alp do Logatca, je zasedel dne 20. novembra en italijanski bataljon tudi Trbiž in tamošnje železniško križišče in sicer z izjavo, da je zasedba le prehodna ter zaradi vojnega materiala, katerega je bilo ogromno v Kanalski dolini in ki sedaj pripada ententi.

Nad vse zanimiv pa je sedaj postal nadaljnji razvoj usode Kanalske doline.

Na povelje nove jugoslovenske vlade v Ljubljani so se ustanovile po vsem slovenskem Koroškem narodne straže. Jugoslovenski vojaški oddelki s častniki entente (Srbije) so začeli zasedati starodavni Korotan, zibelko slovenstva. Dne 30. novembra 1918 je zasedel nadporočnik Malgaž, Slovenec, s 300 vojaki mesto Velikovec. Major Lavrič pa je zasedel Dravsko, Ziljsko in Kanalsko dolino do Vrat. (Vrata so prva železniška postaja pred Trbižem in sedaj že v — Julijski Benečiji.)

Po tem neverjetno hitrem prodiranju, — pravi »veni-vidi-vici« —, pa je zašumelo po vsem nemškem Korotanu: Nemci so se zbrali v bran. Šlo jim je za Celovec in Beljak. Nemška koroška deželna vlada se je preselila v Špital na Gorenjem Koroškem ter je poklicala na pomoč — Italijane.

Vso zimo so se vlekle pogajanja z Ljubljano, Dunajem in z italijanskim vojaškim poveljstvom v Trbižu. (Carinthia. I. 1921. Der Kärntner Freiheitskampf 1918-19. Von Oberstleutnant Ludwig Hülgerth.) Italijanska diplomatska in druga pomoč je okrepila Nemce tako, da so rešili zase Kanalsko in Ziljsko dolino ter beljaški okraj.

Nemci pa so potrebovali Italijane tudi za pomoč pri znanem koroškem plebiscitu ter so jo tudi našli. Že

za časa drugega jugoslovenskega prodiranja v slovenski Korotan (april, maj 1919), za časa zasedbe Celovca po Jugoslovenih (6. junija — 19. julija), kakor tudi v vsej predplebiscitni dobi so imeli Italijani vso črto od Pontablja do Št. Vida zasedeno.

Kakšno hvaležnost so skazali Nemci Italijanom za izdatno pomoč v kritičnem času? Zabelježiti hočemo le te dve dejstvi.

Ko je zapustilo po koroškem plebiscitu zadnje italijansko vojaštvo nemško Koroško, se jim je koroška deželna vlada slovesno v Beljaku zahvalila za »veliko pomoč«, in ko so potem Italijani definitivno anektirali Trbiški kotel in Belopeč, je vzela to koroška in dunajska vlada mirno na znanje. —

Illov, Rimljanov, Langobardov so se močnejšim Slo-venom vdali ter se poslovenili. Neka listina iz 1399 govori o Trbižu, slovenski vasi.

Cerkveno je tedaj še pripadala Kanalska dolina vsa Ogleju. Farne cerkve imajo prav stare patrone: Sv. Peter (Trbiž), sv. Nikolaj (Kokovo), sv. Janez Krstnik (Pontabelj), sv. Ilm (Žabnice), sv. Andrej (Vrata) itd. — patroni, ki imajo svoj starodavni izvir v Ogleju.

Ko so se pa začele v 13. stoletju in pozneje praske med oglejskimi patrijarhi, goriškimi in meranskimi grofi, koroškimi vojvodi in nemškimi cesarji, so le-ti zadnji, ker jim je šlo za važni ključ v Italijo, dajali važnejše kraje Kanalske doline v najem — bamberskim škofom, tem mogočnim in nemškim cesarjem najbolj zvestim

Gor. Log s Strmcem na levi in z Mangartom v ozadju.

Resnica pa je dalje tudi, da so že za časa prve jugoslovenske zasedbe 1918, prosile nemške občine v Kanalski dolini, kakor tudi belopeška italijansko vojaško komando v Trbižu, češ: raji vas, kot Jugoslovene!

Potemtakem Italiji ni bilo prav težko izposlovati si pri mirovni konferenci v Parizu »malo korekturo londonskega pakta v trbiškem okraju«.

3. NEKAJ STARE ZGODOVINE. KANALČANI.

Kanalska dolina so stara zgodovinska tla. Čisto umevno. Saj je ključ v Italijo, v slavne Benetke in starodavni Rim. Da je bila obljudena že v zelo stari dobi, nam pričajo izkopine iz halštatske in kamenene dobe, ki so se našle v Žabnicah. Starorimski denar pa so našli v Trbižu. Rimske legije so korakale skoz Kanalsko dolino proti Donavi. V dobi preseljevanja narodov je bila ponovno porušena. V 6. stoletju so se tu naselili Slovenci. Redki ostanki prejšnjih prebivalcev: Keltov,

knezom, zvestim cesarjem tudi, če je šlo zoper — papeže.

Tako so dobili bamberski škofje Trbiž in Kokovo, Naborjet in Lužnico, Pontabelj in Rabelj. V Trbižu in Rablju so bile fužine in rudokopi, v Naborjetu in Pontablju pa utrjena skladišča za vse blago, ki je šlo s Koroškega, Solnograškega in tudi z Bavarskega v Benetke, tedaj »kraljici morja«, najmogočnejši trgovski državi-republiki v srednji Evropi.

Nemški škofje so naselili svoje nemške Bavarce in izpodrinili tako polagoma v svojih krajih Slovence. Listina iz l. 1421 govori že o nemški naselbini v Trbižu.

Ta vpliv bamberskih škofov je ustvaril čudno etnografsko zmes v Kanalski dolini, tako da popotnik kar strmi:

Če pridemo namreč iz Beljaka po starodavni državni cesti na Vrata, slovensko; na Trbiž, nemško; v Žabnice, slovensko; v Ukve, slovensko; v Naborjet,

DR. ANTON GREGORČIČ,
bivši deželni in državni poslanec
in politični voditelj goriških Slo-
vencev v zadnjih 40 letih.

† ALFRED GROF CORONINI-
CRONBERG,
bivši goriški deželni in državni
poslanec.

PROF. IVAN BERBUČ,
bivši goriški deželni poslanec
in odbornik.

ALOJZIJ ŠTREKELJ,
bivši goriški deželni in državni
poslanec.

DR. OTOKAR RYBAR,
bivši državni poslanec tržaških
Slovencev.

DR. GUSTAV GREGORIN,
bivši goriški državni poslanec.

† JOSIP KOSEC,
župnik v Kamnjah, voditelj delo-
vanja za treznost slov. ljudstva.

† DR. ALOJZIJ FRANKO,
bivši goriški deželni poslanec
in odbornik.

DR. ALEKSIJ RAF. ROJIC,
bivši goriški deželni poslanec.

nemško; v Lipaljovas, slovensko; v Pontabelj, nemško; v Pontebo, italijansko. In to ob eni in isti cesti v daljavi kakih 30 km!

Čudna je tudi ostra in ozka (en most!) meja med Italijani in Nemci: Pontabelj čisto nemški, Pontebo čisto italijanska in to že skozi stoletja! In vendar ste obe vasi ločeni le za par metrov!

Gorenji del Kanalske doline (Trbiž-Pontabelj) je sploh v marsičem jako zanimiv. Vkopan je globoko med visoke gore, globoka jama med karnskimi in julijskimi alpami, je neka jezikovna republika, stara že čez 500 let. Neki triangulum (trikot, križpot) je med slovanstvom, germanstvom in romanstvom. Preden je bila železnica skozi dolino, je znal vsak moški vse te tri jezike. Naučil se jih je pri vožnji s »parizariji« od »Beljaka do Milana«. Slovenci pa prebivajo tod neprenehoma naprej že čez 1300 let.

planine ter žive tam do malega Šmarna. V Ukvah n. pr. ostaneta doma le — župnik in učitelj.

4. NOVE DRŽAVNE MEJE IN NEKAJ STATISTIKE.

Londonški pakt, kateri je vsled razsula centralnih držav, postal za Italijane tudi efektivno pravomočen, je prisodil Italiji njene »naravne meje« (confini naturali), ki se nekako skladajo z medvodjem med Adrijanskim in Črnim morjem. V trbiškem kotu bi bila meja žabniško medvodje (828 m), tako da bi bilo obvodje Bele, ki teče izpod Montača skozi Zajezero mimo Pontebe v Taljamento in tako v Adrijo, v Italiji, — obvodje Zilice, ki teče kot Žlica iz Rabeljskega jezera (tudi izpod Montača) mimo Trbiža v Zilico in ž njo v Zilo, Dravo in Donavo v Črno morje, — izven Italije. — Žabnice bi bile na ta način italijanske, Trbiž, Rabelj in Višarje pa

Odkar so pa Bamberžani prodali svoja posestva Habsburžanom (1756) in so le-ti obdržali boljše dele, posebno pa bogate gozdove, zase, Kanalcenom pa prepustili medle servitute za masno odkupnino, se je naselila revščina v ozko dolino, posebno še, ko so cesarski gozdni uradi z nepremišljenim izsekavanjem gozdov povzročili grozne poplave in rušitve po hudournikih. — V Napoleonovih vojnah je bila dolina posebno hudo udarjena.

Slovenske vasi, kakor Ukve, Zabnica, Ovčjaves, žive samo od živinoreje in ovčjereje ter planšarstva. V poletnih mesecih gredo vsi vaščani z živino vred na

ne. In res ima knjiga »La Venezia Giulia«, ki jo je izdala Italija po svojem geografsko-statističnem zavodu v Novem 1919, te »naravne meje«.

Dogodki, omenjeni v poglavju 2., so pozneje naravne meje — premaknili v škodo — Črnemu morju.

Nove državne meje (katere bo pa v njenih posameznostih šele začrtala razmejitelna italijansko-nemška komisija) se skladajo nekako z mejami prejšnjega trbiškega sodnega okraja, (ki se sklada tudi nekako s trbiškim dekanatom). Na zapadu gre nova državna meja pri Roskoflu (2230) proti severu od stare, potem čez Poludnik (2002) na Ojsternik (2034), do tu strinjajoč se:

z mejo šmohorskega in beljaškega okrajnega glavarstva. Od Ojsternika naprej gre meja po vrhovih, ki ločijo Kanalsko dolino od Ziljske. Od iztočja ziljskih (gorjan-
skih) planin se obrne proti jugu, tako da bodo Vrata še italijanska. Od Vrat zopet južno na Peč (1511) na koroško-kranjski meji. Od tam med Belopečjo in Ratečami naravnost na Mangart (2678). Od Mangarta naprej pa po stari goriško-kranjski deželni meji na Triglav (2804).

Vseh prebivalcev trbiškega okraja je okoli 7900, onih iz Belepeči 870, tako, da je v teh krajih pripadlo blizu 9000 prebivalcev novi Italiji. Slovencev bi bilo približno polovica. Zavédnih seve — dosedaj, vsaj med odrastlimi moškimi, bore, bore malo. Upati pa je, da se

stekajo 3 doline, 3 državne ceste (zato ime Tre vie?) in 3 železnice. Tudi nova predilska železnica bo šla na Trbiž. Kot carinska postaja in kot obmejno skladišče bo rasel njega pomen še bolj. Mesto samo (Spodnji in Gornji Trbiž) ima sedaj okoli 2000 prebivalcev. Pravijo, da dobijo v kratkem nemško gimnazijo.

Vrata, odkoder greš v Ziljsko dolino, imajo precejšen promet z lesom. Pri Vratih so slov. koroški vitezi pozdravili v 13. stoletju slavnega kneza in pesnika Lichtensteina: Bog vas sprimi! (v slov. jeziku).

Narodno-politično poslušajo kanalski Nemci svoje sosednike v južnih Tirolih. Gospodarsko in zaradi avtonomije pa se bodo seve morali nasloniti na Goriško.

Sv. Višarje pred vojsko.

tamošnji slovenski živelj v stiku z živim primorskim polagoma okrepeča.

Gospodarsko so precejšnjega pomena rudniki (svinec in galma) v Rablju, kjer ima knez Henkel-Donnersmark svoje fužine in električno centralo, dalje železna in lesna industrija na Trbižu. Žveplena kopelj v Lužnici je prej privabljala vsako leto mnogo tujcev. Ravno tako slovita božja pot Višarje, katera pa leži sedaj v prahu in pepelu. Vsled tega so najbolj udarjene Z a b n i c e (Camporosso, največja vas na Koroškem), kamor so spadale Višarje. Trdijo, da je italijanska država za obnovitev Višarij naredila že vse načrte, ter da jih bo izvršila na račun vojne odškodnine.

Trbiž, ki je postal par let pred vojno mesto ter dobil obmejno garnizijo, utegne sedaj dobiti še dobro prihodnost. Naravna lega je njegov zaklad. Vanj se

5. SKLEP.

Kanalska dolinica je ena najdivnejših zarez med orjaškimi gorami vseh Alp. Izvedeni turisti trdijo, in različni »vodniki« pišejo, da je trbiški okraj »koroška Švica« in že davno bi bila napolnjena z vilami in hoteli, če bi ne bili tisti »strategični oziri«. Če si šel čez Predil in si se malo utopil v divno krasoto dolinic in gorskih velikanov — so te prijeli za špijona, če si imel pri sebi fotografski aparat — so te vlekli na vojaško komando, kjer te je spovedoval in natezoval na »kolo« avstrijski nadinkvizitor — feldbebl. Če si hotel malo počiti v temi hladnici smrekovega loga naborješkega, te je kma.u prišel zbujat kak »festungssoldat«.

Sedaj pa štrle vse te utrdbe razbite in razdejane kot nekdanji slavni Jeruzalem in treba bi bilo le še kakega Jeremije, ki bi jokal nad — militarizmom.

PRIJATELJU RUDARJU.

Midvá sva rudarja
in ni v nas viharja,
mir je pod zemljo in noč.. —
a najino tajnostno moč
iskra za iskro razžarja...

USODA.

Kakor zemeljska obla
kako-li vsa v žaru bi solnca bila —
pol je svitla, pol je temná
usoda našega roda.

VERZI.

Gledam plamen sveče,
kak trepeče...
tak se duša trese,
ko jo svitla misel kvišku nese...
Fran Tratnik.

KAKO JE V ORLEKU PRI SEŽANI.

Od nek'aj stannja
Ze tukaj moj rod.
Al ve kdo za druž' ga,
Naj reče, odkod!
V. Vodnik.

obre tri četrti ure od Sežane, kraške metropole, leži na prijaznem holmu, proti zahodu, vas Orlek, ki šteje z Bizinovo hišo vred 47 številčk. Okrog vasi se razprostira lepo obdelano polje s sadonosnim drevjem, katero rodi skoro sleherni leto mnogo okusnega in zdravega sadja; najbolj okusne so orleške češplje in fige, katere nosijo orleške mamice na prodaj v bližnje tržaško mesto.

Vas Orlek pripada županstvu in okraju Sežana. V Orleku imajo že več let svojo lastno ljudsko šolo, dve prodajalni in dobro obiskovano gostilno »Pri Jugoslovanu«, kamor se vaški mladeniči in možje ob praznikih zbirajo h kozarcu kraškega terana, igrajo na kroglo ali pa pretresujejo najnovejše svetovne dogodke. V tej gostilni je imelo nekaj domače pevsko in bralno društvo »Draga« svojo čitalnico. Sedaj to društvo več ne obstoji, prav bi pa bilo, da bi se zopet obnovilo!

Deset minut od Orleka se nahaja velika, senčnata dolina »Draga«, dobro znana tržaškim izletnikom. V ozadju »Drage« štrlé proti nebu velikanske skale iz si-

Orlek pri Sežani.

Nekaj so imeli Orlečani tudi dobro vinsko kapljico. Sedaj so pa večinoma trte usahnile; le še nekaj kmetov pridela nekoliko vina za svojo rabo. Zato pa ne vidiš po ognjiščih — kolikor jih je še ostalo — na zglavniku običajne buče kraškega terana. Tega nadomešča lonec dobrega »kofeta«, s katerim postrežejo Orlečani vsakemu tujcu, ki slučajno priroma v njih mirno vasio.

Vaščani so zelo gostoljubni in prijazni. Radi so tudi veseli. Ljudstvo je verno, pobožno, pa tudi narodno. Strankarstva skoro ne poznajo; le nekaj železničarjev se drži komunističnih nauk. Ob praznikih se kaj radi postavijo.

Vsa »orleška republika« se deli v tri dele, kateri se imenujejo »na Gruntu«, »pri Pili« in »v Robidi«. Prebivalcev šteje približno 250, kateri so večinoma kmetovalci; nekaj je tudi kočarjev ali takozvanih »fučarjev«. Bogati niso. V potu svojega obraza si režejo kruh iz trde kraške zemlje. Samo kakim petim, šestim kmetom miglja še sedaj srebrna »kronica« pod palcem.

Hiše kakor tudi druga gospodarska poslopja so jako snažna in v dobrem stanju. Večinoma so nezadolžena, kar priča, da Orlečani niso zapravljivci, ampak dobri, skrbni gospodarji.

vega apnénca; v njih gnezdiijo sove, čuki in drugi ptiči.

Ob tihih poletnih večerih je kaj lepo slišati iz »Drage« milega slavčka, ki drobi svoj zadnji spev vsevednemu Stvarniku.

Požar na postaji v Sežani vsled razpoka bombe.

BLAZIJ GRČA,
bivši goriški deželni poslanec.

DR. KAROL PODGORNIK,
državni poslanec v Rimu.

ANTON MIKUŽ,
bivši goriški deželni poslanec
in župan pri Sv. Luciji.

DR. HINKO ŠTEPANČIČ,
bivši goriški deželni poslanec in
odbornik.

† SVETNIK FRANC DOMINKO
bivši goriški deželni poslanec in
odbornik.

MIHAEL MARINIČ,
bivši goriški deželni poslanec.

ANDREJ GABRŠČEK,
bivši goriški deželni poslanec,
časnikar in tiskar.

FRANC OBLJUBEK,
bivši goriški deželni poslanec in
župan v Kojskem.

ANTON KLANČIČ,
bivši goriški deželni poslanec in
župan v Podgori.

V bližini Orleka je tudi več podzemeljskih jam, ki so prava čuda božje vsemogočnosti. Tu se ti odpre veličastni razgled na krasne kamenite podobe raznih barv in oblik. Ob svitu lučic se ti zdi, da živiš v onih pravljicah, ki so popisane v »Tisoč in ena noč«.

Še večje čudo pa ti polni dušo, ko zaslišiš globoko pod seboj šumenje hladne vodice, ki moti grobno tišino

čarobne jame in se peni čez skale v strašen prepad, da te že ob samem pogledu obhaja groza.

To bi bil kratek, nepopolen opis Orleka in njegove okolice. Častiti bralec! Če prideš kdaj v Sežano, potrudi se še do Orleka, kjer bodeš užil nekaj lepih, zlatih uric pri gostoljubnih Orlečanih.

Rekvizicija sežanskih zvonov l. 1915.

STEKLARSTVO NA GORIŠKEM

PETER BUTKOVIČ.

temi vrsticami želim vzbuditi moža, ki bi podrobneje proučil ne le zgodovino ampak tudi možnost obnovitve steklarske obrti pri nas. Podajem mu nekaj podatkov.

Prva steklarna je bila v Gorenji Tribuši; pričeli so s topljenjem steklenca l. 1758. Stala je na zemljišču Karola

Hvala štev. 6 pod sedanjo cesto, kjer se še dobe ostanki žlindre. Steklenec so kopali v oddaljenosti kakih 10 minut na kraju, kateremu pravijo »na Melinah«. Tam so bile tudi nekake stope, ki so ga drobile v prah. Iz-

delovali so po večini zelene steklenice, ki jim pravijo »cilerce«.

Lastnik te steklarske peči je bil neki Andrej Vogel iz Gorice. Za peči so rabili veliko lesa. Po osmih letih jim je ta pošel, zato so l. 1766. prestavili te peči v Mrzlo drago v Trnovskem gozdu. Stekleno rudo so še vedno nosili z omenjenega kraja v vrečah čez Lazno do peči; ta posel so opravljali domačini. Drva so dobivali od gozdnega oskrbnitstva. Potrebovali so letno 300 sežnjev »dolgih drv«, za katere so plačevali po 50 goldinarjev. — A tudi v Mrzli dragi so kmalu porabili les; pomaknili so se više v Mojsko drago, kjer je bilo dovolj goriva. Imeli so tam peči na dveh krajih: takoj v začetku

Lokve pri Trnovem.

doline in na njenem koncu. Krajema pravijo danes Gorinja in Dolenja »Glažuta« (Glashütte). Opustili so popolnoma steklarstvo okoli l. 1798. Preselili so se na Kranjsko v Kočevje.

Do l. 1757. ni bilo še vozne poti v Trnovskem gozdu. Istega leta so jo dogradili do sedanjega »Globokega«. Stala je 8000 gld. V l. 1783 je bila dokončana do Lokvi in združena z cno iz Krnice čez Avško Lazno in Turški klanec. Do tega časa so Lokvarji tovorili čez Trogerski hrib (tragen — nositi) do Gorice. Na isti način so tudi steklenice spravljali v dolino.

Zaloga steklenic je bila na Lokvah, kjer je sedaj št. 20, pisarna pa tam nasproti v št. 21. Delavci so stanovali v barakah.

Lastnik steklarskih peči je bil Andrej Vogel iz Gorice, ki je tudi v letih 1776-78 oskrboval Gorico z lesom. Delavci so bili iz Spod. Štajerskega. Družinski izkaz iz leta 1796 (župni arhiv na Lokvah) spričuje imena naslednjih steklarjev:

Steklar Rainzinger Jakob z ženo Marijo Tridrich in z otroci Antonom, Jakobom in Jpžefom; steklar Wolf Albert z ženo Elizabeto Kodenberg; Barbara Sattler s sinom Gašperjem, ki je bil steklar; Hoffmann Jožer, Keller Martin, Kellner Peter, Damani Janez — vsi steklarji.

(Te podatke sem dobil pri gozd. oskrbništvu na Lokvah in pri Matiju Vončini v Gor. Tribuši 2 po domače pri Maticu, ki je star nad 85 let.)

NEKAJ O PETJU.

VINKO VODOPIVEC.

rasno se je razvijala naša kulturna organizacija v predvojnem času; obetala je najlepše uspehe. Vsaka vasica je že imela svoje izobraževalno društvo, svoj pevski zbor, ponekod tudi tamburaški zbor ali celo godbo na pihala. Povsod so se prirejale veselice s petjem, z deklamacijami in dramatičnimi predstavami. Koliko dela je treba, da se izuči pevski zbor in uprizori gledališka igra, ve le tisti, ki je sam poskusil. Ali ta trud in znoj ni zastojni, ker se s tem delom kulturno obzorje silno razširi v posamezniku kakor tudi v ljudstvu. Mladeniči, ki so člani naših pevskih zborov in ki nastopajo na naših odrih, izgubijo kmalu ono robatost, ki se jih je držala v prejšnjih časih. Prava omika, ki zadeva srce in glavo se kmalu pokaže tudi v njih zunanosti in v medsebojnem občevanju. Njih misli niso več utopljene le v krčmi in plesu in sprejemljivi postanejo tudi za višje vzore. Izobraževalno delo in časopisje je dvignilo naše ljudstvo na tako visoko kulturo, kot jo ima malokateri četudi številnejši narod. Na našo izobrazbo smo lahko ponosni, zlasti če opazujemo izobrazbo tujcev, ki so se v zadnjem času k nam priselili.

Kakor pa pomori strupena slana nežno setev, tako je pomorila vojna naše kulturne naprave. Razkropili so se naši pevski zbori, naše knjižnice so uničene, naši odri razdejani, naši društveni domovi in telovadnice v razvalinah.

Toda iz teh razvalin je začelo vstajati novo življenje. Vojna nas je uklonila, da, na tla pomandrala, a ni nas uničila. Zopet vstajamo! Tudi naša kulturna društva se zopet oživljajo. Zdravo drevo, četudi okleščeno, začne na novo poganjati. In drevo našega naroda je zdravo in krepko, vse polno je novih, svežih poganjkov. Dan na dan čitamo v časopisju poročila o kultur-

nih prireditvah. Zopet se strinjajo naši mladeniči in naša dekleta v pevske zборе. In to je dobro znamenje. Najbolj srce blažujoča umetnost je ravno petje. Lepo, ubrano petje povzdigne v človeku vsa njegova dobra čustva, ki so mogoče skrita na dnu srca. Lepa pesem potolaži žalostnega, pomiri razburjenega, navduši mlačenža. Kakšno moč ima petje do človeškega srca vidimo posebno, če se pri kakem večjem zborovanju nenadoma oglasi domoljubna pesem. Kakor električen tok prešine vsakega hipna navdušenost. Kako se zablisnejo oči, kako zažarijo lica, kako se stiskajo pesti! Ljudje, poprej mlačni in zdolgočaseni, postanejo hipoma razburjeni v navdušenju. To je čudovita moč naše pesmi. Naš narod ljubi petje nad vse, to dokazujejo naše narodne pesmi, ki so lepše in razmeroma številnejše od pesmi drugih narodov. (Glej ogromno delo profesorja Fr. Š. Kuhača: »Južnoslovjenske narodne popjevke«, v katerem je natisnjenih več tisoč narodnih pesmi z napevi in pa Dr. Štrekličjevo zbirko narodnih pesmi). Gojimo in negujemo petje in sicer vsake vrste petje bodisi cerkveno, narodno ali umetno. Vse te tri vrste so si sestre — in so vzklile iz enega telesa — našega naroda. Ne smemo pa misliti, da je petje, zlasti še umetno petje lahka stvar. Nasprotno, veliko, veliko truda in veliko idealizma je treba predno se pevci do dobra naučijo le eno samo umetno pesem. Toda truda in znoja se pravi pevec ne sme strašiti in se ga tudi ne straši.

Tudi to je dobra stran naših pevskih zborov, da v svojih članih vzbujajo idealizem, ki je postal že tako medel v naši materialni dobi. Človek brez idealizma ne bo nikdar člar pevskega zbora.

Slovenski mladeniči in mladenke, združite se v pevška društva, ure najlepšega in najčistejšega veselja boste pri tem imeli. Res, trud je velik — a sad je lep in sladek. Kako ponosno se vam bodo širile prsi, kadar zadoni iz vaših grl mogočna in ubrana pesem! To veselje popiacha v trenutku ves trud in napor, ki ste ga imeli pri pevskih vajah. In kako se boste postavili pri

veselici ko boste pred zbranimi poslušalci pokazali, kaj ste se naučili in kako ste napredovali! Petje in gledališke predstave, to naj bo naša zabava in naše razvedrilo.

Opustimo pa javne ples, ki ubijajo v naši mladini vse dušne in telesne moči in nam neizmerno škodujejo v narodnogospodarskem obziru. Velikanske svote zapravlja naša mladina na plesiščih, svote, ki bi naše socialno stanje izdatno povzdignile, če bi bile koristno naložene. Fantje! Ali so vam postale že neznane besede: hraniti, prihranek, hranilnica? Ali se vam ne zdi škoda denarja zavrženega za prazen nič? Ples ni nikak dokaz izobraženosti — ravno nasprotno, dokazuje, da so prijevavci plesa nezmožni boljše in kulturnejše prireditve. Saj vemo, da za prireditev javnega plesa ni treba nobene posebne duševne zmožnosti — največji bedak bo dovolj zmožen, da najme godce in pripelje brjar.

Pri petju in dramatičnih igrar, pri tem se pokaže inteligenca in zmožnost mladine — ne pa pri plesu, ki zmanjšuje moralno in odporno silo našega naroda. Kako bridko žbode človeka, ko bere po mestu **dvojezlične** plakate, ki vabijo na javne ples v goriški okolici. V današnjih laičnih časih bi se morali javni plesi popolnoma opustiti — sedaj ni čas plesanja ampak čas smotrnega čela, ker le izobrazba in gospodarska neodvisnost bosta nas rešila narodnostnega pogina.

Poljski narod se je tudi v svojih najbridkejših dnevih hotel vdajati praznemu veseljačenju — a se je stregnil še o pravem času. Poslušajmo s kako bridko ironijo očita to slabost svojemu narodu poljska pesnica Marija Konopnicka v pesmi: *Sclavus saltans* (plesoči suženj). Pesnica opisuje sužnje vseh narodov, ki morajo kot premaganci služiti Rimljanom. Ko tuli v rimskem podzemlju črni afrikanški suženj Numidijec kakor lev in strga ponosnemu Rimljanu cvetlični venec z glave — ko skuša grški suženj vsaj z solzami izmiti svoj padeč in greh — si slovanski suženj krati čas z plesom:

»To sclavus saltans poldlvi Slovan je,
povsod mu je dobro, povsod je doma,
če ples le in malo godbe ima!
Od mlade si vrbe je vejo odklal,
iz nje si napravil pojočo piščal,
pozabil, da noge z vezmi so obdane.....
Bil vedno je suženj, je in — ostane!

(*Sclavus saltans.*)

Mi pa nočemo biti sužnji, zato se hočemo izobraziti in gospodarsko osloboditi. Zato pa je treba, da se združimo v izobraževalnem društvu in da ne zametujemo denarja po krčmah in plesiščih — ampak, da smo varčni in da se zvežemo v nezlomljivo bojno vrsto v gospodarskih zadrugah.

VITOVVLJE.

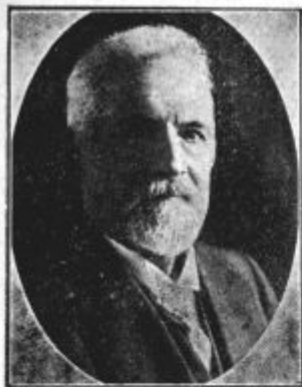
cerkev Matere Božje na Vitovljah mora biti precej stara. Kdaj je bila sezidana, se ne ve. Podaljšana in prezidana je bila dvakrat. To je razvidno tudi po stavbi. Na enem dveh stranskih oltarjev je bila letnica 1682, kar bi kazalo na drugo prezidavanje. Neko kupno pismo jo imenuje

je že 1616 cerkev, ker je prej bila le kapelica. Lepi gotički slog kapelice priča, da stoji zanesljivo iz dobe prvih gotičkih stavb. Še se vidi zvonica ali linica, katera je sedaj pokrita z leseno podobo, predstavljajočo Marijino Oznanjenje; v njej je kamenita stala, na kateri je tekel prvi zvonček. Videti je na vsaki strani tri oglašene zareze celo ped globoko, katere je izjedlo vreteno zvončka. Koliko časa je moral zvonček zvoniti, da je na treh krajih zajedel tako globoke zareze! Po tem sodeč — je bila prvotna kapelica zelo stara.

Sedanja cerkev je posvečena Mariji Devici brez madeža spočeti. Dolga je 21 m, široka pa 16 m. Na vsem zunanem zidu se vidijo v kamen vklesane črke, ki se pa težko razločijo. Pri stranskem vhodu se bere: »Stefano Smet potesta« in »Andrea Budin kapomistro«. Ta vpis mora biti od leta, ko je bila v drugič prezidana.

Cerkev stoji na strmih 606 m nad morjem se vzdigajočem griču — med Čavnom in Golcem, pod trnovskim gozdom, kake tri ure hoda od Gorice, od koder je prav lep razgled po Vipavski dolini, po Krasu in po Furlaniji. Celo jadransko morje se ti pri lepem vremenu v daljavi lesketa. Griček je skoraj sama goličava, le v ozadju je obrastel z borovci. Ob vznožju so pa plodni vinogradi in precej premožni kmetje. Le cerkvica je na vzvišeni pustinji ter gleda na zalo okolico, Vipavsko in Goriško. Ljudstvo pripoveduje, da so v starodavnih časih iskali bližnji seljani na tej zakotni višini zavetja in se v ta namen utaborili, pa da so kapelico napravili prečisti Devici Mariji, ki je »pomoč kristjanov«. Obzidje deloma še sedaj stoji ter se je vleklo okrog vrhunca tik globokih prepadov. Štirinajst družin iz Oseka in Vitovlj je imelo še do nedavnih dni vsaka svojo suhoto v taboru. Do pred kakimi 30 leti se je valjal po zakristiji blizu meter dolg železen top, ki so ga rabili proti sovražnemu napadu, katerega pa so prelili v več možnarjev.

Pripovedka tudi pravi, da je v turških navalih nek dušmanin vprašal kmeta, zapazivši nad Črničami pol ure oddaljeno Vitovlje: »Jeli kdo v varoši?«, pa je takoj zarežal nad njim: »Lopež, kaj me varaš?«, ker mu je krogla odnesla kučmo! Pravijo tudi, da se je predren turški jezdec približal vitovskemu obzidju, a ga je Mati Božja pahnila čez pečevlje.

† FRANC FURLANI,
bivši goriški deželni poslanec
in župan v Prvačini.

MONS. IVAN ROJEC,
dekan v Tolminu in
bivši goriški deželni poslanec.

IGNACIJ KOVAČ,
dolgoletni župan trga Ajdovščina
in bivši goriški deželni poslanec.

IVAN MRMOLJA,
kmetski organizator in sedanji
državni poslanec v Beogradu.

VIRGILIJ ŠČEK,
državni poslanec v rimskem
parlamentu.

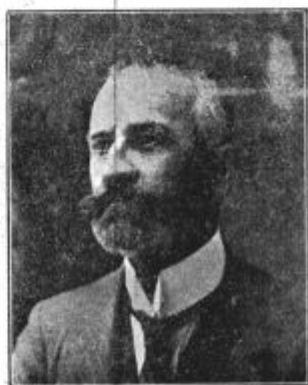
† ERNEST KLAVŽAR,
boritelj za preporod goriških
Slovencev, pisatelj in režiser
slovenskih odrov.

JOSIP LAVRENČIČ,
državni poslanec v Rimu.

MONS. MIHAEL ARKO,
bivši deželni poslanec kranjski
za mesto Idrijo.

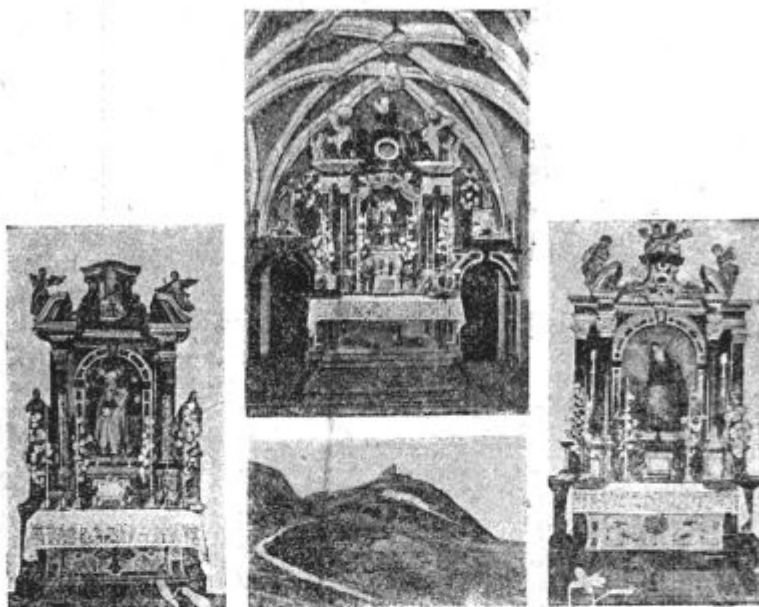

DR. HENRIK TUMA,
bivši goriški deželni poslanec
in odbornik.

V tronu glavnega oltarja je podoba prečiste Device iz lesa izrezana. Bog Oče in Bog Sin ji držita srebrno krono nad glavo, nad njo pa plava sv. Duh. Prvotno pa je bil tudi Bog sv. Duh upodobljen v moški osebi, kot izpričuje neki star kliše. Druga podoba pa je slikana na platnu in predstavlja Mater Božjo, ki jo obdajajo

vzeto in spodaj glave apostolov ter Kristusa pridigajočega. Posebnost je tudi ta, da so vsi trije oltarji posvečeni Materi Božji.

Glavni shodi so: Oba binkoštna praznika, Vnebovzetje in Rojstvo Marijino, ob katerih privabi pobožnost do M. B. veliko romarjev iz Vipavske doline in

Vitovlje na Vipavskem.

angeli. V tronu pa vise pritjene na vrvi s srebrna roka, noga, oči in drugi spominiki, kar spričuje, da so romarji na teh krajih dosegli razne milosti.

Zgodovinske vrednosti v cerkvi je lesena prižnica iz 17. stoletja, katero krasijo lepo izrezljani kipi, predstavljajoči M. B. s Kristusom v naročju, D. M. vnebo-

trnovske planote, katere ne zadrži strma pot do cerkvice, ker jim pa ta trud poplača zares krasen razgled ob lepem vremenu. Vrh tega je še ob drugih Marijinih praznikih v tej cerkvi služba božja, pa tudi ob drugih prilikah, tako da je redno vsaki mesec sv. maša na tem hribčku.

Kamnje na Vipavskem.

VOJNA VDOVA.

Kam je šel atej, mama, mama,
kam je šel atej, da ga ni —
včeraj in danes in tudi on dan
in že toliko dolgih dni?

Kak je to, mama, zlata mama,
da tak nemilo jokate,
vedno ste bili tak veseli,
kaj sedaj toliko stokate?

Kaj bi jim rekla, vojna vdova,
kaj bi jim rekla, siroticam?
Samo povedat že bojim se,
da ga nikoli ne bode več k nam.
Dr. J. M. Kržišnik.

SV. GORA.

ta se božja pot obnovi. V tem odboru, kateremu pred-

elo za obnovitev svetogorskega samostana in svetišča je pričelo dne 16. avg. 1920 in napreduje polagoma v razmerju z denarnimi in drugimi sredstvi, ki se stekajo. Prezvizišeni knez-nadškof Dr. Frančišek Sedej je ustanovil poseben odbor, ki naj pomaga preč. oo. frančiškanom,

Dne 25. junija so popolnoma odkrili presbiterij. Pri tem delu so našli za velikem oltarjem zgodovinsko marmornato ploščo, ki so jo bili zidarji našli l. 1541, ko so kopali podlago za svetogorsko cerkev. Kakor znano je na ti plošči izraženo angelsko češčenje.

Rakev pok. kardinala Missie v kapeli sv. Mihaela je tudi ostala nepoškodovana. Delo na sv. Gori napreduje pod vodstvom vrlega P. Kapistrana jako dobro. Nova bazilika se bo zidala na starem mestu in je cerkvena, ki se sedaj zida, le začasna. Ta cerkvena je za začetek potrebna, ako hočemo obnoviti božjo pot, kar je

Procesija ob prenosu slike svetogorske M. B. iz Ljubljane v Gorico dne 9. okt. 1921. Prizor na Rojcah v Gorici.

seduje sam prevz. knez-nadškof, so: svetogorski predstojnik P. Kapistran Ferlin, mons. dr. Castellitz, mons. Ant. Berlot, dekan K. Stacul, dekan Jakob Rejec, Dr. A. Pavlica, Janez Caneva (tajnik), prof. Maks Fabiani in odvetnik dr. A. Franko.

Dne 18. marca 1921 se je naselil na sv. Gori P. Kapistran Ferlin, predstojnik, in brat Kandid Grmek. Drugi dan t. j. na praznik sv. Jožefa je bila prva sv. maša v začasni kapelici. Ta dan je bilo že 66 oseb pri sv. spovedi in pri sv. obhajilu. Tretji dan t. j. na Oltarico je bilo 100 oseb pri sv. spovedi in potem vsako nedeljo več.

Dne 4. junija 1921 so odkopali veliki oltar porušene bazilike. Oltar je od spodaj dobro ohranjen. Na tem oltarju je imel dne 5. junija sv. vašo preč. g. dekan Anton Berlot, ki je pripeljal procesijo s Kanalskega (okolu 2000 oseb.) Ob 10. uri pa je imel isti dan slovesno sv. mašo preč. P. Avguštin Čampa, provincijal. Ta dan je bilo na sv. Gori okolu 3000 oseb.

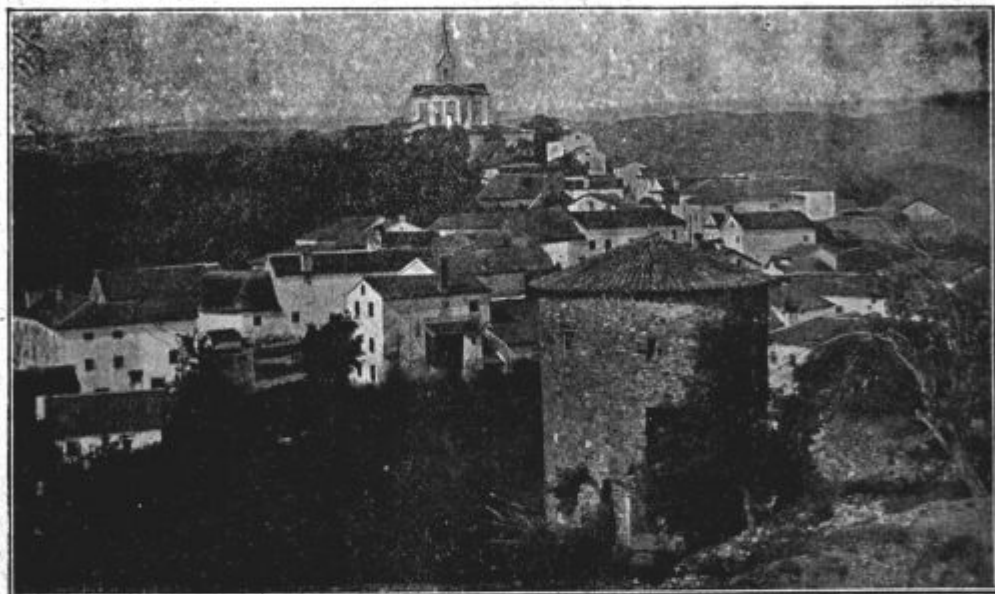

Oltar svetogorske bazilike, ki so ga odkopali izpod ruševin.

naša trdna volja. Naj torej nihče ne misli, da hoče odbor, ki je izvoljen, da obnovi svetogorsko božjo pot, premestiti baziliko. Ne! Vsa dosedanja dela so le predhodna, ki naj omogočijo, da bi mogli kmalu pričeti z glavnim delom t. j. z obnovitvijo bazilike in samostana.

Dne 9. okt. t. l. je posebna deputacija, kateri je načeloval prevzvišeni knez-nadškof Dr. Frančišek Sedej in katere člani so bili dekan K. Stacul, dekan Jakob Rejec in svetogorski predstojnik P. Kapištran, prepeljala podobo svetogorske M. B. iz Ljubljane v Gorico. Na Rojcah je podobo pričakovala Gorica in okolica — okolu 30.000 ljudi. Kmalu po 3 pop. je došel avto s po-

dobu. Ko je ljudstvo zagledalo nebeški obraz svetogorske Kraljice, je plakalo. Z Rojc so jo prepeljali v veličastni procesiji v stolno cerkev, kjer bo razpostavljena, dokler je ne prepeljejo na Sv. goro. Takega slavlja ni videla Gorica že dolgo. Ponovil se je prizor iz l. 1544, ko je bila podoba prvokrat prinesena na Sv. goro; iz l. 1717, ko je bila venčana z zlatim vencem na Travniku v Gorici in iz l. 1793, ko je bila prenesena spet na Sv. goro iz solkanske cerkve, kamor so jo bili zanesli, ko je cesar Jožef II. ukazal l. 1786 svetogorsko cerkev odkriti in božjo pot zatreti. Prst božji in milost Marije se tu očitno kaže skozi vsa stoletja.

Prem na Notranjskem, rojstni kraj nekdanjega buditelja gor. Slovencev Karla Lavriča, ki je bil rojen dne 1. nov. 1818 v gradu.

SOCIALNI NAUKI ZA NAŠO DOBO.

Dr. EGIDIJ.

ej izobraženim in zavednim ljudstvom ni za trajno dobo nobena druga vladna oblika mogoča ko demokracija. O tem so si pač vse politične stranke na jasnem. Vprašanje je le o načinu demokracije. Vpraša se, v čem obstoji prava demokracija?

Papež Leon XIII je opredelil demokracijo tako-le: Demokracija je družabni red, v katerem uživa sleherni pravice, ki mu tičejo po meri hierarhičnega stališča, katero zavzema do celote s pomočjo stanovske uredbe človeške družbe in s pomočjo stanovskih zastopov.

Demokracija je torej družabni red, ne družabna anarhija. Podlaga temu redu je stanovska uredba človeške družbe in stanovski zastopi. Stanovska uredba in stanovski zastopi zagotavljajo slehernemu članu pravice, ki mu pritičejo, temu večje onemu manjše po stopnji, ki jo zavzema v organizaciji. Zakaj se zahteva stanovska uredba, zakaj se zahtevajo stanovski zastopi? Odgovor je lahek. Ta naredba je namreč naravna in pravična, kajti drugače bi številni stanovci premagali druge, ki so po številu majhni. Mrtve številke ne smejo nikdar odločevati v človeški družbi. Ni je bolj ostudne stvari v modernem svetu ko vlačiti na volišče bedake in analfabete z namenom, da bi po številu premagali drugo stranko.

V socialističnem smislu je demokracija politična uredba, po kateri uživa vsaka stranka tiste pravice, ki si jih pri-

† PESNIK SIMON GREGORČIČ.

DR. ALOJZIJ GRADNIK,
pesnik in pisatelj.

† JOS. PAGLIARUZZI-KRILAN,
pesnik.

DR. ALOJZIJ RES,
pisatelj in kritik.

DR. FRANC KOS,
slavni zgodovinar.

FRANCE BEVK,
pesnik, urednik »Goriške Straže«
in »Mladike« in naš sotrudnik.

DR. ALOJZIJ REMEC,
pesnik in pisatelj. V letošnji Za-
bavni knjižici objavljamo njegovo
delo: Naši ljudje.

DR. JOŽA LOVRENČIČ,
pesnik.

PETER BUTKOVIČ,
pesnik in sotrudnik »Dom in Sve-
ta«, »Mladike« itd. pod šifro
»Domen«.

dobi zgolj po svojem socialnem vplivu in po splošni in enaki volilni pravici, ne da bi se delalo drugim strankam kako nasilje z materialno močjo.¹⁾ To definicijo so v modernem času sprejele skoraj vse stranke, tudi katoliške, ker ni upanja, da bi se mogla stanovska organizacija kar čez noč spet uvesti.

V tej definiciji ni govora o stanovih, ampak o strankah, ki se zbirajo iz raznih stanov. V tem se že kaže nekakšna nenaravnost te uredbe. Zgodi se lahko, da se en sam stan, ki presega po številu vse druge, združi v stranko. V tem slučaju premaga pri volitvah vse druge stanove. Ne rečem, da nimajo stanovi marsičesa skupnega in da ni zbiranje v stranke iz vseh stanov v mnogih slučajih dobro in koristno, zlasti ko gre za dosego kake skupne ideje, vendar mora

¹⁾ Naj na tem mestu razložimo iz autentičnih virov razmerje socializma do sv. vere in cerkve: F. Engels pravi v Predgovoru k tretji izdaji Marxovega spisa: Meščanska vojska v Franciji, ki je bil prvič objavljen dne 18. marca 1891, da je za državo vera le privatna reč.

Nemški socialisti so na podlagi tega nauka izjavili, da je za socialistično stranko vera privatna reč. Ta poslednji nauk pa pobija Ljening v knjigi: Država in revolucija str. 85 (v ital. prevodu 1920) strastno piše: »S to izjavo so nemški oportunisti ponižali revolucionarni proletarijat na stopnjo prostoške omejenosti svobodomiselnosti, ki so pripravljeni trpeti v svoji sredi brezverstvo pa tudi odpovedati se nalogi strankarskega boja proti verskemu strupu, ki omračuje ljudstvo. Ljening hoče reči, da mora biti vera za državo ne pa za stranko privatna reč.

Verske razmere v Rusiji so sedaj silno žalostne. Po cerkvah se vrši služba božja še vedno kakor prej in cerkve so še vedno polne, a boljševiki izpodkopljejo sv. vero na vse mogoče načine. Ljudski komisar za nauk Lunačarski je strasten nasprotnik krščanske vere. Ker je ruska duša globoko verna in mistično nadahnjena, skušajo se boljševiki predstavljati kmetskemu ljudstvu kot novi odrešeniki celega sveta, kateremu naj bi Rusija prednjačila. Leta 1920 je celo nadškof Vladimir iz Pense javno priznal komunizem. Za njim je potegnilo še nekaj drugih. Vlada v Moskvi pa se za to ni zmenila. Boljševiki bi najrajši krščanstvo popolnoma zatrli. Zatrli so že sv. sinod, ki je bil ruska cerkvena vlada. Ruski razkolni bogoslovci lahko sedaj premišlujejo, kako nespameten je bil njih nauk, da je car hkrati poglavar cerkve. Sedaj bi moral biti poglavar cerkve Ljening t. j. sam krvnik ruskih duhovnikov in vernikov. V obče se ruska razkolna duhovščina dobro drži. Tudi mučeniških zgledov je obilo. Duhovniki se niso ustrašili najbolj poniževalnih in trdih del. Zato jih je ljudstvo začelo spoštovati kot mučenike. Upamo za trdno, da bo to mučeništvo rodilo za krščanstvo najboljše sadove.

biti tudi organizacija po stanovih, ker je razlikovanje po stanovih človeški družbi bistveno. Zbiranje v stranke rodi strankarstvo in revolucijo. Socialna demokracija razkrajča človeško družbo v atome in zbira na drugi strani ves proletarijat v revolucionarno vojsko proti vsem drugim stanovom. Demokracija proletariata ne more biti nikoli prava demokracija. V taki demokraciji, bo le strastno strankarstvo. Socialisti hočejo imeti vso človeško družbo razbito v revolucionarne drobce, da bo na eni strani ves proletarijat in vsi nezadovoljneži, na drugi strani pa vsi drugi stanovi. Dve fronti!

V socialistični definiciji pa je tudi splošna in enaka volilna pravica, ki je socialistična posebnost in za socialiste najboljše orožje. Proti temu volilnemu sistemu je mnogo razlogov, kajti po tem volilnem sistemu bi odločevale le mrtve številke. Število ovac, ki bi jih prišlo stranke po strastni volilni agitaciji na volišče, bi odločevalo v najvažnejših vprašanjih.

V smislu obeh definicij pa izključuje prava demokracija uredbo materialno nasilje. Moč gospodujoče stranke je določena izključno le po njenem socialnem vplivu, po njeni socialni moči in važnosti in ne po materialni premoči, nasilnosti in po sleparstvu ali po kakršnikoli zlorabi oblasti. Tako so na pr. v bivši Avstriji na umeten način tlačili Nemci in Madjari vse druge narode) v državi.

Čipkarice v Sp. Idriji.

²⁾ Imperializem ni umrl. S to besedo hočemo označiti narode, ki hočejo druge tlačiti in izsesovati. To sramotno delo opravljajo več ali manj vsi veliki narodi, tudi tisti, ki se bahajo, da so hoteli z vojsko dati svobodo zatiranim narodom. Imperializem je satansko delo, ki se je začelo ob času babilonskega stolpa, ko so Babilonci hoteli podjarmiti vsa druga ljudstva. Naslednji pregled kaže, kako so v zadnjem stoletju pod krinko nacionalizma narodi napredovali v barbarskem imperializmu:

Pri vsej splošni in enaki volilni pravici ni bilo v Avstriji niti sledu kake demokracije. Na isti način je znala tudi v Nemčiji vojaška stranka vladati vse druge stanove, da ni ljudstvo prav nič odločevalo, čeprav je bil volilni red na videz demokratičen. Prava demokracija izključuje nasilnost, sleparstvo, zlorabo oblasti in materialno silo in se opira edino-le na socialno moč in važnost, na svoje delovanje v prid ljudstvu, na svoje dokaze. Kjer je prava demokracija, imajo vse postave, ki jih narekuje vladajoča stranka, svojo podlago v socialnih principih in v socialnem delovanju te stranke, ne da bi delali nasilje nasprotnim strankam, ki imajo popolno svobodo umstveno pobijati pogreške, ki jih dela vladajoča stranka in porabljeni vsa dovoljena sredstva, da si pridobijo čimvečje število privr-

žencev in da tako nadzirajo delovanje vlade. Kjer pa je absolutistična diktatura, ne sme nihče svobodno izražati svojega mnenja, se ne sme nihče svobodno gibati, kajti vsak pokret se že v kalu zatire in kaznuje. Postave, ki jih narekuje absolutistična stranka, nimajo podlage v principih in v socialnem delu te stranke, ampak v nasilnosti, sleparstvu in zlorabi oblasti. Takih diktatur niso doživeli le v liberalnih in kapitalističnih strankah, ampak tudi v socialističnih in celo v strankah, ki so se bahale s katoliškim imenom in programom, ki so se ga posluževale nedovoljenih terorističnih sredstev, kaznovanji in preganjanji neljubnih oseb in so zato propale

Klasičen zgled te pseudodemokracije ali absolutistične diktature nam daje sedaj sovjetska vlada v Rusiji ali boljševisem. Proletariat se v Rusiji vzdržuje na krmlju z materialno nasilnostjo in krutostjo, kajti po svoji izobraženosti in socialni važnosti je ta proletariat na najnižji stopnji in bi Rusija ž njimi takoj obračunila, ko bi zavladata demokracija. Tega ruski teroristi ne dovoli. Gorje vsakomur, ki se drzne kaj reči ali storiti proti boljševiskom! Zadene ga takoj smrtna kazen! Le s tem strašnim absolutističnim terorjem se boljševiski vzdržujejo še na površju.¹⁾

rajočih držav, zlasti vevlasti, priznajo in branijo pravo do samoodločbe zatiranih ljudstev in s'cer da naj je priznajo in branijo v političnem zmislu kot pravo politične neodvisnosti. Socialisti, ki je član naroda katerekoli velike države ali kolonijalne države in ki ne brani tega prava, je šovinist. Braniti to pravo pa se ne pravi ustvarjati male države. Z obrambo tega prava hočemo le doseči bolj svobodno, bolj dovršeno in bolj splošno uredbo velikih držav in državnih zvez, ki bi bila za ljudstvo bolj koristna in bi se gospodarskemu razvoju bolj prilagala. Socialisti zatiranih narodov morajo delovati za popolno enotnost delavstva zatiranih in zatirajočih narodov (To tudi z organizacijskega stališča!). Misel o zakonitem razlikovanju narodnosti ali o kulturni avtonomiji Otona Bauera in Rennerja je reakcijska. Imperializem pomeni dobo napredujočega zatiranja celega sveta po »velevlastih«; zato pa je boj za internacionalno socialistično revolucijo nemogoč, ako ne priznamo prava do samoodločbe ljudstev. Narod, ki tlači druge narode, ne more biti svoboden in proletariat, ki odobruje bodisi tudi najmanjšo nasilnost svojega naroda proti drugim narodom, ne more biti socialističen.

Tako Ljening in Zinovjev. Iz tega je razvidno, kako se socialisti v nekaterih točkah približujejo krščanskim idealom. Svetovna konferenca v Parizu in Londonu je mnogo narodov potlačila in jih zaslužnila, a proti njenim sklepom smo le malo takih besedi slišali, kakor smo jih navedli iz knjige Ljeninga in Zinovjeva.

¹⁾ Ruski socialist Martov je povedal na socialističnem shodu meseca oktobra v Halle te-le podatke o

Imena narodnih držav	Površina kolonij		Površina narodne države		Skupaj	
	1876	1914	1914	1914		
1. Anglesko . . .	22 5	251 9	33 5	393 5	33 8	440 0
2. Rusija	17 0	15 9	17 4	33 2	22 8	169 4
3. Francija . . .	0 9	6 0	10 6	55 5	39 6	11 1
4. Nemčija . . .	—	—	2 9	12 3	0 5	64 9
5. Japonsko . . .	—	—	0 3	19 2	0 4	53 0
6. Združene ame- riške države .	—	—	0 3	9 7	9 4	97 0
					9 7	106 7

Iz tega pregleda je razvidno, kako je pohlepnost po kolonijah oziroma po tujih deželah in po tujih narodih rasla. V tem pregledu niso zabeležene »pridobitve«, ki so se posrečile po svetovni vojski pri konferencah v Parizu, Londonu itd. Imperializem Nemčije je bil sicer potlačen, a druge države so si dobro »opomogle«.

Zanimivo je vedeti, kaj uči Ljening o samoodločbi narodov. V knjigi: Socializem in vojska (V ital. prevodu: Il socialismo e la guerra. Il »Solco«. Casa editrice città di Castello, 1921.) se izražata Ljening in Zinovjev: »Socialisti ne morejo doseči velikega smotra, ako se ne bojujejo zoper zatiranje narodov. Zahtevati morajo brezpogojno, da naj socialistične stranke zati-

Tako sodijo o boljševikih socialni demokratje v Nemčiji, v Franciji in v Italiji.¹⁾ Dejstvo je tudi, da ni v Rusiji niti volitev niti parlamenta, ampak le strahovlada z orožjem, ki so se ga polastili boljševiki. Znamenja sicer kažejo, da se bo boljševizem ublažil in mi bi se le veselili, ko bi mogli o tem poročati, kajti nesreča, ki je zadela Rusijo, je hkrati zadela vse Slovence.

Res je sicer, da mora tudi demokratična stranka, ko je na krmilu, večkrat rabiti silo, da primora manjšino k pokornosti, toda ta sila izvira iz demokracije in je v obrambo demokracije, dočim sloni boljševiško nasilje na absolutizmu in uničuje demokracijo. Boljševizem je zločin nad človeško svobodo. Boljševiki so krvniki, ker so na tisoče ljudi pomorili, ki niso ž njimi soglašali.

Po sklepu miru v Brest-Litovsk-u je pisal Trocki:²⁾

grozovitostih, ki jih počenja boljševiki v Rusiji.

Ko se je zgodil napad na Ljenu, so samo v Petrogradu dali umoriti 800 oseb nasprotne stranke, ki se napada niso prav nič udeležile. To so storili z edinim namenom, da bi ostrašili nasprotnike. V drugih mestih so prav tako počenjali.

Boljševiki zapirajo soproge in sinove svojih nasprotnikov, jih smatrajo za talce. V mnogih slučajih so soproge in sinove tudi umorili radi mož oziroma očtov. V juliju 1920 je vojaško sodišče obsodilo v smrt 800 oseb. Vse ječe so v Rusiji prenapolnjene. Vsak nastop je nasprotnikom strogo prepovedan, vse nasprotno časopisje ustavljeno, osebe — celo komuniste, ki bi se drznili izraziti mnenje, ki bi nasprotovalo voditeljem, pošiljajo v vojsko v prve vrste. Na tisoče socialistov je v ječah, ker se ne ujemajo z boljševiški grozodejstvi.

Ko niso mogli zajeti socialista V. Černova, so vzeli njegovo nedolžno soprogo s tremi otroci, da bi bili talniki. Mati in najstara enajstletna deklica ste morali ostati v ječi. Po enem tednu so deklico izpustili, ker se je nekaterim »dobrim« boljševikom zdelo to nekoliko preveč. Mati pa je bila po nedolžnem šest mesecev v ječi.

Italijanska socialista G. Nofri in F. Pizzani, ki sta se udeležila odposlanstva v Moskvo, da bi preučila boljševiške razmere, poročata, da so boljševiki dali kar postreljati cele vasi, ki so jim bile nasprotne. Izginile so kar cele občine. Boljševiki so delali samo s silo brez programa. Na tisoče kmetov je bilo ubitih. Pa tudi kmetje so se organizirali in pobijali boljševiške vojake, straže in komisarje. Upori kmetov so v vseh pokrajinah na dnevnem redu. Razume se, da jih vselej zatrejo s tem, da postreljajo po kakih 50 kmetov, druge pa s palicami pretepejo. Včasih pretepejo s palicami kar po cele vasi — kmete in kmetice.

¹⁾ Critica sociale št. 22. leta 1920. Nemški socialisti so vsled tega izstopili iz moskovske tretje internacionale.

²⁾ Ruski boljševiški delegat.

»Kautsky³⁾ hoče dokazati, da je ohranitev demokratične ustave koncem koncev vedno v korist delavstvu. To je v splošnem kajpada resnično... Toda čeprav je koncem koncev za proletarijat boljše, da je njega razredni boj in tudi njega diktatura v mejah demokratične ustave, ni s tem še rečeno, da omogočuje zgodovina proletariatu vselej to kombinacijo. Iz Marxove teorije se nikakor ne da sklepati, da ustvarja zgodovina proletariatu vselej najbolj ugoden položaj.«⁴⁾

Socialisti, nemški in italijanski, odgovarjajo na ta Trockijev globoko zamišljeni ugovor tako-le: Pred vsem je tudi iz Trockijevih besedi jasno, da mora biti proletariatu in tudi boljševiškemu proletariatu smoter demokracija in da se sme poslužiti diktature le, ko to zahteva zgodovina. Tak slučaj nastopi lahko ob prehodni dobi, ko proletarijat se silo pospeši uresnično socialističnega programa, ko postane kapitalizem že onemogel. Marx primerja to prehodno dobo trenutku, ko pišče, ki je za življenje že godno, razbije lupino in stopi na dan. Pišče je v tej primeri proletarijat, slaba lupina, ki ne more več piščeta zadržavati, je onemogel kapitalizem. Proletarijat ne more vselej čakati, da bi lupina sama razpala, ampak je prisiljen včasih tudi prel napotiti ter razbiti kapitalistične verige, ki ga tiščijo. Vse to se zgodi v zgodovinskem trenutku in traja le tisti trenutek. Po zagotovljenem preobratu mora zopet nastopiti demokratična ustava, ki je smoter vsemu socialističnemu delovanju. Tak slučaj, v katerem bi bila diktatura proletariata po mnenju socialističnih pisateljev in politikov dovoljena, bi bil tudi, ko bi demokracija in vse pridobljene pravice proletariata bile v negotovosti. Takrat bi spet nastopil za proletarijat zgodovinski trenutek, ko bi moral se silo udariti, da reši demokracijo. Toda tudi ta diktatura bi smela trajati le toliko časa, dokler bi proletarijat ne zatrl izkoriščevalcev in dokler bi ne uvedel nove demokratične vlade, ki bi bila vlada večine t. j. delavcev in kmetov.⁵⁾ Ljenu pobiva s citati iz Marxovih spisov mnenje nekaterih socialistov, reformistov in oportunistov, ki menijo, da bi bilo dovolj, ko bi se večina polastila sedanjega državnega ustroja. Ne! Sedanji državni ustroj in tudi parlamentarizem je treba popolnoma uničiti in ustanoviti popolnoma novo demokracijo, novo državno obliko. Ta nova demokratična državna oblika bo

³⁾ Nemški socialistični pisatelj in politik.

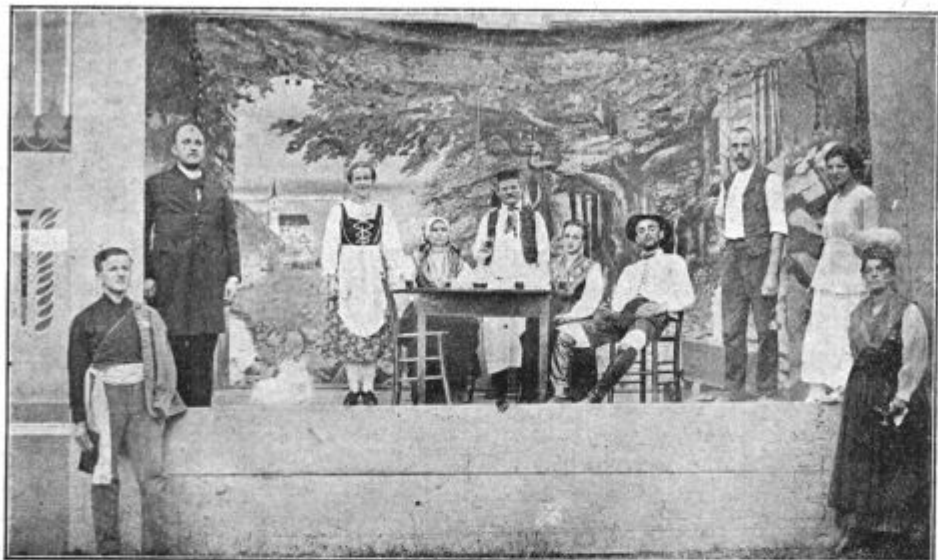
⁴⁾ Trocki: Od revolucije v oktobru do sklepa miru v Brest-Litovsku. (Dalla rivoluzione di ottobre al trattato di pace di Brest-Litovsk, Milano, Libreria Editrice Avanti! 1919. pag. 95.)

⁵⁾ Tista demokracija, ki jo hočejo uvesti komunisti, se ne bode udeležila na ta način, da bi se socialisti polastili po parlamentarni večini državne oblasti sedanjih meščanskih demokracij. Ne! Socialisti tretje internacionale hočejo vse meščanske demokracije zatreti in uvesti popolnoma novo demokracijo.

toliko časa trajala, dokler bo potrebna, a bo na koncu tudi sama zamrla,¹⁾ ker bodo ljudje živeli na tej najvišji stopnji lahko brez vsake vladne sile in bodo potrebovali zgolj gospodarske administracije. Kdaj se bo to zgodilo, ne zna povedati niti Marx niti Ljening, ki

pravi, da ne moremo vedeti, kakšna bo tista najvišja stopnja komunizma, ki bo na njej zamrla vsakršna državna oblika niti kako se bo smrt dogodila, ker nimamo elementov za rešitev tega vprašanja.

Kaj pa vidimo v Rusiji? V Rusiji je boljševiška

Dramatični odsek Kat. slov. izobraž. društva v Sp. Idriji na svojem novem odru.

¹⁾ Ljening: Država in revolucija (Stato e rivoluzione.) Società editrice Avanti! Milano. Cena 3.50 Lit.). kjer beremo na str. 108. in dalje: »Mi smemo govoriti o neizogibni smrti države, a moramo poudarjati, da bo ta proces dolg in da je odvisen od naglega ali počasnega razvoja najvišje stopnje komunizma, moramo pa popolnoma opustiti vprašanje, kdaj se bo to zgodilo in vprašanje o konkretnih oblikah smrti države, ker nimamo elementov za rešitev tega vprašanja... Država bo popolnoma zamrla še-le takrat, ko bo človeška družba udeleževala načelo: **Vsakdo po svojih zmožnostih in vsakomur po njegovih potrebah t. j.**, ko se bodo ljudje tako privadili na pravila socialnega sožitja in bo njih delo postalo tako produktivno, da bodo prestovoljno dajali na razpolago vse svoje delo, ki so ga zmožni. Ozko obzorje meščanskega prava, ki jih priganja, naj bodo pozorni ko Shylok, da ne bi delali niti pol urice več ko drugi in da ne smejo biti zadovoljni, če dobijo manjšo svoto ko drugi in bodi tudi najmanjša svota — to ozko obzorje bo takrat izginilo. Razdeljevanje sredstev za življenje bo takrat brez vsake socialne kontrole glede količine, ki tiče posamezniku, ker bo vsakdo prosto dobil, kolikor bo potreboval... Dokler se pa ne doseže ta visoka stopnja komunizma, zahtevajo komunisti najstrožjo kontrolo od strani družbe in države in sicer glede količine dela in količine konsuma.

diktatura trajna in se postavlja celo za zgled celemu svetu.

Ta diktatura ne more niti uvesti demokracije, kakršne si želijo boljševiki, in bi morala trajati na veke,

Glede demokracije pravi Ljening (op. cit. str. 100.): Tudi v kapitalistični družbi je lahko več ali manj razvita demokracija, a ta je le za bogatine, za manjšino, ki izsesuje, tlači in zlorabi večino. Le diktatura proletariata v prehodni dobi bo ustvarila demokracijo ljudstva, demokracijo večine. Diktatura proletariata bo potlačila izsesovavce manjšine in bo proglasila, da so vsa produktivna sredstva in tudi zemlja družbi obča. Tako bo po tej diktaturi nastopila demokracija ljudstva. Ta demokracija se bo čedalje bolj izpopolnjevala, da bo na koncu vse ljudstvo enako in da bo vse ljudstvo v resnici ukazovalo. Čimbolj pa se bo demokracija izpopolnjevala, tembolj bo postajala nepotrebna, dokler ne bo popolnoma umrla. Ljudje bodo takrat tako idealno živeli, da ne bodo nobene vlade in sploh nobene sile potrebovali.

Tako modruje Ljening in treba mu je koncem koncev popolnoma pritrditi: Ako bodo ljudje res idealni na pr. ko svetniki ali ko angeli, ne bo treba nobene oblasti, nobenih straž, nobenih vojakov. Mi tudi verujemo v to občino svetnikov, a dočakal je ne bo človeški rod na tej zemlji. To se bo zgodilo, ko dobimo novo zemljo, novo solnce, novo luno in nove zvezde. Kdaj se bo to zgodilo, ne more nihče vedeti, ker ni-

DR. IVO ŠORLI,
pisatelj. Njegov spis »Čudež sv.
Marka« prinaša letošnji Koledar.

† DANILO FAJGELJ,
glasbenik in skladatelj.

IVAN KOKOŠAR,
glasbenik in skladatelj.

DAMIR FEIGEL,
pisatelj-humorist. Spisal »Pol litra
Vipavca«, »Bacili in bacilke«, »Tik
za fronto« itd. V Koledarju objav-
ljamo njegovo satiro o izgubljeni
ideji.

† JANEZ BILC,
pisatelj. Umrl v Ilirski Bistrici.

DR. ANDREJ BUDAL,
pesnik in pisatelj.

IVAN BALOH,
pesnik, pisatelj črtic itd.

ANDREJ ČEBOKLI,
pisatelj in sotrudenik »Dom in
Sveta«, »Mladike« in naš sotrudenik

† ANTON KLODIČ VITEZ
SABLADOSKI
Spisal igro »Materin blagoslov« in
epos »Livško jezero«. Sestavil je
načrt za ljudske in meščanske
šole.

To je tista zločinska tretja internacionala¹⁾, ki tlačí mamo, kakor pravi Ljenn, niti elementov za rešitev tega vprašanja.

Govoriti o tej dobi, ki da mora po besedah Ljenn-ja že na tej zemlji neizogibno nastopiti, se pravi begati in slepiti ljudstvo. To je komunistična predrznost. S tem dokazujejo boljševiki sami, da je njih program nemogoč, ker je v tej solzni dolini neizvedljiv.

¹⁾ Moskvičani so razglasili tretjo internacionalo. Ljudje poprašujejo, kje ste prva in druga?

Prva internacionala je trajala do l. 1889. V tej dobi je socialistična stranka oznanjevala popoln polom sedanjega reda. Delovali so z vsemi sredstvi za razpad države in vsega državnega in gospodarskega reda v zmislu Marxovega in Engelsovega nauka: Proletarci celega sveta, združite se, da poderete sedanji red! Socialisti so mislili, da se bo naravnim potom kapital vedno bolj združeval in tako izpodrinil vse srednje stanove, da bodo le veliki kapitalisti na eni strani in milijoni proletarcev-nemaničev na drugi strani. Tako bi moralo priti do spopada obeh strank. Proletarci, ki jih treba izvežbati, bi v tistem zgodovinskem trenutku se silo potegnili vlado nase. Socialisti so v tej dobi delali iz vseh moči na to, da bi prišlo čimprej do tega trenutka. Zato niso smeli sodelovati niti za izboljšek gmotnega stanja delavstva, ker bi se s tem delavstvo umirilo in tako odmaknilo od cilja. Po mnenju socialistov je ves družabni in gospodarski red gnij. Zato ga je treba popolnoma podreti. Kdor bi hotel na tem redu kaj popravljati in izboljševati, bi le škodil socializmu. Vse treba porušiti in vse znova zgraditi. Socialistični poslanci so v tej dobi imeli edino nalogo nasprotovati vsem postavam, s katerimi so vlade hotele izboljšati in podpreti državno stavbo in gmotno stanje delavstva. V delavstvu je bilo treba gojiti sovraštvo do vsega, kar obstoji in upanje, da skoraj nastopi zgodovinski trenotek, ko bodo dosegli vse. Toda kmalu so spoznali, da je smoter še daleč in da postaja delavstvo nepotrpežljivo. Od samega nasprotovanja, podiranja in uničevanja ne more nihče živeti. Tako je prišlo do poloma prve internacionale in do revizije socialističnega programa. Nemški socialist Bernstein je to zahteval najbolj odločno.

Nastala je druga internacionala od l. 1889 do 1914. V tej dobi so začeli socialisti po zgledu krščanskih strank podpirati vse naprave, ki so bile v prid delavstvu. Potegovali so se zlasti za splošno in enako volilno pravico. Trudili so se, da bi dobili v parlamentih premoč in da bi s postavami odpravili kapitalistični red in uvedli socialistični. Socialisti so sedali celo na ministrske sedeže skupno z meščanskimi ministri. Ta struja je imela povsod večino; manjšina, ki je bila za prvo internacionalo, je morala molčati. L. 1912 so v Bazileji sicer sklenili, da je treba bodočo svetovno voj-

svobodo in najsvetejše reči človeške družbe v blato, ki preganja krščansko vero in krščansko cerkev. In ta

sko smatrati zločinsko in reakcionarno in da je treba delovati iz vseh moči za razpad kapitalizma in za socialno revolucijo proti kapitalizmu. Ta sklep pa je ostal le na papirju, kajti ob izbruhu svetovne vojske so šli socialisti navdušeno v vojsko za »obrambo domovine« in so glasovali za vojne kredite. Izjeme so bile redke. Socialisti so v strelskih jarkih streljali drug proti drugemu. To izdajstvo socialističnih sklepov pomeni polom druge internacionale. Ostanki, ki so ostali zvesti Marxu in Engelsu, so v Moskvi proglasili tretjo internacionalo.

Tretja internacionala je boljševiška, ki pobiva drugo in hoče z ognjem in mečem prodreti in uveljaviti Marxove nauke. Tej internacionali je prišel — žal — ruski narod v pest.

Principe za resnično internacionalo nam podaje le sv. evangelij. Na prvem mestu je vera v večnega in vsemogočnega Stvarnika. Le v Bogu in v Kristusu-Odrešeniku smo si vsi bratje, otroci božji in dediči večnega kraljestva. Zato se moramo vsi mej seboj ljubiti in spoštovati. Nihče ne sme delati bližnjemu krivice in škode, ker je boljše dajati ko jemati. En Gospod je, ena vera, en krst, en Bog in Oče vseh. Mej Judom, Grkom in Slovenom ni razločka, ker je le eden in isti Gospod vseh, bogat za vse, ki ga na pomoč kličejo (Rim 10, 12.) Sv. evangelij se mora oznanjevati vsem narodom brez razlike: Kdor bo veroval in bo krščen bo zveličan. Kdor pa ne bo veroval, bo pogubljen. Naša ljubezen do bližnjega se mora raztezati na vse ljudi, ki so pod nebom. Kri Kristusa je bila prelita v odrešitev vseh narodov in ljudstev. Vsi narodje, ki sprejmejo nauk Kristusov in živijo po njem, postanejo v bistvu enako plemeniti in enako kulturni. Jedro prave kulture ne obstoji v številu pušk, samokresov, topov, železnic in zrakoplovov, ampak v izpolnjevanju Kristusovega nebeškega nauka. Čista in enomadeževana vera je ta: obiskovati sirote in vdove v njih nadlogah, jemati z veseljem drug drugega pod streho brez godrnjanja, postrezati drug drugemu, kakor je vsak prejel darove od Boga, ker ljubezen pokrije obilnost grehov. Naša ljubezen do bližnjega — kateregakoli mora biti potrpežljiva, dobrotljiva, ne sme biti nevoščljiva, ne sme delati krivice, ne sme biti časti lakomna in ne sme iskati svojega.

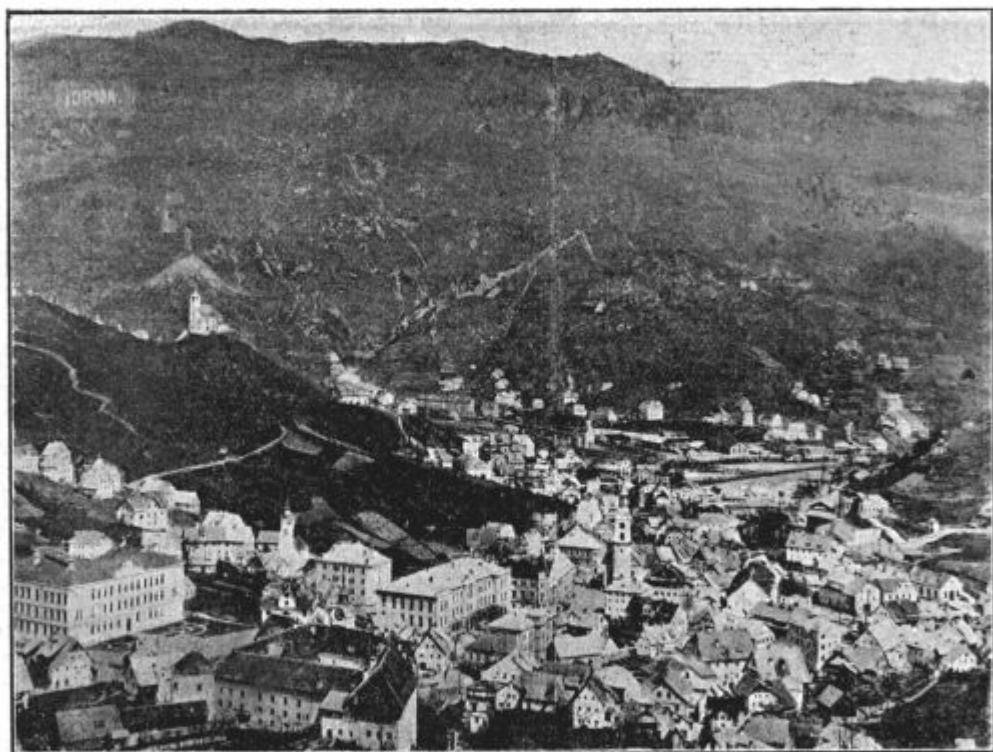
To so principi večne internacionale, ki ne bo dočkala druge in tretje! Na teh principih mora sloneti internacionalna organizacija posameznih stanov, ako hočemo, da bo trdno stala. Socialistična stranka nima niti omelja prave internacionale, ker zanika bivanje Boga-Stvarnika. Zato pa je njena internacionala nemogoča, kar je tudi krivo, da se mora neprestano preminjati: iz prve v drugo, iz druge v tretjo. Četrta internacionala se bo brzkone zvala anarhija.

diktatura, ki je prav za prav diktatura neke teroristične klike¹⁾, ki se je polastila orožja in municije, naj bi bila v zgled vsem socialistom celega sveta?! Pravijo, da ni mogla diktatura proletariata v teh petih letih še potlačiti kapitalističnega meščanstva in zagotoviti demokracije. Ko bi proletariati sedaj odložil orožje, bi brž spet nastal drugačen red.

Diktatura je v Rusiji radi tega tako dolga in bo morala biti, kakor je videti, trajna, ker ni bil proletariati organiziran in bi po uvedbi demokracije takoj spet zavladata večina, ki ni temu proletariatu naklonjena. Na to odgovarjajo socialisti in mi ž njimi, da je tak proletariati, kakršen je v Rusiji popolnoma nesposoben za vlado in da nima nobene pravice lastiti si vlade.²⁾

Proletariati naj se najprej usposobi za vlado, naj se izobrazi in izvežba, naj si pridobi toliko privržencev, da bo imel večino in da bo lahko vladal v demokratski ustavi, ne pa z orožjem tlačil vse druge stanovce.

Ugovor Trockijev je torej prazen v tem oziru, čeprav je v splošnem v smislu Marxove teorije. Ruskega boljševizma in njega zločinov ne more opravičiti nobena teorija, nobeno še tako globoko zamišljeno dokazovanje. Tretja internacionala v ruski obliki je negacija demokracije na sploh, je vlada teoristične klike, kakor je kapitalistična vlada bila vlada privilegirane klike.

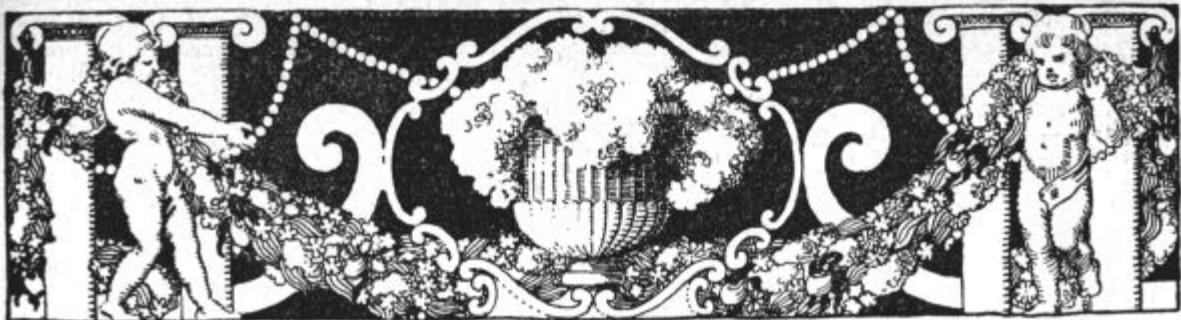
Mesto Idrija.

¹⁾ Ljening pobiva v omenjeni knjigi z vso vnemo anarhijo. Zato pa se moramo čuvati, da ne bomo socializma oziroma komunizma in boljševizma istovetili z anarhijo, rajši z absolutizmom!

²⁾ Socializem postaja v vseh ozirih kapitalističen. Prej so socialisti očitali meščanstvu, da odra in izsesuje, sedaj pa so dobili tudi socialisti po visokih obrestih in dobičkih dober tek. »Čisti dobički« njih zadrugnih prodajal presegajo pričakovanje vseh dobrih.

Avče.

IZ VIC JE PRIŠLA.

PO RESNIČNI ZGODBI JOS. KRASJANIN.

6 krav, 4 voli, 20 ovac, 20 konj, 6 praščičev, no in še farsikaj drugega!« — V sobo stopi mlada žena krepkega stasa, njena poročena hči, koje otroci so že v solo hodili.

»Mati, ali ste se prehladila«. Ali vam kašelj bolj nagaja? Ali vam zavárim vročega mleka? Ali kapljo črne kave?»

»Na srce mi nekaj hodi,« je dejala stara in suho zakašljala. »Mleka pa že ne! Mleko mi dela težko dihanje. Le kava mi dihanje potolaži in mi srce nekako oživi. Le kavo.«

Kmalu je imela starka čašico duhteče črne kave v rokah. S tresočo se roko jo je popila. Tudi glava se jej je že tresla. Včasih gori in doli navpično, včasih ko je bilo slabo vreme pa sem in tja vodoravno, kakor bi hotela odkimovati. Kašelj in naduha sta pritisnila in na sv. Katarine dan jo je gospod kaplan previdel. Tisti večer so jej svetili z veliko voščeno svečo in na peči je umrla.

Stare žene so jo brž umile in preoblekle; kakor to vedno vestno izvršujejo zavečajoč se važnega opravlja. Saj trdi nekje pisatelj A. Stolz, da vsi narodi svoje mrličje oksrbé, osnažijo in slovesno pripravijo po naravni slutnji in v trdnem upanju za prihodnje vstajenje. Zelenkasto blede s koničastim nosom in tenko brado je ležala Klemenka v črni obnošeni obleki pri oknu v izbi na dveh bukovih plohih. Koščemih rok se je ovijal molek in nikelnast križec s sv. Višarij. Bela rjuba na njej je bila koncem nog napeta, koničasta in na-

brana v ostro gubo, resen opomin varuhom, da nekaj takega čaka kmalu tudi njih. Začeli so dohajati otroci in kropiti. Najbolj so se pa veselili debele zagozde rženega lepo dišečega kruha, ki jim ga je rezala gospojinja. Z drsajočimi koraki so dohajale starke in rudečelične dekletke klopotač v hlevskih coklah k mrliču. Veselile so se kozarčka ostrega rumenega hruškovca. Skrbno oko starih in mladih mož je iskalo oljkove vejice za kropljenje, še bolj je pa pazilo na kozarček žgane pijače. Može so uganili, da tako prijetno rumeno žganje je moralo biti le iz soda, ne iz stekla, da le v sodu zori in postaja lepo dišeče. Vendar je grda razvada žganje piti pri mrliču. Na večer se je kmalu tudi mladina zbrala pri mrliču da bi »vahtali« mrliča. Pa to ni bila »vigilija« prvih kristjanov, ampak le vrsta grešnih zlorab — čuvanje mrličev, ki je bilo v tolminskem glavarstvu dvakrat uradno prepovedano. Stari-kava dekleta so kmalu začele tam pri peči s hreščočim, raskavim glasom:

Kolko tavžent ljudi — tam v peklu gori,
ki so rajtali enkrat priti — k tej nebeški ohceti.

Stara potovka pa je le svojo gnala tam pri vratih. Na pol gluha je venomer drgnila: Pleši, pleši, duša, duša frdamana!« — Vedno je svarila dekleta naj ne plešejo. Pa je rada to staro pesnico vpletala. Ko je bil šum malo prenehal, je pa zapela:

Kakšno žalost je Marija imela,
ko je Jezus krvavi pot potil,
vsi angeli so se jokali,
grešen človek se je smejal.

Popusti smehe — predomisli grehe — pridli molit Jezusa — po lepi pesmi in njenem drhtavem, jokavem glasu je vse spoštljivo utihnilo. Potem je stara potovka začela sv. r. venec. Proti polnoči se je jela soba prazniti. Le stara potovka in še neka druga starica ste molili pri mrliču in štirim svečam utrinjali velike ogorke.

Družina je imela po domačem običaju praznik, dokler je bil mrlič v hiši. Gospodinja je bila skoro trudna od samega rezanja domačega kruha. — Drugi dan so Klemenko odnesli na tisto tiho domovanje, — kjer mnogi spé nevzdrumno spanje.

Proti koncu listopada je začela veti mrzla sapa. Klemenovi so bili populili repo in korenje. Hlapec in dekla sta bila navlekla steljo iz gozda. Proti večeru so peč dobro zakurili. Pod zimo so začeli kuhati v peči, da se kaj drv prihrani. Peč je širila prijetno toploto. Osem dni po pogrebu so bili v cerkvi opravili osmino po rajnki materi in cela družina je bila pri sv. maši. Resen glas orgel in petja in črne obleke so v srcih družine vzbudile otožne, mehke občutke. Rekli so si: »Naše matere več ni«. Zvečer je gospodinja pripravila krvavice (mulice), ker so bili že edno zaklali, da bi jim

Potuhnila sta se na tla na peči in želela sta, da bi bila peč nekako votla, da bi se od strahu zagrebla vanjo. Zamižala sta in molila v srcu, za četrte ure Jožek pomežikne z napol odprtim očesom tja proti mizi. Skrivnostna žena še vedno kima in kima, moli in moli z ruto globoko na oči. V mešanici mesečine in mraka je bila ta prikazen strašna, nadzemska.

Za kakih 10 minut strahotna prikazen izgine in odtaplja kakor v samih opankah iz sobe.

Tenak kovinski glas se oglasi od Zabrda in naznanja sv. jutro. O hvala Bogu! Fanta poskočita s peči, odmolita, se umijeta zunaj pri tekočem studencu, zakurita v peči in jo ubereta v hlev nakrmiti živino. Nič nista vedela, ali se jima je sanjalo ali kaj. Jožek pové vse materi, ki prav nič ne dvomi o resničnosti izpovedi svojega prvorojenca.

Procesija sv. Ahacija v Idriji 22. junija 1921.

ne pošla zabela. V izbi je bilo jako prijetno in ker je bila ena krava malo obolela, sta hlapec in Jožek kar na peči spala, da bi lahko kar v hlev stopila, ko bi bilo treba. —

Prijetno je bilo na peči in kmalu sta zadremala. Proti jutru je hlapcu v oči zasijala skozi okno mesečina. Omane si oči in pogleda po sobi. Ali oh! Sapa mu zastane in vsa kri mu plane k srcu. Ob voglu javorjeve družinske mize zagleda staro ženo, ki je bila v črni obnošeni obleki in je imela belo ruto na glavi, potisneno globoko na oči. S koščnimi prsti prebira mulek, tiho šepeče in kima v rednih presledkih s komičasto brado, kakor da bi predla pri kolovratu. Hlapec vščipne Jožka v bedro, a ga ne more zbuditi. Sune ga krepko. — »Kaj me ščipaš?«

»Vidiš, vidiš«, komaj spregovori hlapec požiraje slino. »O mamka Božja iz svetih nebes! Vidiš, Jožek, ta stara naša je prišla iz vic. Vidiš, kako kima! Vabi naju, da stopiva dolu k-mi-zi, da bi m-mo-li-la, da bi naju po-po-teg-nila na oni svet!« — Ne more dalje. Obema jamejo zobje šklepetati.

»Molči, Jožek, — tudi meni se je zdelo, da me je mrzla roka oplazila po čelu o polnoči. Zdi se mi, da je mežnar premalo zvonil pri pogrebu in zlahta je premalo zemlje zmetala na rakev. Koj pojdem h gospodu župniku in ponesem za maše!«

»Mama, pa mežnar naj trikrat potegne za veliki zvon. Čital sem, da veliki zvon mrliča dolu tišči.« —

Dekla je morala napeči 2 peči rženega kruha za verne duše. Gospodinja je zastavila kvas in odšla k fari.

Za eno uro potrka koščena roka v farovžu.

Gospod župnik je hodil po sobi in gledal lepo zbirko nagačenih ropnih ptic, visečih na stropu. Posebno mu je ugajal velikanski »Tetrao urogallus« — divji petelin s svetlimi umetnimi očmi, ki ga je župnik bil lastnoročno nekoč usrelil.

»O gospod župnik!« začne mlada Klemenka.

»Hudo bo pri nas! Menda niso prav zarotili naše matere. Iz vic nam hodi nazaj! Hlapec in Jožek sta jo nocoj videla, da je prišla nazaj!«

† IVAN VESEL — VESNIN,
pisatelj. Prevedel je Davidove
psalme v slovenščino.

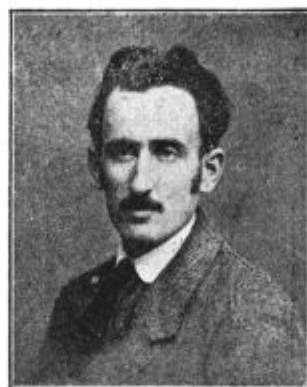
† HRABROSLAV VOLARIČ,
glasbenik in skladatelj.

VINKO VODOPIVEC,
glasbenik in skladatelj.

MARIJ KOGOJ,
eden najboljših slovenskih glasbe-
nikov v Jugoslaviji. Rojen je bil
v Kanalu.

SREČKO KUMAR,
virtuoz in glasbenik.

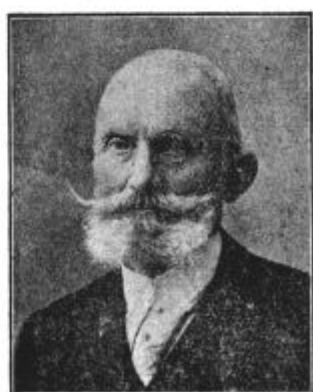
DR. IVAN PREGELJ,
romanopisec in pesnik.

JOS. JURCA,
pesnik in pisatelj. Nekaj njegovih
pesni smo objavili v Koledarjih.

EMIL KOMEL,
skladatelj, učitelj glasbe in pevo-
vodja »Pevsk. in glasb. društva«
v Gorici.

† LUKA DUGAR,
mnogozaslužen mož za kat. tisk.
in za slovensko društveno živ-
ljenje v Gorici.

»Pojte, pojte, Klemenka!« je dejal župnik. »Molite da bi Jožku in hlapcu prišla pamet nazaj!«

»Pa sem dejala, da bi še 2 sveti maši maševali za nje — pa hitro! —

»Tisto že, koj jutri eno!«

»Pa da bi — ne vem kako bi rekla. — Naš Jožek, saj vedo, da je kunšten v branju, je rekel, da veliki zvon mrliča dolu v tla tišči, in da bi mežnar veliki zvon še trikrat potegnil!«

»Recite Jožku, da bom jaz njega jutri pri nauku trikrat za ušesa potegnil!«

Klemenka obmolke z napol odprtimi ustmi.

»Prosim, gospod župnik, naj naredijo, da ne bo hodila nazaj!«

»Nič se ne bojte, bom maševal. A praznih čenč mi ne nosite čez prag. Jutri in pojutrnjem bom maševal zanjo!«

»Lepo zahvalim, gospod župnik. Tu je denar. Ker so ubogali, jim bom še nocoj naštimala štrugo masla, da bodo imeli za advent. Po Božiču, ko bomo klali, bom tudi naredila »da bo prav«. —

S poslednjim izrazom dobri ljudje v hribih obljubijo kak poseben dar, ko jim kdo kaj ustreže.

»Pa z Bogom in srečen dan!« in Klemenka je odšla.

Ko je Klemenka prišla domu so že delili po celi vasi sveže hlebce. Vsak je rekel: Bog se usmili za duše v vicah!

»Molite za našo rajnko mater, če še kaj potrebuje,« je dejala gospodinja, »da ne bo iz vic hodila!« — — —

Proti večeru istega dne pritapa stara Lovrinka iz Zabrda v samih doma sešitih opankah od Koritnice proti Prestju v črni obnošeni obleki, z ruto globoko na očeh. Najprej zavije h Klemenovim.

»Bog daj dobro,« pravi in se usede vsa upehana. Razmakne si ruto pri desnem ušesu, ker je bila hudó gluha.

»No, odkod, pa Vi, Mica?« vpraša gospodinja.

»Pri fari sem bila, pri fari! (V prejšnjih časih je tudi Zabrdo, Brestje i. t. d. spadale pod faro Koritnico.) »Že davi na vse zgodaj« začne starka s hripavim, jokavim glasom in z nerazločno besedo radi pomanjkanja zob, »že davi sem se napravila v faro k Bergantovim. Tam poletu sem bila Bergantovki opredla nekaj volne, pa mi je obljubila nekaj zabele, ko bodo klali.

Pa sem se davi napravila. Davi sem pri vas počivala nekoliko, ker je bilo še nekaj prezgodaj. Vaša hiša je bila odprta in sem si mislila, da se malo odahnem. Pa še nobeden ni pri vas vstal. Oba fanta sta spala na peči. Molila sem sv. rožni venec za vašo rajnko, če še kaj potrebuje. Saj je ne morem pozabiti. Skupaj sve imeli oklice, en in isti dan tudi svatbo. Pa ne vem, kedaj bo tudi mene Bog poklical. Oh, koliko darov mi je naklonila. Naj jej sveti svetla večna lučka. Oh, naj gleda Božje obličje in Marijo in vse angelske trume v svetih nebesih! Ko niste še hoteli vstati, sem pa naprej drsala proti fari. Kako prijetno je po poti hoditi in moliti. Spati ne morem. Prav je gospod župnik nekoč omenil v pridigi, da je Bog starim ljudem cfrajšal spanje, da lahko premislijo svoje preteklo življenje. Ko sem prišla k Bergantovim, so me prav dobro postregli in obdarili. Še k sv. maši sem prišla pravčasno in malo pomolila pri sv. Lambertu in pri sv. Doroteji, počeščena bodi! Molila sem za zdravje, ne sebi, no mojim dobrotnikom. O hvala Bogu! Kaj pravite, Klemenka, ali bi bilo še kaj zame od Vaše rajnke, kaka ruta, predpasnik ali čevlji.

Klemenka jo gleda strmé. »A to je bil tisti strah po noči? Ah, škoda kruha, ki sem ga vun dala!« O ta porednež, ta naš Jožek. Da, gospod župnik ga lahko trikrat potegne za ušesa. Da mora človek priti v tak strah in take skrbi!«

Ko se je Lovrinka pokrepčala s črno kavo in žganjem, si je oprtala svojo culo z obleko rajne prijateljice, je stisnila domač hlebec pod pazduho in tapala v opankah dalje proti domu.

Za hišo sta kidala gnoj Jožek in hlapec.

»Vidiš,« pravi Jožek, »to je bil strah po noči v izbi!«

»No, kaj pa baba cepta po noči okoli. Doma naj molim,« je jezno pripomnil hlapec in srdito zapičil železne vile v kup trhlega gnoja.

»O Bog ji daj, če še kaj potrebuje,« je šepetala Lovrinka po poti za voglom, ob zvokih večernega zvona — svojo dolgo, brezkončno večerno molitev in tapala previdno po opočni poti proti domu.

Ko je pa prišel prihodnji torek g. župnik v šolo, je pozval Jožka in poprašal, ali stara mati še hodi iz vic. »Saj ni nikoli hodila,« je dejal Jožek in hitro zagrebel rudeči obrazek v odprti katekizem. —

NA VITOVSKEM VRHU.

Pri vitovski Mariji v mrak večerni zvon bobni, odmeva na Krnici in čez Osek glasno vtriplje, iz gozda voz po griču s hlodi maja se in škriplje, voznik pokriža se, zagode in nad konjem zakriči.

V življenje naše poje zvon iz prejšnjih lepih dni, odmeva v srcu, v čase stare s hrepenenjem vleče — pod težkim bremenom naloženim na šibko pleče obupa mož ne, a zagode včasih, zaječi.

Peter Butkovič.

ČEZ 22 LET.

JANUŠKA.

rikrat je zapihal jug in je pometel ves januarski sneg. Cunjasti, pošastni oblaki so se podili od koprivniške strani. Prinašali so od zahoda vonj po mrličih in mrtvaških svečah. Mrtva sivina se je razgaljevala. Le tuintam je ril izpod suhega listja pod grmom črni teloh svoje bele,

na koncih rožnato obrobljene lističe na svetlo. Ti nežni popki so bili edini dih življenja in barv. Ob nočeh so drevesa bolestno ječala v vetru, ki je vsakrat smukoma planil od zahoda. Veje mogočne lipe pred Barino hišico so se lomile. Strahotno je šumelo v drevesnih rogovilah, kakor bi pošasti skakale z veje na vejo.

»Mir in pokoj tisti duši, ki se vica«, je vzkliznila stara Bara v postelji in trdneje sklenila okorele prste. Legla je bila že z mrakom na slamnjačo, ki je bila preozka in prekratka za prostorno posteljo. Ta staromodna postelja je stala ob severni steni. Soba je bila majhna, a je imela v dveh stenah okna. Ona ob postelji so bila vedno zagrnena. Obrnena so bila na cesto, a nihče jih še ni videl odprtih. Imela so gosposka zagrinjala, zelene barve z rdečo črto na obeh krajih. Dajala so belo pobeljeni hišici ličen in skrivnosten izraz. Bara je bila na ta svoja zagrinjala zelo ponosna, saj enakih ni imel nihče v vasi. »Iz samega cesarskega Dunaja so«, ji je rekel mož, od katerega jih je kupila že bogvekdaj. Ta prekupčevalec je nosil različne blagovne ostanke po hribovskih vaseh in skupljeval kože pri kmetih, ki so imeli v najemu knezovo lovišče. Bilo je nekaj vagabundskega v tem možu, ki je v polcivlilni in več kot polumazani obleki brusil pete po ostrem hribovskem kamenju in jezik pri hišnih gospodinjah za par krajcarjev in pet nezabeljenih krompirjev.

Bara je ležala v postelji, prebirala jagode na molku in lovila spanec, ki ni hotel zatisniti oslabeledih oči. Zunaj je pokalo drevje v vetru. Izmočila je že vse tri dele rožnega venca in vse molitve, kar jih je znala. Priporočila je Bogu duše vseh bližnjih in daljnih znancev in sorodnikov. A oči se še niso zaklopile, še so zrle v temi pred sabo rdečo točko — žareč ogorek, ki se je svetil skozi razpoko v peči. Ko že ni vedela ničesar več, kar bi priporočila božji milosti, je naposled vendar zaprla zgubane veke. Tako tiho leže smrt na starost....

Težak in rahel je spanec starcev. Zbude se ob vsakem šumu. Tudi Bara je takoj čula. Zazdalo se ji je, da je nekdo potrkal na okno. Morda je veter vrgel suho vejo ob šipo. Trkanje se je ponovilo. »Mati!«

»Ali me ni nekdo klical? Kdo je?«

Prestrašena je zlezla iz postelje. Strah je šinil v njene stare kosti, da so ji kolena klécala. A nekaj jo je

sililo, da je šla naravnost k vežnim vratom. Odprla jih je in visoko pomolila leščerbo. Vojak je stal pred njo. Ostrmela je in zaman iskala teh potez v svojem spominu.

»Pozdraviti sem Vas prišel, o mati!« je izpregovoril tujec. »Ali ne poznate več svojega Matje?«

»Za Kriščevo voljo, ali si ti, sin?«

»Jaz sem, mati!«

»Matja moj!«

Tiesla se je po vsem životu. Ali ni radost večših, siinejša od žalosti? Ogledala si ga je od vseh strani. Njene stare oči so oživele, zgubano lice se je pomladilo, nov sok se je razlil po izsušenem telesu. Prinesla mu je krompirja z mlekom, kar si je bila pustila v peči za zajutrak. Segla je v veliko starinsko skrinjo in izvlekla izpod rut, predpasnikov in kril nekaj skrbno v papir zavitega. Bil je ščepec ruskega čaja, ki ga je hranila že več let. Razpihala je žerjavico v peči in pristavila lonček za čaj. Sin je molčal. Bil je bled, utrujen, le oči so mu žarele kakor dva osamljena ognja globoko v kotanji. Mati ga je spravila v postelj, češ naj se odpočije, jutri ji bo vse povedal.

Sama je sedla na peč, ki je bila še prijetno topla. Zlezla je v dve gubi, potegnila suhi, ostri kolena kvišku, jih objela z obema rokama in naslonila nanje svojo brado. Srce ji je nemirno plalo. Ni bilo vajeno presenečenj, v dolgoletni enoličnosti se je odvadilo upom in radosti. Po 22 letih zopet vidi sina! Tako nepričakovano. Radosti se je pridružila tesnoba. Starki so podrtavale ustnice — željosti so bile prazne, sicer bi se čulo potrkavanje zob. Strah jo je bilo. Čemu? Koga? Mar sina? Njegove žareče oči so jo begale in njegov molk. Oh, truden je revež; ko se odpočije, ji bo pripovedoval o vsem: o svojem življenju, trpljenju in veselju, o svoji družini, o tem ali se preseli s svojimi k stari materi. Tiho blaženstvo se je razlilo v dušo. Spanec je odbežal. Misli so se predle v možganih in se s težavo obličile in se postavljale druga k drugi. Obledeli spomini so dobili zopet barvo, vse njeno v trpljenju razbičano življenje je ležalo pred njo.

To trdo, mrzlo življenje! V tem hipu je spoznala, da ni bilo zaman, a uvidela tudi, da bi bilo lahko ožarjeno s toploto in lepoto, če bi bil ostal Matja vedno pri njej. Tako pa je šla trnjevo pot in na postajah, kjer je morala oslabiljena, izmučena počivati, je ni čakal nihče, ki bi prepodil sence s čela in izvabil smehlaj na usta. Rodila se je sirota, umrla bo sirota. Kakor da je revežu učakati kaj drugega! Od rojstva že mu je zaznamljena pot, vtisnen pečat uboštva.

Njeni starši so tlačanili od vida do vida, da so zaslужili borno skorjico kruha sebi in otrokom. Ona je kot petletno dekletce že pasla mršavo kozo po redko porastli rebri nad bajto. Kolikokrat jo je nagnal rajnki Lukan — Bog mu daj dobro! je vzdihnila starka ob spo-

minu nanj — ker je koza le prerada zašla za mastnejšim prigrizkom. Devetletno so jo dali sosedovim za kravarico. In potem je šlo tako dalje do sive starosti. Dekla, vse življenje dekla. Predmet brez vrednosti, tujka vsepovsod. Dala jim je vse svoje moči, kri so ji izpili in nato so jo bacnili med staro šaro kakor polomljen stol. Kakor tovarno živino so jo vpregali; ti samo vleci, vleci, drugo nam nič mar.

Bili so tudi v njenem suženjskem življenju trenutki, ki so ožarjali njeno bornost. A bilo jih je malo in še ti so bili ukradeni, kakor da ona, uboga dekla ni bitje ustvarjeno za srečo. Spomini na te trenutke so bili zaprti prav na dnu njenega srca. Le ob največjih praznikih svoje starosti je segla globoko v skrinjo in jih razložila po mizi. Očistila jih je prahu in navlake in poživila s svojo ljubeznijo, da so bili žarki in lepi kot takrat pred davnimi, davnimi leti.

Služila je v tuji fari pri bogatem kmetu. Večjega sebičnega, trdosrčnega in trmoglaveža ni na svetu kakor je bil ta-le kmet. Kravo v hlevu je čuval pogube, lastnega otroka ne. Imel je sina, ki je bil mečji in boljši od njega. Zapisano je bilo in tako ste se našli dve srci, ki ste si bili od početka namenjeni. Levje gospodarjevo oko je to zaznalo. Poklical je sina predse. In ko mu je ta nevstrašno povedal, da mu ne bo nobena druga kot Bara družica v življenju, tedaj je gospodar divjal. Taka predrznost! Ta pritepenka, ta beračica! Vseh njenih dobrih lastnosti in njene pridnosti ni več videl, denar, denar mu je bil vse. Zmel bi bil oba s svojimi koščeniimi prsti. I paril je s pestjo po mizi, da je odskočila, porinil pred sina dva stotaka in ga zapodil po svetu:

»Poberi se! Ko boš pametnejši, se vrni!« A bil je zvest in se ni vrnil. Deklo je skopuh vrgel na cesto. Če bi bila premožnega kmeta hči, potem seveda... Tako pa: Poberi se!

Bara ni že davno imela več staršev. Drug za drugim sta pomrla od bede in pomanjkanja. Šla je v gozd kakor ranjena zver. Našla jo je stara potovka iz domače vasi. Sama revna in v trpljenju izkušena je imela srce tudi zanjo, izgnanko. Privedla jo je v svojo kočico, prav tisto v kateri biva Bara zdaj. Na smrtni postelji jo je izgovorila starka Barinemu sinu Matji. Mali Matja je bil Bari edini topli žarek, kajti očeta mu je podsulo v premogokopu, ko je bil še v mladih letih. Sinčku je bilo posvečeno zdaj materino dejanje in nehanje. Trnjeva je

bila pot, kamor je stopila njena noga; njeno življenje je bilo osamljeno, a polno lepote porojenih iz trpljenja.

Ko je Matja dorastel je šel v svet. Težka je bila ločitev, kajti mater je srčno ljubil, a moral je na svojo pot. Delo njegovih rok ni ostalo brez bogatega blagoslova. In tako mora biti. Vsaka solza materina rosi srečo na stezo otrokovo, vsak trn na njeni poti spleta rožo njemu. Daleč v tujini si je ustvaril nov dom. Od vsega kar je imel, je pošiljal tudi materi. K njemu v daljno tujino ni hotela, kamor jo je v vsakem pismu vabil. Mora mu oskrbovati hišico in kos zemlje, ki jo je dokupila s svojimi žulji, mu je odgovarjala, da bo vse pripravljeno za njegov povratek. Vsako pomlad ga je čakala, to pričakovanje je bilo vir njenemu življenju. A leta so tekla in Bara je osivela.

In zdaj po 22 letih! Solze so se bile že davno posušile, preveč jih je bilo izteklo. A ta radost, to nenadno čeprav vedno pričakovano svidenje je porodilo novo solzo, ki je polzela po Barinem uvelim licu. Vse drugače si je slikala njegov prihod. Sporočil ji bo prej in ona bo pripravila vse tako lepo, da sprejme svojega sina dostojno ljubezni.

In zdaj je tu. Ljubeče je skušala skozi temo razločiti spečega sina.

»Vse moje veselje si mi bil ti!«

In če se zdaj nastani za vedno doma s svojo družino, srečen, zdrav in podjeten, tedaj bo večer njenega življenja svetel in jasen in bo razsvetlil vso temo njenega življenjskega dne. V tihi molitvi je sklenila roke.

Na postelji se je zgenilo. Čutila je, da se ji bliža sin.

»Matja, vstajaš?«

»Iti moram, mati.«

»Kam? Zakaj?«

»Moram. Na svidenje!«

Začutila je v svoji njegovo težko, ledenomrzlo roko. Spremila ga je do vrat. Stopil je na plan. Zunaj se je vidno svitalo na vzhodu. Ozrla se je za njim. Ničesar ni videla, nobenega koraka ni čula. Kakor leden oklep ji je stisnila groza srce. Zgrudila se je ob postelji na tla. Globoko v dan je ostala njena kočica zaprta.

—:—

»Ali so bile sanje ali resnica,« se je venomer spraševala Bara. Čakala je in tudi pričakala. Poštni sel ji je prinesel obvestilo, da je njen sin — padel na bojišču. Bilo je prav tisti čas — tako je izračunila Bara na prstih —, ko je prišel k materi po slovo.

JUTRO V BRDIH.

PRVA PESEM.

Prepevajo griči in češnje, motike,
nad vsemi je zarja kot da svetnike
je jutro rodilo in luč jih obliva,
vsak čudeže dela, skrivnosti razkriva.

Kot sveti Frančiški ciprese stojijo,
kot ptice vse pesmi čez drevje bežijo
in pojejo jutru in solncu o lepoti
in hvalijo Tihega v njega dobroti.

ČUDEŽ SV. MARKA. *)

DR. IVO ŠORLI.

Pirenejih, na meji med Francijo in Španijo je ležala vas po imenu »Sv. Marka«. Tega imena pa ni dobila po farni cerkvi v vasi sami, posvečeni svetemu Petru, ampak po družnici, ki je stala nad njo. No, čeprav ste vodili po vsaki strani pobočja po ena položna in lepa pot, so maševali tam gori vsako leto samo po enkrat, kajpak na svetega Marka dan. Ljudje, praznoverni kakor so v teh krajih, so se te cerkvice nekako bali. Šel je namreč elas, da ti je treba na predvečer svetnikovega godu samo tja gori v lopo, pa vidiš ali v cerkvi sami ali pa okrog nje vse tiste, ki jih bo pobrala to leto smrt. In kakor da vabi na ta strašni ogled, se je vsako leto samo na ta večer tam gori oglašil mali zvonček.

V ti vasi sta živele tiste dni zakonca: gospod Peter, župan, in njegova žena Marija — živela v samem prepiru in neslogi. Ker sta bila premožna in oba še prilično mlada in lepa, bi bil rekel površen človek, da bi bilo vse drugače, če bi bil blagoslovil z otroci njun zakon dobri Bog. Mi pa bomo videli, da je bila vsemu kriva popolna neskladnost njunih značajev.

Toda neskladnost tudi ne v navadnem pomenu besede. Recimo: da bi bil eden dober, drugi hudoben, ta skromen, oni ohol, ta usmiljen, oni krut, ali pa vsaj eden malo bolj, drugi malo manj. Ne: oba enako sta bila škopa, oba enako zavistna in nevoščljiva, oba enako počrešna, oba enako hude jeze, oba enako trdovratna, oba enako nezaupna in ne vem še kaj.

Pa bi nihče ne bil mogel reči, da se nista vzela iz ljubezni. Saj jih še ni bilo, kar je stala vasica, toliko škandalov v njej, nego takrat ko sta se ta dva človeka šele ljubila. Zdaj je napadel on z bodalom, ako ne celo s puško človeka, ki se je morda komaj ozrl na okno njegove Dulcineje, zdaj je planila ona v lase ali oči tovarišici, ki ji še kraj pameti ni prišlo, da bi ji bila hotela odjesti zaročenca. In cele noči je on prebrenkal na kitaro pod njeno sobico, ona pa požgala par bremen sveč pred oltarjem svetega Antona, da bi ji ostal ženin veran in zvest. In vsa srenja je vedela, da je začela njuna ljubezen takoj potem, ko sta dobro shodila.

Kdaj je začelo njuno sovraštvo, še sama ne bi bila vedela. V čast jima bodi povedano, da so se prvi prepiri razvili iz ljubosumnosti in šele pozneje iz gori navedenih grših lastnosti in strasti. Višek pa je doseglo njuno sovraštvo peto leto njunega zakona na predvečer

godu svetega Marka. Sprla sta se bila radi tega, ker je po moževem mnenju pri večerji žena odrezala čez polovico mandeljevega štruklja, ona pa je ugovarjala, da si je on za to naplal dve žlici obare več. Seveda ne trdimo, da bi bilo prav radi teh dveh grizljajev, če je bil on na to planil v spalnico po bodalo, ona pa stekla v kuhinjo po velik nož, pa jima je plapolalo iz oči smrtno sovraštvo, ko sta se zakadila drug proti drugemu — samo do vrha je bila priklopela in prekipela ta njuna ljuta medsebojna mržnja, ki se je zdajci imela prevreči v strašno tragiko.

Tu se oglasi tam gori v cerkvi svetega Marka zvon. In glej: oba zakonca sta se hkratu čudno zdrznila, in hip pozneje se jima je sama povsila oborožena roka. In ne da bi izrekla le besedico, sta se vrnila z očmi v tla vsak v svojo spalnico ter se zaklenila. Zakaj že leto in dan sta živela ločena tako.

—:—

Drugi dan sta se sestala šele opoludne, kajti zajutkovati sta običevala vsak v svoji sobi. Pa sta se zdela oba nekam čudno zamišljena; in ko sta se jima pri juhi srečale oči, ni bilo več tiste besne mržnje v njih, ampak neko novo, čeprav vse prej nego prijateljsko čustvo. Še bolj čudno je bilo, kar se je zgodilo pri počenki: mož, ki je že leta, če je le mogel, prvi posegel po krožniku in si odrezal skoraj tri četrtine, se je zdaj nekako obetavljaj, kakor bi skoraj sam želel, naj žena vzame preš. No, tudi njej — Bog vedi zakaj! — se ni mudilo, in le, ker ji vendar ne more reči, naj vzame ona, se je naposled odločil on. Toda prerezal je kos natančno po sredi in celo pomaknil ostalo polovico nekako proti njej.

Drugi dan se je ponovila skoraj v isti obliki ista stvar in naslednji dan zopet. Dá, celo tako se je b'lo polagoma napravilo, da je skleda ostajala po cele minute nedotaknena na mizi, ko je vsak čakal, da bo oni prej, reči si tega pa tudi nista hotela. In kaj doživi stara kuharica še ne dva meseca pozneje! Ali ne pride nekega večera v kuhinjo gospa in naroči, naj bo drugi dan za kosilo sesekljana jančevina — ona, ki je to jed smrtno sovražila in ki je prav zato že leta ni pustila na mizo, čeprav je mož trdil, da brez nje ne more živeti in je hodil, ko so ostali zaman vsi njegovi poskusi, da bi si jo priporil doma, od časa do časa celo k sosedom nanjo. Drugi dan pa osupne starka še huje, ko vstopi gospod in ji reče, da sme zopet pripraviti kislo svinjsko juho, — jed, ki je mrla zanjo gospa, a se ji je morala, kakor v nekako odškodovanje za sesekljano jančevino, odreči pač ona! Kar križala se je ženica in ni mogla in ni mogla razumeti.

Tako je preteklo enajst mesecev, in ne samo kuharica, cela srenja je strmela nad to neverjetno izpremembo v županovi hiši. Saj ne, da si ju zopet videl kdaj skupaj izven nje. In tudi v nji sta se sestajala še vedno samo pri obedih. Toda dočim je prej skozi od-

*) Prosto po španski noveli. Motiv je poučen za zakonske ljudi, sedanje in bodoče.

FRAN TRATNIK,
pesnik. Nadučitelj v Črnem Vrhu.
(Več njegovih pesmi smo objavili
v Koledarjih.)

DRAGOTIN VODOPIVEC.
Spisal »Burke in šaljive prizore«,
Letošnji Koledar prinaša njegovo
igro »Na Visokem«.

† **ANDREJ JEKŠE,**
dekan v Kobaridu, kateremu je
S. Gregorčič zložil najkрасnejšo
pesem: Vrlemu možu.

IVAN MERCINA,¹⁾
prvi zvonoslovec, glasbenik in
dolgoletni pevovodja slovenske
»Goriške Čitalnice«.

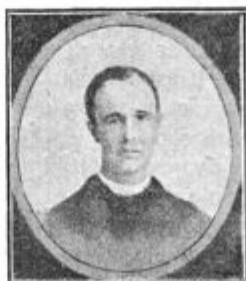
DR. J. M. KRŽIŠNIK,
pesnik in pisatelj. Nekaj njegovih
pesni prinaša letošnji Koledar.

† **MIROSLAV VILHAR,**
pesnik in pisatelj. (Več o njem
glej na drugem mestu).

† **UČITELJ FRANC PETERNEL,**
umrl v Šebreljah dne 11. okt. 1918.
Bil je risar, glasbenik in izboren
učitelj.

† **DR. FRANČIŠEK LAMPE,**
slovenski pisatelj in modroslovec.
Rojen je bil v Črnem Vrhu. (Na
desni njegova rojstna vas.)

¹⁾ Spisal knjigo: Igre in pesmi za otroška zabavišča in ljudske šole. (Izdala družba sv. Cirila in Metoda l. 1893.)

prta okna privrel vsaj dvakrat na dan — pri kosilu in večerji — divji vrišč in krik, včasih priletela celo noga kake polomnjene stolice, je zdaj tam notri vladala tišina kakor v grobu. »Mir pred nevihto, še strašnejšo nevihto!« so ugibali zlohotneži. »Kako pred nevihto?« so ugovarjali dobrohotni, oprti na to, kar je pripovedovala kuharica, — »izmirila sta se, utrudila vsaj!« Toda vse je pričakovalo, kaj še pride; zakaj to je bilo gotovo, da tako ne more ostati.

Enajst mesecev je bilo tako preteklo, smo rekli. In tu se dogodi nekega večera, da reče gospod gospé, trdo v svoj prtič gledajoč: »Čuj, Marija! Vem, da si že želiš spet enkrat videti svojo mater... Povabi jo k nam, ako misliš!« Gospé Mariji padejo vilice iz rok. On vabi njeno mater, svojo taščo, ki jo je sovražil morda še huje od nje same! Potem Peter ni več Peter! Ali pa da je vse skupaj peklenska past... No, naj bo eno ali drugo — beseda je vredna besede, in ona jo izusti: Naj pride istočasno pa še njegov oče. Ta je moral predlanskim prav zato zbežati pred njo v drugo vas, da dobi

Bog razum! vse to! je vzdahnila kuharica. A že naprej je vedela, da iz tega najbrže ne bo nič. Gospod Peter da bi vstal pred deveto! Ali že celo gospa Marija pred deseto uro! Kajti čeprav sta bila oba verna in pobožna človeka, kar se tiče svete spovedi, je bilo z njima tako, da je nista opravljala niti o večki noči doma, nego sta se vsako leto, kajpak vsak posebi, ob tem času odpeljala v bližnje mesto, češ, da bosta opravila tam, ker sta z gospodom župnikom preveč znana. Pa je prišlo potem o njunih prepirih na dan, koliko si verjameta drug drugemu tudi v tem oziru, ko sta si očitala, da že vesta, kakšna je bila tista »spoved« tam v mestu.

Vsekakor je gospa tisto soboto vstala še-le ob enajstih, gospod Peter pa si je drugi dan šele na poti k deseti maši zapenjal naramnike.

—:—

in tako je prišel dan pred svetim Markom. Nepopisno je bilo obema pri kosilu. Njemu se je zdelo, da je pravkar zdrknil z njega njen pogled, usmiljenja poln,

Otllica.

mož pač milo za drago za njeno mater. Kuharica, ki je poslušala ta pogovor pred vrati, se mora prijeti za rožanec. Pa se ji še noge ušibe, ko začuje, kako po kratkem molku povzame gospa: »In vendar je bolje, da ne, Peter! Bog ve, če bi stara dva ne prinesla spet prepira v hišo... Treba je misliti tudi na dušo... Na dušo najprej... Saj sem si sploh rekla, Peter, če bi ti spet kdaj stopil zgodaj v cerkev in... in opravil generalno sveto spoved... Dolg molk. Potem reče Peter: »Saj bi morda tudi tebi ne škodovalo, Marija!... Pa pojdiva oba skupaj drugi teden ali kdaj... Ali pa, če bi šla ti poprej... Jaz že opravič potem...« »O, rada bi vedela, čemu naj grem jaz poprej — ko sem bila pri mizi Gospodovi šele pred dvema mesecema...« ugovarja gospa s precej ostrim glasom.

Kuharica je trdno prepričana: zdaj začne vrag iznova! Še pet minut, pa bodo leteli krožniki po zraku!

Toda nič tega! Gospa se naglo ustavi in potem s prejšnjim milobnim glasom: »No, da, pa pojdem... v soboto tri tedne pojdem... Ti pa v nedeljo jutraj potem... Ako ne, da se le odločiš ti poprej...«

če se je ozrl nanjo, njej, da njegove oči niso bile še nikoli tako žalostne, če ga je zalotila, kako jo ogleduje. »Torej sluti, siromak!...« »Torej niso prazne marnje, če pravijo, da človek vsaj nekaj ur naprej ve... Revica tako še mlada, lepa in sočna!... In vsak hip se je izvil zdaj njemu zdaj njej težak vzdih iz prsi. Že je mislil on, da bi omenil neko novico, kakor sta bila v zadnjem času spet nekako navajena... Že ga je hotela ona vprašati, česa si želi za večerjo... Toda oba sta čutila, da bi jima besedo zlomil jok in sta spet samo globoko vzdihnila... In ne da bi se upala drug drugega še enkrat pogledati, sta se tiho razšla.

Popoldne sta se parkrat srečala na hodniku, kar se drugače ni zgodilo nikoli, pa se spet nemirna vrnila vsak v svojo sobo, a se že čez četrt ure znašla zopet na hodniku. »Sluti, sluti, revica!« je vzdihnil vselej on. »Sluti, sluti, revež!...« je vzdihnila ona. Pa sta spet molče hušknila drug mimo drugega in se nista upala pogledati, kakor da ima vsak zločin proti drugemu na vesti.

Zvečer se je juha kadila že vsaj deset minut na

mizi, ko je pritavala — dá, pritavala! — ona in tiho sedla; in je preteklo še pet minut, predno je pritaval on. Pa ni dišal nobenemu niti požirek, zdaj obema tako ljube kisle svinjske juhe, in kakor sta si naplala, tako je ostalo.... Sesekljane jančevine, obema nič manj druge, pa še pogledala nista.

Tu se turobno — spet po enem letu! — oglašil z griča tam gori zvonček svetega Marka... Oba se strčeta smrtno prebledita in se nehote spogledata s tako milim pogledom, kakor da se za vselej ločita dva človeka, ki sta si drug drugemu vse na svetu.

In glej, zdaj ona ne more več. Nagloma plane na noge, hoče proti možu, a se spet ustavi... Že so se bila odprla usta, že je hotela povedati, toda še enkrat ji je zmanjkal pogum.

In vendar mora, mora biti! Samo še štiri ure časa je! — kako naj se zagovarja pred Bogom, pred svojo vestjo, da je molčala, ko gre za njegovo dušo.... ko gre za izveličanje ali pa večno pogubo njega, ki naj je bil in morda celo še je, kakršen hoče, a je le njen mož in mu je pred oltarjem prisegala zvestobo vsaj do smrti!.... In kako se sme tolažiti, da bo potem, ko ga potipa božji prst, še pri močeh, da se vsaj skesa svojih grehov, ko je celo še najbolj navaden slučaj, da mrtvoud — (kaj naj sicer v tako kratkem času podere tako močnega moža?!) — na mestu umori!....

»Čuj, Peter!« zahrope naglo. »Ni pomoči, in moram ti povedati! Pripravi se — Bog te lahko vsak hip pokliče k sebi!...«

In ji spet zmanjka besede. On pa debelo strml

vanjo »Mene?... Mene da pokliče k sebi?!...« zagrga naposled.

Tu se mu naglo izpremeni ves obraz. V teh samo brezdhanjo osuplost izražajočih očeh se mahoma zasveti neka, kakor daljno spoznanje.

»Kaj si bila morda tudi ti lani... nocoj leto.... tam gori pred kapelico svetega Marka?...« vpraša z glasom, ki se trga od iznenadjenja.

»Tudi ti... tudi, praviš?... Kaj si bil — tudi ti?... začelja ona.

»In si me videla.... si me videla, ko sem se skrčil za vogel ti pa za tisti nagrobnik?... In si tudi ti mislila, da je moj duh?...«

Bog ve kako, a nehote je prikimala, čeprav strml vani še kakor prikazen.

In zdaj tudi on ne more več. Zgrabi ga neutešljiv srček, in kar zvija se na svojem stolu.

In se zgodi kar samo, da si ležita drug drugemu na prsili, se smejeta kakor brez uma in se poljubljata kakor brez uma...

In čeprav so njuni poljubi pravzaprav slani, ker jima vro čeli potoki solz čez ustnice, so vendar sladki, kakor še nikoli.

»O, saj vem šele zdaj.... od zadnjega pol leta... od zadnjega meseca... od teh zadnjih dveh ur... odkar je zapel zvon svetega Marka sem... kako brezkončno rada te imam!« stoka ona, on pa jo samo poljublja.

»Sveti Mark, hvala, hvala Ti! Kako čudežno si naju ozdravil!« »Za vselej, za vselej!«

TOLMINSKA POMLAD.

V mlado jutro zvon zvonil
in vabi v božji hram ljudi — —
Žarki na belih perutih k nam plavajo,
cvetje in ptički to jutro ne spavajo....
Čez zemljico se je življenje razlilo,
zelenje in cvetje krog brd se ovilo,
kot jezdec zlati bi plul čez gôre,
donijo poživi: v razôre, v razôre!
In kot na visoko povelje vse vstaja,
pod solnce hiti, se na novo pomlaja.
O, ve njive in njivice, lazi in jase,
daleč okoli pod goro razstresene,
vzbočene v hribu, v bregu povešene,
vi pašniki ubogi, kjer čeda se pase!
Pa roka se žuli, ko kidaš in nosiš
prsti, da zakriješ puščobo; koš škriplje,
ko nosiš gnoja, da na njivi ga strosiš
in žene telo se ob delu sesiplje.
Še sinček tvoj mali
že dela, še v šolo ga niste poslali —
o kot da je star, mu bolno

zre okó!
Z drevja že padajo cveti na tla.
Krompir in fižol sta že v zemlji; vsa
gruda drhti in diha,
kot žena ob možu udana in tiha.
Kot pesem zveneča motike je glas,
ki kliče na romanje daljno vso vas.
Zemljici zrnja, da raste in potlej do zime
bo skrfla Romunija fante, možé,
jih zibala v upih, polnila srcé
jim ubogo v gozdovih šumečih do zime.
Pastirje in pestunje udinjal bo kmet,
dekleta gredó na Koroško žét;
neka, jih daljna Amerika vzame,
neka, jih veliko mesto objame.
Mrzlični udarci njih sornic zvenijo,
ptiči pojo jim in dalje gorijo
od jutra do mraka in vabijo, vabijo,
kriki otrok možé v srcé grabijo,
da raste jim moč za na pot...
Življenje, trpljenje vsepovsod...

GOVOREČI BANKOVEC.

(IZ PROZE PESNIKA S. GREGORČIČA.)

ojster Golež je bil že star, pa še nikdar bogat, tudi je bil eden izmed tiste male trumice, ki za denar veliko ne mara. Po dolgi suši mu pride v roko star papirnat goldinar, ves razcapan kakor beračeva suknja. »Ti revež ti, kod si hodil, da si tako razcefran, da se ti skozi re-

vreče v fabriko, kjer jih podrobé in v papir prenaředé: v lep papir, bel tenák papír. Glejte, in iz tega papirja so naredili bradati in kosmati možje na Dunaji celo trumo takih možakov kot sem jaz. Pritisnili so mi na čelo cesarjevo podobo in postal sem imeniten gospod, vojak iz regimenta, ki se kliče denar, po krstnem imenu »goldinar«. Sto vojakov imam pod seboj (ljudjé jim pravijo soldi; saj soldi in soldati so si tako nekako v

bra vidi? Pač se pozna, kako te ljudje zaničujejo, ker te tako malo čuvajo!« Ko ga mojster Golež tako miluje, glej čuda! odpre zamazani bankovec široko svoja papirnata usta in se moško odreže: »Počasí prijatelj! mene da zaničujejo? Se ti mari v možganih moti? Jaz sem najbolj spoštovan in ljubljen možak v deželi! Četudi se mi je obleka malce potrgala, a vrednost¹⁾ mi je prejšnja ostala, ko sem bil še mlad in nov. Saj veš, da obleka ne dela človeka. Tudi pri vas ljudeh bi se pogosto opekel, ko bi menil, da je tisti najboljši in najvrednejši, ki nosí najlepše oblačilo; saj jih je pač veliko, na katerih je sama obleka mnogo več vredna kot oní — z obleko še povrh! Moja poguljena suknja te moti? Aj, aj! Suknja se mi je raztrgala na dolgem potovanji. Ko bi ti hotel vse praviti, kar sem videl in slišal in skušil, ne, to bi bilo kaj poslušati«. In tako je stari bankovec popisal svoje življenje in potovanje začudenemu mojstru, jaz pa njegovo skrivno razodetje vsaj deloma svetu razkrijem, ker se mi zdi važneje in zanimiveje kot živopis in potopis marsikoga, ki nas po listih s tem nadleguje in dolgočasi. — »Prišel je v vas (tako je začel bankovec) tuj možicelj z jerbasom na roci in žakljem na hrbtu ter je zatrobil v razbiti rog kot včasí kak naših poštarjev, da se je razlegalo čez vas. Ženicam, hej, je bil prijeten ta glas; poznale so moža po rogu ko pastir kravo po zvoncu. »Cunjar gre!« tako leti novica od ust do ust. To je bilo veselje! Mož jim je pa tudi res prinesel lepih reči, niti, šivank, iglic, trakov, vrvic, »gabrlov«, glavnikov in vsakršne drobnine, kakor jo ženske rade imajo, — samo novino za capasto starino. Prišla je tudi stara koščena ženica, od starosti kljukasta kakor luna v zadnjem krajci, — ki je že težko pomnila, kedaj je poslednji zob izdrla, prišla je ogledavat krame, kupovat šivank. Pomakne velika zelenkljata očala na hrbet poštenega nosa in izbere dve debeli debeli šivanki s takimi ušesi, da bi bila lahko o polnoči vanji nit vtaknila; vzame šivanki in da zanj kup belih cunj, ostanek rjuhe, ki jo je bila podedovala še po rajni teti (Bog jej daj tam večni mir, četudi ga ona na zemlji nikomur ni dala!). Cunje v vrečo, iz

Božjepotna cerkev v Logu pri Vipavi.

rodu), tedaj sem »avtman« ali po novi šegi: stotnik. Ko bi bila tista stara mamka zvedela, kaki gospodje da se porodé iz njenih cunj, prodanih za dve šivanki z oslovskimi ušesi! V to visoko čast sem bil povzdignen na Dunaji leta 1866, tistega hudega leta, ko je brez števila mojih zlatih in srebrnih tovarišev pruska vojska požrla v svoj želodec, ki je brez dna. Zlatnikov je tedaj manjkalo, srebrnikov ni bilo, zato so postavili nas papirne vojske (ker časi vitezov so zamrli) v denarsko »lontwer«, in so nas krstili v predpotopni nemščini za: »ein Gulden«, po naše: »en zlatnik«, četudi smo le pa-

¹⁾ t. j. veljava. Vidi se, da tisti bankovec takrat ni še poznal soc. vprašanja. Ured.

pirnjaki: saj dandanašnji daje veljavo povsod le imé, naslov, diploma, ne pa notranja cena.²⁾ Ko je bila tudi moja diploma gotova, poslali so me slavni moji očetje na potovanje, ker to je za visoko gospodo. In tako rojím že šesto leto po svetu; bil sem pri bogatinih in siromakih, pri pametnih in neumnih, pri poštenjakih in sleparjih. Pri nekaterih sem se dalje, pri drugih manje mudil, zato nekatere bolje, druge slabeje poznam. Nekatero izmed teh ti hočem popisati, da vidiš, kako se ljudje z menoj obnašajo in ponašajo, kako slavo in veljavo delim ljudem.

To ti povem: koder sem hodil, povsod sem bil lepo sprejet, kot drag prijatelj, povsod spoštovan. Jaz na

Čebelar Stanič iz Kanala,
s čebelnim rojem na roki.

svetu več premorem, kot vse drugo: denar — sveta vladar. Mnogo kakí puhli slamnatí glaví se ljudje priklanjajo zavoljo mene. Pride ti v družbo zavaljen vampež s širokim korakom in navpič k nebu zavihanim nosom, stopa trdo in ponosno v samosvesti velike vrednosti, ko da bi bil Bog vedí kdo. Klobuki in kapice leté raz glavo pred njim, ko da bi jih veter odnašal, stari in mladi hrbti se ročno krivenčijo v spoštljivo kljuko, ko da bi bili na vzmet storjeni. Komu daje klobuk in hrbet toliko čast? Mari tolstemu napihnencu? Njegovi modrosti? poštenosti? njegovemu moštvu? Kaj še! Saj svet predobro vé, da se ta možanec ni rodil iz Salomonovih možgan; modrosti, kolikor je ima, se je nasrkal iz dolžnih in tem podobnih listov; njegova poštenost je potrjena po postavi, ki brani odrtnike; in njegovo moštvo vztraja, dokler lahko živi v prijaznosti z možno. Vse to prav za prav ni vredno dimove sence, in ljudje se tudi ne klanjajo njemu, klanjajo se polnemu žepu, klanjajo se meni — denarju!

²⁾ T. j. vrednost. Glej prvo opombo.

»Človek toliko velja, kar plača«. Pa saj tudi — kaj modrost, kaj učenost, kaj poštenost? Te lahko zadenejo beraško mavho pa gredo kruha prosit, le kdor ima mene — denar, njemu so vsa vrata odprta.

Jaz sem mogočen gospod in nikogar ne potrebujem, sam sem si zadosti. Zato ne boš skoro nikoli našel, da bi bila skupaj denar in — pamet. Ali sama pamet ali sam denar, — oboje bi bilo preveč! »Sreča in pamet ne hodita vstrice«, uči naša narodna filozofija — v pregovoru; sreča spred frli, pamet pa za njo krevljà, in kedar pamet prikrevsnjà, je sreča že davno za deveto goro in deveto vodo! In kaj je sreča? To sem jaz denar! —

Mene niko ne premaga, jaz pa vse. Celo »pravica« se mnogokrat uklanja mojemu glasu: kamor jaz stopim, tje se nagne vaga, temu se prisodi zmaga. Jaz sem gospodar svetá. Včasí je na zemlji veljala poštenost, nekda je bila nad vse spoštovana hrabrost, včasí je vladala véra — sedanji vek je pa — zlati vek in papirnati vek, sedaj je denar na svetu vladar. Nič se ne godi brez mene, — z mano se doseže vse.

Na zemlji je brez števila deklet, nekatere so lepe, nekatere poštene in nekatere celo pametne (teh lastnosti ne najdeš ravno preobilno po svetu). Kaj se ti zdi, katere bo prihodnji pust najprve snubil? Ali nje, ki so pametne? ali poštene? ali lepe? Kratko povem: nobene izmed teh! Najprve bo pobral bogate in denarne. Ljudje sicer govoré: »bogata je rada rogata«, pa vendar pograbiyo raji tiste, ki imajo roge in denar, ko nje, ki nimajo sicer rogov, pa tudi ne zlatih podkov. Denar tudi zakone sklepa. Ljubezen dandanašnji ni več slepa: dobro gleda, kje je le beraška krošnja in kje — polna možnja. Če ima dekle le denar, vse drugo se spregleda, vse prizanese. Naj bo kruljava na eno ali na obe nogi — kaj to dé? Saj ima denar, si lahko kupi »bergle«; naj bo pol slepa, naj bo na duhu in na truplu kilava, denar vse slabosti pokrije in poravná.

Kedar se misli Mihec ženiti, ni za nevesto nikoli v zadregi, hitro mu jih prinesejo po cel »tucet« na ponudbo. Stare tetke, katere pri vsej dobri volji niso mogle žive dni možá uloviti, prihajajo že celo jesen pred tistim srečnim in imenitnim pustom, ko se ima Mihec vpreči v slački zakonski jarem. »Mihec, mene ubogaj, to vzemi!« Pa zopet druga: »Slušaj mene, Mihec, vzemi to!« Tako skuša ena drugo premagati z živahno gibajočim jezikom sredi škrbih čeljusti. To je skoro vseh tetnic največje veselje na zemlji: zakone sklepati. Zato se pa tudi na dan poroke do vrha naživé ali »naručaje« najboljših sladčic in oblikov. Ko pa pride čas ženbe, sevéda, Mihec ne gre sam snubit, pošlje »mešetarje«, snubače, da se z nevestinim očetom dožene kupčija. »Koliko jej pa daste?« To je pri tem najvažnejše vprašanje!

Naj tukaj omenim, da v starodavnih časih niso od deklet prašali nikake »dote«, še odkupiti si je moral ženin nevesto od starišev (menda vrednost denarja takrat še ni bila tako velika in osobna cena deklet ne ta-

ko mala ko sedaj). Danes se pri snubitvi najprvo praša: koliko še daste ž njo? In pri tem se pogajajo in barantajo po pravih judovske kupčije. Če obeča njen oče le nekoliko »ranjšev« premalo, pa se kupčija razdere in Mihec pobere drugo nevesto, ki je bolje podkovana. Brez denarja ni zakona; zato so pa tudi po neklih krajih »bajtarji« začeli obetati dote, katerih bi ne mogli izplačati niti gospodje. Potoval sem svoj čas skozi gozd. Utrujen sem počival pod košatim drevesom. Na drevesu

enako godi nekje tudi pri ljudéh. — Siromaki, ki nimajo svojega toliko štrohola ali dupla, ko tisti dve veverici, ki živé v takih halupah, da bi človek, ko bi se v kuhinji pošteno stegnél, lahko skozi dimnik na cesto pogledal, — taki ljudje obetajo svojim hčerkam dote, a ne po 300 lešnikov in 100 orehov, ne po 300, po 2krat 300 in po 3krat 300 goldinarjev, ko da bi bili mi goldinarji res lešniki ali orehi. To se pa meni za malo zdi, da nas ti berači tako nizko cenijo in tako na debelo z

Ženski cerkveni pevski zbor v Vipavi s svojim pevovodjo.

pa ste imeli pripeto svojo hišico dve veverici, mož in žena, ki sta se med sabo posvetovala o domačih zadevah. »Starka«, reče mož, »najina hči je na ženbo, ima tudi mladega snubača, sosedovega — saj ga poznaš; hrhek fant je, hiter ko blisk, priden, zna vse, kar se more tirjati od našega rodu; gnezdo tudi ima še svoje

nami gospodarjijo. Mi pa smo mi. Jim že pokažemo, da mi bankovci nismo tako ničev nič, kakor si ti ohvalniki in hrupeži mislijo. Jih pa hodimo potem noč in dan strašiti, jim ne damo nikoli miru in pokoja. Ljudje si šepetajo: »Ima dolgé!« Dolg, kaj je to? To smo tisti goldinarji, katere je obečal, preden nas je imel, ki ga

† VALENTIN STANIČ,

pesnik in ustanovitelj zavoda gluhomimih v Gorici.

— pa saj veš!« »Koliko bo pa zahteval dote?« poizveduje pridna starka. »Da, da, dote« odvrne samec praskaje se za ušesi, »to ti je res, dote hoče 300 lešnikov in sto orehov!« »Za božjo voljo, stari! 300 lešnikov in sto orehov! Kam pa pojdeva ponje? Toliko ne premore še naš sosed tam le za hribom, ki ima pol gozda pod sabo!« Dalje nisem poslušal, ne vem, ali so hčerko omožili ali ne, ali so doto dali ali ne. To pa vem, da se

Pesnik RADOSLAV SILVESTER.

morimo in tlačimo, da lahkomišelnik spozná, da z goldinarji se ne da tako igrati kakor otroci s fižolom. —

Tako se nahajam pri vsakem opraviilu; povsodi sem jaz odločilni faktor. Z mano si dobiš, karkoli poželiš. Ljudje kaj čudno in zelo različno z menoj obračajo. Ako me v roke dobi ženska, gotovo me zameni za pisane robce, za obleko, ali pa za drugo lepoto, mo-žanci pijanci pa me neso najprej v gostilnico, lakomni-

ki v skrinjo... — Bil vam je človek, ki je vedno měl palce ob kazalce ter ustna stiskal, ko da bi hotel odgrizniti. Prišel sem k temu. Božji strah! koliko družbe! celi regimenti! Toliko nas ni bilo še nikjer vkupe. »Ah, tukaj (si mislim) te ne bodo veliko počeli (t. j. cenili), preveč nas je, in le kar je redko to je drago; hitro te odpodé od hiše!« Pa kako sem se motil! Stal sem pri tem stiskavem ščetincu celo leto v ječo zaprt brez obhoda, za koji sem rojen. Naseden, če po svetu ne hodi, nič ne velja, — in zdaj tu čepeti! Prihajal je možanec dan na dan pregledovat svoje obilne armade in preiskovat, ali se je izgubil kedo izmed drage čete. Izgubil — njemu?! Vsak dan smo dobivali novih rekrutov, polk je vedno rasel in rasel. In on, kako je bil tega vesel! Pa še bolj vesel je bil polnih skrinj, kjer so ležali žlahtniki našega rodu, zlatnjaki in srebrnjaki! Kako je zvonil moj gospodar ž njimi: cin cin cin, cin cin cin... zajutra, ob avemariji, opoludne in zvečer zopet: cin cin cin! tolar na tolar, cekin na cekin! In zraven je molil zamaknen v zlatega boga: eden, dva... deset... sto... tisoč... in naprej! Mene je jezilo slišati ta večni cin cin cin! Zdelo se mi je, ko da bi prevzetni trdnjaki očitali meni cunjastemu goldinarju: Ti capin, ti capin! Neki dan sklenem uteči. Poprosim vetra, ki je pihal ravno, ko nas je moj gospod pri oknu prešteval: »Ljubi veter, reši me iz teh stiskavnih krempljev in izroči me drugemu lastniku, pri katerem ne bo treba tako dolgo čepeti«. Veter me usliši, napne usta, ko sto kovaških mehov, popihne in frrrrr... čez strope in polja naprej! Moj lakomni gospod je z debelimi očmi in razpetimi ro-

kami strmel za menoj, jaz pa sem se mu od daleč krohotno smejal, ko sem gledal njegovo obupnost in čul njegovo zdihovanje, obesil bi se bil prenesrečnik, ko bi ne bila vrv — predraga!

Veter me pusti pasti na cesto; po njej pripoje vinski brat, o katerem pravi pesem, da pije ga rad. Ko pripoje mimo, zagleda nekaj na tleh, se ustavi, me s palco obrne in zauka in se zasuka, ko mene zagleda. Hajdmo vriskaje naprej! Tamkaj, glej nad vhom smrekovo vejo! Pozdravljena! Kako bi mogel vinski bratec mimo, pa bi ne obiskal svoje ljubice, polne sklončice? »Stopimo noter, danes je srečen dan, danes plača moj prijatelj, katerega sem kot usmiljeni samarijan na cesti pobral«, si misli pevče. Krčmarica naliva in bratec popiva, dokler na mojo dobroto in veljavo kaj zaupa. Koncema: pivče pod mizo, jaz pa v krčmarčin žep. Ona me izroči delavcu, ki je s trdimi žulji njeno polje obdelal. V nedeljo me je ubogi delavec lahkomišelnostjo zaigral. Od rok do rok gredé pridem v kmetovo mošnjo; kmet se vé da nima mnogo denarja, pa je dobra duša, ki si misli: gospoda mora tudi živeti; pravde naš »mužik« tudi rad ima, zato me nese k advokatu, ki mu je pravdo izgubil. In tako sem potoval naprej, vsak me je rabil po svoji pameti, še več po nespameti. Prehodil sem mnogo svetá, videl obilno ljudi, a več sleparjev ko poštenjakov, več neumnikov kakor pametnikov. O tebi bom pa drugim povedal, kedar jim v roke pridem«. Kogar tedaj sreča doleti, da ga govoreči bankovec obišče, naj nam pa razodene naše slabosti, smešnosti in neumnosti.

ZAPLENJENO.

Kako je to, povej nam, o žena
z nahrbtnikom praznim otovorjena,
zakaj proti domu tak omahuješ?
Ne veš li, kak lačna deca te čaka,
kopni za teboj, pogleduje, plaka?
Ali je ne ljubiš, za njo ne skrbiš?
Prav zdi se, da se domov bojiš.
Kako bi dečice ne ljubila?!
Kako bi se domov ne plašila?!
Poslušaj! Imamo le dve tri njive,
na pustem, brez gnoja: malo rodjive.
Vrh tega še lanska suša: ni jela.
Pa deca bi rada kruhek imela,
fižola, krompirja. kaše bi rada,
pa gnile repe do joka strada.
Pa sem obleko moževo zvila —
Bog ve, če bi še mu kedaj rabila.
Četrto leto se že vojskuje.
Obleko vzela sem, šla na tuje,
da jo zamenim za kaka živila.

Precej Došenjske sem preblodila —
podili so tó me, tam me psovali,
drugod, a silno drago, zamenjali:
Bilo je truda, bilo je zléga,
bilo je grenjav in strahu in bega,
da me kak nepridiprav ne zajame
in mile za loge krut mi ne vzame.
S težavo se jednim sem izmeknila,
s solzami sem druge preprosila,
hraniva za kak suh mesec nabrala,
zaupljivo se proti domu skrivala.
A v Smrečji, tik doma - kak bridko zajoka!
bila mi zaplenjena je vsa moka.
Kako bi sedaj se domov prikazala,
kjer čaka me gladna dečica mala?
Kako jim povedala grozni svoj jad?!
In spet naprej omahuje žena
z nahrbtnikom praznim obremenjena
in joka in stoka kakor otrok.
Gorje ti vojna in kdor ti je vzrok!

Dr. J. M. Kržišnik.

POVEST O IZGUBLJENI IDEJI.

DAMIR FEIGEL.

eličastno je zahajalo solnce. Zadovoljno je bilo, ker je prišlo s svojimi majskimi žarki novih cvetov svoji nevesti-zemlji na poročno obleko, vzradoščeno, da je obsevalo tudi človeka, čigar duša se je bila napila v prosti naravi toliko lepote.

In res. Po državni cesti med duhtečimi njivami, zelenimi travniki in cvetočimi vrtovi je stopal Slavko. Čutil je, kako so ga bili prerodili na tem izletu solnični žarki, balzamični zrak in krasna narava. Ni opazil prahu na cesti, videl je le poljske cvetlice ob jarku, ni slišal precej glasnega prerekanja dveh mimoidočih delavcev, a razumel je nemo ljubezen mladega para, ki mu je prihajal nasproti, ni se zmenil za grdo bevskanje zamazanega kužka, a ustavil se je, ko je udarilo prvo drobljenje slavčka iz bližnjega luga na njegovo uho. Njegovo oko je občudovalo lepoto, njegovo uho se je divilo krasoti.

Vse to pa, kar je občudovalo njegovo oko, čemur se je divilo njegovo uho, je ustvarilo v Slavkovih mislih idejo, ki je bila spočetka še precej nejasna, ki je pa dobivala čedalje jasnejše oblike, dokler se ni popolnoma razvila.

»Tako-le napravim!« je dejal sam sebi Slavko in pospešil korake. »Tak bodi uvod! To spravim v prvo poglavje, o tem bo govorilo drugo, dejanje doseže tu vrhunec, to dobi svoj prostor v tretjem in s tem stavkom bo končala povest!«

Ko je bil tako izgotovil Slavko v mislih načrt svojemu prihodnjemu delu, si je prižgal svaljčico zadovoljen, ker se mu je bila porodila v majski krasni naravi nova ideja, vzradoščeno, da lahko zadovolji z novim rokopisom urednika, ki ga že dokaj časa prosi prispevka za leposlovni list.

»Samcat tavaš po okolici, kakor bi iskal nenavadne rime!« S to domnevo je nagovoril Slavka njegov prijatelj Tinče, ko sta skoro trčila na poti drug ob drugega.

»Motiš se, prijatelj, rime nisem iskal, a našel idejo in moje srce je veselo!« je zavrnil Slavko prijatelja prisrčno stisnivši mu roko.

»Tudi jaz imam sedaj idejo in ne vem, čigava je boljša. Moja je zelo preprosta in enostavna. Zahajva svoje veselje z dobro kapljico, saj veš, da vodi rado srce, kadar je veselo, svojega lastnika do prve krčme. Vedi, da sem tudi jaz vesel! Zaslužil sem pri neki kupčiji precejšnjo vsoto. Samo z drobižem si lahko privoščiva par lepih uric. Razsedlaj pegaza, obriši si brke, da ne spoznajo celo nepoklicanci, kako te je bila poljubila muza in ne obotavljaj se!«

Rad ali nerad, kdo naj razreši skrivnostno uganko pesniškega srca, se je dal zavesti Slavko, stopil je s prijateljem v krčmo in v mali, zakajeni predmestni sobi se mu je koj stožilo po veličastnem templju božanske narave, kjer se duša napije poetskega nektarja, kjer se srce naužije idejne ambrozije.

Slavko je opazoval svojega prijatelja. Spoznal je takoj, kako izruje nesrečni mamon iz človeškega srca vsa blažja čustva, kajti prijatelju je bil nektar »pristna domača kapljica tam iz kota«, ambrozija pa prst debelo narezana gnjat. Videlo se je, da prija prijatelju tako svetovno naziranje, kar je tako sijajno dokazoval njegov prijetno izbočeni, napeti in brezgubni telovnik.

»Če še ne veš, ti povem jaz, da ne dobiš tako okusne gnjati. Meni ugaia gnjat v deželni barvah, polovica bela, polovica rdeča. Ni li bila moja ideja lepa? Povej sedaj pa ti svojo!« Nekaj časa je plapolala deželna zastava prijatelju iz ust, toda le prehitro jo je jezik, ki je nasprotoval vsakim takim javnim slovesnostim, potegnil v ustno šrambo.

»Tvoja ideja se je izpremenila v svinjsko meso, a moja se izpremeni v šopek, ki pride v cvetlični vazi na meščansko mizo, kjer bo skušal nadomestiti marsikateri koprneči duši lepoto narave....«

»In solnčne žarke in božajoči zefirček in slavčevo petje! Poznam to pesem. Da pa ostanem pri tvoji prišpodobi, te vprašam, kam pa pride recimo čez pet dni tvoj šopek? Ga li ne vrže ovenelega dekla v smetišče? Jej in pij, pa pusti take sanje! Jaz bi potreboval prav sedaj pisarniške moči. Pridi k meni, ne bo ti žal! Pisalni stroj in računi te kmalu ozdrave.«

»Če meni, da sem bolan, vedi, da je moja bolezen neozdravljiva. Vsak ima svoje ideale. Nič ne rečem, gnjat je izborna, a človek...«

»Človek naj se bavi z umetnostjo, kadar prebavlja in ni tešč!«

»Govoriš pač, kakor veš in znaš!« Zaplenivši zadnjo, mogoče največjo zastavo s krožnika, je Slavko dokazoval svojemu nasprotniku njegovo zmoto, podpiral svoje dokaze s posameznimi slučaji iz svetovne in domače književnosti in ko je videl, kako ga prijatelj pozorno posluša, ni štedil z besedami. Kako lahko izpreobrne zakrknene materialista, ta misel mu je bliskoma šinila v glavo, in če se mu posreči, da si kupi Tinče vsako novo knjigo, dosežejo njegove besede uspeh, kakršnega ni pričakoval. Opombe vernega poslušavca kakor: bržkone, kajpada, razumem, seveda! so še bolj razvnele govornika. Steklenica se je izpraznila. Slavko je omenjal najnovejše publikacije, pretresal njihovo vsebino, poglobljal se v duševne boje glavnih junakov, ki se le na ta način izklesajo kot značaji, utrjeni proti vsem življenjskim neprilikam, hvalil jezik v posameznih spisih in steklenica se je zopet izpraznila. A Slavko le ni nehal,

Njegova pojasnila so postajala predavanje, ki se je prekinjalo, kadar-koli si je zmočil govornik svoje osušeno grlo.

»Dovoli!« S to prošnjo je zaježil Tinče Slavkov besedni veletok. »Bi mi li znal povedati, kdaj točno gre vlak na Koroško? Menda ob devetih zvečer. Med tvojim govorom, saj mi oprostiš, sem se spomnil včerajšnjega padca avstrijske krone. Sedaj kaže torej dobro kupčija. Že samo z zameno zaslužim nekaj tisočakov. Črez par dni se lahko vzdigne zopet krona in jaz bom na škodi glede dobička in zaslužka. Kmalu pride tod mimo poštni avto, midva sedeva vanj, ti do mesta, jaz na postajo, in prepričan sem, da boš komodnejše in bolj mehko sedel na blazinah v avtu kot pa v trdem sedlu svojega pegaza!«

Slavko ni črnil nato ni besedice. Zaman so bile torej vse njegove prepričevalne besede, najmanjšega uspeha ni obrodilo njegovo predavanje. Trgovec Tinče je potoval tekom celega njegovega govora po Koroškem, po Avstriji, sklepal kupčije in se pogodil za par vagonov industrijskih izdelkov morda prav pri najlepši Župančičevi pesmi in spravil v svojo listnico kurzni dobiček bržkone pri Lestikovem »Gadjem gnezdu«. In tudi take ljudi obseva solnce! Da so taki ljudje deležni celo večjega števila solčnih žarkov, je poučil Slavka pogled na prijetno izbočeni, napeti in brezgubni telovnik njegovega soseda.

Slavko se je vračal domov potr in izmučen. Potr, ker se je bil osmešil pred samim sabo z zgrešeno književno propagando, izmučen, ker se je bil privozil do mesta s poštnim avtom. Krmitelj tega vozila je namreč tako hitro vozil, da je Slavko, ki je dobil prostor zraven njega, sedel zdaj pravilno, koj nato na glavi, pri prvem ovinku na desnem licu in koncem zadnje strmine na krmiteljevem trebuhu. Pri tej vratolomni vožnji se je njegovo poetično srce celo sprijaznilo s prozaično gnatjo.

Ko je sedel Slavko že v svoji sobi — luči ni bil prižgal, ker priključijo krasne mesečne noči toliko lepih sanj, — se je spomnil svoje ideje. In na mah se je pozabil trgovec Tinče, pozabile so se njegove kupčije in deželne zastave. »Še enkrat si jo hočem ponoviti v mislih od uvoda do konca svojo idejo, posebne odstavke si začrtam na papir in koncem tedna kvečjemu odpošljem rokopis.«

A naj se je Slavko še tako trudil, naj je trkal zdaj na ta, zdaj na druga vrata svojega spomina, ideje ni bilo nikjer več. Najmanjše stvari si ni bil zapomnil, dasi je dobro vedel, kje se mu je bila porodila ideja, do katere hiše jo je medpotoma izpopolnjeval, pri katerem ovinku jo je bil izpopolnil.

Ideja se je bila izgubila. Toda kje? Ali ko je trčil s prijateljem Tinčetom na cesti, ali v predmestni krčmi, ali v avtu? Vse tri možnosti je pretresel Slavko in dogljal nazadnje, da mu je morala smukniti iz možganov edino le v krčmi ali pa pred krčmo. Dve svetovni naziranjši ste si stali tačas nasproti, zastopani po pesniški i-

deji na eni in po svinjski gnjatji na drugi strani. Zmagala je v tem boju poslednja in premagana ideja je izgubila...

Dvakrat, trikrat jo je skušal Slavko izslediti. Kadar koli je prišel do dogodka v krčmi, vselej so se mu zaletle misli v deželne zastave in ni jih bilo moč rešiti.

Z žalnočim srcem je slednjič Slavko zaspal. Olobo, enakomerno smrčanje je bila edina ubrana žalostinka, ki je šla v mirno majsko noč iskat izgubljene ideje.

—:—

Dobro uro po odhodu Slavka in Tinčeta je zapuščal tudi oče Jakob krčmo. Prišel je bil, da se odpočije po trudapolnem dnevnem delu, da se razvedri pri čaši vina, in sedel v nasprotni kot. Slavko je bil tedaj v pravem govorniškem zanosu. Bistroumen, kakršen je bil oče Jakob, si je takoj ustvaril svoje mnenje. Ali se pripravlja govornik za poslanski poklic in se uri v kandidatnih govorih, ali se ga je pa nekoliko nalezelo. Lepo, gladko, zdržema govoriti, to je velik dar božji, je mdroval oče Jakob, ko je ostal sam v sobi, in če je prepričeval govornik svojega tovariša, ga je gotovo tudi prepričal. Ni ga človeka, ki bi se mogel ustavljati takim besedam.

Ne daleč od krčme je pobral oče Jakob nekaj s ceste. S pozornim očesom je premotril, pretipal z obema rokama, poduhal, prislonil na uho in naposled še obliznil. A vsi peteri čuti so ga pustili na cedilu. »Čudno prečudno! Čemu neki naj to služi? Šest in petdeset let že imam, a kaj takega še nisem ugledal. V kmetijsko stroko ne spada. Bržkone mora biti to nekaj gosposkega. Eh, že vem, doma vzamem lepo koledar v roko, odprem proti koncu tam, kjer je govor o davkih, gotovo iztaknem med obdačenimi predmeti tudi to. Če me pa v tem oziru prevari moj edini up, potem ne poznam drugega izhoda. Toda tako nezaupen zopet ne smem biti! Če nisem znal napisati pravilno kake besede, vedno mi je pomagal dotični imenik obdačenih stvari iz zadrege, vedno mi je zvesteje služil kot najboljši priročni slovar.«

Ni imel daleč do svoje kmetije oče Jakob. S ceste jo je mahnil na desno, šel po kolovozu mimo njive, na kateri je bil pridelal prejšnje leto šestdeset kvintalov lepega, debelega in zdravega krompirja, prehodil svoj sadovnjak, ki je bil že ves v cvetu, in že ga je pozdravil na domačem dvorišču njegov čuvaj Belin.

Družina je bila že povečerjala, ko je stopil oče Jakob v hišo. Sinova sta sedela na klopi pod murvo, kadec svojo svaljčico, hčeri ste se pa skoro gotovo mudili v hlevu pri molži. Žena je takoj postavila na mizo skledo z zabeljenimi žganci in kislim zeljem.

Rad je sicer imel oče Jakob zvečer vso svojo družino okrog sebe, toda tačasna osamelost mu je bila silno pogodu. Preden se je lotil večerje, je vzel z omare koledar, ki se mu je kar sam odprl na zaželeni strani, nataknil očala na nos in se zamaknil v davke. Včasih je potipal skriva v svoj žep, izvlekel celo tu pa tam z vso

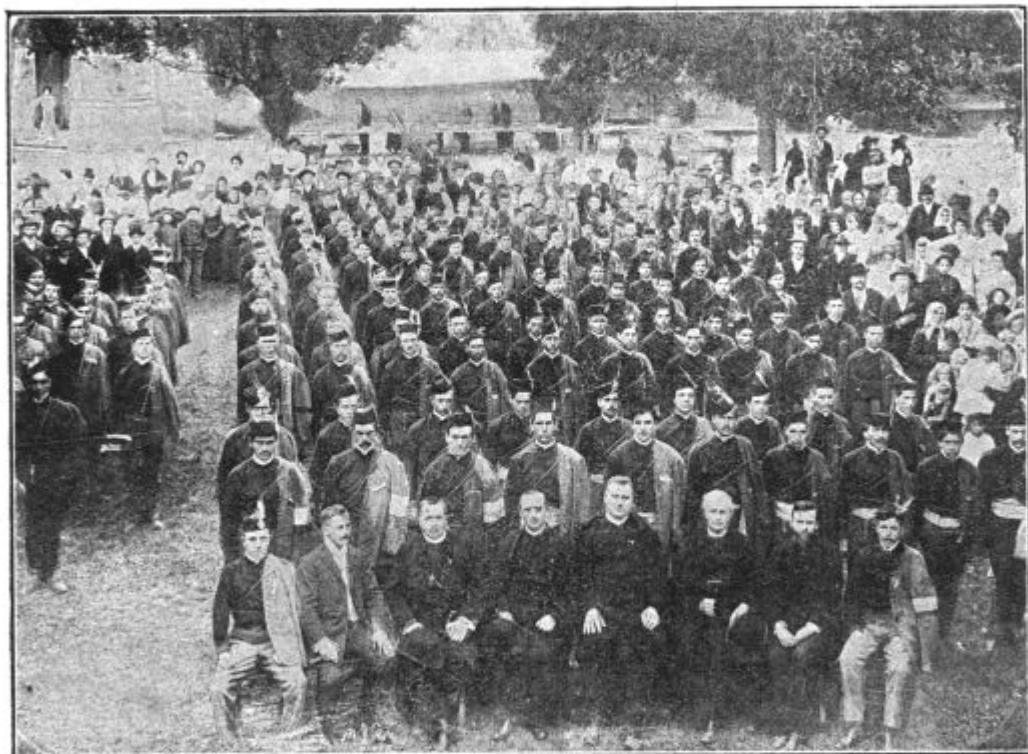
previdnostjo nekaj iz žepa, motreč isto pri svitu petrolejke od vseh strani. A ves trud je bil zaman. Njegov up se ni izpolnil, koledar, njegov najuslužnejši dobitnik, ga ni zadovoljil. Nečesa še ni bilo med obdačenimi stvarmi. »To mora biti gotovo pomota!«

Žena je stopila v sobo, da pospravi mizo. Po njenem računu bi bil moral že davno mož povečerjati. Zelo se je začudila, ugledavši, da se ni bila večerja niti dotaknula.

»V skrbem sem, Jakob. Si li kaj slišal o novih davkih? Kadar pregleduješ koledar, so vedno novi davki na vidiku! Večerja se ti popolnoma izhladi! Jej in potem študiraj!«

Ne prihajaj mi z idejami! Pogrej mi rajši nekoliko večerjo, jaz se vrnem takoj!«

Oče Jakob jo je nato rezal ob mesečini črez dvorišče, skozi sadovnjak, mimo njive po kolovozu do ceste. Previdno se je ozrl okrog in okrog, poslušnil na vse strani, potegnil nekaj, ki ni bilo obdačeno, previdno iz žepa in položil na cesto. »Stvari, o kateri ne vem, čemu prav za prav služi, ne maram v svoji hiši, dokler sem jaz gospodar! Žena bi pa tudi toliko časa ne mirovala, dokler bi ne izsledila pravega namena. Kar je res, je le res, s svojimi idejami bi me spravila še v zadrego. Večkrat jo pogodi, pri čemer trpi edino le moj ugled. Pametneje nisem mogel ukreniti. Sedaj pa k večerji!«....

Orli vipavskega okrožja.

»Veseli me, da si se to pot zmotila! O novih davkih ne vem ničesar, toda danes sem dobil nekaj, kar še ni obdačeno.«

»Ni mogoče! Razumem, ti iščeš sedaj po koledarju. Tega pa ne veš, da je minulo najmanj sedem mesecev, kar se je bila knjiga natisnila. In v teh sedmih mesecih so prišli zraven gotovo novi davki, ki dobe svoj prostor komaj v prihodnjem koledarju. Imenuj mi stvar in znala ti bom svetovati!«

»Svetovati v tej točki meni, ki sem bil pet let v Ameriki in dve leti na Solnograškem! Ne bodi vendar smešna! Če jaz ne poznam stvari, je tudi ti ne moreš poznati!«

»Veš, Jakob, ženske imajo včasih dobre ideje!«

»Kadar si kupujejo nove obleke, rute in predpasnike!

Mesec se ni menil za usodo prepuščenega najdenčka. Mirno je plaval po nebu in pazil samo na to, da zaide strogo ob uri in minuti, katero so mu bili določili učeni koledarniki.

Od ovinka sem je prižvižgal po cesti, polili z blede mesečino, mladenič. Bil je Ivan, srednji sin očeta Jakoba. Vračal se je od pevske vaje, kjer se je bil naučil narodnih pesmi. Krasni, otožno-veseli napevi so mu še vedno zveneli po ušesih. Pri orehu je zavriskal enkrat, dvakrat, trikrat, kakor se spodobi vaškemu fantu, in bližnji breg še ni bil vrnil pozdrava z odmevom, ko se je Ivan sklonil in pobral nekaj s ceste.

Nezaušno je premotril, previdno, nalahkoma pretipal in oprezno poduhal. »Ročna granata ni. Že zdayna bi se sprožila. Poznam vse takšne izdelke. V vojni se

privadi človek marsičemu. Če pa ni strelivo, čemu naj služi? Ne v Galiciji, ne na Ruskem, ne v Sibiriji še nisem videl kaj takega. Čudno! Na vsak način pa mora biti to nekaj prepovedanega. Koliko ljudi je šlo že pred mano mimo tega, vsi so morali ugledati, saj sem še jaz ob mesečini, a noben se ni dotaknil. Torej? Vzamem pa vendar domov, da se prepričam o pravem pomenu in namenu! Doma imam namreč seznam vseh prepovedanih stvari. Gotovo bo vmes! Če ne, glave si s tem ne bom belil! Postavim zopet tja, kjer sem bil našel, pa mirna Bosna!»

Brata sta že trdno spala v fantovski sobi. Nemoteno je torej brskal Ivan pri prižgani sveči po seznamu. Brez uspeha. »Kaj, niti prepovedano ni in jaz naj nosim s seboj! Ne, ne! Naj le tam počiva, kjer je počivalo.«

Skokoma in bos jo je pilnil Ivan zopet na cesto, iznebil se neprepovedanega nečesa in ni minila še četrt, ko se je tudi on pridružil svojima bratoma in izpopolnil nočni tercet v smrčanju...

Na vzhodu se je jelo dani. Kukavica se je oglasila v gozdu. Posamezne lastovice so že rezale jutranji zrak.

Skozi sadovnjak mimo njive po kolovozu je štopala Marta, starejša hči očeta Jakoba. Krilo si je bila izpodrecala, ker je bila trava rosna, cesta v mesto pa prašna. Na glavi jehbas s tremi vrči polnimi presnega mleka, v roki pa koš z jajci, maslom in dvema piščancema. Še enkrat si je ponovila Marta, kar ji je bila naročila mati: kavo, sol, užigalice, steklenico olja, polenovko, dva navadna, a trpežna krožnika, steklo za petrolejko št. 8., za očeta zavoj tobaka.

»Ježuš, Marija! Kmalu bi se prevrnila! To je moral kdo nalašč nastavit!« Marta je položila koš na tla, postavila jehbas na obcestni kamen in pobrala nekaj.

Začudila se je. Ne, kaj takega še ni videla v svojem življenju, dasiprav je služila cela tri leta v mestu, dve leti pri milostljivi gospe zasebnikovi, eno leto pa pri gospe modistki. Poznala je torej docela gospodinjstvo. »Če bi bilo to res kaj potrebnega, bi si bila že davno nabavila gospa modistka, če bi bilo to kaj vrednega, pa bodi tudi nepotrebno, bi si bila omislila milostljiva gospa zasebnikova in razstavila v svojem salonu.«

Po tej kratki ugotovitvi je spustila Marta to, kar je smatrala kot nepotrebno in ničevno, iz roke, zadela si jehbas na glavo, pobrala koš in jo krenila po cesti v mesto šepetaje polglasno pred se: kavo, sol, užigalice, steklenico olja.....

Izza gore je pokukalo žarko solnce. Krilati pevci so mu zapeli v pozdrav veličastno himno, nesetete cvetlice so mu poklonile svoje rosne bisere.

Počasi je krevsal po cesti stari berač Dolfe. Na potu je bil v mesto, kajti bil je petek, edini dan v tednu, ko smejo taki nesrečneži prositi vbogajme. Z vsakim tednom se večja število beračev v mestu, zato treba hiteti, da mu poklicno tekmovalje ne izredči darov. Hiteti, če pa naduha ne dopušča, če je svinec v kosteh!

Počasi je krevsal berač Dolfe dalje, upirajoč se na

svojo dolgo, trdno palico. Stoj! Zagledal je na cesti nekaj. Se težavo je pobral. Gledal je od desne, od leve, obračal, a bistva le ni razrešil, čeprav je bil v Lombardiji in Bosni, četudi je drvaril kakih deset let na Romunskem. »Na cesti ni zrastle! Ali se je sem prineslo, ali se je pa izgubilo, kar je verjetnejše? Prej je moral kdo imeti. Ta pa gotovo ni nosil nepotrebnih in brezpomembnih stvari s seboj. Kar v malho, mi bo znalo že še kdaj koristiti!«

Skoro mu je bilo žal, da se je bil zamotil toliko časa. Kaj pa, če mu je tačas prevzel že njegov tekmeec ono dobro mesto pri vhodu na zelenjadni trg, kjer dele dobrosrčne in usmiljene gospodinjke starosti in onemoglosti darove. In počasi je vzel berač Dolfe zopet pot pod svoje težke noge.

»Ali te imam, grešnik stari, potepuh nemarni!« Orožnik je stal pred beračem. »Po okolici kradeš, pred včerajšnjim dve tatvini, včeraj celo tri! In sedaj si iščeš v mestu novega delokroga. Le kar priznaj! Kje imaš ukradeno blago?«

»Gospod, jaz sem nedolžen, pri meni ne dobite ničesar!«

»Ker si skril, zakopal, požrl, prodal. Zvit lisjak si, že vidim! Uiti itak ne moreš, zato te ne vklenem, sedaj pa le urno za mano!«

Nič ni rekel nato berač. Vdal se je v nemilo usodo. Vest mu je bila čista. Bal se je samo za svoje mesto tik vhoda na pokriti trg.

A medpotoma se je spomnil nečesa v svoji malhi. Preiskali ga bodo gotovo. Kaj naj jim odgovori? Da je njegova last? Čemu služi? Kaj naj pa nato reče? Da je kradel, ga kajpa obdolže. Zaprli ga bodo, in vendar si nima ničesar očitati. Kdo naj pa tudi veruje staremu grešniku, nemarnemu potepuhu in zvitemu lisjaku? Njegov namestnik ob vhodu na trg bo pa le stavil petice, desetice in znamke v svoj žep!

V mestu je privedel orožnik berača naravnost pred strogega uradnika.

»Imaš papirje?«

»Ne, gospod!«

»Kam si pristojen?«

»Veste, gospod, za Homerja so se prepirale občine, ker si ga je vsaka lastila, zame se prepirajo občine, ker se me hoče vsaka odkrižati!«

»Kako prideš ti do takih idej, mi je neumljivo! Preišči ga!«

Ta ukaz je bil naslovljen slugi, ki ga je tudi takoj preiskal. Skorjo kruha iz žepa in nekaj iz malhe je postavil na mizo.

»Kako pa prideš ti do tega? Kako neki, ha, ha! Po kraji, kaj ne, golobček! Z zanikanjem ugotovljenega dejstva si le škodiš. Če ne moreš delati, berači, a nikar ne kradi! Odvedite ga!«

Uradnik je začel ogledovati zaplenjeno stvar na mizi. Najprej jo je s pozornim očesom preiskal, da ni morda kaka golazen zraven, nato je previdno vzel med prste in jo obrnil zdaj na to, zdaj na drugo plat,

»Da se tak stavec peča s takimi neopasnimi igračkami, bi si ne bil mislil. Kaj pa bodi, če ni igrača? Najmanjše ideje nimam, da bi mogel z gotovostjo reči: to in to je! Berači spravijo dandanes celo izkušene uradnike v nemale zadrege. Sicer pa imam dovolj drugega važnejšega posla!«

Nekam nevoljno je položil uradnik beračevce »igračke« na omaro tik okna. Tako se je omalovažala, da ni prišla ne na zapisnik, niti v seznam zaplenjenih predmetov.

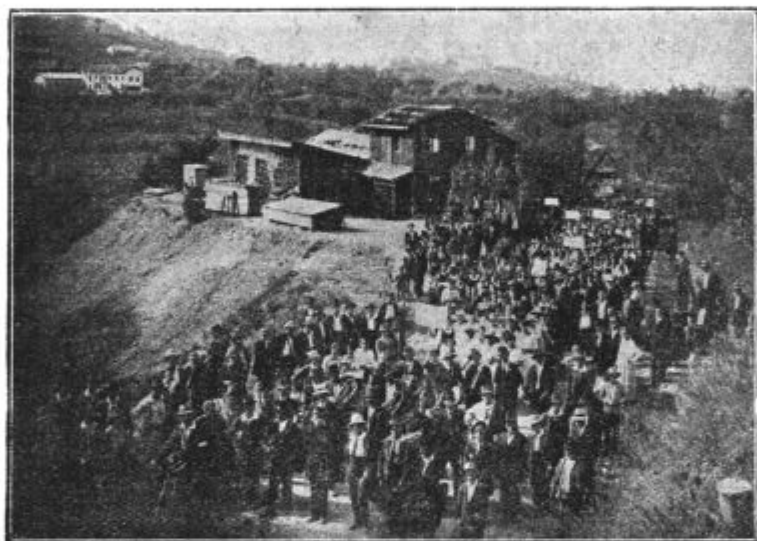
Minilo je nekaj dni. Služabnica, ki je pospravljala policijske prostore, je stopila na stol, da pobriše prah tudi z omare in nesreča je hotela, da ji je smuknilo izpod brisače nekaj skozi odprto okno na ulico. Prvi hip se je služkinja res ustrašila, a kmalu se je umirila. Če bi bilo važno, bi bilo gotovo pod ključem.

rala v tem času pretrpeti. Koliko bi povedala, če bi znala govoriti!

In glej, ideja je izpregovorila. Slaboten je bil sicer njen glas, a Slavko jo je vkljub temu razumel.

»Veš, Slavko, zaužito vino me je izpodrinilo iz tvojih možganov. Ležala sem nekaj časa pred krčmo na cesti. Prišel je kmet, pobral me, a ni me maral, ker se je bal davkov, ker se je bal stroškov. Njegov sin me je tudi zavrzel. Če bi bila prepovedana, bi me bil gotovo shranil. Njegovi sestra sem se zdela nepotrebna in brez vsake vrednosti. Edini Dolfe, oni berač, ki pravi vaškim otrokom pravljice o ptiču-zlatoperu, o zakleti kraljicni, se me je polastil. A policija me je zaplenila, pozneje pa me označila za neopasno igračo, prosta sem bila in vinila sem se domov. Pokoplji me globoko v svojem srcu, ker vedi, da ni še prišel moj čas!«

»Revica, rad ustrezem tvoji želji!«

Narodna slavnost v Števerjanu dne 24. julija 1921 (blagoslavljanje novega odrja).

Slavko je stopal gori in doli po svoji sobi. Pravkar je bil dobil v priporočenem pismu račun svojega krojača. Račun sam ob sebi je bil sicer pravičen in točen, toda v kratkem besedilu so kar mrgolele slovnične napake. Kam plovemo? Kam jadramo? Nikjer več smisla za lepoto! In Slavko je sklenil, da ne poravnja prej dolga, dokler mu ne pošlje krojač računa s pravilnim besedilom. Seveda ne pove tega pogoja svojemu upniku, ker bi si znal preskrbeti ta celo pravilno sestavljeno pismo.

»Gospod Slavko!« v vratih se je prikazala gospodinja. »To sem pobrala na ulici pred policijo, ko sem šla na aprvizacijo. Sama ne vem, kaj neki mora biti, a ker sem podobne stvari večkrat videvala pri vas, sem si mislila, da vam zna služiti.«

Dolgo je motril Slavko najdenko. Končno je spoznal v njej svojo idejo, katero je bil izgubil pred dobrim tednom. Težko jo je bilo spoznati, mnogo je mo-

Med pokopom je nekdo potrkal.

»Servus, Slavko!«

»Zdravo, Tinče!«

»Ni še četrt, ko sem se vrnil s svojega potovanja. Uspeh je prekoračil vsa moja pričakovanja. Zaslužek več kot zadovoljiv! Sedaj pa poslušaj! Tudi danes imam idejo. Pred hišo namreč naju že čaka avto. Vzemí ključuk in hajdi z mano! Zahotelo se mi je deželnih zastav, saj jih še poznaš. Obljubljam ti, da hočem danes pozorno slediti tvojim besedam, ker lepo si zadnjič govoril. Za službo se že še zmeniva, kaj ne, Slavko, in plačo tudi določiva. Rad vidim, da se pišejo moji dopisi v pravilnem jeziku. To dolgujem svoji domovini, ali komu že! Merkur, bog trgovine, mi reže vsak dan lep, bel, voljan in maslen kruh, tebe pa hrani Apolon, bog poezije, z idejami. Ob samih idejah pa ne moreš živeti. Sedaj pa z mano, veselo glej v svet in ne kremži se, kakor bi bil pogrebec!«

ZA TA IN ONI SVET.

DR. EGIDIJ.

1.

Revolucija mej nežnimi cvetkami.

rihranjeno je bilo veku štrajkov, revolucij in uporov, da so se tudi naše nežne cvetke uprle in dvignile ko ptice selivke ter poromale na visoke planine, češ, tam je ljuba svoboda, veder zrak in čista radost. Kdo naj bi se vedno stikal mej zidovi južnih vrtov?

Kmalu pa, zelo kmalu so se prepričale, da so pogrešile. Prvi sneg je pobelil visoke planine. Rožice so se tresle v strašnem mrazu in prepilu. Mnogo jih je pomrlo. Te, ki so preživele, so se tclazile s pomladjo in s poletjem, ko bodo z visokih planin prosto zrle naokolu po svetu in uživale planinsko veselje. Toda na poletje so nerodni kmetije prignali na planino neumno živino, ki je vse rožice poteptala in pohlastala....

2.

Vsakemu svoje.

Ko bi bližnjemu dali vselej, kar je njegovega in sebi pridržali, kar je našega, bi hudiču nič ne ostalo — veli star pregovor.

To se najbolj očitno kaže dandanes. Ljudje niso davali in ne dajejo bližnjemu, kar je njegovega in kar mu po delu in po zaslugi tiče in si prisvajajo reči, ki jim po delu in po zaslugi ne tičejo. Od ted nemiri in vojske, v katerih ima hudič prav poseben del. Ni je reči, ki bi človeka bolj žalila in ga bolj bolela, ko nepravilnost — je poudarjal svoj čas Wilson gluhim ušesom.

3.

Obrekovanje.

Vrzi kamen in razženeš ptice....

Tako razženemo večkrat ljudi, ki v miru in v slogi žive, če vržemo vanje kamen obrekovanja in klevete.

4.

Trn.

Ako se ti trn zadere v peto, ne stopaj nanj, kajti trn bi se ti čedalje bolj zabadal v peto. Izderi ga!

Človeku, ki ti skuša škoditi, nikar hudega ne povračaj, ker bi se vate čedalje bolj zaganjal. Izogni se mu ali potolaži ga!

5.

Jeza.

Ko hudournik, ki dviga med glasnim grmenjem kamenje in je vali seboj, dokler v trenutku ne usahne; ko velik vihar, ki stresa hiše, rije kamenje in drevje, prevrača vozove in ladje, a v trenutku potihne; ko silen potres, ki ruši zidovje in razdira domove, a v trenutku preneha — tak je človek, ki v nagli jezi razsaja in drobi vse, kar mu pride pod roke, a v trenutku obstane, se razjoče in skesa. Ostane mu le opustošba, ki priča o nekdanji zbesnelosti....

6.

Slepota.

Človek, ki je izgubil vid ali ki ima zaprte oči, ne more videti, kakšen da je sam, čeprav bi imel najboljše zrcalo pred seboj.

Tako je tudi z dušno slepoto. Te ne vidi nihče sam, le druge radi sodimo in obsojamo!

7.

Lonec in kotel.

Kako naj se družita lonec in kotel? Ko trčita skupaj, se lonec ubije....

Bodi nam povest o loncu in kotlu v poduk! Kdor se družu z imenitnejšim in bogatejšim od sebe, se spravlja v opasnost. Ko trčita skupaj, se šibkejšemu slabo godi.

8.

Mrak solnca.

Nič ni svetlejšega od solnca, in vendar mrkne tudi solnce....

Koliko laže mrkne mala zvezdica tvoje sreče!

9.

Greh.

Kamen pade človeku na glavo, ako ga vrže naravnost kvišku....

Tako pade greh, ki je kamen vržen naravnost proti nebu, na glavo njemu, ki ga stori....

10.

Najboljši sadovi.

Nobeno drevo ni rodilo boljšega sadu ko drevo sv. križa....

Pomni, da je tisti sad tvojega življenja najboljši, ki ga doprineseš v potrpežljivosti, v trudih in v težavah. Potrpežljivost in požrtvovalnost v trudih in v težavah je križ tvojega življenja, ki rodi najplemenitejše sadove.

11.

Železo.

Železo postane še-le v ognju svitlo, gorko in gibljivo...

Tako postane človek še-le v ognju nadlog in skušnjav **čist in svitel**, da druge lahko razsvitluje, **gorek**, da druge greje in navdušuje in **gibčen**, da sebi in drugim koristi in pomaga. Pomni, da nadloge, težave in skušnjave človeku ne škodijo, ako jih moško prenaša, ampak mu dajejo še-le pravo čast, moč in življenje.

12.

Poezija.

Poezije vir je v daljnem kraju,
sredi večnih gajev v božjem raju.
Tam življenje večno - mlado klije,
tam skrivnostni hram je poezije.
In od tam po svetu je razlita
nje lepota, ki v stvareh je skrita:
po vseh logih, gozdih in planinah,
po vseh rodnihi poljih in dolinah,
po vseh zlatih gričkih in goricah,
po vseh rosah, travcah in cveticah!
Srečen, kdor iz njenih virov pije,
kdor lepoto uživa poezije,
komur v zibko so nebesa mila
nje darove večne položila!

Bela. — Izvir Vipave.

SV. GORA.

Želja po svetišču grobljo je vzbudila:
kamnje se razmika, rastejo zidovi.
Gleda hrepenenje naše v zarji novi
dom dobrot, kjer milost spet se bo delila.

Duša veseli se revnega berača,
čez polje grgarsko stare čase dramí:
Vstani, Urška, pridi, poj veselo z nami:
ljudstvo dom že zida, Mati k nam se vrača.

Vstala je v Grgarju za oltarjem speča
Uršula devica. — Skozi podrtije
mimo jarkov strelskih čeda nje se vije
v blaženi radosti, k Materi hiteča.

Materi se klanja, vdano ji naroča:
Blagor mirnega življenja nam povrni
in teh grenkih časov solze nam otrni,
Mati, narod Tvoj je, Tebi se izroča.

Domen.

I. DANTEJEVA 600-LETNICA.

eto 1921. je bilo leto jubilejev. Med drugimi je ves kulturni svet obhajal tudi obletnico največjega italijanskega pesnika, ki je ob enem tudi največji pesnik krščanskega in sploh celega sveta — Alighierija Danteja. Dne 14. sept. leta 1921. je minulo 600 let, odkar je bil zatisnil oči k

večnemu počitku.

Dante je bil rojen v Florenci leta 1265. Bil je sin magnatske rodbine. Ko je bil še mlad, se je bajé zaljubil v čednostno deklico Beatriko, ki pa se je pozneje poročila z drugim. Poročil se je tudi Dante, ki je imel več otrok — poročilo pravi, da so bili štirje.

Dante.

Ko je Dante živel, so vilirali v njegovi domovini hudi politični boji in ni prostora, da bi jih natančno označili, v par besedah pa jih označiti ni mogoče. Povedano bodi samo, da se je Dante postavil na stran bolj obsovažene in šibkejšje stranke, zato je moral z vsemi svojimi pristaši bežati iz rodnege mesta, pustivši ženo in otroke. V odsotnosti je bil obsojen celo na smrt. Pozneje je bil pomiloščen, a se ni vrnil, ker ni hotel izpolniti vrsto poniževalnih pogojev. Svojega rojstnega mesta ni videl nikoli več.

V času pregnanstva je pretrpel marsikatero bridko uro, kot brezdomovinec se je klatil iz kraja v kraj in iskal pribežališča zdaj pri tem, zdaj pri onem. Bil je tudi v Parizu, nazadnje se je nastanil v Raveni, kjer je tudi umrl in bil pokopan z vsemi častmi.

Ko je živel Dante, je kraljevala v Italiji še latinščina, katero so govorili in pisali vsi tedanji inteligenti. Dante je bil prvi, ki jo je vrgel s prestola in pokazal svojim rojakom bogastvo in lepoto italijanščine. Italijani ga slave, ker je z njim pričelo rojstvo književne italijanščine, dasi je tudi sam spisal več knjig v latinščini.

Še nikoli ni noben pesnik tako sijajno izpolnil svoje naloge kot Dante. Če naj je pesnik glasnik svoje dobe, tedaj lahko rečemo, da je v Danteju cela njegova doba tako sijajno izklesana, da si ne moremo predstavljati boljše, resnejše slike o nji.

Največji Dantejevi deli ste »Vita nuova« (Novo življenje) in »Divina Commedia« (Nebeška komedija.)

V »Novem življenju«, ki ima značaj trubadurjev, je opisal svojo idealno čisto ljubezen do Beatrike, ki je od devetega svojega leta pa do smrti ni mogel popolnoma pozabiti. In da bi jo pozabil, se je bil zakopal v filozofski študij.

»Nebeška komedija« pa je Dantejevo nesmrtno delo. Tudi to delo je kot »Novo življenje« tesno spojeno s pesnikovim življenjem. Če hočemo to delo razumeti, moramo spoznati pesnikovo življenje in čas, v katerem je živel. Ta umotvor, ki gre preko naše moči, je ustvarila nadčloveška fantazija. Silni so bili pesnikovi doživljaji, ki so dali podlago za to pesništvo, ki je sezorela v najtežjih dneh njegovega pregnanstva. Dante se je povzpeli v tem delu do sodnika človeštva. Vse motri, dobro in slabo in sodi po zaslugah. Tako gre skozi pekel, vice in nebesa.¹⁾ V vseh treh delih srečujemo zgodovinske osebe, znane po slabih ali dobrih delih, Dante pa nam z gigantsko roko odkriva njih strašno usodo ali nebeško plačilo. V tem delu je združenega neznansko veliko študija. Po pravici ga imenujemo prvega krščanskega pesnika, enega največjih duhov, kar jih je dala naša preteklost. Imel je vpliv v slovstvu vseh narodov.

Tudi mi Slovenci imamo že par njegovih prevodov in upamo, da ga dobimo v kratkem v celoti. Največje delo o njem med Slovenci bo knjiga »Dante«, ki jo je uredil dr. Res in izide pred Božičem.

2. Napoleon Bonaparte.

Dne 5. maja l. 1921 je minulo ravno sfo let, odkar je umrl v prognanstvu na samotnem otoku Sv. Helene na želočnem raku Napoleon Bonaparte.

Bil je rojen na otoku Korsika, sin nekega odvetnika; bil je tedaj rodom Italijan — njegov oče je prišel iz Toskane — a je bil francoski državljani.

V svojem desetem letu je moral iti mladi Napoleon v Francijo, kjer je v Brienne in pozneje v Parizu posečal vojaško šolo. Učil se je pridno, svoje okolice ni ljubil. Ker je bil zelo nadarjen in poleg tega tudi brez-

¹⁾ Po svojem potovanju skozi pekel, skozi vice in nebesa se pesnik dvigne nad vse pozemelske in posvetne zmote in zvijače na višino krščanskega svetovnega nazora, ki naj bi se udeleževal in utrjeval po rimskem svetovnem cesarstvu, v katerem bi morala imeti Beatrica čednost in vzvišenost zaščito in zavetje.

mejno častihlepen, je zelo naglo napredoval. V svojem 16. letu je postal že poročnik, ko je bil 24 let star, je bil že general.

Tedaj je začela pot njegove sreče, če jo moremo tako imenovati. Ko je postal vrhovni poveljnik francoske armade v Italiji, je porazil Avstrijce v vseh bitkah zaporedoma. Takrat je tudi naše kraje podjarmil Franciji in naši pradedje so bili parkrat skozi več let njegovi podložniki. Povsodi ga je spremljala sreča. Nekaj zato, ker so bili njegovi nasprotniki zelo nezmožni vojskovodje, nekaj zato, ker je bilo vojaštvo silno navdušeno zanj in mu je sledilo čez drn in strn. Po takih sijajnih uspehih je pridobil zase tudi revolucionarno francosko ljudstvo in posrečilo se mu je vreči tedanjo francosko vlado, postal je sam diktator in pozneje cesar (l. 1804.).

To je bil pa tudi višek Napoleonove časti in slave. Ustanovil je bil tudi italijansko kraljestvo, čeprav ne v današnjih mejah. Njegova oblast čez pol Evrope je bila skoraj popolna. Vjel je celo tedanjega papeža Pija in ga dal zapreti v bližini Pariza. Njegov izrek je bil haje: »En Bog, en papež, en cesar.« Na poti mu je bil samo mogočni ruski car.

Naše ljudstvo pripoveduje, da je ruski car na Napoleonovo vojno napoved odgovoril, naj počaka, ker mu manka še treh mož. Mislil da je Svete Tri kralje, ko je v Rusiji najhujši mraz. In res je vso Napoleonovo slavo in mogočnost pokopal ravno ruski mraz in sneg. Napetil se je bil namreč na Rusko s 500.000 mož. Tisto leto je bila zima nenavadna, Moskva je zgorela, prezimili ni imel kje, zato se je moral vrniti. Kar niso storile neizmerne dalje v snegu in mrazu, je storila kozaška sablja. Napoleon se je vrnil samo s 30.000 mož in še ti niso bili več sposobni za vojno. Tedaj se je še osiala Evropa dvignila proti Napoleonu, porazila ga je, vkorakala v Pariz ter ga pregnala na otok Elbo; pozneje pa, ko se je vrnil, so ga po porazu pri Waterloo pregnali na otok Sv. Helene, kjer je umrl.

Kot rečeno, smo bili mi Slovenci parkrat pod Napoleonovim gospodstvom. Naši stari ljudje se ne vedo spominjati nič dobrega o teh dneh. Kuga, vojska in lakota so morale naše kraje, davki so bili silno visoki, kontribucije nad kontribucije so nalagali, poleg drugih samooblastnih krivic raznih poveljnikov in poleg krvnega davka. Mnogo naših ljudi je umrlo na ruskih poljanah.

Vendar je bil Napoleon ne samo dober vojskovodja, ampak tudi moder državnik. Podjarmljenim ljudstvom je dal precejšnje svoboščine, ustanovil je celo ilirsko kraljestvo z glavnim mestom Ljubljana, dal Slovencem gimnazijo in vseučilišče ter drugo šolstvo, mnogo več kot so imeli v Avstriji. Ni čuda, da ga je prvi predstavnik tedanje slovenske inteligence, pesnik Valentin Vodnik, z vso navdušenostjo pozdravil v pesmi »Ilirija oživiljena«.

3. Pesnik Miroslav Vilhar.

Vilhar je bil rojen dne 7. sept. 1818 v Planini v hiši, kjer mu je bila vzdana l. 1890 spominska plošča. Njegov oče, Franc Serafin, ki je bil obenem lastnik graščine na Kalcu, je bil v Planini poštar.

Rajni Vilhar je bil v ječi na Zabjaku v Ljubljani, kjer je moral presedeti l. 1864 cel mesec dni radi nekkih člankov v listu »Naprej«. Na Zabjaku je zložil pesmi:

Slika sv. Martiha v avški cerkvi.

Zabjanke, ki se delé v tri dele: 1. Žabe 2. Raki in 3. Ribice. V Uvodu pravi:

Ob bregu Ljubljance
šest tednov sem bil,
miru ne, le vodo
sem tamkaj kalil.
Od brega do brega
sem mreže napel:
te žabe in rake
in ribice ujel.

Slovo Zabjaku pa je dal s sledečimi verzi:

Sobo pod številko sedmo
dajte jutri že v najem:
ne poslanca, ne vrednika
za menoj ne bo, to vem.

Vilhar je bil od l. 1816. do 1863. tudi deželni poslanec za Notranjsko. Za probujo slovenskega ljudstva je storil veliko

Grad na Kalcu pri Knežaku oziroma Zagorju ki ga je podedoval po očetu je sicer razpadel, pa njegove pesmi: Po jezeru, Lipa zelenela je, Rožic ne bom trgala, Zagorskim zvonovom itd. se še vedno glasijo po slovenski domovini. Pesem Zagorskim zvonovom je zložil na lcu, ko so zvonovi v bližnji vasi Zagorje ravno peli nekemu dekletu v slovo.

Vilhar je umrl na graščini na Kalcu dne 6. avg. 1871 in je pokopan na Knežaku, kamor spada graščina na Kalcu. V Postojni so mu napravili krasen spominik na javnem trgu.¹⁾

4. Dva nagrobna napisa † Simona Gregorčiča.

Na grobu Ivana Vesela-Vesnina na trnovskem pokopališču je ta-le napis, ki ga je bil zložil † Simon Gregorčič:

Na grobu tvojem burja brije,
a v njem miruje vsak vihar....
In, čuj iz njega melodije,
to Davidov strun je vdar!
In ž njim glas svoj večno nov
družita Puškin, Lermontov:
Iz groba hladnih, tajnih tmin
tvoj trajni ti slavé spomin.

Naj dodamo tu še en nagrobni napis † Simona Gregorčiča s trnovskega pokopališča: Na grobu pok. Aleksandra Ličan-a, očeta našega mons. Ličana, bemo:

Kot ljubil si rodbino,
Ti vso si ljubil domovino,
ker zvest si narodu bil sin.
Tvoj duh raduj se nad zvezdami,
a tu med nami
živi naj tvoj spomin.

NAŠA PESEM.

Pri Materi na skali
smo upanje iskali,
smo Jezusa našli,
smo v trnje ga povili
in v groblje položili,
s solzami bičali.

Saj bil je Jezus z nami
in živel za gorami
in z nami bičan bil
in trkal je na vrata
in iskal, iskal brata,
krvavi pot potil.

In takrat so nas križali,
do groba nas ponižali,
prebodli nam srce,
vse naše bolečine
so vtisnene v doline
kot v prt Veronike.

Pri Materi na skali
ljubezni smo iskali,
smo Jezusa našli,
ga v srce zaklenili,
lepo ga poprosili
ljubezni vseh ljudi.

France Bevk.

SKRBNNA MATI.

Se nad lilijo
Marija veselila:
jo v »vrtec« skrila.

A hudobni svet
jo hotel je vzeti.

Pa to lilijo
Marija je ljubila —
v raj jo presadila.

Srečko.

VERA.

O vera, ti si kakor olje:
srca te plamen mojega použiva...
nevidna roka božje volje
pa vedno znova duši moji te priliva...

Fran Tratnik.

PROPALA.

Leži kraj ceste rožica,
zavržena leži.
Otožno vene, sahne, mre —
trohni.
Kak še včeraj cvéla je,
kak liubo dehtela je....
Oj zakaj utrpati
si dala se!

Dr. J. M. Kržišnik.

JUTRO.

Ni še solnce zorno vstalo,
že je moj pogled pijan
brd sijaja, dalj nebeških,
pil do dna sem zlati dan.

Sije v meni in iz mene,
daj roko, v oko me glej,
če odpiraš svojo dušo,
ne boš prazen šel naprej!

France Bevk.

OJ PAZI, DEKLE!

Rožica raste na polji,
krasen in ljubeč cvet.
Sveže v zorné živahnosti
smeje se v ljubljén svet.

Mimo privriska mladeč.
Rožica mu zadiši.

Gre ter utrga — sirotico —
kaž, če jo s tem zamori!

Gre ter utrga rožo,
za klobuk jo pripne.
Tam za klobukom ubožica
vene, sahne, mre.

Suho zavrže v blato,
pljujejo vanjo ljudje:
Dečku kratka nasladica,
cvetki večno gorje.

Dr. J. M. Kržišnik.

¹⁾ Slavní skladatelj Franc Serafin Vilhar je s'n slavnega pesnika. Notar Miroslav Premrov, ki biva sedaj v Rimu, je njegov nečak.

JUTRO V PLANINAH.

GIOSUE' CARDUCCI.

Zor zažarel je z daljnega
obzorja in žarki njegovi
sinili v gozd so, izglinili
med črnimi borovi.

Reko so lahko prošnili
nad valčki, dih poljubčka:
deve nedolžne so očkeca
zazrle prvič ljubčka.

V breg poleteli igrajčkat se,
a ta sanjač počasni
dremlje smeje se, a sčasoma
se v glavi mu razjasni.

V zlatem se blesku razlivajo
nad cvetjem po livadi,
v duši tako se nam svetijo
življenja dnevi mladi.

Rosna je plan še zagnena
s kopreno gosto, črno;
oni v tenčico odenejo
jo biserno — srebrno.

Griči zeleni vstajajo,
z njih sliva pade zavesa,
in kakor sanje pojavljajo
se hiše in drevesa.

Vrhu pečine prenočila
nocoj sta kralj in kraljica,
v solnčne višine zdaj dvigata
se sokol in sokolica.

V čistem se soju leskečejo
razkriljene peroti,
z jasnih višin kraljujejo
ljubezni in lepoti.

Prevel Jos. Jurca.

Grb mesta Postojne.

STATIO AD FRIGIDUM.¹⁾

Dobro obrōdi, Vipavska dolina,
smokev in breskev in olja in vina!
Žejni vozniki se vozijo skozi,
vrsta za vrsto in s težkimi vozi.
Hude so voznje in pozno in rano
brišejo znoj si raz kožo ožgano.
Dasi ga peče, pa vendar je hvali
solnce voznik, ko ga peče in pali.
Bolj ko pripeka poletna vročina,
lepše se z grozdem obnese dolina.
Bog predobrotni je skrbel za vino:
dolgo, globoko je vdolbel dolino,
z brdi napolnil in nizko jo uklonil,
s Čavnom visokim na sever zaslonil.
Grozd zdaj zori — naj ga nihče ne moti!
Zátrep in gaj je zatopljen v tihoti.
Ptica, ki prej je odpevala ptiču,
tiho tliči zdaj za brajdo v grmiču.
Šegav škržadek, ki hraste je žagal
v prvem poletju in koscem pomagal,
tiho počiva. Na njlvi rumenček
jenjal zoreti je vrli ječmenček,
da bi zeleni nam grozdek dozōrel,
v bregu in brajdi nam zlato zagōrel.
Težko noseča, ob kolje oprta,
sklanja se trta, od teže potrta,
grozd bo rodila in sladkega sinčka
v perje povila, da oče bo vinčka.
Sinčku da ličke bo polno i rdeče,
željno požira žarke žareče,
lije nebo jih, pečevje odbija,
srka jih s Krasa in s Čavna jih vpija,
vleče na sé iz razžarjene zemlje,
vlagi razparjeni žarkost odjemlje,
le da zeleni bi grozdek dozōrel,
v bregu in brajdi nam zlato zagōrel.
»Kje ste vozniki? Še vedno na cesti?« —
»Cesti cesarski, a kmalu otresti
treba bo prah in vozove izpreči —
Grozdje pa res dozoreva po sreči!«
»Bog Vam daj srečo, blagosti obilje,
srečno dospeli do naše ste milje,
hladnega Hublja in sladkega vina,
ki ga rodila je gorka dolina.
Statio ad Frigidum:
Bibite ad libitum!²⁾

Jos. Jurca.

¹⁾ Statio ad Frigidum, postaja ob Vipavi ali pravzaprav ob Hublju na sedanjih ajdovskih tleh, je bila v rimskih časih važno prometno postajališče in vez med Akvilejo (Oglejem), ki je štela v času svojega razcvita do 100.000 prebivalcev, in Emono (Ljubljano) v Panoniji.

²⁾ Pijte po godu!

KOSOVKA DEVOJKA ¹⁾

POSLOVENIL A. GRADNIK.

Vstala rano Kosovka девојка,
 Vstala je zarana na nedeljo,
 Na nedeljo še pred žarkim solncem,
 Zavihtela bele je rokave,
 Zavihtela jih do belih laktov.
 Na ramenih nosi bele hlebe,
 V belih rokah pa dva vrča zlata,
 V enem vrču hladna je vodica,
 V drugem vrču je rumeno vino,
 Ona ide na Kosovo ravno,
 Pa se šeta po bojišču mlada,
 Po bojišču čestitega kneza,
 in obrača po krvi junake.
 Kar junakov na življenju najde,
 Jih umiva vse s hladno vodico,
 In jih okrepuje z vinom rdečim
 In zalaga jih še s hlebom belim.
 Pa se je namerila девојка
 Na junaka Orlovića Pavla,
 Kneza mladega, zastavonošo,
 Tudi njega živega je našla,
 Desna mu je noga odsečena,
 In še leva noga do kolena,
 Kriva so mu rebra polomljena,
 Da se vidijo mu jetra bela,
 Iz krvi te mnoge ga povleče,
 In umiva s hladno ga vodico,
 Okrepuje ga z rdečim vinom
 In zalaga še ga s hlebom belim;
 Ko junaku srce spet zabiše,
 Govori tako Orlović Pavle:
 »Sestra draga, Kosovka девојka!
 Kakšna te zadela je nesreča,
 Da prevračaš po krvi junake?
 Koga iščeš po bojišču mlada?
 Ali brata ali le bratranca?
 Ali iščeš svojega očeta?«
 Odgovarja Kosovka девојka:
 »Dragi brat moj, ti junak neznani!
 Jaz od roda nikoga ne iščem:
 Niti brata, niti ne bratranca,
 Niti iščem svojega očeta;
 Ali morda veš, junak neznani,
 Kdaj knez Lazar je obhajal vojsko
 Pri prekrasni samodrežki cerkvi

Tedne tri, z njim trideset menihov?
 Celo srbsko vojsko je obhajal
 in nazadnje tri vojvode bojne:
 Eden njih je bil Miloš vojvoda,
 Drugi bil je Kosačič Ivane,
 Tretji bil je Toplica Milane;
 Jaz sem takrat stopila na vrata,
 Ko se šetal je vojvoda Miloš,
 Krasen je junak bil na tem svetu,
 Sablja se mu po kaldrmi²⁾ vleče,
 Svilen kalpak³⁾ okovano perje,
 Na junaku pisana je halja,
 Krog vratu pa svilena je ruta;
 On ozre se in pogleda name,
 S sebe pisano to haljo sleče,
 Sleče jo in meni jo izroči:
 »Na девојka, pisano to haljo,
 Da po nji se mene boš spomnila
 Po tej halji, po imenu mojem,
 Glej, jaz grem zdaj, da poginem, duša,
 Na bojišču čestitega kneza;
 Moli k Bogu, draga duša moja,
 Da se zdrav ti iz bojišča vrnem,
 Tudi Tebe dobra sreča najde,
 Vzel te bom za mojega Milana,
 Za Milana, v Bogu pobratima,
 ki je z višnjim Bogom me pobratil.
 Z višnjim Bogom in svetim Jovanom;
 Jaz ti bom za kuma pri poroki.«
 Za njim ide Kosačič Ivane.
 Krasen je junak bil na tem svetu,
 Sablja se mu po kaldrmi vleče,
 Svilen kalpak, okovano perje,
 Na junaku pisana je halja,
 krog vratu pa svilena je ruta,
 A na roki koprena od zlatá;
 On ozre se in pogleda name,
 Z roke sname kopreno od zlata,
 Z roke sname jo in da jo meni:
 »Na, девојka, kopreno od zlata,
 Da po nji se boš spomnila mene,
 Po kopreni in imenu mojem:
 Glej, jaz idem, da poginem, duša,
 Na bojišču čestitega kneza,
 Moli k Bogu, moja duša draga,

¹⁾ Pričujoča pesen je poleg »Smrti majke Jugovičev« eden najlepših biserov srbskih narodnih pesmi in morda nima cela svetovna literatura pesmi, v kateri bi se na tako pretresljiv način opevalo žensko domoljubje, junaška požrtvovalnost in nemo, zadušeno trpljenje ovdovele neveste. Ali je mogoče bolj preprosto in bolj učinkovito izraziti to bolečino, kakor jo izražate zadnji

dvje vrstici te pesmi? — Bitka na Kosovem je bila na Vidov dan (15. junija) l. 1389. V nji je bila srbska vojska popolnoma poražena. Turki so zajeli tudi carja Lazarja in mu odsekali glavo. Celih 400 let so morali potem Srbi prenašati turški jarem.

²⁾ kaldrma = z grobimi kameni tlakovana cesta.

³⁾ kalpak = pokrivalo.

Da se zdrav ti iz bojišča vrnem,
Tebe, duša, bo še sreča našla,
Vzel Te jaz bom za nevesto verno.
In odšli so v boj trije vojvodi.
Nje jaz danes po bojišču iščem.
Govori ji to Orlović Pavle:
»Sestra draga, Kosovka devojka!
Vidiš, duša, ona kopja bojna,
ki najvišja so in so najgošča,
Tamkaj padala kri od junaka
konju dobremu je do stremena,
Do stremena in pa do kolena,

A junakom do svilenih pasov,
Tam poginila je vsa trojica.
Ali pojdi zopet v bele dvore,
Ne okrvlaj rob ne rokava.«
Ko devojka te besede čuje,
Solze se ji ulijejo čez lice,
Ona ide v svoje bele dvore
In iz grla belega zavpije:
»Joj mi, jadni, kako sem nesrečna!
Če bi se za zelen bor prijela,
Tudi on bi zelen se posušil.«

NA VISOKEM,

IGROKAZ V TREH DEJANJIH. DRAGOTIN VODOPIVEC.

OSEBE:

Andrej Korenčan, kmet na Lužah.
Rezika, njegova hči.
Jakob Pristavec, kmet na Visokem.
Urša, njegova žena.
Ivan, njiju sin.
Anica Križavčeva, dekla pri Korenčanu.
Katra, kočarica.
Meta, dekla na Visokem.
Matija, hlapec na Visokem.

Pastir na Visokem in pastir na Lužah.

Prvo dejanje se godi pri Korenčanu, drugo na Visokem
in tretje v Katrini koči.

PRVO DEJANJE.

Družinska soba v Korenčanovi hiši. Na levo in desno
vrata, na zadnji steni okno. Sredi sobe miza s stoli. Po
stenah starinske slike, ura, razpelo in puška.

PRVI PRIZOR.

Anica, ki zaliva cvetlice.

Anica: Edino veselje imam še s cveticami, dru-
tega ni zame več na svetu. Ko bi vsaj mati še živela!
Kako lepo je bilo, ko smo bili še doma na Križavcih!
Takrat je še oče živel. Kako rad me je imel; pa umrl
je, a za njim mati, ki ni mogla prenašati gorja, ki nas
je zadelo. (Joče.)

DRUGI PRIZOR.

Prejšnja, Ivan.

Ivan (pri oknu): Dobro jutro, Anica! Kako je s
teboj? Vedno otožna? Jokala si. Zakaj?

Anica: Tako mi je bilo tesno pri srcu, da sem se
morala razjokati.

Ivan: Ne žaluj toliko, Anica, drugače oboliš in
kaj bi počel potem jaz?

Anica: Kolikokrat sem Ti že rekla, Ivan, izbi-
si iz glave misel, da bi bila kdaj tvoja žena.

Ivan: Zakaj ne, Anica? Ali me nimaš rada?

Anica: Seveda te imam! Toda tvoj oče ne bode
nikdar dovolil, da bi vzel mene siromašno deklo! Izbral
ti bode bogato nevesto.

Ivan: Jaz pa ne maram druge kakor samo tebe!

Anica: Bojim se, kaj bo iz tega.

Ivan: Kaj mi ne zaupaš, Anica?

Anica: Da, Ivan moj!

Ivan: Hvala, Anica! To ti povem: rajši pustim
Visoko kakor tebe! Prisegam ti!

Anica: Ne prisegaj, Ivan! Lahko boš še drugače
mislil, govoriti je eno, a storiti je drugo.

Ivan: Ti ne veš Anica, kako sem trden v svojih
skleplih. Prič se skala omaje. (Se ozira.) Ljudje gredo
od maše, moram iti. Daj mi cvetko, Anica!

Anica (mu pripne cvetko za klobuk): Tu imaš!

Ivan: Hvala! Z Bogom, Anica! (Zauka.)

Anica: Srečno hodi, Ivan! Bog ve, kako se bode
to končalo.

TRETJI PRIZOR.

Prejšnja, Katra.

Katra (vstopi s šivanjem v roki in sede): Ne-
delja je danes, pa vendar si moram zašiti krilo. V tednu
nimam časa. Bog mi ne bode štel tega greha.

Anica: Dajte meni, Katra, vam jaz zašijem.
(Hoče vzeti.)

Katra: Pusti! Zašijem že sama; lepo sicer ne
znam, toda zame bo že dobro. Nit mi vtakni v šivanko,
ker so moje oči že slabe.

Anica: Kakšno nit želite? Dolgo ali kratko?

Katra: Dolgo, da ne bodem vedno vtikala, ker
slabo vidim. Poglej v kuhinjo, da ne bode v loncih vzkli-
pelo. Vsaki čas morajo priti iz cerkve. (Anica odide.)
Dobra je Anica pa poštena! A kaj se hoče, ko je tako
prišlo. Ne bi ji bilo treba služiti, ko bi bili vsi ljudje po-

šteni na svetu. Spomniti se ne smem na prejšnje čase, ko smo bili še doma na Križavcih. Rajnka njena mati je bila dobra duša! Nesreča pa je hotela, da je kozolec pogorel in zidati je bilo treba novega. Denarja ni bilo ravno pri rokah; rajni si je izposodil pri Korenčanu. Prehladil se je bil pri gašenju, nakopal si bolezen, nazadnje umrl. Ostale smo same ženske! (Se zamisli.) To je čudno! Rajni ni nikoli povedal, koliko je bil Korenčanu dolžan! Nekega dne pride Korenčan v hišo ter pokaže pobotnico, da mu rajni dolguje pet tisoč kron. Pretil je s tožbo. Kako ga je Anična mati prosila, naj je ne podi iz hiše, naj se usmili nje in otroka. Zastonj je bila vsaka prošnja! Njemu je ostalo posestvo in vse, kar smo imeli. Mati ni mogla prenesti gorja in je umrla. Anico je vzela v hišo Korenčanka. Korenčan nima čistih rok. Toliko dolga tudi rajni ni mogel napraviti v

ti me ne more oče, vedno se jezi nad menoj! Še Rezika me je začela po strani gledati.

Katra. Vse vem, vse vidim in slišim. Tega bi nikdar ne bilo treba, ako bi bil Korenčan pravičen. Le potrpi, Anica, dolgo ne bode več tako. Jaz nekaj slutim in kar stara Katra slutí, se kmalu uresniči.

ČETRTI PRIZOR.

Prejšnji, Andrej in Jakob.

Jakob (ki vstopi z Andrejem): Tako mislim jaz, ki nisem, kakor veš, eden zadnjih. (Sedeta.)

Andrej: Meniš, da smo mi bajtarji? Posestvo imam, da mu ga ni para v devetih farah naokolu. Polen hlev živine, pa kakšne!

Jakob: (udari po mizi) Kaj meniš, da mi s krava-

Rihenberški telovadci.

enem letu! Prej ali slej se bode pravica izkazala. (Anica se vrne.) Anica, ali ni mati nikdar povedala, koliko je bil oče dolžan Korenčanu?

Anica: Sama ni vedela! Kolikor je zahteval Korenčan, pa ni bilo! To je mati vedno pripovedovala. Kolikor se spominjam, okrog pet sto kron je bilo dolga.

Katra. Tudi meni se tako dozdeva. Veš, Anica, meni se zdi, da nima Korenčan čistih rok.

Anica. Kako mislite to? (Sede.)

Katra: Tako-le mislim: Korenčan je na pobotnici iz pet sto napravil pet tisoč.

Anica: Vendar nama to nič ne pomaga. Doma tako nimave več. Oh kako lepo je bilo doma, kaj ne, Katra?

Katra: Ravno poprej sem premišljevala, kar solze so me polile.

Anica. Dokler je bila mati Korenčanka živa, mi ni bilo sile, a sedaj jih moram toliko preslišati: Kar vide-

mi orjemo na Visokem? Nekaj srebrnjakov tudi plesni v skrinji!

Andrej: Tudi na Lužah ni samo pajčevina; še je kakšen stotak zraven. (Proti Anici). Ti deklina, pojdi vni! Kaj tukaj postopaš? Meniš, da te bodem zastonj redil pri hiši? (Anica odide.)

Katra (jezno): Kaj ne dela cele dneve? Malo počitka si lahko privošči v nedeljo, ko vendar ni dela na polju.

Andrej: Jezik za zobe, kost stara brez zoba! K ognjišču pojdi k loncem. (Katra odide.)

Jakob: Kakor sem poprej rekel, Andrej, Visoko stoji na trdnih nogah.

Andrej: Meniš, da se na Lužah majajo?

Jakob: Moj Ivan je fant, da malo takšnih!

Andrej: Rezi ke nikomur ne ponujam. Rabim jo doma, gospodinj! kakor rajnka žena, dekle je kod lipa.

Jakob: Kaj je moj Ivan kruhjav?

Andrej: Ivan mi ugaja, ker ni vrtoglav fant.

Jakob: Priden je kakor mravlja, to ti rečem.

Andrej: Moje dekle tudi ne leži za pečjo.

Jakob? Vredna sta drug drugega! Posestvi združiva skupaj. To bode bogastvo! (Udari po mizi.) Kaj praviš, Andrej?

Andrej: Da, bogati smo! Pa pridita tja sredi tedna, da se zmenimo, potem napravimo ženitovanje.

Jakob (vstane): Pa prideva! (Si podasta roke.) Zdrav ostani! (Hoče iti. Režika vstopi.)

Sežanska narodna noša.

PETI PRIZOR.

Prejšnja, Režika.

Jakob: Režika, imaš kaj lešnikov?

Režika: Saj ni še Božič!

Jakob: Za potice, Režika, za potice!

Režika: Prazniki so že minuli, očetov god pa ne bo še ta teden.

Jakob: Z očetom sva se domenila, da prideš k nam na Visoko za gospodinjo!

Režika: Saj imate mater, ki Vam dobro gospodinja (poje:) Ne bom se možila na visoke gore, ne bodem nosila na glavci vode.

Andrej: Ha, ha, dobro ti je povedalo dekle.

Jakob: Ti bode že Ivan pomagal.

Režika: Maram zanj! Imam boljših, na vsaki prst pet! (Zbeži.)

Jakob: Ha, ha, okrcala me je deklina. (Odide.)

Andrej (ki vstane in gre do vrat): Pa ne pozabita priti! (Hodi po sobi.) Ivan ni napačen! Ako ga le bode hotela Režika? Ha, ha, hotela! Hrbet ji namažem s krepelcem. Tri posestva skupaj, to je nekaj vredno. (Sede.) Miru pa mi le ne da tukaj notri! Koliko svetih maš sem že plačal zanj. Po noči vedno sanjam o njem! Nocoj mi je celo pretel. Popraviti ne morem. Ne, za cel svet ne! Ko bi ljudje vedeli kako sem prišel do Križavčevega posestva. (Katra vstopi na tihem in posluša.) Korenčan slepar! Kako bi se vsi zgražali nad menoj! Kákšne govorice so takrat okolu po vasi krožile. No potem sem vzel Anico k sebi. Vsi sosedje so me hvallili. — Ptič pa si, Korenčan, celo sodnijo si prevaril. Tako dobro sem pripisal ničlo. Ha, ha, iz pet sto pet tisoč! (Se zamisli.) Ko bi me le tako ne grizla vest. (Vstane.) Nikjer nimam miru odtakrat, ko sem prisegel. (Hodi naglo po sobi.) Mislil sem, da bodeš počasi pozabil, toda ni mogoče. (Obstane.) In še to dekle imeti vedno pred očmi. Proč mora še danes! (Kliče:) Anica, Anica! (Katra pobegne.)

ŠESTI PRIZOR.

Prejšnji, Anica, pozneje Katra.

Anica (vstopivši): Kaj želite, oče?

Andrej: Deklina, dovolj časa si jedla moj kruh. Danes moraš proč.

Anica: Zakaj, oče?

Andrej: Ne vprašuj, dekle! Spravi svoje cape ter pojdi! Nočem te več videti.

Katra (vstopivši): Nočeš je več videti; ti volkoglad požrešni. Pognal si jo iz njene hiše! Sedaj, ko ti vest ne da miru, bi jo rad spravil izpred oči, da te ne bode pekel pogled na njo.

Andrej: Tiho! Burklja stara, kaj blebečeš!

Katra: Molčala naj bi, ko se godi dekletu velika krivica! Krivično si pridobil Križavčevo posestvo. Aničino mater pa si v grob spravil. Sodnijo si premotil ali Boga ne bodeš!

Andrej: Kaj praviš? Kdo ti je povedal. A a-a? (Jo hoče udariti.)

Katra: Le udari me, razbojnik (žugajoč)! Čakaj, zverina, pravica se bode izkazala. Vse pride na dan! Krivoprisežnik! (Anici:) Le pojdiva vun iz te hiše! Tu leži proklestvo radi krive prisege. (Jo prime za roko ter jo jokajočo odvede.)

SEDMI PRIZOR.

Prejšnji sam, pozneje pastir.

Andrej (ki sede obupano na stolico): Kaj bode iz tega? Kje je ženska izvedela! Ha, pravica se bode izkazala! Bogu ne uideš. Spoštovanega Korenčana bodo gnali orožniki vklenenega skozi vas! Ne — ne, tega ne dočaka nihče! (Vstane.) Vrat zavijem tej vražji ženski. (Strmi pred se.) Krivoprisežnik sem. Vse pride na dan. Deset let je, kar nosim ta ogenj v srcu. Korenčan v

ječi — radi krive prisega. Tat! Joj, kako to peče! (Se vrže na stolico ter se prime za prsi.) Moj Bog! Smrt! Pekel! Kako me je z vzdignjenimi rokami prosila! Ne, ne! Ubijem jo, nihče ne sme izvedeti. Raji se obesim. (Vstane.) K spovedi! Deset let je nisem že opravil. Kako je že bilo s tistim, ki je krivo prisegel? (Drži roko na čelu.) Ha, ha! Desnica se mu je posušila, da se ni mogel več prekrižati niti ob zadnji uri! — Pojdi od mene hudoba! Kako je že rekla rajnka Križavčevka? Ha, ha! Samo eno lopato zemlje bodeš imel dovolj. In še morilec naj postanem! Ubijem jo!

Pastir (vstopi): Oče! Pojdite južinat.

Andrej (strmi v njega): Kaj me gledaš? Kaj hočeš? (Pastir zbeži.) Ustrelil jo bodem. (Vzame samokres.) Jezik ji bodem zavezal na veke. (Zbeži.)

Zagrinjalo pade.

Goče pri Vipavi.

DRUGO DEJANJE.

Družinska soba na Visokem. Na levo in desno vrata, zadaj mrežasto okno. V kotu peč. Na sredi sobe miza s stoli. Po stenah starinske slike. V nedeljo popoldne.

PRVI PRIZOR.

Jakob sedi pri mizi kadeč iz pipe. Urša čita pri peči knjigo.

Jakob: Mati, veš kaj sem sedaj mislil?

Urša (ko zapre knjigo): Kaj?

Jakob: Kako je bilo takrat ko sem tebe snubil?

Urša: Kaj ti prihaja na misel?

Jakob: Trideset let je minulo od kar je bilo zadnje ženitovanje na Visokem. Letos mislimo zopet napraviti svatbo, kaj se ti zdi, mati?

Urša: Kakor hočeš!

Jakob: Postarala sva se, ti bolehaš že celo leto in potrebuješ pomočnice! Tudi jaz nisem več bogvedi kako trden. Ivan pa ima svojih štiri in dvajset let. Vesel sem ga. Priden je in delaven. Visokega ne bode zapra-

vil. Znal si bode še pridobiti! Prvi vstane, zadnji gre spat. Nikdar ne ponočuje. Nevesta praznih rok ne sme na Visoko! Take kmetije ni v dolini kakor je naša, razven Korenčanove. Ko si ti prišla k hiši, je bilo samo osem repov v hlevu, sedaj jih je dvakrat toliko in dva konja. Hišo sem prezidal, nov hlev napravil, polja nakupil. Lahko mu bode kmetovati, ako bo pameten in bo mene poslušal.

Urša: Pokoren je Ivan. Nimam mu kaj reči. Spoštuje nas!

Jakob: Izbral sem mu pametno in bogato nevesto.

Urša: Ako nima Ivan že kaj izbranega!

Jakob: Ne verjamem. Ivan je pameten in ve, da si ne bilo očetu prav, ako bi po svoje izbiral.

Urša: Kje pa misliš snubiti?

Jakob: Ugani, stara?

Urša: Lejga dedca! Ljubi se ti uganjati z menoj burke.

Jakob: Na Lužah bomo snubili!

Urša: Pri Korenčanu?

Jakob: Da, pri Korenčanu. Imajo dekle, ki je pripravno za našega Ivana.

Urša: Ako jo bode le maral.

Jakob: Ha, ha! Kdo bo njega vprašal! Boga naj zahvali do komolcev, da dobi takšno pridno ženo. Dal sem besedo, da pridemo še ta teden snubit. Ali ti ni po volji?

Urša: Meni je prav, ako bode le tudi Ivan zadovoljen.

Jakob: Upam, da toliko pameti ima, da se ne bode branil neveste, ki sem mu jo izbral. Ravnal bo po moji volji. Za Visoko ni vsaka.

Urša: Ne bahaj se toliko, da se ti ne bode še vtevalo.

DRUGI PRIZOR.

Prejšnja, Ivan.

Ivan (vstopi po nedeljsko opravljen): Jutri, oče, ako bode lepo vreme, lahko zvozimo tiste hlode iz gozda na žago.

Jakob: Je še čas zato. Bomo vozili kdaj pozneje, ko bode več časa zato.

Ivan: Kakor vam je drago, oče! (Sede.)

Jakob (resno): Poslušaj, Ivan! Jaz in mati se starava, vsaki dan naju lahko Bog pokliče. Posebno mati je vsaki dan bolj slabotna in potrebna pomočnice. Z materjo sva ti spravila skupaj lepo kmetijo, na katero si lahko ponosen.

Ivan: Do sedaj sem vas vedno poslušal.

Jakob: Upam, da me bodeš tudi sedaj, ko gre za tvojo srečo.

Ivan: Za mojo srečo? Kaj pa mislite, oče!

Jakob: Štiri in dvajset let imaš. Star si dovolj, razumem tudi, oženiti se moraš.

Ivan: Za ženitev je še čas. Ali ste se že naveličal gospodariti?

Jakob: Nudi se ti lepa prilika. Govoril sem že s Korenčanom, snubit bova šla.

Ivan: H. Korenčanu na Luže?

Jakob: Reziko sem ti namenil za ženo.

Ivan: Reziko Korenčanovo?

Jakob: To je dekle zate! Bogata je, imela bo celo posestvo.

Ivan: Oče, iz te moke ne bo kruha!

Jakob: Zakaj ne? Ali ti ne ugaja?

Ivan: Prav nič! Ta prevzetnica!

Jakob: Kako to, da ne?

Ivan: Rezika ni zame.

Jakob: Ivan na glavo si padel. Tako bogate neveste ne dobiš nikjer. Marsikdo bi si obliznil prste, ako bi jo udobil.

Ivan: Jaz je ne maram, oče!

Jakob: Zakaj ne? Ne jezi me, sin!

Ivan: Je nimam rad. Je ne morem vzeti.

Jakob: Ha, ha, lepa je ta! Misliš da bodeš od ljubezni živel, kakor se v knjigah čita? Ne boji trapast, primi srečo za roge z obema rokama. Zdaj se ti ponuja. (Bolj resno.) Kdor ima denar, je mož, kdor ga nima, je siromak. Katera je tista, ki ti je zmešala glavo? (Ivan v zadregi.) Ali se bojiš povedati?

Ivan: Anica Križavčeva! Ta ali nobena!

Jakob: Tisto mevžo, bledolično Korenčanovo dekle? Misliš sem, da si pametnejši, kakor si.

Ivan: Kakor sem rekel, oče! (Vstane.)

Jakob (jezno): Čakaj, ti seme nepokorno! Ti tutka zmočena, ki ne vidiš dalje nego ped pred nosom! Še kesal se bodeš!

Ivan: Za Anico nikdar.

Jakob: Meni bodeš pokoren! Reziko bodeš vzeti.

Ivan: Ko pa vidite, oče, da je ne maram.

Jakob: Nočeš sam sebi dobro, tako reci!

Urša: Očeta poslušaj, Ivan! Dobro ti hoče. Saj Rezika vendar ni napačno dekle.

Ivan: Rad bi vama ustregel, ker pa nočem postati nesrečen z Reziko — je ne maram.

Jakob: Kakšna sreča te čaka z Anico! Te beračice ne maram v hišo.

Ivan: Anica ni beračica. Ako je uboga, ni sama kriva.

Jakob: Zadnjič ti rečem, Ivan, imej pamet. Pomisli, Rezika ima veliko posestvo.

Ivan: Lepo vas prosim oče, ne silite mi Rezike.

Jakob (vstane): Ti! Ti misliš, da bode po tvojem! Nikdar! Zapomni si! Berači se ne bodo šopirili na Visokem. Dal sem besedo Korenčanu, da bomo snubili še ta teden. Reziko boš vzel in nobene druge.

Ivan: Raji pustim Visoko kakor Anico!

Jakob: Ivan, ne spravljal me v sramoto. Dal sem besedo. Pristavec ni še nikdar umaknil besede, tudi je ne bode. Raji naj vse skupaj vrag pobere. Komu sem na kup grabil in se mučil celo življenje, da se bodo sedaj berači usedali k polni mizi.

Ivan: Križavčevi so bili bogati; Anica ni beračica.

Jakob: Vlačuga je, ki ti je pamet zmešala. Rada bi se lepo usedla na Visoko.

Ivan: Oče!

Jakob: Kaj, grozil mi bodeš? Vinarja ne dobiš od mene, ako vzameš Anico. Raji vse zažgem in zapijem! (Razjarjen.) Odloči se, Reziko ali —

Ivan: Od hiše, hočete reči. Z Bogom, oče, z Bogom, mati! (Odide.)

Urša (vstane): Ti brezsrčna zverina! Nisi oče, ampak trmasta žival. (Joče.) Kamen imaš mesto srcá. Lastno kri podiš od hiše, ker ni po tvojem. Ko pa vidiš, da ne mara Rezike, ki mu jo ti vsiljuješ. Izbral si je po srcu, da bi srečno živel. Volk požrešni, nimaš nikoli dovolj denarja! Raji vidiš lastnega otroka nesrečnega, samo da imaš polno skrinjo srebrnjakov. Judež, s tem si še hujši od Judeža, ko prodajaš lastno kri.

Jakob: Molči!

Urša: Dovolj sem molčala in prenašala tvojo surovost in lakomnost! Sedaj ne morem več, ko gre za otrokovo srečo. Bog ve, kam je šel Ivan. (Joče.)

Jakob: Pa še ti pojdi za njim!

Urša: Grem, pa ne pridem več nazaj. (Odide.)

Jakob: Oba pojdit! (Sede ter si podpre glavo.) Kar si vtepe v glavo, misli, da mora njegova biti! Naj gre po svetu, izvedel bo, kaj se pravi pri drugih ljudeh kruh jesti. Dokler bo mihal ta mežinec, se bode na Visokem plesalo, kakor bom jaz godel. Kaj neki ga je zmotilo, da se je zagledal v to punčaro. Tako sem jezen! Ravno prej sem mislil, kako bi bilo lepo, ko bi se obe kmetiji združili. A sedaj ta sramota! Dal sem besedo, ki jo bom moral sedaj preklicati. Korenčan se mi bode smejal. Le čakaj, tutka, bodeš že prosil očeta.

TRETJI PRIZOR.

Prejšnji, Meta, pozneje Matija.

Meta (vstopi): Kje je mati, oče?

Jakob (jezno): Iskat je pojdi!

Meta: Kam je šla mati?

Jakob: Da bi te! Zunaj je na vrtu ali v hlevu.

Meta: Saj sem jo že iskala. (Odide.)

Matija (vstopi): Oče, kaj bomo jutri delali? (Se-
de na konec mize.) Bomo tiste hlode vozili?

Jakob: Kar hočete. (Gleda mrko pred se.)

Matija: Hencano bodi, kaj ga je neki ujezilo?

ČETRTI PRIZOR.

Prejšnja, Meta, pastir.

Meta (ki prinese južino in jo postavi na mizo. Pastir prinese žlice in sede zraven Matije): Zajmite, oče, dokler je še gorko! (Pastirju): Prekrižaj se, nikdar se ne bodeš navadil po krščansko jesti.

Meta: Kam pa greste, mati?

Urša: Za Ivanom!

Meta: Kam pa je šel Ivan?

Urša: Oče ga je zapodil od hiše. (Odide.)

Meta (vstane): Križ božji! (Gre za njo.)

Pastir: Mati je šla od hiše. (Joka v klobuk.)

Matija (vrže žlico na mizo): A tako!

Zagrinjalo pade.

TRETJE DEJANJE.

Sobica v Katrini koči. Na desni okno, skrinja in mizica. Na levi in v ozadju vrata.

PRVI PRIZOR.

Katra sedi na skrinji za kolovratom in prede. Anica šiva pri oknu.

Katra: Ivana ni še domov! Služi v mestu. Mati ga išče.

Anica: Ubogi Ivan, koliko jih mora prestati!

Idrijski telovadci.

Matija: Po očetu se je vrgel. Njegov oče se je ogibal cerkve kakor vrag križa.

Meta: Kje je pa Ivan?

Matija: Saj res! Vedno je bil prvi pri mizi in odšel prvi od skleda.

Meta (pastirju): Kako zajemaš? Po mizi stresaš, da se bodo muhe pasle.

Pastir: Saj nisem nalašč.

Matija: Roka se mu trese kakor starim ljudem.

Meta: Matere tudi še ni. Oče, kje je pa mati in Ivan?

(Jakob vstane, zagodrnja ter odide.)

Matija: To so nasajeni danes! Takšnega nisem videl že dolgo let.

Meta: Sam Bog ve, kaj ga je danes prijelo.

PETI PRIZOR.

Prejšnji, Urša.

Urša (vstopi vsa objokana v praznje oblečena): Meta, skrbi za očeta!

Katra: Zvest ti je! Raji je pustil kmetijo kakor tebe.

Anica: Saj sem mu pravila, naj me pusti in si poišče drugo bogatejšo nevesto ter naj sluša očeta.

Katra: Včeraj je šel oče iskat matere v mesto. Ostala je pri sorodnikih, nekaj je zbolela na potu. Tako mi je pripovedovala Meta.

Anica: Uboga mati! Tudi tega sem jaz kriva.

Katra: Kriva je samo očetova trma in pohlep po denarju. Tak je kakor Korenčan, ki je radi pohlepnosti krivo prisegel, tvojo mater v grob spravil, tebe pa po svetu pognal, a božji pravičnosti ne bode pet odnesel.

Anica: Da bi se vsaj spokoril.

Katra: Pijavka grda! Kako pobožno je molil v prvem stolu in bral iz mašne knjige. Dedec obriti!

Prejšnji, Meta.

Meta (vstopi z košem v roki): Dober dan! Tukaj sem nekaj prinesla! (Postavi na mizo.)

Katra: Kaj pa dobrega?

Meta: Mati je poslala!

Katra: Kaj je Urša že doma?

Anica: In Ivan tudi?

Meta: Ne. Sama je prišla z očetom domov!

Ivan ni hotel iti, dokler mu oče ne dovoli vzeti Anice.
(Protí Anici:) Pozdrave ti pošlila.

Anica: Hvala, Meta!

Katra: Kaj pa pravi oče?

Meta (smeja se): Grdo se drži, molči, zamišljeno tava okrog hiše ter venomer godrnja. Pri kosilu je po navadi čakal Ivana, ko se je spomnil, da ga ni, je molče vstal od mize ter šel vun. Mati se po strani smeje. Pravi, da ga bode že trma pustila. Potem je zapregel ter šel po Ivana.

Katra: Rad ga ima Ivana!

Meta: Pa še kako! Vedno se ponaša z njim: Moj Ivan!

Anica: Da bi se le srečno končalo.

Katra: Vse pojde po sreči! Kar si te dni preveč jokala, se bodeš pa sedaj laže smejala. Privoščim ti.

Meta: Naša mati te ima rada. Komaj te pričakuje na Visoko.

Anica: Mati je res dobra! Skušala ji bom s hvaležnostjo vse povrniti.

Meta: Moram iti, ker imamo vse polno dela. (Odide.)

Katra: Hvala, Meta! Pozdravi mater! Vidiš Anica, Bog svojih ne zapusti.

Anica: Kako sem vesela! (Vstane.) Le to mi greni veselje, da ne bo moje matere zraven.

Katra: V nebesih se bo veselila tvoje sreče.

Anica: Teči moram za Meto, ker jej imam nekaj povedati! (Odide.)

Katra: Hvala Bogu, vse se je na dobro obrnilo! (Vstane.) Še na Korenčana nisem več jezna. (Vzame koš ter odide.)

TRETJI PRIZOR.

Andrej, pozneje Katra.

Andrej (vstopi, gleda prestrašeno okolu sebe z obupanim obrazom in s samokresom v roki): Ha, ha, tukaj mora biti! Ustrelim jo! (Sede počasi.) Nihče ne sme vedeti, kaj sem naredil. Kako mi šumi po glavi! (Se prime za glavo.) Hudoba, nisem še tvoj! Ha, ha! Molitev ne pomaga nič več — pogubljen bom! Kam je šla starka? Gobec ji bom zavezal na veke. (Strmi pred se.) Izdala me je. (Plane po koncu.) Kako me duši v prsih — moj Bog! (Sede.) Ne! — Ne! Korenčana ne boste potlačili. Vrag, pomagaj mi, saj sem tvoj že deset let! (Se slišijo stopinje.) Orožniki gredo po mene. (Strmi v vrata.)

Katra (vstopi): Vi, Korenčan!

Andrej: Čakaj, sedaj mi ne uideš več! (Katra beži do vrat.)

Andrej (ustreli): Tu imaš! Ha, ha. (Zbeži. Katra pade tako, da je ni videti na odru.)

ČETRTI PRIZOR.

Ivan, Anica.

Ivan in Anica (vstopita, držeč se za roke): Ali mi veruješ sedaj? Ostal sem mož beseda, kakor sem ti obljubil v nedeljo. Rajši bi bil pustil Visoko!

Anica: Povej mi, kako sta se z očetom pobotala?

Ivan: Oče je rekel: Domov pojdi, Ivan! Jaz pa: Obljubite mi Anico, pa grem.

Anica: Kaj je nato rekel oče?

Ivan: Bomo pa snubili, je dejal in šli smo. (Se zasliši ječanje.)

Anica: Kdo neki stoka? (Gre pogledati.) Ivan, Ivan. Katra leži na tleh in umira. Ojoj! (Joče.)

Ivan: Ni mogoče! (Gre za njo.)

PETI PRIZOR.

Prejšnja, Katra, pozneje Jakob.

(Anica in Ivan prineseta Katro ter jo posedeta na skrinjo.)

Anica: Moj Bog! Kako se je to zgodilo? Poglej, Ivan. Katra krvavi.

Ivan: Ranjena je!

Katra (počasi govoreč): Ustreljena sem. Bog mu odpusti! Umrla bom.

Anica: Križeva dolina! Kdo vas je? Jaz sem slišala strel.

Katra: Korenčan!

Ivan in Anica (začudeno): Korenčan!

Katra: Da, Andrej! Bal se je, da ga bom izdala radi krive prisege. (Ivan in Anica se pogledata.)

Jakob (vstopi): Kaj pa imate?

Ivan: Oče Korenčan je ustrelil Katro.

Jakob: Korenčan, praviš! Kako, kje?

Ivan: Bal se je, da ga bode Katra izdala radi krive prisege.

Jakob: Ali ti je mogoče govoriti, Katra?

Katra (govori pretrgano): Poslušaj, Jakob! Sama sem slišala, kako je Korenčan govoril sam seboj, da je določil ničlo in zraven krivo prisegel radi Križavčevega dolga.

Jakob: Za Božjo voljo!

Katra: Nesite me na posteljo!

(Jakob in Ivan jo neseta vun. Anica gre za njima jokajoč.)

ŠESTI PRIZOR.

Andrej (ki vstopi brez klobuka in s samokresom): Ubil sem jo! Ha, ha, sedaj naj me le ovadi! (Sede počasi.) Kmalu bodo orožniki tukaj. (Krohota se.) Hudoba! Še sem Korenčan. Kdo mi more kaj? Svatho bomo napravili — (Strmi pred se.) Ste vsi tukaj? Ha, ha, koliko vas je? (Poskuša prekrizati se s desnico, a ne more.) Kako me peče tu notri! (Si trga obleko.) Moja Režika — moja kmetija — moj denar! (Smejoč se:) Kako se režijo hudobe! Je že čas! Ha, ha, krivoprisežnik!

Izidal sem ga kakor Judež — sveče so gorele! Že gorim! (Odveže pas od hlač in zbeži. Jakob vstopi pri zadnjih besedah na oder ter steče za njim.)

SEDMI PRIZOR.

Ivan, Anica.

Anica (vstopi z Ivanom): Vsa se tresem! Katra bo umrla.

Ivan: Katra ne bo umrla. Ni hudo ranjena. Ozdravela bode.

Anica: Jaz se tako bojim.

Ivan: Ne boj se! Tako je božja volja, da je prišla na dan Korenčanova sleparija in kriva prisega.

Anica: Uboga moja mati, koliko je morala prestatí. (Joče.)

Ivan: Ne jokaj!

Anica: Ne morem se zdržati solz, ko se spomnim matere, ki je toliko jokala in žalovala po očetu.

Anica: Grozno je, kar pripovedujete, oče!

Jakob: Zunaj pred kočo se mi je izgubil med grmovje, kar zaslišim strel in ko pridem na stezo, ga zagledam v krvi na tleh. Bil je takoj mrtev.

Ivan: To je plačilo za krivo prisego in lakomnost.

Jakob: Kaj sem doživel! Prijatelja sva bila, a nikdar se ni niti z besedico izdal, kaj ga teží.

Anica: Zadnje čase se je res čudno obnašal. Zamisljeno je postajal ter zrl pred se. Mene se je ogibal.

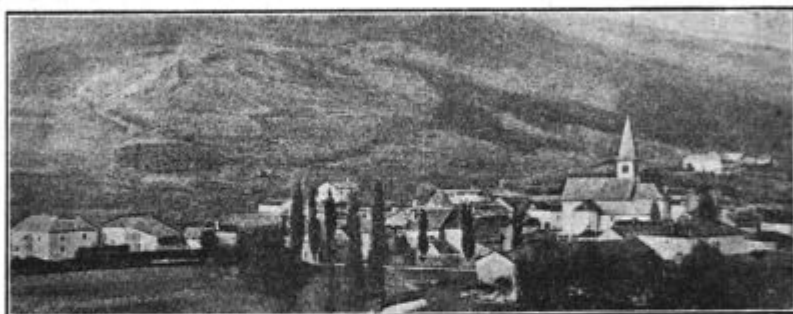
Ivan: Vest ga je pekla!

Anica: Uboga Rezika, kako se mi smíli.

Ivan: Meni tudi! Sama je ostala, niti ne sluti, kakšna nesreča jo je zadela.

Anica: Pomílovanja vredna sirota!

Jakob: Usmíljenja in tolažbe potrebna! (Vstane.) Grem na Luže, da uredim vse potrebno za pogreb.

Št. Vid pri Vipavi.

Ivan: Ne misli na preteklost.

Anica: Še vedno se spominjam, kako je bilo ta čas, ko nam je kozolec pogorel, kako se je oče trudil, kako so se sosedje trudili, da bi pogasili ogenj, a bilo je zaman, kozolec je zgorel do tal. Od takrat je oče hiral. Malo časa sve bili potem z materjo doma na Križavcih. Na dražbi nam je bilo vse prodano, kupil je Korenčan.

Ivan: In po krivici, kakor je Katra izpovedala, le s krivo prisego je dosegel to Korenčan. Polaknil se je lepe Vaše domačije, mislil si je: oče je umrl, drug pa tako nihče ne ve, koliko je dolga.

OSMI PRIZOR.

Prejšnja, Jakob, pozneje pastir.

Jakob (vstopivši ves preplašen): Prepozno sem prišel, čeravno sem hitel na vso moč. (Sede.)

Ivan: Kaj pa vam je oče?

Jakob: Korenčan se je ustrelil! Strašna smrt, grozno ga je videti.

Ivan in Anica: Ustrelil se je? Kje?

Jakob: Ob stezi mej grmovjem! Kdo bi si bil mislil kaj takšnega o Korenčanu.

(Proti Anici.) Ti pojdi spet k Reziki in ostani pri njej, dokler se razmere ne spremenijo.

Anica: Z veseljem grem k Reziki! Tolažila jo bodem, da bo laže prenesla gorje, ki jo je zadelo.

Jakob: Ta čas vzamemo Katro na Visoko v oskrbo!

Ivan: Kar pojdi, draga Anica z očetom! (Hočeta oditi.)

Pastir (prileti v sobo in se skriva v kot): Ojoj, kaj sem videl! Oče je mrtev! Uboga naša Rezika!

Anica: Kje je Rezika?

Pastir: Tam, tam! Pri hrastu! Nesla sva kosilo na senožet, kar zagledava očeta na tleh! Ojoj, kako Rezika joka!

Ivan in Anica: Tecimo k Reziki! (Bežita.)

DEVETI PRIZOR.

Jakob sam.

Jakob: Oj lakomnost, lakomnost! Kam privedeš človeka! Pač resnične besede Gospodove, da laže pride kamela skoz uho šivanke, kakor bogatin v nebeško kraljestvo.

Zagrinjalo pade.

ZAPUŠČENA MATI.

Po vrsti odhajali so...,
 razdala otrokom sem vse:
 denar in radost,
 za zadnjega le še samó
 imela poljub sem in solzno oko... —
 Kdo nov si moj gost?
 Skoz okno edino v podstrešji
 — beda zvedavo me gleda...

Oj, bodi ti hvala,
 da si počakala.
 doslej, ko sem sama ostala!...
 Zdaj zdaj se še vrata odpró:
 kako koprnim vsa za belo ženó,
 saj ona bo zadnja — v mojih gostéh
 in zanjo še hranim jaz — zadnji nasmeh...
 Fran Tratnik.

Grad Zemona pri Vipavi.

ROMARJI TOPOLI.

FEDERICO ROSSI.

Pa kam gredó mi romarji topoli
 po dva in dva zamišljena, drhteča?
 Tako spreved redovnikov se sreča.
 Vsi suhi ko menihi
 gredó naprej v daljavo
 polagoma in tihi
 in slednji sklonjen moli.

Pa kam gredó mi romarji topoli?

Široka cesta se med njimi oža
 in kakor nada jim v daljavi gine
 in ne vedo ji romarji daljine.

Ko vzpnó spet mračne glave,
 kaj pred očmi je v dalji?
 Bel otok iz nižave
 kipi, ga soj obkroža.

Široka cesta se med njimi oža.

V srpanskem žaru žgočem vsi ožgani,
 oblečeni v zeleno-svetle halje,
 kam romajo topoli? Dalje, dalje!

In solnce žarno-vroče

žari po vsej poljani.
 Družice spremljajoče
 so sence jim ob strani,
 ko so v srpanskem žaru vsi ožgani.

Počitka ni, ko zemljo mrak ogrne
 in svetli ščip med zvezdami ne plava;
 počasneje gredó in halja je rjava.

In v manjšem se sijaju
 pod zvezdami otoček
 na istem kaže kraju
 iznad gladine črne
 popotnikom, ko zemljo mrak ogrne.

Ko sveto jutro zazvoni okoli
 v zvonikih, koder hodijo, ob strani,
 v molitev glave sklonijo udani.

Gredó vsi onemeli
 in prvi so med njimi
 v azurni že deželi,
 ko zadnji sklonjen moli.

Pa kam gredó mi romarji topoli?

Prevel Jos. Jurca,

Nje brat je bil v vojni zaklan,
nje tast leži smrtno bolan,
nje mož bil ubit na borišči,
doma kup otrok jej ihti,
za mamico v gladu kriči —

pa ona: na smeh in v slasteh na plesišči
z vojaki se strastna lovi.
Človek bi jo — ne sunil
— pljunil!

Dr. J. M. Kržišnik.

NA SVETOGORSKI CESTI.

Pri znamenju, ki bilo s križci romarjev nekda je vse
(zastrto,
»odpustke« trgam za spomin: prelita kri je bratov jih
(rodila.
Procesija nad mano, od Marije da bi milost izprosila,
po ostrem kamnju bosa, glej, v svetišče gre odprto.

Smo romarji; v procesijo neskončno po osodi razvr-
(ščeni:
po ostrem kamnju romamo v svetišče do pravice vseh
(češčene:
— Oltar podrt je —: iščejo oči zastoj jo v solzah na-
močene.

Spomine nanjo utrgane, o bratje, dajmo deci v težkih
(dneh rojeni!

Peter Butkovič.

VEČERNA MOLITEV.

Že pada svilen pajčolan
na njive, na gozde, ravnine
in pisane loke, doline
zagrinja neskončnosti dlan.

Še zadnji nam solnce pošilja pozdrav
tam izza meglenih gorá,
trak svetli kipi, hiti do neba,
ko božji je prst sredi temnih dobav.

Iz vekov v veke dviga se molitev —
drhté, ko mlado listje v temnem gaju,
dehté, ko rož stolistnih vonj presladki,
ihté, ko spev slavuljev v cvetnem maju...

In hrepenenje večnosti nam v srcu vstaja...

Večni, glej!

K Tebi hrepenenje naših src hiti:
Temno drevje poje Ti zahvalni spev,
zadnja zarja na obzorju se iskri
kot kadila zlatega odsev:

Vse v molitvi se žari in Te časti
v srcih tajna večnosti gori....

Večnost, stoj, hip le postoj!

Kakor dim srebrn, ki nad vasjo se vije,
kako mesečina, ki nad jezerom se lije,
prošenj naših podrtava soj.

Glej roké iztegnene!

Misli trudne vse in ves naš up,
želje vroče, vsak zdihljaj gorjup,
nudijo dlani ožuljene:

Večnost, stoj in nanje se ozri!

Trudno lega mrak na polje in dobrave,
glava težka od skrbi skelečih klone,
motni blesk že za gorami tone,
noč pozdravlja nas trpine: Ave...

Ivo Vadjal.

Idrijska narodna noša.

PESEM IRCEV.

V nas je še moč.

Ni strla nevihte nas divja noč,
ne strele ognjene še plamen vroč,
ne ostri meč.

Skozi vihar
na levo je bran in na desno udar;
oči pa srdite: njih ognja žar
nam kaže pot.

Kmalu bo dan
ves v solnca gorkoto mehko obdan,
za pravdo z nebes nam pečat je dan:
ž njim, bratje, v boj!

Peter Butkovič.

PRAVICA.

Hodila sta vkup v šolo,
 Bilá si približno jednaka.
 Ko vojna shrumela je, vzeta
 Bila sta oba za vojaka.

Izlizal »z dobavljanjem vojnim«
 Se skoraj »umni« je Pavel.
 A Peter ni »znan« pa je v boj šel,
 Se trudil in bil in krvável.

Ob mastnih dobičkih je Pavel
 Bogátel i v sladnosti živel,
 A Peter sestradan in žejen
 Ob divjih naporih je sivel.

Cel grad privojskával je Pavel
 In zlato svetinjo dobil.
 A Peter ob mukah neznanskih
 Ubit je — kdo ve kje — bil.

Dr. J. M. Kržišnik.

Mesto Postojna.

PRIMORCI!

Našo kri smo po svetu sejali,
 Potlej smo dejali:
 Bomo nove češnje zobali,
 z novim vinom šumečim napili zdravico.

In ko smo prišli kozarec v desnico,
 napili vam — kje solze so bile,
 ki so se grenke nam v kupo nalile,
 besedo udušile!

France Bevk.

Uhod v postojnsko jamo.

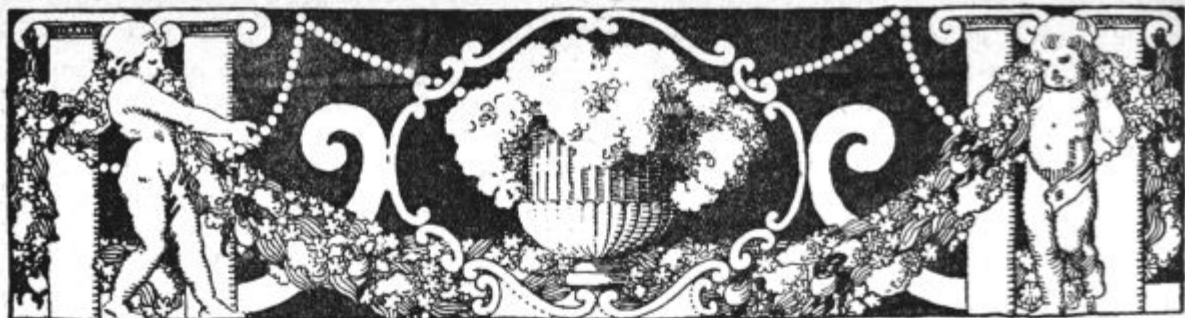
SV. MIKLAVŽU.

Nikolaj,
 prinesi kaj!
 Daj igrač,
 rumen kolač,
 daj potic,

veselih lic!
 Nikolaj,
 prinesi raj!
 Ti otrok
 razumeš stok:

njih želje —
 te vesele.
 Nikolaj,
 prinesi raj!

Srečko.

ČASOPIS. DR. EGIDIJ.

rapalski pogodbi smo poročali že v lanskem Koledarju. Ko je Italija hotela izpolniti to pogodbo, se je D'Annunzio uprl in zasedel otoka Krk in Rab. Italijanska vlada je odredila blokado reškega vladarstva, toda nič manj ko štiri vojne ladje so dezertirale in odšle k D'Annunziju.

Poveljnik čet v Julijski Benečiji general Caviglia je dal v imenu italijanske vlade reškemu regentstvu ultimatum, da mora izprazniti vse otoke, školje in kraje, ki jih določa rapalska pogodba Jugoslaviji in sicer da mora odgovoriti do 18. ure dne 21. dec. 1920. D'Annunzio pa je proglasil v vsej reški državi od polnoči dne 21. dec. 1920 vojno stanje nasproti Italiji. Dne 29. dec. se je D'Annunzio po kratkih bojih vdal generalu Cavigliji sprejemši vse določene pogoje glede Reke in reške države, kakor je bilo skleneno v rapalski pogodbi.

D'Annunzijeve legionarji so začeli zapuščati reško državo dne 4. januarja 1921. Do 12. jan. so bili Krk, Rab in školj sv. Marka izpraznjeni. Italija je potem izpraznila Logatec in Kastav. Krk in Kastav je Jugoslavija zvezala s Hrvatsko, dočim je bil Rab pridružen Dalmaciji. Dne 15. junija je Italija začela izpraznjevati šibeniški okraj.

Tudi bolgarski narod je sklenil »mir.« Bolgarski poslanec Stambulinski, ki ga je spremljal Stenčev, je dne 27. nov. 1920 podpisal v imenu Bolgarije mirovno pogodbo z entento. Bolgarija je izgubila dohod k egejskemu morju, kar je zanjo velik udarec.

V Rusiji trajajo zmešnjave, nemiri, upori in revolucije dalje. Prava revolucija se ni niti še začela. Nesrečni ruski narod je sedaj v krempljih judovskih komunistov in ljudskih sleparjev, ki ga izkoriščajo obetajoč mu nemogočih reči.

Sovijetska vlada je izdala meseca decembra 1920 dekret, s katerim se štrajki prepovedujejo. Štrajkujoči izgube pravico do redne prehrane in se zaprejo v taborišča. S tem je svoboda delavstva precej omejena in delavstvu odvzeto glavno orožje proti izkoriščevalcem.

Svet ljudskih komisarjev v Moskvi je sklenil tudi, da se bodo inozemskim tvrdkam podeljevale koncesije za razne obrti po načinu, kakor se podeljujejo v Evropi. Stavili so sicer pogoje za varstvo delavstva, a sovijska vlada se zavezuje, da ne bo takih podjetij in tvornic niti socializirala niti rekvirirala niti konfiscirala. Oddati hočejo koncesionarjem 74 milijonov ha gozdov, ki leže ob plovnihih rekah v Sibiriji. Začetkom 1921 je osmi kongres sovijetov v Moskvi sklenil, da mora vsak kmet vsako leto po predpisih obdelati določeno površino zemlje in da mora vse pridelke, ki jih sam ne bo potreboval, izročiti državi za določeno ceno. Proti temu sklepu je po celi Rusiji nastala pravcata revolucija. Ljenu se je zbal in je na desetem kongresu predlagal, naj se določbe osmega kongresa preključijo, čeprav je to velika opasnost za dragocene pridobitve revolucije. Kmetom so pustili male kmetije in jim naložili davek, ki naj ga plačujejo v žitnih pridelkih. V ostalem pa so kmetje prosti kakor sploh v evropskih državah. Odprava zasebne lastnine se je izkazala nemogoča vsaj za sedaj in, kolikor poznamo človeško naravo, brez dvojbe za vse čase.

Od dne 15. do 21. januarja 1921 je v Livornu zborovala **italijanska socialistična stranka** (17. soc. shod), ki je bila dotlej edina. Na koncu zborovanja je bilo trojno programatično glasovanje: 1. Ali naj stranka pristopi k tretji moskovski komunistični (bolševiški) stranki, ki ima Ljenu na čelu in ali naj se reformisti (Turatovci) takoj izključijo iz stranke? Za ta predlog je glasovalo nad 59.000 članov. 2. Ali naj stranka pristopi k tretji internacionali ne da bi se izključili reformisti. Za ta predlog je glasovalo nad 98.000 članov. 3. Ali naj stranka sprejme menševiški ali reformistični program? Za ta predlog je glasovalo nekaj nad 14.000 članov. Stranka se je po glasovanju takoj razcepila v dve struji: komunistično (radikalno) in socialistično.

Pariška konferenca je znova zborovala od dne 24. januarja 1921 dalje. Može, ki se shajajo, pripravljajo z različnimi skrbno sestavljenimi pogodbami in določbami novo svetovno vojsko v doglednem času. Pred vsem bi Francija rada Nemčijo popolnoma slekla, ker se je še vedno boji. Potem so gospodje bili mnenja, da Fran-

cija, Anglija in Italija ne morejo sami pomagati Nemški Avstriji in da je avstrijsko vprašanje svetovno vprašanje.

Dne 21. februarja 1921 so se »ententariji« spet zbrali in sicer v Londonu. Naložili so Nemčiji vojnega plačila 240 milijard v zlatu, ki naj jih plača v 42 letnih obrokih in poleg tega 12% od nemškega izvoza. Nemčija je te lepe predloge dne 7. marca odbila. Nastala je velika politična kriza. Toda »ententariji« se niso šali. Zasedli so z vojaštvom nemške industrijske kraje Duisburg, Düsseldorf in Ruhrort in so zapretili, da poidejo še dalje. Nemčija se je sicer še nekoliko obotavljala, a je morala koncem koncev vendarle ugrizniti v prekislo jabolko. Dne 2. maja so se gospodje »ententariji« spet zbrali v Londonu in napravili zadnji pritisk na Nemčijo, ki se je morala ukloniti. Plen so si tako-le razdelili:

Francija dobi . . .	52 %	Belgija dobi . . .	8 %
Anglija „ . . .	22 %	Japonska „ . . .	0.75 %
Italija „ . . .	10 %	Portugalska „ . . .	0.75 %
Grška, Romunska in Jugoslavija dobi . . .	6.05 %		

Dne 4. aprila je začela zborovati konferenca v Rimu, katere so se udeležili zastopniki držav, ki so dobile kako pokrajino bivše Avstro-Ogrske.

Dne 17. aprila so začela v Belgradu gospodarska pogajanja mej Italijo in Jugoslavijo. Ta pogajanja zadevajo na velike težave.

Velik dogodek za Italijo so bile nove volitve v rimski državni zbor dne 15. maja. Ministrski predsednik Giolitti je bil razpustil državni zbor, mesto da bi bil sam odstopil, a so ga nove volitve prepričale, da ne bo mogel v Italiji nihče več vladati s kakim »blokom« ali pa fašizmom. Fašizem ni uspel in kdor ga je organiziral in oborožil, bo moral dati še račun. Opozicija v parlamentu bo sedaj bolj številna in močnejša.

Jugoslovenska narodna stranka je dobila ob državnoborskih volitvah na Goriškem 4 poslance: Dr. Josip Wilfan, Virgilij Šček, Dr. Karel Podgornik in Jos. Lavrenčič. Za to stranko, ki je imela znak lipove vejice, je glasovalo 34.639 volivcev. Izvoljen je bil od komunistične stranke tudi Tuntar z 10.111 glasovi. Socialistična stranka je dobila 4.290 glasov, ital. blok 4.743, ital. ljudska stranka 2.526, republikanska pa 1408 glasov. V Istri in v Trstu so se volitve godile na način, ki ga Evropa ni še videla. Požigali so Jugoslovenom hiše in cele vasi, streljali na naše ljudi s samokresi in s puškami, metali bombe itd. Najhujše so ravnali s č. duhovščino, slovensko in hrvatsko. Tržaški škof Bartolomasi je povzdignil proti temu ravnanju glas v posebnem pastirskem pismu. Hkrati se je pritožil o teh grozovitostih pri sv. Očetu. Ko je sv. Oče izvedel o tem, je odgovoril tržaškemu škofu s tem-le značilnim pismom:

»Častitemu bratu

ANGELU BAROLOMASIJU,
tržaškemu in koprskemu škofu,
Benedikt XV.

Častitemu bratu pozdrav in Apostolski blagoslov!

Z veliko žalostjo smo doznali od raznih strani, da mučijo in trpinčijo nekateri hujšaki večino onih istrskih duhovnikov, ki imajo skrbeti za vero ter hrvatske in slovenske vernike.

Znano nam je, da so postali ti duhovniki vsled krutega preganjanja teh zlohotnežev žrtve krvavih surovosti in vsakovrstnega zasramovanja, čeprav jih ne morejo drugega zločina obdolževati ko tega, da so iste narodnosti in istega jezika kakor njihovi verniki, ki so jim bili od zakonite cerkvene oblasti v skrb izročeni, da te vernike ljubijo in jih ščitijo. Še bolj nam pa tare srce, da se te grozote, kakor čujemo, izvršujejo nekanizirano. To povzdiguje nesramnost omenjenih zločinskih ljudi, podpira njihovo nasilnost ter vlija še večji strah in še večjo potrtnost v dušo neoboroženih žrtev. Trdno smo sicer uverjeni, da vsi nepokvarjeni ljudje ta dejanja hudo obsojajo; tudi ne dvomimo, da se bodo po umiritvi političnih bojov vsi oni, ki so ta zla dejanja izvršili, svojih dejanj kesali in se jih sramovali. Vendar moramo v imenu svoje papeške oblasti odločno obžalovati, da se iz nezdravih političnih nagibov tako hudo in tako nezmerno krši pravica in človečnost. S tem se dela očitna škoda tudi ciljem, v katerih imenu se izvršuje nasilje. Oh, da bi ne bil tako nenaraven položaj sv. stolice! Razmere, v katerih živimo, so pač take, da zabranjujejo, da bi prišel Naš glas do onih, ki bi morali braniti svobodo svete službe in ščititi nedotakljivost vseh naših sinov, ki so bili s silo oropani svojih pastirjev.

Vsekakor pa ne bomo opustili ničesar, da se pravi konec toliki sramoti. Čim bolj nedostaje človeške pomoči, tem iskreneje bomo rotili podporo dobrotnega Gospoda, proseč Ga miru, ki toliko časa hrepeni po njem svet. To Ti smo hoteli, častiti Brat, pisati. Kajti nič ni bolj sladkega skupnemu očetu, kakor da je deležen bolečin svojih sinov in jim prinaša kolikor mogoče obilne tolažbe.

Želim Tebi, častiti brat, vsem istrskim duhovnikom in istrskemu ljudstvu nebeških darov, zagotavljajoč vas Svoje očetovske dobrohotnosti in pošiljajoč vam iz dna srca Apostolski Blagoslov.

V Rimu, pri sv. Petru, 2. avgusta 1921 v sedmem letu Našega papeštva.

BENEDIKT XV.

V Gornji Šleziji je bilo ljudsko glasovanje za Poljake neugodno. Večina je glasovala kakor na Koroškem za Nemčijo. Poljaki so pa organizirali vstajo, ker nočejo na noben način biti pridruženi Nemčiji. Postavili so tudi začasno vstaško vlado. Začela je vojska mej poljskimi vstaši in Nemci. Na posredovanje medzavezniške komisije so bile sovražnosti ustavljene in poljski voditelj Korfanty je izjavil, da se bodo Poljaki pokorili in izročili upravo sedenih pokrajin medzavezniški komisiji.

Pri tej priliki je tudi **Jugoslavija** baje povzdignila svoj glas in zahtevala revizijo koroškega vprašanja.

Mej Grčijo in Turčijo ni bilo ententi mogoče dobiti prave poti do sporazuma. Vnela se je vojska, ki traja dalje in se čedalje bolj zapleta.

Dne 11. junija je začel zborovati **rimski parlament**. V prvi seji je kralj pozdravil poslance in razvil vladni program. Naši poslanci: Wilfan, Šček, Podgornik in Lavrenčič so se te seje udeležili. Dne 13. junija se je zgodilo nekaj, kar osvetljuje položaj rimskega parlamenta: Poslanci-fašisti so poslanca-komunista Misiana zgrabili in ga vrgli iz parlamenta. Na razne interpelacije je vlada izjavila, da ne more posegati v pravice parlamenta. Parlament naj si izvoli predsedstvo, ki naj ukrene, da se take reči ne bodo več godile. Za predsednika zbornice je bil spet izvoljen poslanec De Nicola. Naša poslanca Dr. Wilfan in Šček sta parlamentu razložila položaj in stališče jugoslovenskega naroda, ki je bil pridružen Italiji.

gom o konferenci v Washingtonu, na kateri naj bi se obravnavalo vprašanje o omejitvi oboroževanja. Konferenca naj bi se začela dne 12. nov.

Dne 8. avgusta so se visoki gospodje spet zbrali v **Parizu**, da bi razrešili vprašanje glede Gornje Slezije. Ker se niso mogli zjediniti, so vso stvar oddali Zvezi narodov, ki naj razsodi. Sklenili so tudi, naj se ustanovi mednarodna komisija, ki naj bi vodila delo v pomoč stradaljočemu prebivalstvu v Rusiji, kateremu je strašna suša uničila pridelke. Silno lakot trpi v pokrajinah ob Volgi skoraj 30 milijonov prebivalcev. Komisiji za pomoč so se odzvale vse države v Evropi.

Dne 16. avgusta je umrl v Beogradu kralj Jugoslavije Peter I. Po čl. 56. ustave je princ regent Aleksander prevzel kraljevski naslov, kraljevsko čast in oblast.

Kralj Peter I. je bil junaškega duha, ki je vladal v najtežjih časih turške in svetovne vojske, a ni nikdar omahnil v trdni veri v lepšo bodočnost jugoslovenskega naroda. Dočakal je uresničbo svojih idealov.

Podgrad v Istri.

Poslanci vseh italijanskih strank so ostro grajali zunanjo politiko Italije. Vsled tega je **Goltti-jevo** ministrstvo dne 27. junija odstopilo. Novo ministrstvo je sestavil **Ivanoe Bonomi**, ki je prevzel notranje stvari. Zunanje posle je sprejel markiz Della Torretta.

Dne 20. junija se je otvoril v Moskvi **svetovni shod tretje internacionale**. Glavno vlogo so imeli judje celega sveta. Iz sklepov tega shoda, ki je zboroval do 13. julija, je razvidno, da so tudi komunisti začeli spoznavati, da ni mogoče z radikalnim boljševiškim programom nikamor naprej.

Na Vidov dan je bila v Jugoslaviji proglašena nova ustava, na katero sta prisegla regent in vlada.

Irska bije neizprosno boj proti Angliji. Doseči hoče popolno državno neodvisnost. **Lloyd George** je bil prisiljen povabiti fenijskega poglavarja De Valera in druge irske zastopnike v London na konferenco, da bi se spor poravnal. Irci so sicer prišli, a so odločno odbili predloge **Lloyd George-a**. Seje se nadaljujejo.

Začetkom julija je **Harding**, predsednik ameriških Zjedinenih držav, presenetil svet se svojim predlo-

Svoj čas so hoteli Nemci in Madjari obreči kralja Petra, da je sam pripravil zaroto proti zadnjemu srbskemu kralju iz družine Obrenovičev, **Aleksandru I.**, toda to obrekovanje ni melo uspeha. Petrova preteklost se je pokazala pred vsem svetom častna in neomadeževana.

Ko je prevzel njegov sin **Aleksander** vladarstvo, je izdal ta-le proglas na narod:

»Ko stopam po čl. 56. državne ustave na izpraznjeni prestol ter sprejemam kraljevsko oblast v svoje roke, naznanjam svojemu dragemu narodu, da hočem zvesto idealom svojega roditelja čuvati ustavne svoboščine in prava državljanov, braniti državno edinstvo in bdeti nad pridobitvami naroda, ki so mi bile izročene v varstvo«.

Dne 10. oktobra 1921 je **italijanska socialistična stranka** zborovala v Milanu (18. soc. shod.) Na tem shodu so hoteli spet poravnati spore v stranki, a prišlo je do pravega poloma. Predloženi so bili štirje predlogi: Prvi predlog je bil predlog **Serratijeve** stranke, ki želi, naj bi se ohranilo v soc. stranki edinstvo, a ne brezpogojno. **Serratijevci** nočejo, da bi se pristaši Tu-

ratij-eve stranke izključili že na kongresu, ampak da bi se dala vodstvu stranke pravica izkjučevanja takih članov, ki bi se pregrešili proti načelom boljševiške politike. Ta predlog je dobil večino 47.628 glasov. Predlog stranke reformistov (Turati) je dobil lepo število 19.916 glasov. Predlog Alessandri-ja in tovarišev, ki se sicer strinjajo s Serratijem, a zahtevajo brezpogojno da se iz stranke ne sme nihče izkjučiti, kdor hoče biti v njej, je dobil 8.080 glasov. Najmanj glasov je dobila revolucionarna boljševiška stranka Lazzari-jeva, namreč le 3.765 glasov.

Tako postaja italijanski socializem polagoma reformizem. Pokazalo se je, da se Turati dviga, kajti k njegovim glasovom treba prišteti še glasove, ki jih je dobil predlog Alessandri-jev. Ker ni več upanja, da bi

bodo internirali. Mala ententa je ukazala mobilizacijo, da se na Ogrskem napravi trajen red. Dne 1. novembra je cesar Karel na angleški vojni ladiji zapustil Budimpešto.

Ker so albanske tolpe grozile Jugoslaviji, so jugoslovenske čete začele koncem oktobra prodirati v Albanijo. Pariška konferenca bo morala meje v severni Albaniji nekoliko popraviti v korist Jugoslaviji.

Avtonomija v Julijski Krajini in v Južnem Tirolu. Vlada je s kraljevim odlokom z dne 31. avgusta 1921. ustvarila za nove ital. dežele neke vrste avtonomijo. Deželnih zborov za sedaj ne bo, deželne odbore pa bo vlada sama imenovala.

V kratkem bomo imeli nove občinske volitve po novem volilnem redu. Volilec je vsakdo,

Trg Vipava.

se mogla ital. socialistična stranka vzdržati, so bila v zadnji seji dne 15. oktobra prečitana pisma III. internacionale, s katerimi se ital. socialistična stranka obvešča, da je **konečno izključena iz komunistične internacionale.**

Bivši avstrijski cesar Karel je dne 21. oktobra t. l. pobegnil s cesarico Cito iz svojega bivališča v Hartensteinu na Švicarskem v aeroplanu v Oedenburg na Ogrskem, kjer je bilo že vse pripravljeno, da bi s pomočjo upornega vojaštva zavzel Budimpešto in spet zasedel kraljevski prestol. Poskus se je ponesrečil ker je Velika in Mala ententa (Češkoslov. rep., Jugoslavija in Rumunija) odločno nastopila. Njegove čete so bile razpršene, uporni častniki so zbežali. Cesar in cesarica sta bila ujeta blizu Komorna. Ker je bil to že drug poskus cesarja Karla (prvikrat dne 25. marca t. l.), da bi spet zasedel prestol, je ententa sklenila, da ga

kdor je državljani in uživa državljanske pravice in ki je vpisan v volilnih imenikih za državno-zborske volitve. Ti volijo v občini, kjer imajo stalno bivališče. Razen teh je volilec še, kdor je star 21 let in plačuje v občini direktne državne davke, toda ne manj ko 5 lir davkov, doklad ali občinskih pristojbin. Dalje je volilec, kdor ima nepremičnine, obremenjene z direktnim davkom najmanj 15 lir, v najemu ali na pol; kdor plačuje za stanovanjsko hišo, za tvornice, skladišča ali prodajalnice ali tudi za stanov. hišo samo letne najemščine ne manj ko 20 lir, ako ima občina manj ko 1000 prebiv. ne manj ko 50 lir, ako ima občina manj ko 2.500 prebiv. ne manj ko 100 lir, ako ima občina manj ko 10.000 prebiv. ne manj ko 130 lir, ako ima občina manj ko 50.000 prebiv. ne manj ko 160 lir, ako ima občina manj ko 150.000 prebiv. ne manj ko 200 lir, ako ima občina nad 150.000 prebiv.

SPREMEMBE OBČNEGA DRŽAVNEGA ZAKONA.

DEŽ. SOD. SVETNIK M. PRIMOŽIČ.

(O ženskih pravicah in o poroštvi.)

A

vstrijski občni državni zakonik je sicer zelo star — razglašen je bil leta 1811 — a je še vedno eden najboljših vseh držav. Njega določbe so tako globoko in vsestransko premišljene in natanko sestavljene, da se dajo v obče vseskozi prilagoditi tudi še današnjemu pravnemu čutu

sedanjega rodu. Ni dvoma torej, da ostane ta zakonik prav radi te izvanredne odličnosti še mnogo let v veljavi.

Pred svetovno vojsko so nameravali preurediti ves zakonik, češ, da je že prestar in se je v ta namen tudi že sestavila posebna komisija najimenitnejših pravnikov. Ta komisija pa je prišla po mnogih konferencah do zaključka, da je v obče zakonik dober in da potrebuje le nekaj sprememb v določbah, ki niso več za današnje pravne razmere. In res je komisija sklenila spremembe, ki jih vsebujejo tri novele, razglašene v letih 1914, 1915 in 1916. —

Ni prostora, da bi se mogli tu baviti z vsemi temi spremembami, sicer bi tudi ne kazalo, ker je večina teh sprememb juridične narave, da jih le pravnik umeje.

Radi tega naj omenimo le nekatere najbolj važne ki prihajajo večkrat v poštev. Med temi je določba, ki postavlja žensko v pravnih stvareh enako moškim. Prejšnji drž. zakon je smatral žensko za manj vredno od moškega. Tako je določal drž. zak. na pr. da ni mogla biti mati sama varuhinja svojih lastnih otrok, nego se jej je moral pridodati sovaruh, brez katerega ni mogla ničesar ukreniti glede svojih otrok.

Novela od leta 1914 pa določa, da je poveriti varstvo nedolet. otrok na prvem mestu materi, potem pa očetovemu očetu, očetovi materi in drugim sorodnikom. Le v nekaterih slučajih naj se dodá materi sovaruh in sicer, ako to sama zahteva, ako je oče maloletnih to naročil, ako sodnik uvidi potrebo moške moči za oskrbovanje premoženja in v slučaju, da je nezak. mati varuhinja, ko treba čuvati posebne koristi nedoletnih. —

Obč. drž. zakonik tudi ni smatral žensko za sposobno, da bi mogla biti za pričo pri sestavi javnih listin in pri oporokah.

Navedena novela od leta 1914 pa določa, da sme biti tudi ženska za pričo na listinah, pri oporokah in pri sestavi notarijskih spisov. Ženska je torej sedaj v tem pogledu enaka moškim. —

Tudi v dednem pravu je uvedel novi zakon spremembo v prid ženski.

Občni državni zakonik je določal, da ako umrje

mož brez oporoke, ne pripade vdovi ženi nič od njegove zapuščine, nego da ima le pravico do užitka in tudi le v določenem delu. Ako je namreč zapustil mož 3 ali več otrok, je imela vdova pravico do užitka od ena kega dela, kolikor je bilo otrok in ako je zapustil manj od 3 otrok, jej je pritičal užitek od ene četrti zapuščine. Lastnina pa je pripadla vsa otrokom.

Novi zakon pa je to spremenil. Po umrlem soprogu pritiče vdovi, ako so otroci tu, ne gledé na njih število, ena četrt cele zapuščine v last, ako pa ni otrok in žive še rajnikovi stariši ali njihovi potomci, jej pritiče polovica zapuščine v last. Ako ni več živih zakonitih naslednikov, pripade vsa zapuščina vdovi.

V zgoraj navedenó eno četrt oziroma polovico se pa mora všteti vse, kar je vdova dobila iz rajnikovega premoženja na podlagi ženitovanjske pogodbe. Izven tega pritičejo vdovi, ako ni otrok, v last tudi vse premičnine, ki spadajo h gospodinjstvu; ako so pa otroci, jej pritiče le to, kar potrebuje za lastno rabo. Samo ob sebi se razume, da veljajo vse navedene dedne pravice tudi za vdovca po ženi, umrli brez oporoke. Ne veljajo pa za onega zakonskega druga, čigar zakon se je samo ločil po njegovi krivdi. Tak zakonski drug zgubi vse pravice do zakonitega nasledstva. —

Nadaljna sprememba se tiče prehranjevanja nezakonskega otroka.

Prejšnji občni državni zakon je v tem pogledu le določal, da je nezakonski oče dolžan skrbeti za preživljanje nezak. otroka; če bi pa nezak. oče ne mogel tega storiti, da preide ta dolžnost na nezak. mater. To je sicer tudi sedaj še v veljavi, a novela je temu še dodala, da sme neporočena ženska, ki je potrebna in ki živi pošteno, še pred rojstvom otroka zahtevati od nezakonskega očeta, da položi pri sodnji znesek, potreben za preživljanje nezak. otroka za prve 3 mesece, kakor tudi stroške ob porodu in za njeno oskrbo v prvih 6 tednih po porodu.

Ta določba je bila potrebna, ker je navadno ženska, ki živi v siromaštvu, takoj po porodu nezmožna nastopiti s tožbo proti nezak. očetu, a potrebuje vendar takoj za se in otroka denarnih sredstev. Je tudi opasnost, da bi lahko brezvestni nezak. oče, ko bi izvedel za porod, oddal svoje premoženje in tako prepustil nezak. mater z otrokom vred v bedi.

Predpogoj za tak zahtevek je pa, da nezak. žena verodostojno dokaže v zmislu zakona, da je človek, od katerega zahteva preživljanje, tudi res oče otroku, ki ga bo rodila, kajti drugače bi utegnila tudi zlorabiti to dobroto zakona zahtevaje predplačilo od človeka, ki ni pri tem udeležen.

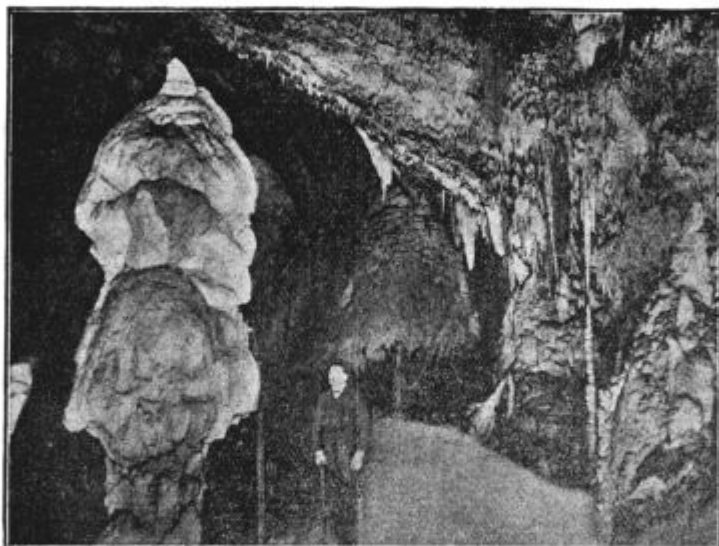
Jako važna sprememba obstoji v določbah o jamstvu ali poroštvi;

Porok je, kdor se zaveže za drugega, da izpolni njegovo obvezo napram tretji osebi za slučaj, da bi je dolžnik ne izpolnil, ali ki prevzame v svojo plačilno obljubo obveznost tega dolžnika s privolitvijo upnika.

Porok je tudi, kdor pristopi k obveznosti tega dolžnika kakor sodolžnik, da postaneta oba dolžnika in plačevalca. V vseh teh slučajih se obvezuje porok, da bo plačal za drugega dolžnika, ako bi leta ne plačal. Oblika takih obveznosti je bila v obč. drž. zakonu neomejena, to se pravi, da je vsakdo, ki je bil sposoben obvezati se v kako pravno opravilo, lahko jamčil za drugega ali pismeno ali ustmeno pred pričami ali tudi brez prič na štiri oči. Tako poroštvo je bilo vedno veljavno. Sedaj je to spremenjeno z novelo iz leta 1916. **Poroštvo se mora dati pismeno.** Kedor hoče torej jamčiti za koga, mora to storiti s pismom, ki ga tudi podpiše, drugače je poroštvo brez vsake veljave.

Taka določba je bila potrebna. Kajti često se je zgodilo, da je človek v lahkomišljenosti vrgel besedo: »Jaz bom dober za to in to«, ne da bi pomislil, kaj vzame nase s temi besedami. Priče so bile takoj tu, da je izrekel te besede — in plačati je moral za drugega. Da se take lahkomišljenosti odpravijo, je v zakonu določeno, da se mora dati vsako poroštvo pisano in podpisano, kajti brezdvomno bo ta, ki mora spisati ali vsaj podpisati kako izjavo, bolj premislil, preden to stori.

Navedli smo tu najbolj važne spremembe, ki so največ v rabi in tudi ljudstvu razumljive. Je sicer še mnogo sprememb, ki so pa večinoma razumljive le pravnikom. Za te ni tu prostora. Kedor jih hoče poznati, naj se obrne na pravnika.

V postojnski jami.

NA KAKŠEN NAČIN SE DA ZVIŠATI DOSEDAJ PRIDELOVANA MNOŽINA POLJSKIH PRIDELKOV?

V. DOMINKO.

eč ali manj je znano že vsakemu poljedelcu, da potrebuje vsaka rastlina za svoj popoln razvoj določeno količino raznovrstne hrane, t. j. rastlinskih redilnih snovi. Glavne rastlinske redilne snovi, katerih zemlji navadno primanjkuje, pa so: **dušec, fosforna kislina in kali.**

Kakor hitro ena teh snovi v zemlji primanjkuje, se rastlina ne more popolnoma razviti, ne more razviti po-

polnoma stebela, popja, listja ter cvetja in plodu. Edinole stročnice, t. j. detelje, fižol in grah se lahko razvijejo brez zadostne duščate hrane v zemlji, ker edino te morejo s pomočjo posebnih, na koreninah živečih bakterij, sprejemati duščano hrano iz ozračja. Zato pa smo lahko večkrat videli, da je na njihovo strnišče, osobito pa na deteljno, posejano žito kar naravnost temnozelene barve, dasiravno nismo žitu pognojili z gnojnico ali hlevskim gnojem. Vsem drugim poljščinam je treba gnojiti tudi z duščatinimi gnojili.

Če leto za letom samo orjemo in sejemo na nekda

še tako močno pognojeno zemljo, pripravimo zemljo v tako stanje, da se ne bo mogla v njej nobena rastlina popolnoma razviti. Že s 100 kvintali krompirja, četudi ne štejeemo krompirjevice, peljemo z njive 34 kg kalija in 16 kg fosforne kisline. Z 10 kvintali pšeničnega zrnja in 20 kvintali slame peljemo z njive kakih 30 kg dušca, 17 kg kalija in 12 kg fosforove kisline, a z 10 kvintali sena peljemo s travnika 15 kg dušca, 16 kg kalija in 4 kg fosforne kisline, z 10 kvintali detelje pa peljemo z deteljišča 19 kg dušca, 18 kalija in 5 kg fosforne kisline itd. Iz navedenih števil je torej lahko vsakemu dovolj jasno, da če iz skleda, ki je hrane polna, samo zajemamo in v to skledo hrane ne prilivamo, se bo skleda kmalu izpraznila tako, da bo onl, ki prepozno pride, lačen. Da ne bodo torej rastline hirale, marveč se čvrsto vsestranski razvijale, treba jim je dati ne samo zibel t. j. primerne zemlje, ampak jim je treba dati tudi primerne živeža, to se pravi, treba jim je tudi gnojiti. Dandanes pa radi pomanjkanja živine ni vselej dovolj hlevskega gnoja pri rokah, zato se poslužujemo v večji meri umetnih gnojil ali, kakor pravi naš kmetič, »prahu in soli«. Ker pa se dobe še dandanes takšni, ki teh prahov in soli dobro ne poznajo, zato hočem v naslednjem obrazložiti, kaj vsebujejo ti razni prahi in soli, v kakšen namen se uporabljajo in v kakšni meri.

Nekatera umetna gnojila kakor n. pr. Tomaževa žlindra in superfosfat vsebujejo fosforno kislino, kajnit in razne višje odstotne kalijeve soli pa pretežno le kali. solitar in žvepleno-kisli amonijak pa dušec. Zato zovemo ona umetna gnojila, ki vsebujejo v pretežni množini fosforno kislino — **fosfornata**, vsebujoča v pretežni večini kalij — **kalijevnata** in vsebujoča v pretežni večini dušec — **duščnata** umetna gnojila. Ta gnojila ne morejo seveda popolnoma nadomestiti hlevskega gnoja, kateri tvori v zemlji obenem humus ali sprstenino, gnoja, ki po razkrojevanju zemljo ogreva, rahlja in jo hrani vlažno dalj časa, ali z njihovo istočasno uporabo se množina rastlinam prepotrebni redilnih snovi v zemlji močno zviša, zato se imenujejo tudi **pomožna gnojila**. Osobito dandanes nam je teh zelo potreba, ako hočemo, da pokrijemo velike stroške za obdelovanje. Le s pomočjo teh gnojil bomo zamogli toliko pridelati, da bomo lahko krili razmeroma ogromne stroške in obenem tudi kaj djali na stran.

—:—

Kakor sem že prej omenil nazivamo umetna gnojila po pretežni množini vsebujoče redilne snovi, ali delimo jih pa nadalje tudi glede oblike, v kateri se redilna snov v njih nahaja.

Tako je **Tomaževa žlindra** prah ali gnojilo, vsebuje 15—20 odstotkov citratno (ne v vodi) raztopne ali v zemskih kislinah raztopne fosforne kisline. Ker se fosforna kislina v tej obliki polagoma topi, zato se pozna njen znatni učinek še-le v drugem in celo v tretjem letu po izvršenem gnojenju. Ker pa vsebuje to

gnojilo tudi dokaj apna, zato se z uspehom rabi za vlažne kraje in za zemlje, katerim apna primanjkuje. Radi njene počasne raztopnosti je najbolje, da se gnoji z njo že jeseni. Posebno važna je za gnojenje travnikov in deteljišč. Za hektar = 10.000 štirj. metrov se potrebuje 500—600 kg, ali za njivo 160—200 kg.

Superfosfat je fosfornato gnojilo, vsebuječe v vodi raztopno fosforno kislino, zato naj se uporablja to gnojilo za pomladansko gnojenje travnikov in za njive tik pred sejanjem ali tudi za gnojenje rastlin po vrhu. Seveda se sme raztrošati po travnikih in setvah le o suhem vremenu, sicer listje osmodi.

Za hektar = 10.000 štirjaških metrov prostora se potrebuje 500—600 kg ali za njivo 160—200 kg.

Kajnit je kalijevnato gnojilo, vsebuječe najmanj 12% kalija v težko raztopni obliki, zato se mora tudi s tem gnojilom zgodaj gnojiti kakor s Tomaževo žlindro, torej uže jeseni. Za hektar = 10.000 štirj. metrov se potrebuje 300—600 kg, ali za njivo kakih 100—200 kg.

Štirideset- odstotna kalijeva sol je tudi kalijevnato gnojilo, vsebuječe 40% laže raztopnega kalija. Osobito dandanes, ko je vozarina na železnicah razmeroma zelo visoka, se uporablja to gnojilo namesto kajnita. To gnojilo je na njivah raztrositi in podorati že nekaj časa pred sejanjem, po travnikih pa spomladi. Posebne važnosti je kalijeva sol za močvirne travnike.

Za hektar = 10.000 štirjaških metrov se potrebuje 100—200 kg ali za njivo 30—60 kg te soli.

Čilski solitar je duščnato gnojilo, vsebuječe navadno 15—16 odstotkov dušca. To gnojilo ali sol se v vodi zelo lahko topi in spoznal jo boš na tem, da če jo vržeš na žrjavico, v hipu zafršči kakor smodnik in gori, medtem ko kalijeve soli kar štrcajo ali pocajo. Ker se zelo rado topi, in ker ga zemlja v sebi ne veže tako, da bi ga deževje ne izpralo, zato ga uporabljaj tik pred sejanjem ali celo šele potem ko se je njiva že obrastla. Za hektar = 10.000 štirjaških metrov se potrebuje 100—200 kg tega gnojila ali za njivo kakih 30—60 kg.

—:—

Ko gnojila, prahove in soli raztrošaš, pazi na to, da jih po vsej površini enakomerno raztrosiš in sicer ob tistem vremenu, da ti ne pojdejo v oči. Če imaš ranjene roke, ne opravljaj tega dela, ker se ti lahko kri zastrupi. Raztrošena umetna gnojila naj se ali podorjejo ali pa zavlečejo z brano. Na težkih zemljah naj se spravijo gnojila globoko, na lahkih pa bolj plitvo. Če se je travnik ali deteljišče pognojilo, povleče naj se, ako je le mogoče, s travniško brano.

—:—

Marsikateri, če nima hlevskega gnoja ali mešanice, misli, da je dovolj, če pognoji travnik ali njivo samo s Tomaževo žlindro ali s superfosfatom. To mišljenje pa je napačno! Zapomni si je dobro, da je treba, ker primanjkuje večini travnikov kalija, rabiti, če se hoče pri-

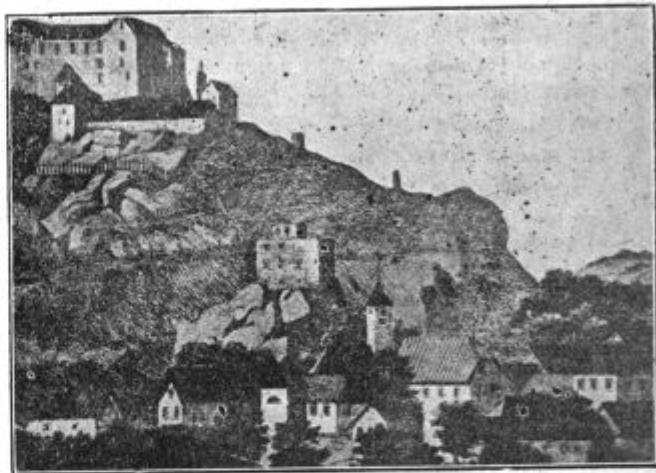
delati, kar največ mogoče, istočasno poleg fosforatnih tudi kalijevnata gnojila. Isto velja tudi za deteljšča. Za razna žita, okopavine, sadno drevje in trte pa je treba rabiti poleg teh gnojil še duščnata in sicer solitar ali pa žveplenokisli amonijak.

—:—

Konečno naj opozorim še na nekaj posebno važnega, kar je velikega pomena osobito dandanes, ko so umetna gnojila v primeri s predvojnimi časom zelo draga. Da te razni agenti ne nabrišejo, naročaj si gnojila edino-le pri kmetijskih društvih in zadrugah, kajti te naročajo umetna gnojila v večji množini, vsled česar se mnogo prihrani na vozarini, pred vsem ker se naroča kar na vagone. Z druge strani pa jim mora izdelovalec umetnih gnojil jamčiti za odstotke gnojilne moči. Ni vseeno, če se da n. pr. za kvintal čistega solitra, ki vsebuje 15% dušca 250 lir in za kvintal vsebujočega samo 10% dušca tudi 250 lir. Ni vseeno, če se da za kvintal superfosfata s 15 odstotki v vodi raztopne fosforne kisline 45 lir in ravno toliko tudi za kvintal 12 odstotnega itd.

Če si se odločil za to, da boš uporabljal umetna gnojila za gnojenje, pojdi in naroči si jih pravčasno, kajti dandanes cene naglo padajo in se dvigajo, pa tudi prevažanje po železnicah in morju traja kar po cele mesece.

Ker se dandanes ne dobi blago na upanje, kakor pred vojno, marveč je treba plačati že vnaprej, ter so tudi obresti skoraj bi rekel še enkrat tolike kakor pred vojno, zato daj za naročeno blago zadrugi primeren predujem, sicer se ti obesijo k nabavni ceni še obresti. Da ne bo treba najemati zadrugi večjih posojil in plačevati visokih obresti, zato ne toži, če se zahteva od tebe kak predujem.

Postojna v XII. stoletju.

KAJ JE PRIPOVEDOVALA JABLANA? JUST UŠAJ, DEŽ. URADNIK. (POUČNA PRIPOVEDKA).

truhen in izmučen od dolge poti, od pekočega solnca in od prašne ceste se je zatekel popotnik v hladno senco mogočne in košate jablane kraj ceste. Komaj se je sezul in stegnil svoje utrujene ude po mehki travi ter napol zatisnil oči, že se mu je zazdelo, da čuje v prijetnem šuštenju v

rahljem vetriču igrajočega se listja razločen glas. Ni se motil — jablana mu je pripovedovala o svojem življenju približno to-le povest:

Pred kakimi tridesetimi leti me je moj bivši gospodar vsadil v ta obsežni sadovnjak. Izkopal me je v gozdu in mi pri tem delu neusmiljeno potrgal skoraj vse korenike. Od tedaj sem začela trpeti in moje mlado življenje je postalo pravi križev pot. V moji mladosti, ko bi potrebovala največ hrane, sem trpela lakoto in žejo. Ob hudih zimah, ko sem bila zaradi brezbrčnosti bivšega gospodarja brez vsake opore in zaščite, so se mrzli vetrovi otepali z menoj in še celo plašljivi zajec se je izkazal napram meni srčen in brezobzirno oglo-daval moj mladi lubad. Poleti me je mučil nadležni

mrčes in golazen; požrešne gosenice so žrle moje listje, urni in hitri cvetoder je uničil skoraj vsak moj cvet in če je kateri ostal in obrodil, končal ga je črv. Le redko katero jesen sem kaj malega obrodila in še takrat bi bilo bolje, da ne bi bila, ker tedaj je prišel k meni moj neljubi gospodar, ki ga drugači nisem nikdar videla, vzel težko palico in začel z njo neusmiljeno udrihati po meni in klatiti moj borni sad. Pri tem delu je bil še srdit na mojo nerodovitnost, ker je vso krivdo pripisoval le meni, ni se pa zavedal, da za me ni imel drugega nego koš in palico. Tako sem jaz, kakor tudi vse ostale tovarišice v tem sadovnjaku, trpela nepopisne muke. Zaradi zapuščenosti in oslabelosti se je nasečil na mojem deblu in vejah grdi lišaj in zeleni mah. Zgodaj sem ostarela in kmalu bi me bila zadela poguba, da nisem nenadoma dobila novega gospodarja, ker staremu je na njegovo veliko žalost, a nam vsem v zadostilo, pred hišo »zapel boben«. Iz vseh mladih let se morem spominjati le par veselih ur, ko je neke spomlad sprel brihtni ščinkavec svoje drobno gnezdece med moje veje. Kolikokrat me je dobri ptiček tolažil v moji boli s svojim prijetnim petjem in kolikokrat je pokončal meni tako nadležni mrčes; toda hudobna roka gospodarjevega sina ga je pregnala, razdrila mu gnezdece in po-

bila drobna jajčka. O, kako sem takrat želela, čeprav bi tudi jaz trpela, da bi se bila zlomila moja veja pod nogami tega paglavca! Pa kaj bi si še nadalje budila mučne spomine; rajši ti zdaj začnem pripovedovati in ti opisovati najlepšo in najsrečnejšo dobo svojega življenja, ki je začela takoj po prihodu novega gospodarja!

Tu se je jablana malo oddahnila, košate veje so veselo zašumele in drevo je nadaljevalo z zadovoljnim glasom.

Bilo je lepega in prijaznega jesenskega dne, ko je naš novi gospodar prišel s par delavci v sadovnjak. Predvsem nas je vse površni pregledal in tuptam je zmajal z glavo ter zapovedal delavcem, naj posečejo to ali ono že preveč oslabele in ostarele drevo. Vse smo od strahu želele in tudi jaz sem se tresla, ker bala sem se, da tudi mene zadene bridka usoda; toda gospodar

Hrušica pri Podgradu v Istri.

me je pustil še živeti — češ, da mi bode skušal pomoči. Ko je na to odpela sekira smrtno pesem nekaterim tovarišicam, odložili so delavci to strašno orodje in na praznih mestih so začeli kopati obširne jame. Te jame so bile lepo okrogle, čez poldrug meter široke in več kot dve koleni globoke. Vse smo bile radovedne, kaj bo s temi tako velikimi jamami in niti na um nam ni prišlo, da bi utegnile biti za saditev novih drevesc, ker bivši gospodar je v to svrhu izkopal komaj za klobuk široko in globoko jamico. Radovednost nas je začela kar gristi, ko so delavci po dokončanem kopanju, zabili lep, raven kol v sredino vsake jame in jame potem zasuli. Resnici na ljubo, ti moram povedati, da smo tedaj vse sodile, da smo prišle z zameno gospodarja »z dežja pod kap!« Drugega dne so prišli delavci spet na vse zgodaj in pričeli so z ostrimi žičastimi ščetkami in železnimi strguljami strgati z naših debel in vej ves mah in lišaj. Malo nas je bolelo, ali rade smo potrpele, ker čule smo gospodarja, ko je priporočal delavcem, naj nas le dobro ostržejo in osnažijo, ker s tem umčijo ves mrčes, ki išče čez zimo ondi zavetišča. Ko so delavci tudi to delo dokončali, namazali so naša debela visoko

gori v veje z redko zmesjo apna in ilovice v vodi. Prvi dan se nam ni to mazanje nič kaj pametno zdelo, ali drugi dan, ko smo se osušene pogledale, videle smo, da smo lepo bele, kakor kake neveste. Prav vesele smo bile te novotarije in še posebno, ko smo čule, da je tudi to dobro sredstvo za pokončavanje lišaja, mahu in mrčesa. Za pokončavanje škodljive golazni in mrčesa je ukrenil moj gospodar še nekaj zelo pametnega, kar bi bila kmalu pozabila povedati. On je oktobra meseca vsakega leta privezal okoli vsakega našega debela s sinolo in lepilom namazano lepenko in glej čudo: vsa golazen, ki je hotela zlesti na nas, se je tam nalepila. To nam je tako ugajalo, da smo se kar grohotale od veselja! Konečno so delavci prekopali na eno orodje globoko ves prostor približno dva metra v krogu okoli naših debel in nam nato še pognojili. S tem delom so te jeseni končali opravila okoli nas; le še nekaj mladih tovarišic so posadili v one jame, o katerih sem ti že pravila. Kako so pri zasajanju pazljivo ravnali, ti tudi moram povedati! Gospodar je prinesel lepa in ravna drevesca, katera je kupil v drevesnici, obrezal jim mladike v razmerju s poškodbo na korenikah in izkopal z motiko sredi že zasute jame malo jamico in v njo vsadil drevesca tako, da je stalo v zemlji ravno tako globoko, kakor je bilo prej v drevesnici. Nato je drevce pazljivo zasul in ga narahlo privezal h kolu. Zdaj nam je šele postalo jasno, zakaj so takrat zopet zasuli jame, ker uvidele smo, da drugače ne bi bil mogel drevesca tako visoko vsaditi, kakor je prej stalo. Ta drevesca so tako lepo uspevala, ker so imela okoli sebe dovolj rahle zemlje za razvijanje korenik in tudi po zimi ni mogel zajec do njih, ker jih je gospodar s trnjem zavaroval.

In spet se je jablana spomnila na svojo tužno mladost, oddahnila se malo in kmalu začela nadaljevati svojo življenjsko povest.

Komaj so prihodnje spomladi začeli žvrgoleti škorci in komaj se je oglasil v grmičju prvi rumenokljuni kos, že sta prišla v sadovnjak naš gospodar s svojim mladim sinom, prislonila lestvo in urno splezala na prvo drevo. Oba sta imela malo ročno žagico in z njo sta odžagala vse one veje, katere so preveč ostarele ali so se že posušile in nadalje vse one, ki so preveč nerodno rastle in se križale, ali celo drgnile z drugimi. S tem delom nam je obilo koristil, ker smo se zopet pomladile in tudi svetloba in zrak, ki ju nujno potrebujemo, sta imela dostop v krošnjo. Meni in nekaterim drugim tovarišicam, katere so bile kakor jaz od zapuščenosti že oslabele, je odžagal vse veje, da je sama rogovila ostala. Jaz sem se že bala, da bodem morala od bolečine umreti, ali rane, katere je skrbni gospodar namazal s katramom, so se hitro zazdravile in komaj je začelo solnce močnejše greti, zagnala sem nove mladike. Čez par let nato, sem imela še večjo krošnjo kot prej in veseli ptički so nemotoma gnezdili v njej. Odslej nismo več trpele od golazni, mrčesa, lišaja in mahu, ker imele smo skrbnega gospodarja, ki nas je pridno negoval,

a me smo mu ta njegov trud obilo poplačevale z rodovitnostjo. Redkokatero jesen je bilo, da se niso naše vešibile pod obilnim sadom. Zdaj pa, dragi prijatelj, ki si gotovo popotnik, kar lahko sodim po tvojih grašnih črevljih, torbi in palici, pripoveduj, kjerkoli boš hodil, to mojo povest in hvaležne ti bomo za to me in svet.

Tu je jablana obmolknila in lepo jabolko, katero je veter vrgel na tla, je zbudilo popotnika iz sanj. Ta se je zopet spravil na pot in je res marsikje pripovedoval to poučno povest. Ljudje so ga radi poslušali, a se žal le malokje po tem ravnali.

LESTVICE (SKALE).

DAVČNI UPRAVITELJ FR. SIREK.

LESTVICA (SKALA) I.

Podlaga odmere				Kolek		15 ⁰ / ₀	Skupna		
				L.	st.	dokl.	L.	st.	pristojbina
	Do	100	Lir	10					10
Nad	100	Lir	150	20					20
"	150	"	300	40					40
"	300	"	600	80					80
"	600	"	900	1	15		1	35	
"	900	"	1200	1	20	15	1	75	
"	1200	"	1500	2	60	30	2	30	
"	1500	"	1800	2	40	30	2	70	
"	1800	"	2400	3	20	45	3	65	
"	2400	"	3000	4		60	4	60	
"	3000	"	4500	6		90	6	90	
"	4500	"	6000	8	1	20	9	20	
"	6000	"	9000	12	1	80	13	80	
"	9000	"	12000	16	2	40	18	40	
"	12000	"	15000	20	3		23		
"	15000	"	18000	24	3	60	27	60	

itd. od vsakih 3000 lir 4 L kolka in 60 st. doklade več.

LESTVICA (SKALA) II.

Podlaga odmere				Kolek		15 ⁰ / ₀	Skupna		
				L.	st.	dokl.	L.	st.	pristojbina
	Do	40	Lir	20					20
Nad	40	Lir	80	40					40
"	80	"	120	60					60
"	120	"	200	1	15		1	15	
"	200	"	400	2	30		2	30	
"	400	"	600	3	45		3	45	
"	600	"	800	4	60		4	60	
"	800	"	1600	8	1	20	9	20	
"	1600	"	2400	12	1	80	13	80	
"	2400	"	3200	16	2	40	18	40	
"	3200	"	4000	20	3		23		
"	4000	"	4800	24	3	60	27	60	
"	4800	"	6400	32	4	80	36	80	
"	6400	"	8000	40	6		46		
"	8000	"	9600	48	7	20	55	20	
"	9600	"	11200	56	8	40	64	40	
"	11200	"	12800	64	9	60	73	60	
"	12800	"	14400	72	10	80	82	80	
"	14400	"	16000	80	12		92		
"	16000	"	17600	88	13	20	101	20	
"	17600	"	19200	96	14	40	110	40	
"	19200	"	20800	104	15	60	119	60	

itd. od vsakih 1600 lir 8 L pristojbine in 1 L 20 st. doklade več.

LESTVICA (SKALA) III.

Podlaga odmere				Kolek		15 ⁰ / ₀	Skupna		
				L.	st.	dokl.	L.	st.	pristojbina
	Do	20	Lir	20					20
Nad	20	Lir	40	40					40
"	40	"	60	60					60
"	60	"	100	1	15		1	15	
"	100	"	200	2	30		2	30	
"	200	"	300	3	45		3	45	
"	300	"	400	4	60		4	60	
"	400	"	800	8	1	20	9	20	
"	800	"	1200	12	1	80	13	80	
"	1200	"	1600	16	2	40	18	40	
"	1600	"	2000	20	3		23		
"	2000	"	2400	24	3	60	27	60	
"	2400	"	3200	32	4	80	36	80	
"	3200	"	4000	40	6		46		
"	4000	"	4800	48	7	20	55	20	
"	4800	"	5600	56	8	40	64	40	
"	5600	"	6400	64	9	60	73	60	
"	6400	"	7200	72	10	80	82	80	
"	7200	"	8000	80	12		92		
"	8000	"	8800	88	13	20	101	20	
"	8800	"	9600	96	14	40	110	40	
"	9600	"	10400	104	15	60	119	60	

itd. od vsakih 800 lir 8 L kolka in 1 L 20 st. doklade več.

Po lestvici I. plačujejo pristojbine pridobitne in gospodarske zadrage od deležev, ki se po pravilih vlagajo in izplačujejo ter od deležev dobička. (Zak. 21. maja 1873 št. 87 dr. zak.)

Po lestvici II. se plačujejo pristojbine od zakupnih pogodb, odstopnih pisem, zadolžnic, začasnih službenih pogodb, izbrisnih pobotnic in pobotnic, ki se nanašajo na pismene pogodbe, razsodbe itd., hipotečnih zapisov, pravnih (izvensodnih) itd.

Po lestvici III. se plačujejo pristojbine od službenih pogodb, kupnih, menjalnih in dobavnih pogodb itd.

NOVE PRISTOJBINE.

S prvim julijem 1921. je pravomočen kr. dekret 16. junija 1921. št. 795 glede pristojbine na luksus, za kupno-prodajne račune med trgovci, za račune v hotelih, restavracijah, gostilnah itd., na račune, pobotnice itd. med zasebniki in na prevoz oseb in blaga na avtomobilih.

1. **Pristojbine na luksus se plačajo za razkošno** (luksus) blago, ki ga trgovci prodajajo odjemalcem za lastno uporabo. Vsak trgovec je dolžan vpisovati v posebno knjigo prodano blago, ki spada med luksus n. pr. privatne avtomobile za prevažanje oseb, bicikle nad ceno 600 L, motocikle, kočije, lovske puške, pištole, klavirje, ure z nihalom nad ceno 200 L, budilnice nad ceno 80 L, čokolato, slaščice, likerje v posodah nad 5 L, čaj v zabojih in skatlah, vino za 1 nad 10 lir, platneno in svilnato perilo, svilnate nogavice, obleke, ki presegajo določne cene, rokavice nad določno ceno, pohištvo iz trdega lesu itd. Pristojbina se plača s kolki in sicer se del kolka prilepi na stran knjige, del (»tassa di lusso e scambi«) na račun kupca. Črez kolek se napiše datum. Taki kolki se dobe pri davčnih uradih.

Prodajna cena pod 5 lir je prosta pristojbine.

Pristojbina znaša:

Za prodajno ceno 5 lir do 30 lir za vsako liro ali odlomek lire 10 st.; za prodajno ceno črez 30 lir do sto (100) lir za vsakih 5 lir ali odlomek 5 lir 80 st.; za prodajno ceno črez 100 do 1000 lir za vsakih 10 lir ali odlomek 10 lir 1 L.; za prodajno ceno črez 1000 lir do 5000 lir za vsakih 50 lir ali odlomek 50 lir 5 L.; za prodajno ceno črez 5000 lir za vsakih 100 lir ali odlomek 100 lir 10 L. — Pristojbine plača kupec.

2. **Za prodajo blaga med trgovci in obrtniki znaša pristojbina 30 st.** za vsakih 100 lir. Pristojbina se plača z dvokolki, ki so na razpolago pri vsakem davčnem uradu. Kolek se porabi na isti način kakor pod 1.)

3. **Navadne pobotnice, note, račune je treba kolkovati, kakor sledi:**

Za zneske črez 5 lir do 10 lir 3 st.; za zneske črez 10 lir do 1000 lir za vsakih 100 ali odlomek 100 lir 10 st.; za zneske črez 1000 za vsakih 100 lir ali odlomek 100 lir 20 st.

Kolki so navadni in se prepisejo kakor do sedaj.

Opomba: Doklada znaša za vsako liro pristojbine 15 stotink.

PRISTOJBINE (KOLKI) ZA MENICE

plačljive tekom šestih mesecev.

Podlaga odmere za menice				Pristojbina (Kolek)						Skupaj	
				stalni		po-stopni		15 ^o / _o doklada			
				L.	st.	L.	st.	L.	st.		L.
Nad	100	L.	Do	100	Lir	10	10				20
	200	"	"	200	"	10	20				30
"	300	"	"	300	"	10	30				40
"	400	"	"	400	"	10	40				50
"	500	"	"	500	"	10	50				60
"	600	"	"	600	"	10	60				70
"	700	"	"	700	"	10	70				80
"	800	"	"	800	"	10	80				90
"	900	"	"	900	"	10	90		15	1	15
"	1000	"	"	1000	"	10	1 —		15	1	25
"	1500	"	"	1500	"	10	1 50		15	1	75
"	2000	"	"	2000	"	10	2 —		30	2	40
"	2500	"	"	2500	"	10	2 50		30	2	90
"	3000	"	"	3000	"	10	3 —		45	3	55
"	3500	"	"	3500	"	10	3 50		45	4	05
"	4000	"	"	4000	"	10	4 —		60	4	70
"	4500	"	"	4500	"	10	4 50		60	5	20
"	5000	"	"	5000	"	10	5 .		75	5	85
"	5500	"	"	5500	"	10	6 .		90	7	—
"	6000	"	"	6000	"	10	7 .	1	05	8	15
"	6500	"	"	6500	"	10	8 .	1	20	9	30
"	7000	"	"	7000	"	10	9 .	1	35	10	45
"	7500	"	"	7500	"	10	10 .	1	50	11	60

itd. za vsakih 1000 lir ali odlomek 1000 lir še 1 liro 15 st. zraven stalne pristojbine 10 st. in postopne pristojbine 10 lir in doklade 1 L 50 st.

Za menice plačljive po šestih mesecih znaša pristojbina 10 st. in dvojno gorioznačeno postopno pristojbino in doklado. — Veljavne so le uradne menice.

POŠTNE DOLOČBE.

KSIST HROVATIN.

V notranjem prometu Italije:

1. Navadna pisma vsakih 15 g (gramov) ali ulomek v kraju samem 20 st., iz kraja v kraj 40 st.
2. Dopisnice v kraju 15 st., izven kraja 25 st., vojaki plačajo v vsakem slučaju le 15 st.
3. Dopisnice samo s petimi besedami v kraju 10 st., izven kraja 15 st.
4. Dopisnice samo z označbo dneva in podpisa samo 5 stotink.
5. Za posetnice in obvestila rojstva, poroke, smrti itd. v vsakem slučaju 15 st.
6. Navadne tiskovine vsakih 50 g (gramov) 10 st.
7. Vzorci vsakih 50 g (gramov) 10 st., vendar najnižja pristojbina 20 st. Najvišja teža vzorcev 2 kg.
8. Priporočanje (rekomandiranje) stane 40 st.
9. Povzetje 30 st.

10. Zavarovanje za vsakih 100 lir 25 st., vendar najmanj 50 st.
11. Povratnice in reklamacije 40 st.
12. Najvišje dovoljeno povzetje vzorcev ne sme presegati 15 lir in stane 30 st.
13. Pisma, na pošti ležeča, ekspresi, brzozavke doplačajo 20 st., v nasprotnem slučaju s kaznijo 30 st.
14. Ekspresna pristojbina za pisma oziroma dopisnice 50 stotink.

V prometu s tujimi državami:

1. Navadna pisma prvih 20 g (gramov) 60 st., za vsakih nadaljnjih 20 g 30 st.
2. Dopisnice 40 st.
3. Vzorci vsakih 50 g 15 st., vendar najmanj 25 st.
4. Tiskovine vsakih 50 g 15 st.
5. Priporočanje v tujino 60 st.

6. Posebno priporočanje nadaljnjih 60 st.
7. Povratnice 60 st.
8. Reklamacije 1 lira 20 st.
9. Povzetje 15 st., predplačila več 20 st.
10. Ekspresna pisma 1 lira 20 st.
11. Na pošti ležeča doplačilo 30 st.
12. Zavarovalnina za vsakih 300 lir 60 st.

POŠTNA NAKAZNICA (vagila postale.)

1. Tiskovina stane 10 st.
2. za zneske do 10 lir 20 st. v znamkah
za zneske do 25 lir 40 st. v znamkah
za zneske do 50 lir 80 st. v znamkah
za zneske do 75 lir 1 liro v znamkah
za zneske do 100 lir 1.20 « v znamkah
za zneske do 200 lir 1.60 « v znamkah
za zneske do 300 lir 2.— « v znamkah
za zneske do 400 lir 2.40 « v znamkah
za zneske do 500 lir 2.80 « v znamkah
za zneske do 600 lir 3.20 « v znamkah
za zneske do 700 lir 3.60 « v znamkah
za zneske do 800 lir 4.— « v znamkah
za zneske do 900 lir 4.40 « v znamkah
za zneske do 1000 lir 4.80 « v znamkah
3. Za ekspresne nakaznice doplačamo 50 st.
4. Za brzojavne nakaznice doplačamo k navadni in ekspresni še stalno pristojbino 3 lir in za vsako besedo, ki jo dodamo 25 st.

POŠTNO-ČEKOVNI PROMET:

za zneske do 5 ⁰ lir	25 st.
za zneske do 10 ⁰ lir	50 st.
za zneske do 200 lir	70 st.
za zneske do 300 lir	90 st.
za zneske do 400 lir	1.10 st.
za zneske do 500 lir	1.50 st.
za zneske nad 500 lir	2.— liri

BRZOJAVNI PROMET V ITALIJI:

1. Za navadne brzojavke 25 st. za besedo, vendar najmanj za 8 besedi.
 2. Za nujne (silne) brzojavke plačamo 3-kratni znesek. Brzojavni promet v tuje države je tudi odprt.
- Pristojbine so za vsako državo različne.

TELEFONSKI PROMET V ITALIJI:

1. V kraju samem plačamo iz telefonske govornice 20 st. za vsake 3 minute.
2. Iz kraja v kraj plačamo za vsake 3 minute od 1 lire naprej in to po razdalji kraja, kamor hočemo govoriti.

VOZNA POŠTA:

1. Denarna pisma (lettere assicurate) se odpošiljajo v navadnih zavitkih z navedeno svoto v lirah in morajo biti 5-krat zapečateni. Razen naslova na prednji strani, napisati moramo tudi naslov pošiljatelja na zadnji strani. Pristojbine so iste, kakor priporočenim pismom. Vrh tega je plačati še omenjeno zavarovalnino, ki znaša za Italijo 25 st. za vsakih 100 lir, najmanj 50 st. — in 60 st. za vsakih 300 lir v tujo državo.
2. Zavoji ali paketi se sprejemajo samo do 5 kg. Priporočajo se primerni ovitki in razločni napisi. Zavoje z navedeno vrednostjo treba zapečatiti. Pristojbine za Italijo so sledeče:

do teže 1 kg	2 liri
do teže 3 kg	4 lire
do teže 5 kg	7 lir
- b) Vračanje praznih posod stane samo 2 liri.
- c) Za zavoje izvanredne obsežnosti je plačati polovico (50%) več.
- d) Povzetna stalna pristojbina za vsak zavoj znaša 60 stotink.
- e) Za navedeno vrednost za vsakih 100 lir 50 st., vendar najmanj 1 liro.

SEJMI V JULJSKI KRAJINI.

NA PRIMORSKEM.

Ajdovščina: 10. marca, križev petek, 24. junija in 15. okt. — Avče: nedelja po 5. avg. — Oglej: 26. do 28. marca, 11. do 13. julija, 19. do 21. decembra. — Sv. Anton poleg Kopra: ponedj. po sv. Antonu P., 20. okt. — Boljunec: 24. dan vsekega meseca in 1. sept. — Bovec: 20. in 21. marca, 29. in 30. sept. — Breginj: prvi četrtek aprila in prvi četrtek oktobra. — Brezovica: 28. aprila, 3. jul. in 17. okt. — Buje v Istri: 17. jan. in 8. sept. — Buzet v Istri: ponedj. po sv. imenu Marijinem. — Cerklje: sredpostni ponedeljek, 23. aprila, 14. septembra, 4. novembra. — Červinjan: ponedeljek po sv. Martinu, tri dni. — Črniče: prvo nedeljo po sv. Vidu. — Devin: 24. jun. — Cres: 1. do 8. avg. — Divača: 26. dan vsakega meseca. — Dekani: 9. marca, 9. jun. 9 sept., 9. decembra. — Dolina: 4. julija. — Dornberg:

15. sept. — Cerovo: 25. aprila, 16. maja, 26. junija, 12. julija, 16. avgusta. — Gorica: vsak drugi in zadnji četrtek v mesecu, 16. marca 8 dni, 24. avgusta 14 dni, 1. oktobra 8 dni in ponedeljek po sv. Andreju 14 dni. — Dutovlje: 3. februarja in 1. avgusta. — Gradiska: 25. marca, 1. in 26. okt. — Herpelje: vsak drugi dan v mesecu. — Hrastovlje: na praznik sv. 3 kraljev. — Jelšane: 1. aprila - Kanal: 22. sept. in pond. pred sv. Martinom. — Krmin: 25. jun. in 4. sept. po 3 dni, vsak 1. pond. v mesecu živ. trg. — Kastav: 22. maja, pond. po ned. rožnega venca in 13. decembra. — Klana v Istri: na dan sv. Roka 16. avg. in na dan sv. Jeronima 30. sept. — Kojsko pri Gorici: v pond. po sv. Juriju in v pond. po posveč. cerkva. — Kobarij: 9. marca, 13. jun., dan po roj. M. D. in pond. po zahvalni ned. — Komen: 20. marca, 24. aprila in 10. nov. — Koper v Istri: 21. sept.

in 21. okt. — Sv. Križ: pond. po sv. Reš. Tel. in 14. sept. — Kured v Istri: drugi pond. po rož. ned. in pond. po sv. Mart. — Labin (Albona): 30. jun. in 7. okt. — Lokve: vel. pond. in 9. nov. — Monfalcone (Tržič): 20. marca in 6. dec. po 2 dni. — Moščenice: 3. febr. in 29. nov. — Muje: 7. 8. in 9. oktobra. — Nabrežina: 5. aprila, 17. septembra in 27. oktobra. — Osp: zadnjo nedeljo junija in prvo nedeljo nov. — Pazin (Pisino) v Istri: 2. avgusta. — Piran v Istri: 24. aprila in 15. sept. po dva dni. — Podgrad v Istri: vsak mesec dne 8. le v novembru dne 27. Kadar je praznik napoti, prvi delavnik. — Poreč (Parenzo) v Istri: 21. nov. — Povirje: pond. po sv. Antonu Padov. in po sv. Frančišku Ks. — Prosek: na god sv. Martina, 11. nov. (ako je ta dan nedelja, dan poprej). — Renče: 6. sept., in prvi pond. v sept. — Rihenberg: vel. torek, 4. jul., kv. sob. v sept., 21. dec. (če je 4. julija ali 21. dec. nedelja, je sejem prihodnji dan). — Ročinj na Kanalskem: 30. nov. — Rovinj v Istri: 11. do 20. nov. — Sežana: v pond. po 17. jan., 3. maja, 14. sept., 2. nov. in vsaki 12. dan meseca. — Slivje: 15. aprila in 26. sept. — Sv. Lucija ob Soči: 14. febr., velikonočni torek, prvo nedeljo po sv. Jakobu, prvo nedeljo po sv. Simonu, darovanje Marije Dev., god sv. Lucije. — Tomaj: 29. junija. — Štanjel: na Krasu: 7. jan., 21. maja, 30. jun., 22. avg. — Suta pri sv. Tilhu: 11. jul., 1. sept. in 10. okt. — Šmarje: v tednu po jes. kvatrah, 3. febr. in 22. nov. — Šmarje pri Kopru: v pond. po prvi nedelji meseca okt. — Tomaj: 29. jun. — Trst: 1. (večji) teden po jesen. kvatrah in 2. prvi teden v nov., razun praznikov. — Tolmin: pond. po sv. Jožefu, na dan sv. Jurija, nedeljo po sv. R. T., pond. po sv. Uršuli in pondeljek po sv. Miklavžu — Turjak: 20. aprila, 10. oktobra in 9. decembra po 2 dni — Vodnjan: 10. avgusta in 13. decembra. — Volosko v Istri: 16. maja.

NA KRANJSKEM.

Na Bitnjah: dan sv. Ane 26. jul., v Črnem vrhu: sv. Jurija dan, in pond. po Malem Šmarnu; v Ilirski Bistrici: prvi pondeljek meseca junija, pondeljek po sv. Juriju, prvi pondeljek po Malem Šmarnu in pond. po sv. Martinu; v Idriji: v sredo velikega tedna, 16. maja, dan sv. Janeza, 15. septembra, 15. okt. sv. Terezije dan, 16. novembra in dan sv. Barbare; v Spod. Idriji: sv. Roka dan; v Ložu: 15. marca; v Premu: pond. po sv. Gregoriju, pnd. pred Malim Šmarnom in pond. po sv. Uršuli; v Planini: sv. Jurija dan, 12. julija, sv. Roka dan in sv. Andreja dan; v Postojni: pond. po Vnebohodu, sv. Luke dan, 24. avg. in 3. dec. in prvi dan vsakega meseca; v Rakitni: pond. pred sv. Gregorjem, četrtek po sv. Juriju, sv. Medarda dan, in pond. pred sv. Sim. in Juda; v Senožečah: 11. marca, 11. aprila, 11. maja, četrtek po bink., 11. jun., 12. jul., 11. avg. pond. po kvat. nedelji v sept., 11. sept. in 11. okt.; v Sorici sv. Luke dan (za živino); na Slapu pri Vipavi v pond. velikega tedna, 22. nov. in sv. Lucije dan; v Šturjah: 1. februarja; v Št. Petru na Notranjskem: 15. febr. za živ. in blago, 17. marca, 18. aprila (za kram., govedo in konje), pond. po sv. Reš. Tel., 9. avg. in četrtek po nedelji raznega yenca; v Št. Vidu pri Vipavi: 14. marca; sv. Vida dan in 20. nov.; v Trnovem: pond. po sv. 3 kraljih, 24. junija, pond. po sv. Petru in Pavlu in 19. okt.; na Uncu: prvi pond. marca (za živino in blago); v Vrhpolju pri Vipavi: 22. jan., sv. Primoža dan; v Vipavi: pustni pond., prvi pond. sept., in dan sv. Sim. in Juda; v Vrh (Idrijski okr.): pond. po 3. ned. po Vel. noči, 27. julija in 9. sept.; v Zagorju: 10. marca, torek po bink., 17. sept. in kvat. pond. pred Božičem.

NA KOROŠKEM.

Naborjet: pond. pred vsemi Svetimi. — Pontabelj: 30. jun. in 16. okt. — Trbiž: prvo soboto meseca aprila, 30. jun., 16. okt. in prvo soboto meseca oktobra. — Ukve: Zad. pond. meseca marca in septembra.

Opomba: Čitatelje prosimo, naj nam naznanijo netočnosti glede sejmov.

ZABAVA IN PODUK.

ZANIMIVI OBIČAJI ITALIJANSKEGA LJUDSTVA.

JOS. KRASJANIN.

Pred letom sem dobil v roke lepo knjigo: Le usanze del popolo italiano. A nevem, kam sem jo založil. Knjiga je bila sestavljena iz raznih spisov takozvanih »volkloristov« t. j. opisovateljev preprostega ljudstva. Nekaj napišem le po spominu.

Posuta steza.

V neki pokrajini zelo opazujejo ljudje mlade osebe. Dve osebi različnega spola svet sploh ostro opazuje. To pravo velja povsod. Svet hoče biti na jasnem, kaj ste dve osebi: ali brat in sestra, ali mož in žena, ali zaročenca — ali grešnika. Ko v tistih krajih dekleta o-

pazijo, da sta mladenič in dekle — četudi pošteno — zmenjena za sv. zakon, kar je bilo še neznano, prinese vrečo žagovine in natresejo po noči belo stezo od hiše dotičnega dekleta do hiše njenega ljubimca. Ko sosedje vstanejo, koj uganejo, kaj to pomeni in smeja in nagajanja ni konca ne kraja. — Draga mladina, ne pomaga nič skrivati. Le pošteno! Na samem mlade osebe ne smejo govoriti! Pri dobrih družinah je na večer vedno **mati** zraven za pričo. Brez priče ne govorite! Posebno v hribih so matere lahkomišelnice, da dovolé svojim otrokom vse, kar ima potem slabe posledice, ki od vzamejo božji blagoslov.

Ko mine pust in napoči pepelni dan, obesijo v nekih krajih na okno vsake hiše zvezek slame na drogu in **6 velikih petelinovih peres**. Gospodar izpuli vsako postno nedeljo eno pero. Ko ni več nobenega, ko je minila že cvetna nedelja, pravi gospodar: »Sedaj je pa čas, da gremo k velikonočni spovedi«. Tako opravi on in njegova družina velikonočno spoved. Ali bi ne bilo dobro, da bi si tudi kaka slovenska družina zataknila petelinova peresa na okno, da bi se spomnila velikonočne dolžnosti. Kristus pravi: »Jaz sem vinska trta, vi pa mladike«. Kdor ni na tej trti, nima življenja, nima več soka — ni več kristjan. Kdor ne gre vsaj enkrat v letu k spovedi, ni več sposoben za botra, niti pri krstu niti pri sv. birmi.

La festa dei canestri.

V nekem trgu je navada, da na cerkveni shod darujejo t. j. prineseo ljudje k »ofru« lepe koške in »cajnice«, napolnjene z dragocenimi jedili ali jestvinami. Finiti okus ljudstva ne dovoli darovati na sv. mestu golega denarja. (Tako se je zgodilo, ko so Francozi zidali v Trstu novo пристanišče, da so nekega kaplana obiskale francoske gospe in mu darovale lepo leseno razpelo. Za teden je gospod razpelo ogledoval in ko ga je obrnil, je iz nekega predalčka padlo 5 zlatih Napoleonov (Napoleon d'or). V ta namen se v onem trgu že dan pred shodom zbere cela vrsta trgovcev, ki ponujajo lepe, okusne »cajnice« (pletenice) barvane in razno blago: barvane sveče, lepe torte, drage botiljke šampanjca, žive kure, race, fino sadje, lepo svinjsko pleče, selame itd. Kakor kdo zmore, kupi in nese lepo košarico z darom na cerkveni prag, kjer cerkveni ključar sprejema blago in postavlja v vrsto. Ko je določena ura potekla,

Se »opravi« blagoslov in potem se ono blago prodaja na dražbi. Lahko se za eno steklenico vina dobi 10 ali 15 lir itd. Cerkev je dobila en dan okoli 150 do 200 lir. To se porabi za vosek in drugo. Darove kupljene je prepovedano nesti v gostilnice. Smejo se le v domačih hišah použiti.

Spovednica.

Po nekaterih krajih v Italiji, kjer so seveda tu in tam ljudje mlačni, je navada, da na Vnebohod po sv. maši napne cerkovnik neko žico za oltarjem in spovednica velikonočnega časa se dvigne in splava počasi v odprtino za oltarjem v višavo v cerkveno podstrežje. De kleta in fantje in drugi ljudje gledajo spovednico in jo spremljajo s svetlimi očmi. Aha, si mislijo, sedaj je končana spoved. Spovednica nam ne bo več nagajala in nam ne bo več na potu. Tako govoré le mlačni kristjani. Spovedati se le enkrat v letu je premalo. Cerkvena postava ne ukazuje le enkrat v letu, ukazuje najmanj (vsaj) enkrat v letu, toliko, da ostaneš kristjan, toliko, da ne zapadeš cerkveni kazni. Cerkvene kazni so v tem slučaju: »Naj se živemu zabrani vhod v cerkev in po smrti naj bo brez cerkvenega pogreba«. (Rit. rom. cap. III.) Kakšna bi bila tvoja srajca, če bi jo osnažil le enkrat v letu? — Spoved je nekaj naravnega. Kakor izpahuje telo iz sebe vse bolezni, tvore, otekline, gnoj, tako se hoče tudi duša iznebiti greha. Greh ne spada k človeku in nima — kot zlo — lastnega bivanja, greh samo leži na duši kot zlo. Proč ž njim! Prva izpoved je bila v raju. Adam je rekel: »Žena mi je dala in sem jedel«. P. A. Weiss iz reda dominikancev, velik učenjak, trdi v svoji knjigi: Modrost v žepu (Lebensweisheit in der Tasche), da se vsak človek spoveduje najraje v materinem jeziku, četudi umé več jezikov. Kakor je človeku naraven materni jezik, tako tudi spoved. —

UGANKE.

DOMEN.

1.

Zlog drugi ti pove, da je le eno,
kar prvi vedno kliče, da je pol; —
le združi zdaj oba in vrzi v ogenj:
segreješ ž njima se in skuhaš repo in fižol

Poieno.

2.

Zlog prvi prst je: poje v grmu ti in v kletki.
Zlog drugi prst je: v njo se vrneš spet ob smrti.
Oboje združi: — Voščim dober tek ti,
pa naj ponudijo ti z belimi ga prti!

Kos-ilo, Kosilo.

3

Predivo mehko je in dragoceno
in baha ž njim že dekleta se iz bajte.
Odreži črko mu — iz misli porojeno
povede novo bitje te v deželo bajke.

S-VIIa.

ŠALJIVO VPRAŠANJE

Katera črka je zadnja v slovenski abecedi?

СРКА 31с.

PIRAMIDA.

					a					
				a	a	a				
		c	e	g	g	i				
	i	i	i	k	l	l	m			
n	n	o	o	p	p	r	r	r		
r	r	s	s	t	t	t	t	t	u	v

1. soglasnik; 2. orožje; 3. vas pri Gorici; 4. slov. pisatelj; 5. mož iz meniškega reda; 6. dve gori: prva

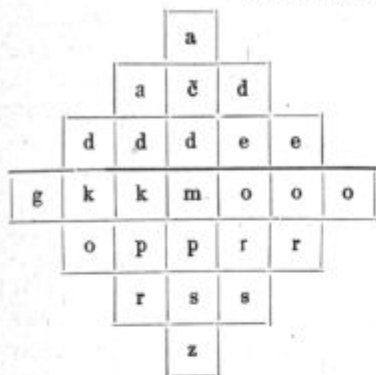
v julijskih Alpah, druga v Karavankah. — Po sredi navzdol beri ime znanega mesta.

REŠITEV:

g, top, Miren, Stritar, kapucinar, Triglav, Stol,

»Gorica«.

DIAMANT.

soglasnik,

ptič,

število,

—

ptič,

bolezen,

samoglasnik.

Navzdol in počez bereš ime vasi na Goriškem.

REŠITEV:

P, kos, sedem, Podgora, drozd, krč, a,

Podgora.

KRATKOČASNICE.

JOS. KRASJANIN.

Plesna strast.

K plesu napeljujejo takozvani »godci« brez not. To so navadni pohajači, ki se jim ne ljubi delati in si kupijo harmoniko ali star bas. Preprostemu ljudstvu je kmalu vse dobro: če zahrešči harmonika, ali star bas, ali stara ponva, samo, da kaj gode in praska. Tak pohajač se ravna po sv. evangeliju: »Kopati ne morem, v-bogajme prositi se sramujem. Vem, kaj bom storil (Luk. 16). Kupim staro harmoniko, ali star bas.

Taki hribovski godci začnejo najprej s kako polko. Juri s pušo jih je oponašal s pesmico:

Ti ridel tidel pli-pli-pli —
Glej, note ima pa meži.

Včasih začnejo takozvani: 7 korakov (Sette passi):

1-2-3-4-5-6-7. Mladina, ki plešeš rada ta ples, spomni se, kako zaparviljaš! 1-2-3-4-5-6-7. Štir za pir — tri za biks, za obleko pa niks!

Ko je vse židane volje, ko je treba denarce nabirati, začnejo hribovski godci na lahno — valček. 1-2-3-1-2-3.

'N tara - 'n tara: Lire pobiramo v prazen klobuk.

'N tara - 'n tara: Grlo zalivamo luk - luk - luk.

Pa odneso godci denarce. Mladenci odneso težke glave in prazne mošnjičke.

Rotschild.

Baron Rotschild sreča nekega dne humorista Safirja in ga naprosi, naj mu kaj napiše v spominsko knjigo. Humorist zapiše: »Posodite mi 100 cekinov in pozabite za vedno svojega prijatelja M. G. Safirja!«

Čudna slika.

Kmet prinese slikarju desko in prosi naj mu nanjo naslika Kristofa Kolumba. Slikar pravi, da deska ni zadosti dolga. Kmet pravi: »Saj noge lahko dolu visijo!«

Pri zdravniku.

Pri nekem zdravniku je došla gospa, ki bi bila rada vedno klepetala, kar je bilo njemu zoprno. »Gospa«, pravi zdravnik, »iztegnite jezik!« Gospa iztegne jezik. »Tako, sedaj držite jezik iztegnen, dokler ne neham jaz govoriti.«

Račun.

Nek dijak je v gostilni prav uspešno zabaval zbrano družbo. Ko je odhajal mu poda hvaležni gostilničar račun za 10 mark in pravi: »Da pokažem vljudnost do dijaka, izbrišem polovico računa.« »In jaz«, pravi dijak, »sem tudi toliko vljuden in izbrišem še drugo polovico«, (da bi ne plačal nič).

Iz gostilne.

Žena: »O ti grdi dedec, zopet lezeš iz krčme?« »O ljuba moja, saj ne morem zmerom tam ostati!«

Voščilo.

Bogatemu gospodu prinese sluga na novega leta dan zjutraj po navadi v sobo 2 prižgani sveči k postelji in vošči: »Na novo leto Vam prinašam zemeljsko luč in voščim da bi v nebesih dobili večno!« Gospod mu podari zlat dukat.

Za pol ure pride drugi, ki je kuril peči in hoče posnemati prvega slugo. Pravi: »Gospod baron, zakuril sem vam v peči zemeljski ogenj in Vam voščim po smrti, da vam Bog zakuri večni ogenj!« Zgodovina ne ve povedati, kako mu je gospod to voščilo poplačal.

NA ZNANJE!

Vsak naročnik dobi letos za 5 L (in poštino) tri knjige: 1. Koledar 2. Gorske pravljice, zložil Joža Lovrenčič in 3. Zabavno knjižico: Naši ljudje, spisal Dr. Alojzij Remec.

Uredništvo izreka prav toplo zahvalo vsem so-trudnikom, pesnikom in pisateljem. Marsičesa nismo mogli objaviti, ker ni bilo več prostora. To porabimo

lahko drugoč. Obračamo se do vseh naših domačih pisateljev s prošnjo, naj tudi v bodoče podpirajo naše ljudsko podjetje, ki utegne postati kulturno ognjišče našega naroda, bivajočega v Italiji.

Mnogo slik naših zaslužnih mož, slovstvenikov in politikov, nismo objavili, ker jih žal nismo mogli dobiti. To dopolnimo v prihodnjih letnikih. Nekatere slike v

letožnjem Koledarju niso take, kakor bi bi bilo želati. Temu ni kriva tiskarna, ampak cinkografija in pa fotografije same.

Mnogi naši poverjeniki so izrazili željo, naj bi v Koledarju vsako leto objavili število naročnikov po občinah ali duhovnijah. Tej želji nismo mogli ustreči, ker nam naročbe niso bile o pravem času prijavljene. Lansko leto je 20.000 naročnikov dobilo knjige. Kasneje se je oglasilo še 3000 naročnikov, katerim pa nismo mogli postreči.

Ko odpravljamo letošnje knjige na pot, želimo, naj bi obrodile v naših slovenskih družinah obilo dobrega.

V njih ni nič neplemenitega, nič opolzlega. Vsak odstavek v njih ima zdravo, kleno jedro. Vse tri knjige je odobril preč. knezonadškofijski ordinariat.

Prihodnje leto izdamo poleg Koledarja istotako najmanj dve knjigi. Pripravljene imamo krasne spise naših najboljših pisateljev.

»Goriška Matica« hoče napredovati in se od leta do leta izpopolnjevati. V ta namen potrebujemo vsestranske podpore. Vse sotrudnike lepo prosimo, naj nam pošljejo rokopise čimprej, pa vsaj do konca maja l. 1922, da nam bo mogoče spise urediti!

Uredništvo »Goriške Matice«.

V ZAVRŠITEV KOLEDARJA.

DR. HILARIJ ZORN.

Učeni Bachet je priobčil (Lyon 1624) to nalogo: Na neki ladiji je potovalo 15 kristjanov in 15 Turkov. Nastal je silen vihar. Da bi se rešila ladija, je ukazal kapitan, naj se vrže izmed teh 30 oseb 15 v morje. Rekel je, naj se vsi postavijo v vrsto, pri prvi osebi naj se prične šteti od 1 do 9 ter naj vržejo v morje onega, ki ga zadene štev. 9; od naslednjega (t. j. desetega) naj se zopet šteje do 9 in deveti naj se vrže

zopet v morje itd., dokler jih ne bo 15 vrženih v morje. Vpraša se: Kako naj zvrstijo teh 30 oseb, drugo poleg druge, da se rešijo vsi kristjani in vržejo v morje vsi Turki?

Kdor reši to nalogo in prijavi »Goriški Matici« nje rešitev prvi, bodisi ustno bodisi pismeno, dobi vse tri knjige brezplačno.

TISKOVNI POGREŠKI.

Stran	Vrsta	Mesto	Čitaj
16 v prvem stebriču	19	korminskega pogorja	Kaninskega pogorja.
38		Pol litra Vipavca	Pol litra vipavca

VSEBINA.

1. Koledar	2	29. Vera	64
2. Škof Dr. Anton Mahnič	15	30. Propala	64
3. Beneški Slovenci	16	31. Jutro	64
4. Koroški Slovenci v Julijski Pokrajini	19	32. Oj pazi, dekle	64
5. Prijatelju rudarju	23	33. Jutro v planinah	65
6. Usoda	23	34. Statio ad Frigidum	65
7. Verzi	23	35. Kosovka devojka	66
8. Kako je v Orleku pri Sežani	24	36. Na Visokem. Igrokaz	67
9. Steklarstvo na Goriškem	26	37. Zapuščena mati	75
10. Nekaj o petju	27	38. Romarji topoli	75
11. Vitovlje	28	39. Nori	76
12. Vojna vdova	30	40. Na svetogorski cesti	76
13. Sv. gora	31	41. Večerna molitev	76
14. Socialni nauki za našo dobo	32	42. Pesem Ircev	76
15. Iz vic je prišla	41	43. Pravica	77
16. Na Vitovskem vrhu	44	44. Primorci	77
17. Čez 22 let	45	45. Sv. Miklavžu	77
18. Jutro v Brdih	46	46. Časopis	78
19. Čudež sv. Marka	47	47. Spremembe občnega državnega zakona	82
20. Tolminska pomlad	50	48. Na kakšen način se da zvišati dosedaj pridelovana množina poljskih pridelkov	83
21. Govoreči bankovec	51	49. Kaj je pripovedovala jablana	85
22. Zaplenjeno	54	50. Lestvice (Skale)	87
23. Povest o izgubljeni ideji	55	51. Poštne določbe	88
24. Za ta in oni svet	60	52. Sejmi	89
25. Sv. gora. Pesem	61	53. Zabava in poduk	90
26. Raznoterost	62	54. Na znanje	92
27. Naša pesem	64	55. V završitev Koledarja	93
28. Skrbna mati	64		

Dobroznana trgovina

in velika izbira šivalnih strojev za krojače, šivilje in čevljarje ter dvokoles iz najboljših nemških tovarn in vsi zraven spadajoči predmeti. — Lastna mehanična delavnica. Priporoča se :

Tvrdka F. Saunig, Gorica

Via Carducci št. 25 (prej Gosp. ulica) blizu Korna.

Kmetijska zadruga

prej

(Kmetijska in vrtnarska gospodarska zadruga)
reg. zad. z o. p.

v Trstu, ul. Raffineria 7.

Telefon: 36-75.

Podružnice: Avber, Brseč, Moščenice, Boljunc, Branica, sp. Črnikal, Dolina, Dutovlje, Gropoda-Padriče, Kazlje, Klanec, Koper, Loka, Lovran, Materija, Opčine, Osp, Plavje, Poljane-Vepinac, Prestranek, Sv. Peter, Šalež, Škoflje, Štanjel, Štjak, Šempolaj, Vrabče.

Urad in glavno skladišče v ulici Raffineria šte. 7. Skladišče v ulici Giulia št. 6. Zaloga vina v ulici Raffineria št. 3. — Mlekarna v ulici Salice št. 21.

Razprodaja svojim članom raznovrstne poljedelske potrebščine, stroje, orodje, umetna gnojila, žveplo, modro galico. Ima poseben semenski oddelek z z jamčenimi prvovrstnimi semeni in sadikami. Vnovčuje pridelke svojih članov. Posreduje pri nabavi in prodaji med zadrugami na deželi. — K zadrugi smejo pristopiti le kmetovalci. Vstopnina 1 liro, delež 20 lir. Jamstvo osemkratno. Kmetje, ne izkoriščajte in ne pustite se izkoriščati.

NOVO POGREBNO PODJETJE

Trst, Corso Vittorio Emanuele III, šte. 47.

Prevoz mrličev v druge kraje, tudi v inozemstvo.

Vrši vse razredne pogrebe. Zaloga vseh pogrebnih predmetov na debelo in drobno.

Primerne cene. — Točna postrežba.

Nočna inspekcija v lastnih prostorih.

Zaloga ulica Tesa št. 31. Telefon 1402.

JAKOB BRATUŽ

pekovski mojster

in slaščičar

v Gorici, Šolska ulica (Via Mameli) 6

prodaja tudi

vsakovrstne likerje.

G. Podbersig & C.

prodaja orožje in strelivo.

Popravlja vsakovrstno orožje

in napravlja novo.

Gorica, pred nadškofijo št. 5.

M. Sussig, Gorica

v Raštelu št. 16

trgovina z lastno mehanično delavnico vsakovrstnih drobnih in debelih

vrvi,

(špagata in štrikov)

Velika zaloga moških klobukov.

Občeznana zaloga

Via S. Antonio št. 4 (poleg Korna)
in na Kornu št. 8 (prej Kaučič)

vipavskega, istrskega, briškega, dalmatinskega in italijanskega vina, vsakovrstnega
žganja in špirta (tudi na drobno)
vermoutha in maršale na debelo.

Cene brez konkurence.

Strojno mizarstvo **Franc Bavčar**

v Sela p. Črniče
tvrdka ustanovlj. l. 1859.

Sprejema vsa v mizar-
sko stroko spadajoča dela

Posebno priporoča opravo
za spalne in obedne sobe.

**Izdelek soliden.
Cene zmerne.**

Zadružna zveza (prej Goriška zveza v Gorici)

vpisane zadruga z omejeno zavezo

je osrednja organizacija vseh goriških
zadrug.

Pisarna v Gorici,

Corso Verdi 32, I. nadstropje.

Uradije ob delavnikih
od 8. do 12. predpold.
in od 3. do 5. popoldne.
Ob sobotah in dnevih
pred prazniki je ura d
popoldne zaprt.

Jadranska BANKA

posluje v naslednjih mestih:

Beograd, Celje, Dubrovnik,
Kotor, Kranj, Ljubljana, Ma-
ribor, Metković, Opatija, Sa-
rajevo, Split, Šibenik, Zadar,
Trst, Wien (Dunaj).

Ima poslovne zveze z vsemi večjimi kraji
doma in v inozemstvu.

Sprejema vloge na hranilne knjižice, žiro
in druge vloge pod najugodnejšimi pogoji.
Prevzema vse bančne posle pod najugod-
nejšimi pogoji.

Kmečko delavska gospod. zadruga v Dobravljah,
registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Pošta:
Cesta - Sv. Križ
Goriško.

Železniška
postaja:
Cesta - Sv. Križ.

Brzjavke: Zadruga Dobravljje. Cesta - Sv. Križ.

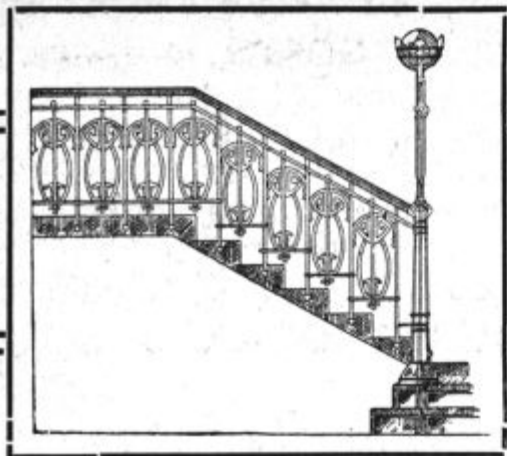
Zadruga ima v svojih kletih

velike množine dobrega in naravnega
vina svojih zadrušnikov. Za pristnost
od zadruge kupljenega vina jamči.

Oddaja se v lastnih sodčkih od 56 litrov
naprej v vsaki množini.

Kdor kdaj kupi od nas,
ostane naš stalen odjemalec!

Ima v zalogi tudi vse kmetijske potrebščine,
kakor: orodje, semena, umetna gnojila,
krmo in živila.

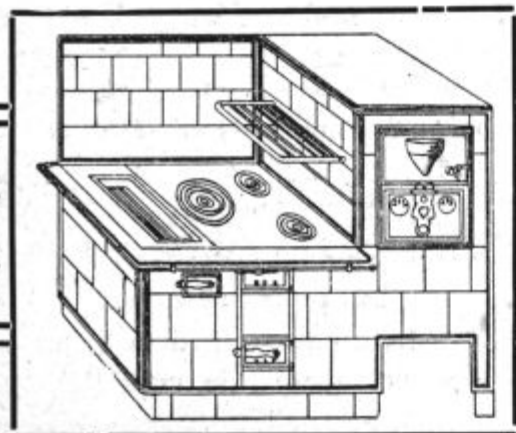

Josip Štrukelj
Gorica, Piazza Cristo št. 1

priporoča sl. občinstvu v
mestu in na deželi svojo

stavbno
ključavničarsko delavnico.

Izvršujem vsa v to stroko
spadajoča dela najsolid-
nejše in po najnižjih cen.

KAVARNA
„ADRIATICO“
 V GORICI
 na Travniku tik cerkve Sv. Ignacija.

Postrežba z izvrstno kavo in likerji
 Dnevno najnovejši časopisi. Biljard,
 šah, tarok itd itd.

Za obilen obisk se priporočata

Nordig - Pečenko, lastnika.

GOSTILNA PRI KRANCU
V GORICI, na Senenem trgu.

Domača gostilna z izvrstnim domačim
 belim in črnim vinom in izborno ku-
 hinjo. — Postrežba domača. — Snaga
 uzorna. — Na razpolago so konjski
 hlevi z velikim dvoriščem.

Za obilen obisk se priporoča rojakom v mestu
 in na deželi **Lojzka Kranc**, gostilničarka.

Žnideršič & Valenčič prva kranjska tovarna testenin - - - ILIRSKA BISTRICA. - - -

Našim gospodinjam podajemo za pripravo okusne jedi iz naših testenin **PEKATETE** sledeče
 navodilo: Kuhane testenine stresi v ponev na vrelo maslo; ko postanejo vroče primešaj zraven
 nekoliko kisle smetane in večjo količino drobno sesekljanega gnjati (Šunke) ter pusti da se pari.
 Ko je jed gotova, primešaj ribanega sira. — Enako dobro jed napraviš, ako namesto gnjati, primešaš
 testeninam sesekljan ostanke pečenke in priliješ zraven zosa od pečenke. Na to pa ne pozabite
 gospodinje: Zahtevajte vedno izdelke iz tovarne testenin v Ilirski Bistrici, takozvane „Pekatete“.

Trgovina z oljnim in jedilnim
 oljem in z drugimi jestvinami

Rihard Nardin = Gorica

ulica Sv. Ivana števil. 10

se priporoča cenj. občinstvu iz mesta in z dežele.

o- Blago najboljše vrste in po zmernih cenah. -o

Postrežba točna.

Postrežba točna.

Zlatar in srebrar

Franc Leban
 v Gorici, Via Duomo

izdeluje in popravlja vse cerkvene
 zlate in srebrne predmete:

monštrance, kelihe, ciborje.

Pozlačuje in posrebruje.

Priporoča se preč. cerkvenim
 predstojništvom.

Goriška livarna jekla in ključav-
 ničarska mehanična delavnica

G. Prinzig - Gorica

Via Mazzini (prej Via Municipio) števil. 9 in

Via Casale števil. 13

uliva vsakovrstno kolesje, plošče itd.
 iz jekla, prevzema stavbena ključavni-
 čarska dela.

DELO TRDNO.

CENE 7MERNE.

Kuštrin & Marmolja - Gorica

Na debelo!

Gosposka ulica št. 25.

Na drobno!

Velika zaloga kolonijalnega blaga

Blago vedno sveže vsled velikega prometa - - - Pošilja po železnici

Domača solidna tvrdka. - - - Trgovci na deželi dobe znaten popust.

AVGUST PALUDETTO V GORICI

ŠOLSKA ULICA ŠT. 6. (POPREJ FILIP STRUCHEL VIA S. CHIARA).

TRGOVINA Z MANUFAKTURNIM BLAGOM, PERILOM,
MAJAMI. LASTNA KROJAČNICA Z IZGOTOVLJENIMI
O O OBLEKAMI ZA GOSPODE IN DEČKE. O O

VSAKA KONKURENCA JE IZKLJUČENA.

GOSTILNA

Josip in Pavla Kamenšček

v Gorici, na Kornu št. 8

streže z izbornim belim briškim, vipavskim in črnim vinom. — Kuhinja
domača. — Gorka jedila ob vsakem času na razpolago. — Snaga
vzorna. — Prenočišče za tujce. — Sobe in postelje snažne.

Zbirališče rojakov iz Gorice in iz naših hribov.

PRVOVRSTNA MANUFAKTURNA TRGOVINA
JOSIP DEL PIERO :: GORICA
 GOSPOSKA ULICA (VIA CARDUCCI) ŠT. 8

USTANOVLJENA LETA 1874.

POZOR!
 CENE STALNE!

Bogata izber domačega in tu-
 jega blaga za obleke za go-
 spode in gospe

POZOR!
 CENE STALNE!

POZOR!
 CENE STALNE!

POZOR!
 CENE STALNE!

POSEBNOST! Perilo za neveste, raznovrstno
izgotovljeno perilo, blazine, preproge, lahke in
težke, odeje, zavese, tapeti, itd.

POZOR!
 CENE STALNE!

POZOR!
 CENE STALNE!

Stara in dobroznana
 :: RESTAVRACIJA ::

Pri Treh Kronah

s konjskimi blevi in gara-
 žami za avtomobile. — Do-
 mača kubinja, domača in
 italijanska bela in črna vina.

Dvorana za zborovanja in
 | | | | zbirališča. | | | |

CENE ZMERNE. o-o POSTREŽBA TOČNA.

BAZAR!!!

Na Verdijevem Tekališču
 št. 13. v Gorici.

Bogata zaloga galanterij-
 skega blaga, papirja, dišav,
 toaletnega mila, steklenih in
 glinastih posod, bogata izber
razglednic.

EDINA ZALOGA PAPIRJA „ABADIE“.
 PRODAJA NA DEBELO IN DROBNO.
 | | CENE BREZ KONKURENCE. | |

LASTNICA ELIZA vd. TROBITZ.

LEOPOLD ZAKRAISEK.

KOTLAR
PETER MORETTI
v Gorici, Via Caserna šte. 3.

Zaloga vsakovrstnih kotlov za vodnjake in za svinjake, najmodernejši žgalni kotli za žganje, bakrene pokrovke in vse bakrene kuhinjske potrebščine.

Cene najnižje.

Cene najnižje.

Humar & Turel

-- zaloga stavbenega in drugega lesa --
v Gorici, Via Donizetti šte. 3
-- na razpotju bivše tovarne žveplenk --
se priporoča rojakom v mestu in na deželi.

Les suh in trden.

Cene zelo nizke.

Felberbaum & Rolich

preje: **HEDŽET & KORITNIK,**

Gorica, Corso Verdi št. 7, vogal Šolske ulice.

Trgovina manufakturnega blaga, specialiteta moških in damskih oblek, velika izbira moškega in ženskega perila, vse potrebščine
- - - - za neveste, kakor tudi za birmance. - - - -

NA DEBELO!

NA DROBNO!

∴ P. n. lastnika se priporočata slavnemu občinstvu na deželi in v mestu. ∴

FOTOGRAF

JORDAN OBLAK

GORICA ulica 24. maja št. 16 GORICA
prej Ateljè Weis, blizu kapucinske cerkve

ima na novo urejen ateljè, izdeluje vsakovrstne moderne slike in **povečuje** vsako sliko do naravne velikosti. Izdeluje slike na porcelan za spomenike na grobovih. Po naročilu gre tudi na dom.

ALOJZIJ BONNES

autoriziran inštalater za vodovode, za plinovode in elektrovoode, za telefone in klosete, kopališča itd.

v Gorici, Via Seminario 8.

Prodaja električne žarnice in druge predmete po zelo nizkih cenah.

Staroznana goriška knjigarna

- - - - in papirnica - - - -

E. WOKULAT & Co

Corso Vittorio Emanuele III. šte. 9.

:: (na vogalu ulice Barzellini). ::

Zaloga vseh pisarniških in fotografskih potrebščin. APARATI KODAK po tovarniških cenah. — Bogata zaloga drobnine. — Prodaja slovenske, italijanske, nemške in francoske časopise.

„Centralna Posojilnica“

v Gorici, Corso Verdi 32, I. nadstr.

Posluje redno vsaki dan od 8. — 12. in od 3. — 5. Ob sobotah popoldne, ob nedeljah in praznikih je urad zaprt.

TVRDKA GINO GIONCHETTI IN DRUG.

Gorica, Via G. Mameli št. 5 (prej Šolska ulica).

**Vino, likerji. - Zastopstvo in zaloga. - Posebnost: žganje, vermut, vino chianti v stekle-
ssssssssss nicah itd. itd. sssssssssss**

B. PICH - mirodilničar - v Gorici
na Kornu št. 11.

Zaloga špiritov, barv, čopičev, firnežev, olja, ščetk, pip, bensine, petroleja, vitrijola, žvepla, sode, sploh vseh predmetov, spadajočih v mirodilniško stroko.

Cene zmerne

 Blago najboljše.

Cezar Leonardig

GORICA, Via Carducci 12 (hiša hotel Tri krone)

I Železnina in kovine, hišna
:: oprema, ognjišča, orodje ::
„Portland“ - cement, gips, izlivalniki, mreže za ograje, asfal-
:: tiran papir in eternit itd. ::

Zobozdravniški ateljè

ADOLF KOLL

Gorica, Corso Vitt. Eman. št. 11
I. nadstropje.

posluje od 9. do 12. dopoldne
in „ 2. „ 5. popoldne.

Società Servizi Automobilistici Ing. Ribì & C. -- Gorica

VIA IX AGOSTO

AUTOMOBILNE PROGE.

Vozi po vseh bivših bojiščih.

**Urniki in proračuni vožnjam se
na zahtevo pošiljajo brezplačno.**

KLEMENT MUNIH
ključavničar v Gorici, ul. Sv. Antona 12.

Prevzema stavbarska dela. Izdeluje štedilnike,
železne ograje, ključavnice, ključe, sploh vse v
ključavničarsko stroko spadajoča dela. - - - - -

Delo solidno trdno.

(o)

~~~~~ Cene zmerne.

Zaloga pohištva

ANTON BREŠČAK
Gorica, Via Carducci št. 14
:--: (prej Gosposka ulica) :--:

Živimo v vojne odškodnine dobi.
Kdor je še pravočasno vložil vlogo
za odškodnino na finančno strogo,
dobi denarja lahko za dve sobi,

mogoče tudi manj, a vedno se spodobi,
da s tem denarjem, dasi ni ga mnogo,
odstrani dosedanje si nadlogo,
nadaljnji da izogne se tesnobi.

Doma kar manjka, naj pregleda vsak,
vse naj napiše si pri dnevni luči:
omare, mize, stole, posteljnjak,

škabel, kar rabi sploh v domači kuči.
Kar manjka, to mu preskrbi Breščak,
štirnajst številka Giosue Carducci.

Staroznana gostilna
~ s prenočišči ~

„PRI RAJHU“
NA KORNU V GORICI.

Toči izvrstna domača črna in bela vina.
Kuhinja izborna. — Sobe in prenočišča
čista, postelje snažne.

Za obilen obisk se priporoča
JOSIP DROČ,
-- gostilničar. --

G. TEMIL
-- GORICA --
Via Giosue Carducci št. 1
(nasproti Montu)
brusar in nožar
Prodaja tudi toaletne predmete.

V delavnici so nameščeni delavci specialisti za omenjena dela kakor tudi za popravljanje vseh operacijskih predmetov itd.

Delavnica na električno gonilno silo z bogato zalogo predmetov, kakor nožev, škarij, brivnih nožev, najelegantnejših žepnih nožev, bergamskih osel, sploh vseh rezil. — Brusi brivne in žepne nože, škarje, mesarske in knjigoveške ter vse druge nože in rezila.

Za izvršena dela jamči.

TEOD. HRIBAR

o NASLEDNIKI o

V GORICI :: CORSO VERDI ŠT. 32
V ZNANI PALAČI „CENTRALNE POSOJILNICE“

Bogata zaloga najboljšega manufakturnega blaga, perila, pre-
-- prog, zaves, tepihov. --

Neveste najdejo tu celotno
opremo, ki jim je potrebna.

Stavbeni mojster
IZIDOR NANUT,
v Gorici, Via Trieste 91.

Gradi nove hiše, kmetske in meščanske, cerkve, šole; popravlja stare hiše. —
 PRESKRBUJE NAČRTE IN PRORAČUNE.

..... DELO TRDNO IN LEPO.

Uslužbeni najboljši domači zidarji.

Ivan Kacin - Gorica

Via della Croce 10

Via Stretta št. 3.

Izdeluje in popravlja orgle in harmonije, uglaš klavirje, tamburice, violine itd. —

V zalogi ima vedno izdelane harmonije,

violine, kitare, mando-

line, jezike za hamonije

ter furnir za mizarje.

GOSTILNA PRI BELEM ZAJCU
V GORICI.

Shajališče okoličanov in meščanov. Postrežba s svežimi
 domačimi mrzlimi in gorkimi jedili ter z izvrstnim vipav-
 cem, bricem in s črnino.

Za obilen obisk se priporoča

Jos. Molar, restavrater.

KOTLARJA GRION IN KRASNA

V GORICI. VIA S. GIOVANNI ŠT. 4.

Izdelujeta in imata v zalogi vsakovrstne kotle za kuhanje, za
 vodnjake in za svinjake iz najboljšega bakra. Kotle za kuhanje
 žganja najnovejših sistemov.

Postrežba najboljša.

Postrežba najboljša.

Trgovina z jedilnim blagom
Angel Špacapan
v Gorici, Piazza Catterini št. 2.

Priporoča se slav. občinstvu v mestu,
 posebno pa z goratega dela naše dežele
 za obilen obisk.

Klementina Pregl,
klobučarna
v Gorici v Raštelu št. 28.

Velika in staroznana trgovina z mož-
 kimi klobuki, trdimi, mehkimi, s slam-
 niki, kapami od preproste do naj-
 finejše vrste.

Blago vedno sveže. Postrežba prav dobra. Postrežba solidna. Cene zmerne.

ARTUR DE ROSSI

V GORICI, CORSO GIUS. VERDI ŠT. 1
NASPROTI VELIKEMU SEMENIŠČU

ZASTOPNIŠTA Z VELIKO ZALOGO
MANUFAKTURNEGA BLAGA NA
:- DEBELO IN NA DROBNO :-

BLAGO NAJBOLJŠE. CENE SKRAJNO NIZKE. Postreža dobra. * Cene zmerne.

- - Trgovina šivalnih strojev, dvokoles, - -
slamorenznic, stiskalnic, plugov in gramofonov

ELIJA ČUK,
sodno zapriseženi izvedenec
GORICA Stolni trg št. 9, na levo

priporoča svojo zalogo slavnemu občinstvu, zagotavlja najtočnejšo postrežbo po konkurenčnih cenah. — Sprejema vsa v to stroko spadajoča popravila. — V zalogi ima vedno vse nadomestne dele za šivalne stroje, dvokolesa itd. od proizvodov vseh boljših tovarov. — Popravila se točno in ceno izvršujejo.

E. ČUK.

V. BOMBIG

GORICA na Travniku št. 14. GORICA

Zaloga stavbenega železja in okovja, orodje za stavbenike in druge rokodelce, železa za kovače, cina, železnih in pocinjenih plošč, železnih verig, žice, medenih kljuk, pip, žeblicev in sploh vseh v železarsko stroko spadajočih predmetov. — Sesalke, ekonomični štedilniki in tehtnice.

Zaloga vseh kmetijskih strojev. — Velika izbira kuhinjskih potrebščin, svetilk, lovskih predmetov, mišnikov itd. itd.

Cene ugodne. ➡

➡ Cene ugodne.

TAPETNIK IN DEKORATER MARIJ MUČIČ

izdeluje vsakovrstne divane, otomane, fotelje, zavese za sobe in salone itd. po naročilu. — Vložke (šušte) in blazine. Predeluje vse v to stroko spadajoče predmete točno in solidno.

Priporoča se novoporočencem.
Naročila z dežele se izvrše hitro.

Gorica, ulica 24. maja (poprej Tre Rè) št. 18.

Staroznana trgovina s klobuki JOS. FON

Gorica, Semeniška ulica (Via Seminario) št. 6

Bogata izber navadnih in najfinejših klobukov za dečke in odrastle, mehkih :-: in trdih, slamnikov in kap. :-:

Domača solidna tvrdka. ➡

STAVBENIK - - -

I. NIBRANT

SOLKAN št. 245

prevzema stavbena dela z ugodnimi pogoji
Opozarja sl. županstva, cerkvene urade in za-
sebnike, da prevzema zgradbe celih občin
cerkva, šol itd. - - -

Velika zaloga stavbenega lesa
vsake vrste in množine. CENE UGODNE.

:: DOBROZNAN ::
DOMAČ STEKLAR

ANT. KOREN

V GORICI, GOSPOSKA ULICA ŠT. 4

VELIKA ZALOGA STEKLENIC,
KOZARCEV, KROŽNIKOV, SKLED,
PETROLEJK, ŠALIC, ZRCAL, NO-
ŽEV, VILIC, STEKEL, NALOŽENIH
PORCELANASTIH PREDMETOV,
SPLOH VSEH STEKLENIH IN
PORCELANASTIH IZDELKOV. :::

BOGATA IZBIRA OKVIRJEV ZA
PODOBE OD PREPROSTIH DO
NAJFINEJŠIH.

LASTNA STEKLARSKA DELAVNICA.
:: POSTREŽBA POŠTENA. ::

KAROL BONNES

V GORICI, V SEMENIŠKI ULICI ŠTEV. 8
DOBROZNAN TAPETNIK IN DEKORATER.

PRIPOROČA SE ZLASTI NOVOPOROČENCEM ZA
IZDELOVANJE BLAZIN, ŠTRAMACEV, DIVANOV,
NASLONJAČEV ITD.

::: CENE NAJNIŽJE. :::
DELO, LEPO IN TRAJNO.

KLOBUČAR
L. LARISE

PIAZZA CAVOUR ŠT. 2 (prej PIAZZA DUOMO).

BOGATA ZALOGA NAVADNIH IN
NAJFINEJŠIH KLOBUKOV, MEHKIH IN
TRDIH, KAP IN SLAMNIKOV.

::: CENE NIZKE. :::
POSTREŽBA TOČNA.

Jos. Kerševani
v Gorici

PIAZZA CAVOUR (prej PIAZZA DUOMO) št. 4, desno.

Največja zaloga dvokoles, šivalnih stro-
jev, lovskih pušk, samokresov, streliva.
Zaloga kmetijskih strojev, slamorez-
nic, plugov, stiskalnic, bran itd. iz
::: najboljših čeških tovarov. :::

LASTNA DELAVNICA
IN POPRAVLJALNICA.

CENE NAJNIŽJE.

MIHAEL KOZMAN

GORICA, V RAŠTELU ŠTEV. 27.

Občeznana trgovina s kuhinjskimi potrebščinami
vsake vrste. V zalogi so: Rešeta, škafi, orne,
brente, sita, solnice, lesene žlice, pipe, stolice,
nečke, sejalniki, koši, jerbasi itd. Zaloga vinskih
sodov, kadi, glinastih posod in steklenih predmetov

ZALOGA KROGEL ZA KROGLANJE
IZ NAJTRŠEGA LESU.

POSTREŽBA SOLIDNA.
::: CENE NIZKE. :::

BRATA SUTTNER

Gorica - v Raštelu 7 - Gorica

trgovina z železnino, stavbnim okovjem, traverzami, z vsakovrstnimi žebliji, cevmi za peči, železnimi pečmi. — Železo za okovje iz najboljših livarn. — Verige za voli, vozove, žica za vinograde.

Stavbeniki, kovaški in ključavničarski mojstri
dobe v naši trgovini najboljšo postrežbo.

G. PAGNACO & C.¹

— TRGOVINA Z VINOM NA DEBELO —

v Gorici, Corso Vitt. Em. št. 38.

Velika izber briških, vipavskih, istrskih, dalma-
tinskih, tirolskih in italijanskih vin. — Žganje, ver-
mouth, maršala, finejša vina in likerji v steklenicah.

CENE ZELO NIZKE, TAKO DA SE
LASTNIK VSLED BOGATE ZALOGE
: : NE BOJI KONRURENCE. :—:

VELIKA ZALOGA MANUFAKTURE NA DEBELO! * NA DROBNO!

RUGER VENUTI

Corso G. Verdi 15 GORICA Corso G. Verdi 15

Bogata zaloga volne, tkanine, bombaževine za gospode in gospe,
velika zaloga platna, perila vsake vrste. Svila, žamet, perkal,
batist, šifon, kreton itd. Tepihi, linoleum, preproge, lana. Lana
iz kržine. Volna in žima za štramace, sploh vse blago za neveste.

Cene zelo ugodne!

Cene zelo ugodne!

Največja manufakturna trgovina v Gorici.

Mizarska delavnica s strojnim obratom

JOSIP BRECELJ IN DRUGI

:: ŠTURJE - AJDOVŠČINA ::

izdeluje vsa dela za stavbe in pohištva
solidno, točno ter po zmernih cenah.

Podružnica

Ljubljanske Kreditne Banke v Gorici

---: Corso Verdi „Trgovski Dom“. ---:

---: TELEFON ŠTEV. 50. ---:

Brzojavni naslov:
LJUBLJANSKA BANKA.

Delniška glavnica
SHS kron
50 MILIJONOV

CENTRALA:

LJUBLJANA

Rezerva SHS
kron
45 MILIJONOV

Podružnice: Brežice, Borovlje, Celovec, Celje, Maribor, Ptuj, Sarajevo, Split, Trst.
OBREŠTUJE vloge na knjižice po 4% na daljšo odpoved vezane vloge po dogovoru.
NAKUP IN PRODAJA vsakovrstnega tujega denarja. — IZVRŠUJE vse v bančno
stroko spadajoče posle najkulantnejše.

Uradne ure za občinstvo 8¹/₂—12. in od 3.—5. Ob sobotah popoldne, ob nedeljah
in praznikih ne uraduje.

:: Goriška ljudska posojilnica ::
v. z. z o. j.
GORICA - Corso Verdi 37 - GORICA

Posluje vsaki dan od 8½ do 12
in od 3. do 5. popold razun ob
nedeljah, praznikih in sobotah pop.

Vloge obrestuje po 4½%, stalne in
večje pa po dogovoru.

:: Daje posojila z najugodnejšimi pogoji. ::

Restavracija „Central“
v Gorici v hiši „Centralne
Posojilnice“ Corso Verdi 32.

Izborna kuhinja, najboljša vina.

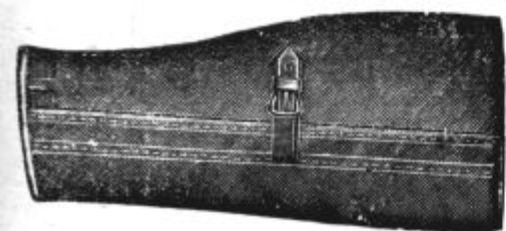
--- Krasne salone za goste. ---

Za obilen obisk se priporoča

Andrej Podgornik,
restavrater.

A. DRUFOVKA V GORICI

Zaloga usnja v Raštelu št. 3.

Usnje, podplati in nadplati vseh vrst, usnje belo,
barvano, črno najfinejše, jermeni, vrvi, biči, vse
čevljarske in sedlarske potrebščine.

Cene najnižje, tako, da se ne boji
nikake konkurence.

TOVARNA SODOVKE

BRATA COSSO VEL

GORICA - Viale XXIV. Maggio št. 19.

ANTON JARC,

krojač

Gorica, Via del Corno 13.

Najfinejša krojaška delavnica, ki
izdeluje moške obleke po naj-

modernejših krojih.

Leopold Kralj - sodar
v Gorici, Via Cappuccini št. 4

Izdeluje vsakovrstne vinske sode,
orne, škafe, brente, brentače, čebre.
V zalogi ima veliko število vsa-
kovrstnih najboljših sodov itd.

Cene zmerne.

Delo najboljše.

Z A L O G A

**vipavskega, istrskega, briškega,
dalmatinskega in italijanskega**

V I N A

**in vsakovrstnega žganja in špirita (tudi na
drobno), vermoutha in maršale na debelo.**

„ Cene brez konkurence. „

L. FOGAR (dediči)
SOLKANSKA CESTA.

Goriški „MONT“

**ustanovljen po grofu Thurnu v Gorici
v lastni hiši Via G. Carducci št. 2**

ODDELEK: Zastavljalnica

posluje z ozirom da niso še popravljeni prostori po vojni porušeni za sedaj samo z izdajanjem (reševanjem) pred vojno zastavljenih dragocenosti.

ODDELEK: Hranilnica

sprejema vloge na hranilne knjižice ter jih obrestuje po čistih 4% letnih obrestih, ki se pripišejo vsakega pol leta, t. j. 1. januarja in 1. julija k glavnici; nadalje dovoljuje in izplačuje posojila na vknjižbo proti letnemu 6% obrestovanju, daje nadalje predjume na pupilarno varne vrednostne listine proti 5% letnemu obrestovanju.

Velika zaloga

**stavbnega in drugega
lesa in drv za kurivo**

Valentin Rudolf

v Gorici, Via Trieste št. 8

Ravnateljstvo. Domača solidna tvrdka.

OSKAR PASCUL

GORICA - - & C. - - GORICA

v Trgovskem Domu, Corso Verdi 24.

Krasna in bogata trgovina z manufakturnim in modnim blagom vseh vrst. - - Zaloga izdelanih oblek.

Na drobno! Lastna krojačnica. Na debelo!

OPEKARNA DEŠKEGA SEMENIŠČA

v DOMBRAVI pri Volčjidiagi

se priporoča v korist razdejanemu
- - - velepotrebniemu zavodu. - - -

ANDREJ BRAJNIK

SEDLAR V GORICI,

na trgu Sv. Antona starega št. 11.

Zaloga konjske vprege, komatov, uzd, vajetov, potnih torb, kovčegov, nagobčnikov za pse. Lastna sedlarska delavnica. — Kar ni v zalogi, izvrši točno po meri.

„Adrija“ čevlji

„Čevljarska zadruga“ v Mirnu pri Gorici

Edino domače podjetje te stroke

**izdeluje in ima v zalogi vedno 98 raznih vrst čevljev
vseh velikosti in za vsak stan.**

Čevlji našega izdelka so delani lično in trpežno, za izdelavo rabi samo prvovrstno, lično in trajno usnje. Kaka druga primes je izključena.

Pazite na
varstveno
znamko, ki
je vtisnena
na podplatu
ali nadplatu.

Ako čevlji
nimajo
znamke,
niso naš
izdelek.

Varstvena znamka.

Čevlji našega izdelka se lahko naroče naravnost iz tovarne v Mirnu pri Gorici ali kupijo v naših prodajalnah: **v Trstu, Via Rettori št 1** blizu magistrata, **v Gorici, Corso Verdi 32**, v hiši Centralne posojilnice, **v Celju, Narodni dom.**

Zadruga je izdala nov bogato ilustr. cenik, katerega pošlje na zahtevo brezplačno.

Vsi dopisi in naročila naj se pošiljajo na naslov:

**„Čevljarska zadruga“ v Mirnu pri
sss Gorici. sss**

Butkovič-Boštjančič in tovariši

reg. mizarska delavnica s strojnim obratom v Mirnu pri Gorici

Prevzema vsa mizarska stavbarska dela pod ugodnimi pogoji.

Izvršuje: Kuhinjsko in sobno opravo.

Delo trdno.

Les suh.

Cene solidne.

Domača tvrdka.

Postrežba najboljša.

Delavci najboljši.

Vinogradniki!

Naročite pravočasno trte cepljenke vsake vrste: bele, črne in cepljenke za namizno grozdje, ameriške divjake, sadna obrevesa, lepotečne ovijalke in grmičevje itd. pri

J. Forčič, trtnica, Preserje

p. Komen.

Cenik na zahtevo franco.

Zobozdravniški atelje

dr. Herkul Pernecher

je odprt vsak dan od
8. zjut. do 6. zvečer,

ob nedeljah od 8. do 12. dop.

v Gorici, Corso Vit. Eman. 14.

GOSTILNA IN TRGOVINA

FRANC ROJC

(PRI FIGOVCU)

v CERKNEM

Prenočišča za tujce, gorka in mrzla jedila, pristna vipavska in briška vina, razni likerji, pristno domače žganje, itd.

Živinski hlevi na razpolago.

Cene zmerne.

JERNEJ ŠTRAUS

CERKNO

Zaloga raznovrstnega oblačilnega blaga, klobukov, čepic, dežnikov in vseh potrebščin za krojače in šivilje.

Jestvine, Barve, Steklenina,

Rum, Žganje.

Pisarniške potrebščine.

JOSIP HUMAR

Gorica - Via Ascoli 8 (v Geti)

Zaloga dvokoles, šivalnih strojev, gramofonov. **Lastna meha-**

nična delavnica.

Pozor kolesarji, šivilje in krojači na domačo solidno tvrdko!

Svoji k svojim!

JAKOB PERHAUC

ulica S. F. Xydias 6 - Trst - Telefon 2-86

Velika zaloga žganja, kakor pristnega istrskega tropinovca, kraškega brinjevca in kranjskega slivovca, raznovrstnih likerjev in vin.

Lastni pridelki odlikovani na raznih rastvah: Šampanjec, šumeči refošk, jajčni konjak, Krema marsala in drugo. Vse po najnižji ceni, brez konkurence. Točna postrežba.

Franc Prinčič

Gorica - Piazza Catterini št. 2.

Izvršuje vsakovrstno cementno delo, kakor tudi delo iz umetnega kamena. — Zaloga cementnih cevi, plošč, dimnikov, strešnikov itd. itd. Izvrši vsakovrstno delo iz cementa po načrtu. Velika zaloga cementa Portland nove vrste. — Cene najnižje.

Zobozdravniški Atelje

ustanovljen leta 1900

Pavel Netzbandt

Sprejema od 9-12, 14-17.

Gorica, ulica Dante 12-PT.

Trgovina z galanterijo
in igračami

G. Culot, Gorica v Raštelu št. 2.

**Specialitete: Nožne žoge,
sandali in potrebščine za
turiste.**

Kamnoseška mojstra Valantič in Koklič Gorica, Via Trieste 11.

Izdelujeta krasne nagrobnike, marmornate plošče, stopnice in sploh vsa v kamnoseško stroko spadajoča dela.

Cene zmerne.

Cene zmerne.

Tyrdka F. Slokar & Sin

Gorica Viale XXIV Maggio 17

(prej Via Tre Rè)

priporoča slavnemu občinstvu svojo bogato zalogo **stavnega ter raznovrstnega lesa** lastnega izdelka, kakor tudi rezanega lesa s Koroškega. —

Specialiteta: **remeljni in bukov les.**

Prodaja na drobno in debelo. Cene solidne.

Slovenska slikarja

BRATA CEJ

v Gorici, Via Ascoli št. 5.

Prevzemata vsa slikarska dela z oljem in firnižem. Slikata spalne sobe, kuhinje, šolske zgradbe, cerkve itd.

Delo krasno in okusno.

P. Bratuž,

trgovec, SOLKAN št. 310.

Trgovina se bavi z mešanim blagom in nakupom deželnih pridelkov, kakor: jajc, masla, kuretnine itd.

na debelo in drobno.

Za obilen obisk od strani domačinov in rojakov iz hribov se toplo priporoča. Cene zmerne. Postrežba točna.

P. Bratuž, trgovec.

ODLIKOVANA

TOVARNA KISA Franc Kralj, Gorica Via Cappucini št. 9

izdeluje najboljše vrste kisa. V zalogi je vedno: pristni vinski kis, kakor tudi drugi najboljši kisi. Cene najnižje.

Direkten import.
OLJE najfineje
prodaja na debelo
l. 1876 ustanovlj. **tvrdka**
J. PIPAN & C.
TRST, Via Commerciale 5.

JOSIP SPECHAR
Trst :: Via S. Caterina N. 7
Piazza Mazzini

Zaloga tkanin in moškega sukna,
domačega in inozemskega z bogato
izbero izgotovljenih oblek za go-
spode in otroke, suknje, površnike,
blače. ➡ Cene brez konkurenc.

J. ŠTOKA :: TRST
ulica Milano št. 37

Knjigarna in trgovina s papirjem in vse-
mi pisarniškimi potrebščinami

se uljudno priporoča sl. občinskim in župnim uradom,
gg. trgovcem, uglednemu učitelstvu in sploh vsemu
slavnemu občinstvu v mestu, okolici in na deželi.

Na drobno! Na debelo!

MIRODILNICA
KAROL VOLPIS
Gorica, Via Carducci št. 15

Zaloga na debelo in na drobno:
droži, oljnatih in navadnih barv,
zdravil, firnižev, čopičev, karbo-
lineja, katrama, špiritov, itd. itd.

Tvrduka Debiasio & Domenis

Trst, via Coroneo 13

priporoča svojo veliko zalogo steklenine,
porcelana, šip za stavbe, emailirano blago,
ter najrazličnejše **kuhinjsko poso-**
dje, vse po konkurenčnih ce-
nah in na debelo.

Zaloga ur, zlatnine in
lastna delavnica

Alojzij Povh,
sodni izvedenec
Trst, Piazza Garibaldi 3
(prej trg Barriera)
Svoji k svojim! Telefon 3-28.

Hotel Didič - Idrija

z 18 moderno opremljenimi sobami
in s kopelmi.

Izborna kuhinja z najboljšimi belimi in
črnimi viri.

Zastopstvo piva Dreher.
Snaga uzorna. Postrežba točna.

Franc Didič, lastnik.

ANA FITZ - Gorica
Via Carducci 15 (vokal Via Corta 1.)

Zaloga na drobno in na debelo
oljnatih in svetih podob v okvirjih v
vsaki velikosti in kakovosti. Zaloga
vseh nabožnih potrebščin.

Cene najnižje.

Dobroznana trgovina in velika izbira

šivalnih STROJEV

za krojače, šivilje, čevljarje in stroj za štikarijo ter dvokolesa iz najboljših ameriških tovarn, fotografskih aparatov z vsemi potrebščinami in vse potrebščine za šivalne stroje.

Letos se začne pri tvrdki tudi pouk v štikariji na šivalnih strojih.

Fani Bajt - Idrija.

Na novo ustanovljeno

avtomobilno podjetje

ki oskrbuje vsa potrebna prevažanja blaga za trgovce in zasebnike **Idrskega okraja**.

Postrežba najhitreja in najceneja.

Se priporoča

Ivan Bajt - Idrija.

Import :: Export

«ADRIA»

Družba z o. z.

v Trstu

Telefon 18-07. - Via Torre Bianca 22.

Tvrdka Valentin Zapajne

pred šolo v Idriji, po domače „pri Tinčetu“,

ima v zalogi steklo, špecerijsko, kuhinjsko opravo in železnino ter vse šolske potrebščine za nižje in srednje šole.

Valentin Treven :: Idrija

Velika zaloga

špecerijskega in manufakturnega blaga, izgotovljenih oblek, perila in čevljev. Najlepša izbira umetnih cvetlic, vencev za neveste, šopkov itd.

Obstoji od leta 1871.

Obstoji od leta 1871.

Odlikov. mizarska delavnica

ANTON ČERNIGOJ

Gorica, Tržaška cesta, št. 18.

V Gorici solnčni na Tržaški cesti
približno v sredi malo le postoj,
koj slišal boš, kako pri stroju stroj
tam teče, kakor tečejo obresti,

in videl žage, svedre boš na mesti
in obličje vseh vrst, prijatelj moj,
tu dela namreč Anton Črnigoj,
mizar, žaga po najboljši vesti.

Res dvakrat da, kdor hitro da, ti pravi
pregovor precej znan, ker čas zlato je,
zato cenejše delo ti napravi

takoj mizar, ki uporablja stroje.
Zdaj veš, kam imaš priti po podove,
po okna, vrata za prostore nove!

**Gostilna
Prinčič**

Gorica - Via Nasario Sauro 18

(prej Dogana)

Kjer bila prej je ulica Dogana,
stoji v Gorici vis-a-vis sodnije,
kjer stranska pot v Rassauerco zavije,
pod osemnajst številko dobro znana

gostilna Prinčič. Vina v njej izbrana,
kdor le prestopi prag, po ceni pije
iz Kraške in Vipavske domačije
in pa od tam, kjer Brda so prostrana.

**Pozor prijatelji dobrega
vinca in dobre kuhinje!**

ZALOGA PIVA

„ADRIA“

Priznano najboljšo pivo v Julijski
Benečiji. :: Zaloga v Gorici,
Via Silvio Pellico št. 10.

Za obilna naročila od strani gg. go-
stilničarjev se priporoča

Franc Barzellini,
zalagatelj.

Karol Posselt

mehanik ključavničar

in strugar

Gorica, Via Bertolini 18

Izvršuje vsakovrstna
mehanična in ključavni-
čarska ter strugarska
dela.

**Na željo izvršuje načrte
in proračune.**

Na debelo!

Na drobno!

BRUNO SAUNIG - GORICA

Via Carducci 3 == (nasproti „Montu“) == Via Carducci 3

Usnje čevljske in sedlarske potrebščine.

Pasovi Glavno zastopstvo Cavalier-Crema.

VRVI Tržaški biči, bičevniki.

SVEČE - KADILA - VOSEK

Nakupuje čebelni vosek po dnevnih cenah.

Restavracija „Pri zlatem jelenu“ v GORICI, Pred nadškofijo št. 7.

Shajališče meščanov in okoličanov. Toči najboljša črna in bela vina in pivo.

Izborna kuhinja.

Sobe za prenočišča. Snaga uzorna. Postajališče avtomobilov, ki vozijo v Bovec, Cerklje, Tolmin, Idrijo.

Za obilen obisk se priporoča **FLOJZIJ VIDA**, restavratorec.

Franc Ukmar -- Solkan pri Gorici

priporoča sl. občinstvu svojo mizarstvo delavnico s strojnim električnim obratom in z žago. Sprejema vsa v to stroko spadajoča dela.

Delo solidno in trdno.

ANTON PETTARIN

mehanik, inštalater za elektriko, vodo, plin, acetilen. Zaloge sesalk.

= GORICA =
VIA ASCOLI ŠT. 7-9.

KONFEKCIJSKI DOM JUST VUGA & DRUG.

Gorica, Corso Verdi 38

Največja zaloga konfekcije za dame. Krasna izbira konfekcije za deklince. Najnovejša konfekcija za gospode in dečke. Največja izbira vsakovrstne kožuhovine za dame in gospode. — Prvovrstna, najuglednejša krojačnica pod nadzorstvom sodruga A. Gachet.

Veliko skladišče perila. Največja, najsolidnejša trrdka cele dežele.

Friderik Primas -- Gorica
Via Garibaldi 18 (prej Via Teatro)

Velika zaloga in zastopstvo dvokoles „Ancora“, „Olimpia“, „Legnano“, Atala, Cellina, in „Styria Dürkopp“.

Bogata zaloga posamnih delov in potrebščin dvokoles, gumnatih

zunanjih in notranjih plašcev iz najboljših tovarn.

ZALOGA USNJA A. Colledani (pri Milosti)

GORICA, Riva Castello št. 4 :- na vogalu Starega Trga

Postrežba najboljša.

JOS. BAUDAŽ – KANAL

Trgovina z mešanim blagom.

Odpošilja na debelo: KRMO in DRVA.

Opekarna v Avčah.

ČIBEJ JOSIP

Solkan, št. 370.

Zaloga jugoslovenskega lesa.

Dobavlja tudi izvanredne mere
lesa za stavbe in mizarje. ≈

Zobozdravnik Robert Berka

mногоletni asistent pri preznanem zobo-
zdravniku dr. Piklu

sprejema v svojem ateljeju
v Gorici, Via Dante 4 v ju-
tranjih in popoldanskih
urah.

Stekar Josip sedlar v Gorici, Via Ascoli št. 31.

Izdeluje konjske komale, vajeti, pasove,
sploh vso konjsko vprego, kovčege, na-
gobičnike za pse, prevleke za kočije. Za-
loga izgotovljenih goriomenjenih pred-
metov. — Cene zmerne. — Delo trdno.

Dobroznani krojač

KRUSIČ ANTON

v Gorici, Piazza Ginnastica.

Izdeluje preproste in najele-
gantnejše moške obleke, suk-
nje, salonske obleke, frake itd.

Rojakom v mestu in na deželi
se priporoča za obilna naročila.

ZALOGA VINA Jos. Vogrič

v Gorici, Via Formica št. 1

(na Kornu)

**Prodaja najboljša vipavska,
briška, furlanska, istrska in dal-
matinska bela in črna vina.**

Cene najnižje.

Postrežba solidna.

PIVO „TRIESTE“ - PIVO „S. GIUSTO“

iz znane pivovarne

DREHER

v TRSTU.

ZALOGA v GORICI

Via Rastello št. 10.